

RDC48N0005

รายงานฉบับสมบูรณ์ ระยะที่ 5

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
เดือนตุลาคม 2547 – เดือนกันยายน 2548

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ภาค)

RDC48N0005

✓ รายงานฉบับสมบูรณ์ ระยะที่ 5

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เดือนตุลาคม 2547 – เดือนกันยายน 2548

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว. ภาค)

คำนำ

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้ดำเนินงานตามพันธกิจการบริหารงานวิจัยเชิงบูรณาการเข้าสู่ระยะปีที่ 5 ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “สำนักงานฯจะเป็นหน่วยจัดการความรู้เชิงบูรณาการเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ด้านงานวิจัยให้ชุมชนท้องถิ่นและมหาวิทยาลัย” โดยการดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าวได้เริ่มขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม 2547 – กันยายน 2548 ซึ่งทางสำนักงานฯได้ดำเนินการบริหารงานวิจัย การจัดกิจกรรม เวที/วิชาการ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยมีผลการดำเนินงานที่แสดงไว้ในรายงานผลการดำเนินงานฉบับนี้ ซึ่งการที่จะเป็นหน่วยจัดการความรู้ด้านงานวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อสร้างทางเลือกใหม่นั้น เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยเวลาและความอดทน เพียรพยายามในการทำงานอย่างสูงภายใต้วัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัยและวิธีวิทยาระดับชาวบ้าน ดังนั้น ผลการทำงานเพียงระยะ 1 ปี จึงมีสามารถวัดผลสำเร็จได้โดยทันที หากแต่การทำงานระยะ 1 ปีเป็นการสร้างฐานงานทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายในชุมชนให้เกิดขึ้น ดังนั้น หากจะมีผู้คาดหวังที่จะเห็นผลการเปลี่ยนแปลงการทำงานวิจัยแนวใหม่ในมหาวิทยาลัยในทันทีทางสำนักงานฯขอใคร่อภัยมา ณ ที่นี้ด้วยที่ไม่อาจทำให้ท่านสมหวังได้ หากแต่ขอให้เชื่อว่าเราจะทำงานด้วยความเชื่อมั่นในความเป็นจริงที่ว่า **“คำตอบอยู่ที่ชุมชน”** เพื่อที่จะให้คำตอบที่ได้จาก **“ความจริง”** นั้นสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นต่อสังคมโดยรวมได้ต่อไป

ด้วยจิตคารวะ

สกว.แม่โจ้

สารบัญ

บทที่		หน้า
	คำนำ	
	สารบัญ	
1	ความเป็นมา	1
	วิสัยทัศน์ พันธกิจ	3
	วัตถุประสงค์	4
	กรอบแนวคิดการทำงาน	4
	ที่ปรึกษาและคณะทำงาน	6
	แผนการดำเนินงาน	7
2	ผลการดำเนินงาน	
	งานพัฒนาและติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย	17
	งานบริหารจัดการ / กิจกรรม	45
	งานประชาสัมพันธ์และบริการข้อมูล	63
3	สรุปและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน	95
ภาคผนวก ก	บทเรียนการทำงานทีมพี่เลี้ยงพื้นที่อำเภอคอยสะแก	ก-1
ภาคผนวก ข	ตัวอย่างบทความหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น	ข-1
ภาคผนวก ค	ตัวอย่างการขออนุมัติจัดซื้อครุภัณฑ์	ค-1

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จัดตั้งขึ้นมาด้วยความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนากลไกและกระบวนการประสานงานวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสกว. ในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดบูรณาการด้านการเรียน การสอน การวิจัยและการบริการทางสังคม ซึ่งสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 27 สิงหาคม 2544

ในการดำเนินงานได้ตั้งสำนักงานอยู่ที่อาคารเทคโนโลยีชีวภาพ ทำหน้าที่เป็นหน่วยบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ สกว. การทำงานของสำนักงานฯ ได้บุกเบิกพื้นที่ทางสังคมของคนในมหาวิทยาลัยและคนภายนอกมหาวิทยาลัย และต่างมหาวิทยาลัยโดยได้ทำงานประสานเครือข่ายสถาบันการศึกษา 4 มหาวิทยาลัยคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ประสบการณ์ที่เรียนการบริหารงานวิจัยในระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานฯ ได้ปรับยุทธศาสตร์การทำงานให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด ในช่วงแรกของการทำงานยุทธศาสตร์หลักจะเน้นที่การหนุนเสริมและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยได้เข้ามาเรียนรู้ในเรื่องงานวิจัยท้องถิ่นซึ่งได้รับความสนใจจากประชาคมแม่โจ้จำนวนหนึ่งและได้จัดส่งข้อเสนอโครงการวิจัยมายังสำนักงานฯ แต่เนื่องจากความเข้าใจในการทำงานวิจัยร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นงานใหม่และค่อนข้างใช้เวลาในการทำงานมาก จึงทำให้ข้อเสนอโครงการวิจัยหลายโครงการที่เสนอมามีงานวิจัยที่เน้นไปทางเชิงปริมาณและด้วยข้อจำกัดด้านเวลา และภารกิจในเรื่องภาระงานประจำรวมทั้งการเรียนการสอนจึงทำให้การพัฒนาโครงการเป็นไปด้วยความล่าช้า ผู้ที่สนใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสำนักงานฯ จัดขึ้นในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นการเรียนรู้แทนการเข้ามาเป็นนักวิจัยในพื้นที่

สถานการณ์ภายในมหาวิทยาลัยเป็นไปด้วยข้อจำกัดหลายด้าน ทางสำนักงานฯ จึงปรับแผนการทำงานช่วงต่อมาที่เน้นการเรียนรู้นอกมหาวิทยาลัยโดยยึดชุมชนมากขึ้น คือ สนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่โดยให้คนในชุมชนเป็นหลักและประสานอาจารย์ นักศึกษา บุคลากรที่มีความสนใจในประเด็นเดียวกับชุมชนเข้ามาเป็นทีมวิจัยร่วม ปรากฏว่าผลการทำงานในลักษณะนี้ทำให้เกิดโครงการวิจัยได้เร็ว มีชุมชน ผู้นำชุมชนได้เสนอโครงการวิจัยเข้ามายังสำนักงานฯ อย่างต่อเนื่อง

และมีหลายโครงการที่ทางสำนักงานฯได้ประสานไปยังอาจารย์และนักศึกษาเข้ามาเป็นทีมวิจัยร่วม ทำให้พื้นที่การเรียนรู้ได้ขยายวงกว้างออกไปครอบคลุมหลายอำเภอ และในขณะเดียวกันทางสำนักงานฯก็ได้จัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนภายในได้เข้ามาเรียนรู้กับชุมชนอีกทางหนึ่งไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหลักของทางสำนักงาน กิจกรรมร่วมกับทางมหาวิทยาลัย และกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายสถาบันและมีการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม โดยมีการสื่อสารหลายๆด้านอย่างสม่ำเสมอ

เมื่อสิ้นสุดระยะการทำงานในช่วงการปรับเปลี่ยนประมาณ 1 ปี 5 เดือน (จากการทำงานทั้งหมด 3 ปี) สรุปได้ว่ามีโครงการวิจัยที่เกิดขึ้นทั้งหมด 18 โครงการ มีโครงการที่ดำเนินการอยู่จำนวน 13 โครงการและปิดโครงการไปแล้วจำนวน 5 โครงการ โดยแบ่งฐานงานวิจัยที่เกิดขึ้น 2 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะของชุมชนเดียว จำนวน 6 ชุมชน

- 1.1 กลุ่มทอผ้า 1 กลุ่ม
- 1.2 หมู่บ้าน กลุ่มทอผ้าไหม 1 กลุ่ม
- 1.3 ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง 4 ชุมชน
- 1.4 การจัดการทรัพยากร 3 ชุมชน
- 1.5 ภูมิปัญญาป่าเมือง 1 ชุมชน
- 1.6 ด้านประวัติศาสตร์ 1 ชุมชน

2) ลักษณะของการทำงานเครือข่ายจำนวน 7 เครือข่าย ประกอบด้วย

- 2.1 เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอสันทราย 1 เครือข่าย
- 2.2 กองทุนหมู่บ้าน 2 กองทุนในอำเภอเชียงดาว
- 2.3 เครือข่ายสหกรณ์ 19 สหกรณ์ระดับอำเภอสันทราย
- 2.4 เครือข่าย(สอชด.)ระดับตำบลสะลวง 8 หมู่บ้าน
- 2.5 สหกรณ์เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 1 สหกรณ์ระดับจังหวัด
- 2.6 การบริหารเครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงหูกปลา 1 กลุ่มประกอบไปด้วย 6 ตำบล

18 หมู่บ้าน 35 ครัวเรือน

2.7 สหกรณ์การเกษตร 1 สหกรณ์ ครอบคลุม 13 หมู่บ้าน

และมีการประสานบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยร่วมงานวิจัยจำนวน 17 คน ประกอบด้วย อาจารย์ 4 คน นักศึกษา 11 คน และบุคลากร 2 คน และบุคคลภายนอกที่ร่วมงานวิจัยเป็น ผู้นำชุมชน 42 คน ชาวชน 10 คน พนักงาน/องค์กรเอกชน/มูลนิธิ 2 คน และข้าราชการภายนอกมหาวิทยาลัย 4 คน ซึ่งมีการทำงานร่วมกันทั้งการเป็นหัวหน้าโครงการ ทีมวิจัย และที่ปรึกษา อีกทั้งพื้นที่ของโครงการวิจัยส่วนหนึ่ง เช่น ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ให้กับนักศึกษาหลักสูตรภูมิสังคม และได้มีนักศึกษามีความสนใจทำวิทยานิพนธ์จากการเรียนรู้ในพื้นที่

2. วิสัยทัศน์ (Vision)

3. พันธกิจ (Mission)

- 3.1. ประสานงานระหว่างคน องค์กร ภาาีเกี่ยวกับการจัดการความรู้
- 3.2. สร้างความรู้ใหม่ด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 3.3. ผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการทำงานเพื่อชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.4. บริหารจัดการงานวิจัย
- 3.5. จัดตั้งและดำเนินการ “สมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภาคเหนือ”
- 3.6. สื่อสารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สังคมอย่างต่อเนื่อง

4. วัตถุประสงค์

- 4.1. เพื่อพัฒนากลไกกระบวนการประสานงาน การบริหารจัดการงานวิจัย และการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานในการสนับสนุนกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 4.2. เพื่อพัฒนารูปแบบกลไกความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชนท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เป็นหน่วยจัดการความรู้ท้องถิ่นศึกษา
- 4.3. เพื่อพัฒนาและเผยแพร่กระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สังคม โดยการสรุปบทเรียนและสังเคราะห์ เชื่อมโยงองค์ความรู้จากฐานงานวิจัยและกระบวนการทำงานของสำนักงานสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ

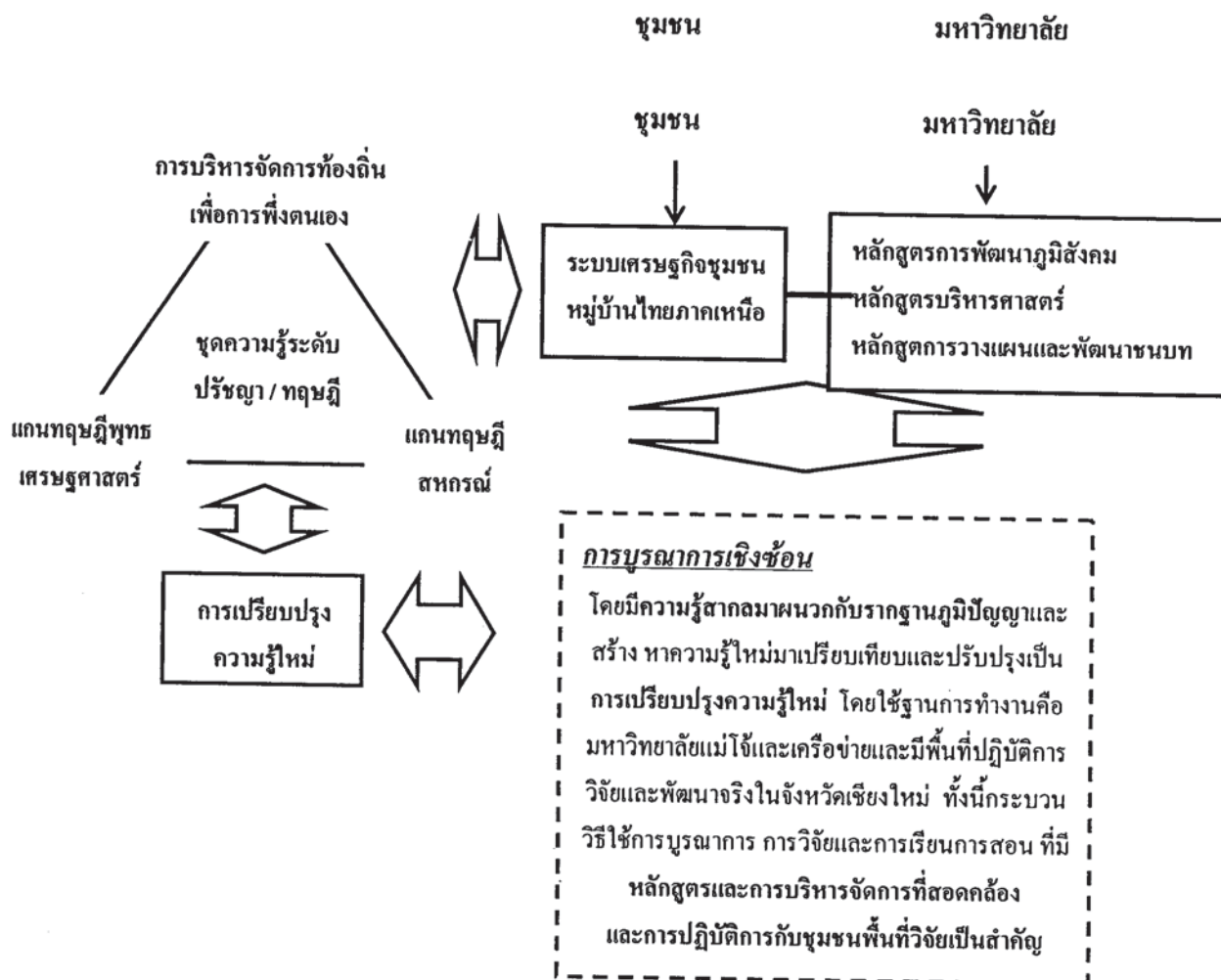
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1. ได้กลไกและกระบวนการประสานงานสนับสนุนการวิจัยเชิงบูรณาการที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
- 5.2. เกิดรูปแบบของการกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ด้านงานวิจัยเชิงบูรณาการที่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชุมชนและสังคมวงกว้างได้
- 5.3. ได้นักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีทักษะและสำนึกพันธกิจทางวิชาการเพื่อชุมชนท้องถิ่น
- 5.4. เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีลักษณะบูรณาการบนฐานของมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น
- 5.5. เกิดประชาคมวิจัย วัฒนธรรมวิจัย และเครือข่ายการวิจัยรูปแบบใหม่ผ่านการดำเนินงานของสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ
- 5.6. เกิดการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพื่อการเผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์สู่สังคมวงกว้างอย่างทั่วถึง

6. กรอบแนวคิดการทำงาน

แนวคิดของสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงมุ่งเป้าหมายสร้างชุดความรู้ทั้งระดับปรัชญา ทฤษฎีจนถึงเทคนิค ในแนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองโดยแกนทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์ และการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองเป็นหลัก ทั้งนี้โดยมีความรู้สากลมาผนวกกับรากฐานภูมิปัญญาและสร้าง หาคำรู้ใหม่มาเปรียบเทียบและปรับปรุงเป็น การปรับปรุงความรู้ใหม่ โดยใช้ฐานการทำงานคือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้และเครือข่ายและมีพื้นที่ปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาจริงในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้กระบวนการใช้การบูรณาการ การวิจัยและการเรียนการสอน ที่มีหลักสูตรและการบริหารจัดการที่สอดคล้อง และการปฏิบัติการกับชุมชนพื้นที่วิจัยเป็นสำคัญ จึงเป็นการบูรณาการเชิงซ้อนทั้งมิติวิธีการทำงาน

ภาระหน้าที่มหาวิทยาลัยและความรู้ ทั้งนี้มุ่งสู่การเปิดพื้นที่ทางเลือกทางสังคม ทางเลือกของชุดความรู้และทางเลือกของระบบวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นสำคัญ

8. ระยะเวลาการดำเนินงาน

ตุลาคม 2547-กันยายน 2548

9. ที่ปรึกษาและคณะทำงาน

ส่วนที่ 1 คณะที่ปรึกษา

1. รศ.ดร.เทพ พงษ์พานิช

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้

2. ผศ.ดร.ศิริชัย อุ่นศรีสง
3. รศ.ดร.นุวัติ เฟื่องอัน
4. ผศ.ดร.พิสุทธิ เนียมทรัพย์
5. ดร.ดำรง ลีลานุรักษ์
6. ศ.ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง
7. ผศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ
8. ดร.สินธ์ สโรบล
9. คุณทรงพล เจตนาวณิชย์
10. ดร.พระมหาบุญช่วย สิริธโร
11. ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและเทคโนโลยีสารสนเทศ
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ
คณบดีคณะผลิตกรรมการเกษตร
อาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีทางสัตว์
ผู้อำนวยการ สกว.
ผู้ประสานงาน สกว.
ผู้ประสานงาน สกว.
ผู้ประสานงาน สกว.
สถาบันโพธิยาลัย
ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สัตรา

ส่วนที่ 2 คณะทำงานประสานระหว่างสกว.กับมหาวิทยาลัยแม่โจ้

1. นายสมคิด แก้วทิพย์	ผู้ประสานงาน
2. นางสาวอังคณา ทาลัดชัย	เจ้าหน้าที่บริหารจัดการ
3. นางสาวนิตยา ไปธาวงค์	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และบริการข้อมูล
4. นายปณิธิ บุญสา	เจ้าหน้าที่พัฒนาและสนับสนุนโครงการวิจัย

ส่วนที่ 3 คณะทำงานประสานงานภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้

1. รศ.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี	ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร
2. ดร.ปรารธนา ขศสุข	ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร
3. ดร.วีระศักดิ์ ประกิต	ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร
4. ผศ.จำเนียร บุญมาก	ภาควิชาบริหารและการตลาด คณะธุรกิจการเกษตร
5. คุณสมวงศ์ ทิพย์ประจักษ์	กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี
6. คุณนิตยา ชุ่มบัวทอง	กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
7. คุณวันชัย เจือบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี
8. ดร.นพมณี โทบุญยานนท์	ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์
9. อ.ธีระพงษ์ สว่างปัญญางกูล	ภาควิชาวิศวกรรมเกษตรและอาหาร
10. ดร.ประจวบ ฉายบุญ	คณะวิศวกรรมและผลิตกรรมการเกษตร
	ภาควิชาเทคโนโลยีการประมง
	คณะผลิตกรรมการเกษตร

ส่วนที่ 4 คณะทำงานประสานภายในชุมชน

1. คุณสมาน	สุภักวานิชย์	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง
2. คุณอรสา	หน่อปิ่น	พัฒนากรชุมชน อำเภอเชียงดาว
3. คุณสมชาย	เหล็กเพชร	มูลนิธิวัดป่าดาราภิรมย์
4. คุณกาญจนา	ขันคำ	บ้านปางมะโอ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว
5. คุณอภิชาติ	ชาวเวียง	องค์การบริหารส่วนตำบลสะลวง
6. คุณไพศาล	ไทยใหม่	บ้านเมืองก๊ะ ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม
7. คุณมณฑิรา	บุญช้างเผือก	บ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด
8. คุณโกสิน	เซงจา	เครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงหมูป่า อำเภอดอยสะเก็ด
9. คุณสวัสดิ์	ขัติยะ	บ้านปางจำปี หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน
10. คุณสมฤทธิ	ไชยมงคล	บ้านปางอัน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด
11. คุณเสกสรรค์	คำมูลดี	บ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด

10.แผนดำเนินงานภายใต้เป้าหมายที่กำหนดใน 1 ปี

10.1 การพัฒนากลไกกระบวนการประสานงาน การบริหารจัดการงานวิจัย และการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานในการสนับสนุนกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประกอบด้วย

10.1.1) ประชุมประจำเดือนคณะทำงานประสานงานทั้งส่วนในมหาวิทยาลัยแม่โจ้และคณะทำงานประสานงานชุมชนท้องถิ่น

10.1.2) พัฒนาเอกสารเชิงหลักการในพื้นที่เป้าหมาย

10.1.3) ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติและ โครงการวิจัยที่เสร็จสิ้นการดำเนินการ

10.1.4) อบรมนักวิจัยชาวบ้าน

10.1.5) พัฒนากลไกที่เสี่ยงในพื้นที่ ในการสนับสนุนชุมชนในการดำเนินงานวิจัย

10.2 การพัฒนารูปแบบกลไกความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชนท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เป็นหน่วยจัดการความรู้ท้องถิ่นศึกษา

10.2.1) ดำเนินการจัดเวที “เพื่อนวิจัย”

10.2.2) การวางรากฐานการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงบูรณาการร่วมกับคณะ สาขาวิชาภายในมหาวิทยาลัยและภาควิชาวิจัยภายนอก

10.2.3) การรวบรวม/ประมวล/วิเคราะห์ปรากฏการณ์และสถานการณ์การดำเนินงานของโครงการวิจัยแต่ละขั้นตอนรวบรวม/ประมวล/วิเคราะห์ปรากฏการณ์และสถานการณ์การดำเนินงานของโครงการวิจัยแต่ละขั้นตอน

10.2.4) จัดทำขอบเขตการดำเนินงานของชุดความรู้ในแต่ละด้านประกอบด้วย

หนึ่ง พัฒนาชุดความรู้ “เศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้าน”

สอง พัฒนาชุดความรู้ “การบริหารจัดการเครือข่าย”

10.2.5) จัดตั้งและดำเนิน “สมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ”

10.2.6) จัดกิจกรรมวิชาการ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แก่ประชาคมแม่โจ้ใน “งาน 70 ปีแม่โจ้”

10.3 การพัฒนาและเผยแพร่กระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สังคมโดยการสรุปบทเรียนและสังเคราะห์ เชื่อมโยงองค์ความรู้จากฐานงานวิจัยและกระบวนการทำงานของสำนักงานสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ

10.3.1) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวิชาการให้แก่ นักศึกษา คณาจารย์ และชุมชนท้องถิ่น โดยการแจ้งข่าวสารผ่านทางจดหมายข่าว เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์และวิทยุท้องถิ่น ป้ายผ้าใบปลิว เพื่อให้ทุกส่วนได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรมของสำนักงาน

10.3.2) จัดนิทรรศการ ความรู้ เพื่อยกระดับความรู้งานวิจัยในแต่ละประเด็นทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย เช่นงานถนนสายวัฒนธรรม และงานแม่โจ้ 70 ปี เป็นต้น

10.3.3) จัดทำหนังสือประสบการณ์งานวิจัยในพื้นที่แต่ละ โครงการวิจัย เพื่อให้ชุมชนภายนอกรับรู้และเห็นความสำคัญของกระบวนการวิจัยท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

10.3.4) จัดทำจดหมายข่าวเป็นประจำทุกเดือน เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความรู้ด้านงานวิจัยต่างๆ แก่บุคคลทั่วไปและสมาชิก

10.3.5) บริหารจัดการเว็บไซต์ของสำนักงาน เพื่อสื่อกระบวนการงานวิจัยของชุมชน และเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ที่สนใจในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น

10.3.6) ทำ VCD ของโครงการวิจัยและสำนักงาน เพื่อเผยแพร่รูปธรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ ทั้งกระบวนการงานวิจัยและผลของการวิจัยได้อย่างรวดเร็ว

10.3.7) ประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ถึงปรากฏการณ์ของชุมชนในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ผู้สนใจทั่วไปได้รับทราบ

10.3.8) ประชาสัมพันธ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทางสถานีวิทยุเพื่อการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเผยแพร่โครงการวิจัย และกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่ชุมชน

หมายเหตุ : รายงานละเอียดการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมอยู่ในแผนปฏิบัติงาน

11. แผนปฏิบัติงานและงบประมาณ:

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
1.1.ประชุมประจำเดือน คณะทำงาน ประสานงานทั้งส่วนใน มหาวิทยาลัยแม่โจ้และ คณะทำงาน ประสานงานชุมชน ท้องถิ่น	1.1 เจ้าหน้าที่สำนักงานและผู้ ประสานประชุมกำหนด ประเด็นการประชุมชนในแต่ ละเดือน 1.2 ประสานงานคณะทำงาน ประสานงานทั้งส่วนใน มหาวิทยาลัยแม่โจ้และ คณะทำงานประสานงาน ชุมชนท้องถิ่น เข้าร่วมประชุม 1.3 จัดทำรายงานสรุปผลจาก การประชุมส่งให้ผู้เข้าร่วม ภายใน 7 วันหลังการประชุม	คณะทำงานประสานงานทั้งส่วนในมหาวิทยาลัย แม่โจ้และคณะทำงานประสานงานชุมชนท้องถิ่น ทราบถึงสถานการณ์การเคลื่อนไหวของการ ดำเนินงานของสำนักงานฯและร่วมกันพัฒนา กระบวนการดำเนินงานตามเป้าหมายร่วมกันของ สำนักงานฯ	ค.ศ.47 – ก.ย. 48,จำนวน 12 ครั้ง
1.2. พัฒนาเอกสารเชิง หลักการในพื้นที่ เป้าหมาย	1 วางแผนพัฒนาข้อเสนอ โครงการที่ชุมชนส่งเข้ามายัง สำนักงานฯ 2 นำเสนอเข้าเวทีเครือข่ายเพื่อ พิจารณาให้ข้อเสนอแนะและ ข้อคิดเห็น 3 จัดทำสัญญาโครงการวิจัยที่ ผ่านการเห็นชอบเพื่ออนุมัติ งบประมาณดำเนินการ 4 จัดระบบฐานข้อมูล ลำดับ เนื้อหาของการพัฒนา โครงการวิจัยให้เป็นไปอย่าง ต่อเนื่อง	-สามารถพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยที่สอดคล้อง กับความต้องการและสภาพของชุมชนเป็น proposal ที่สมบูรณ์และมีคุณภาพจนได้รับการ อนุมัติให้ทำสัญญา ได้จำนวน 5 โครงการ - นักวิจัย คนภายในมหาวิทยาลัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง โครงการได้รับแนวความคิดเห็นต่อโครงการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อเสนอโครงการ (Proposal) ที่มีความ สมบูรณ์มากที่สุดเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับ การอนุมัติ - เครือข่ายสถาบันฯให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อ โครงการเพื่อพิจารณาเห็นชอบในการปรับแก้ เพิ่มเติมทางด้านเนื้อหา แนวคิด กระบวนการ งบประมาณ - จัดทำสัญญาโครงการวิจัยที่ผ่านการเห็นชอบจาก เครือข่ายสถาบันฯเพื่อขออนุมัติงบประมาณไปยัง สกว.ภาค - โครงการวิจัยที่เสนอเข้ามายังสำนักงานฯ ได้รับ การจัดระบบการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง	พ.ย. 47 – เม.ย. 48
1.3.ติดตามสนับสนุน โครงการวิจัยที่ได้รับ การอนุมัติและ โครงการวิจัยที่เสร็จสิ้น การดำเนินการ	- จัดเวทีติดตามสนับสนุน โครงการวิจัยที่ได้รับการ อนุมัติในพื้นที่เพื่อร่วมกัน ประเมินโครงการวิจัยร่วมกับ นักวิจัยและชุมชน - จัดให้มีการสังเคราะห์ข้อมูล ความรู้ การจัดการ โครงการวิจัยในพื้นที่	- ได้รับทราบกระบวนการทำงาน / วิธีการทำงาน พร้อมอุปสรรค ปัญหาที่ เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขต่อไป - นักวิจัยในแต่ละพื้นที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การทำงานร่วมกันทั้งโครงการที่เสร็จ สิ้นไปแล้ว โครงการที่ดำเนินการอยู่และโครงการ ที่เริ่มดำเนินการ จำนวน 20 โครงการ - เกิดเครือข่ายการทำงานระหว่างโครงการ กลุ่ม ประเด็น เชิงพื้นที่ และบุคคลภายนอกที่เข้าร่วม แลกเปลี่ยนแนวคิด ประสบการณ์การทำงานวิจัย	

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
		- เกิดความรู้เรื่อง"การจัดการต่อเติมเสริมแรงระหว่างเครือข่ายงานวิจัยทั้งภายในและภายนอก	ต่อเนื่องจากโครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติในช่วงแรก ค.ศ.47-ก.ย. 48และตามกิจกรรมของโครงการอย่างสม่ำเสมอ
1.4.อบรมนักวิจัยชาวบ้านในเรื่องแนวคิด เครื่องมือ เทคนิคการดำเนินงานวิจัย รวมถึงการเขียนรายงานและจัดทำสื่อเพื่อนำเสนอ	ประสานงานทีมวิจัยชุมชน จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นทีมวิจัยจากโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน จำนวน 80 คน เข้าร่วมอบรมแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงบูรณาการ โดยการกำหนดหลักสูตรการอบรม เป็น 3 หลักสูตร - ประชุมสรุปผลการอบรมแต่ละครั้ง การดำเนินกิจกรรม โดยเชิญเจ้าหน้าที่กลุ่มคณะทำงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมสรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรม - จัดการอบรมทีมวิจัยชุมชน 3 ครั้ง	- ทีมวิจัยชุมชนเข้าใจในแนวคิดการดำเนินการโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอบรมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการตัวเองได้ - ทีมวิจัยชุมชนและกลุ่มแกนนำชาวบ้านสามารถนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปพัฒนารูปแบบการดำเนินโครงการในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนได้ - ทีมเจ้าหน้าที่สำนักงานฯ และครุฑทำงานได้เรียนรู้ในการกำหนดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียน	<u>ครั้งที่ 1</u> ธันวาคม 47 <u>ครั้งที่ 2</u> พฤษภาคม 48 <u>ครั้งที่ 3</u> กันยายน 48
1.5. พัฒนากลไกที่เลี้ยงในพื้นที่ ในการสนับสนุนชุมชนในการดำเนินงานวิจัย	ประสานงานกลุ่มพี่เลี้ยงในพื้นที่ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายป่าไม้ศูนย์ห้วยฮ่องไคร้ 4 ท่าน,เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดป่าฯ 2 ท่าน ,นักศึกษาในมหาวิทยาลัยฯ 4 ท่านเข้าร่วมอบรมการเป็นอาสาสมัครนักวิจัยท้องถิ่น	ได้กลุ่มพี่เลี้ยงหรืออาสาสมัครนักวิจัยท้องถิ่นที่เข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 10 คน ในการช่วยสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กับชุมชนพื้นที่เป้าหมายและเป็นกองเลขในการสนับสนุนชุมชนในการทำงานวิจัยท้องถิ่นการสอนของมหาลัยได้	พ.ย. 47 – ก.ย. 48

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อพัฒนารูปแบบกลไกความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชนท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยแม่โจ้ใน
การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เป็นหน่วยจัดการความรู้ท้องถิ่นศึกษา

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
2.1 จัดเวที “เพื่อนวิจัย”	- ประสานงานทีมวิจัยที่เกี่ยวข้องกันในเชิงกลุ่มประเด็น เชิงประเด็น เชิงแนวคิด กลุ่มงาน มาร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด ประสพการณ์การทำงานระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ	- เกิดเครือข่ายการทำงานระหว่างโครงการ กลุ่มประเด็น เชิงพื้นที่ และบุคคลภายนอกที่เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด ประสพการณ์การทำงานวิจัย - เกิดความรู้เรื่อง “การจัดการต่อเติมเสริมแรงระหว่างเครือข่ายงานวิจัยทั้งภายในและภายนอก	ต.ค. 47-ก.ย. 48 จำนวน 3 ครั้งๆละ 2 วัน
2.2 การวางรากฐานการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงบูรณาการร่วมกับคณะสาขาวิชาภายในมหาวิทยาลัยและภาควิชาวิจัยภายนอก	1 วิเคราะห์ ประมวลสภาพการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในมหาวิทยาลัย 2 จัดเวทีหารือในการร่วมสร้างฐานแนวคิดหลักสูตร “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ร่วมกับหน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้อง 3.การเชื่อมโยงหลักสูตร “ปริญญาโท-เอกท้องถิ่นศึกษา” - หลักสูตร “การพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน” หลักสูตรการวางแผนและพัฒนาชนบท และหลักสูตรบริหารศาสตร์	-สามารถร่วมสร้างฐานแนวคิดหลักสูตรงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทางด้านหลักสูตรงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกับสถาบันบริหารศาสตร์ซึ่งเป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่มีการบริหารงานนอกระบบ - นักศึกษาสามารถสร้างงานวิจัยร่วมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างสอดคล้องกับแนวคิดในเชิงปรัชญาได้ - นักศึกษาปริญญาสาขามัธยมศึกษาได้เรียนรู้การทำงานวิจัยที่มีโจทย์มาจากชุมชนและมีพื้นที่ทำงานวิจัยเป็นพื้นที่ในโครงการพระราชดำริ	ธ.ค.47- พ.ค. 47
2.3 การรวบรวม/ประมวล/วิเคราะห์ปรากฏการณ์และสถานการณ์การดำเนินงานของโครงการวิจัยแต่ละขั้นตอน	- สร้างทีมงานจัดการความรู้ โดยประสานงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ที่ทำงานร่วมกับชุมชน เช่น ศูนย์พัฒนาตามแนวพระราชดำริ ห้วยฮ่องไคร้ (ฝ่ายป่าไม้), ตัวแทนทีมศึกษามัธยมศึกษา, ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแม่โจ้, กลุ่มคณะทำงานหลักสูตรบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ตัวแทนนักวิจัยท้องถิ่น เป็นต้น เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนทางในการสนับสนุนกระบวนการดำเนินงานการจัดการความรู้ท้องถิ่น พร้อมทั้งคัดเลือกทีมงานจำนวน 10 คนเป็นตัวแทนในการดำเนินการ- จัดทำแผนสนับสนุนงานพื้นที่โครงการโดยวิธีการประเมินแบบมีส่วนร่วม และรวบรวมข้อมูลเชิงวิเคราะห์ของการดำเนินงาน ในแต่ละโครงการ พร้อมทั้งตามเก็บรายละเอียดกระบวนการหนุนเสริมของสำนักงานฯโดยจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานเป็นรายเดือนในกลุ่มทีมงานทั้ง 10 คน	- ได้ทีมจัดการความรู้ที่มีศักยภาพในการสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่น - เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่วิจัยโดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ท้องถิ่นผ่านกระบวนการสังเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้จากฐานงานวิจัย - เกิดชุดความรู้ที่ผ่านกระบวนการดำเนินการจัดการความรู้และเกิดพื้นที่รูปธรรมของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสามารถพัฒนาเป็นฐานความรู้ให้กับเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่น	พ.ย. 47- ก.ย. 48

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
	และนัดหมายวันสรุปผลการดำเนินงาน เดือนละ 2 ครั้ง - รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนับสนุนงานในแต่ละพื้นที่ มาประมวลวิเคราะห์ ในการวางแผนเพื่อเตรียมการในการ จัดทำกรอบแนวคิด และขอบเขตของการจัดการความรู้ ตามเนื้อหาสาระของความรู้ที่กำหนดไว้ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ, อาจารย์ในมหาวิทยาลัย, และตัวแทนแต่ละโครงการเข้าร่วมประมวลและวิเคราะห์ ผลที่ได้ในการสนับสนุนงานและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างทางของแต่ละโครงการ		
2.4 จัดทำขอบเขตการดำเนินงานของชุดความรู้ประเด็นเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้านและการบริหารจัดการเครือข่าย	1. คณะทำงานพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าร่วมทั้งภายในและภายนอกที่จะเข้าร่วมวางแผนขอบเขตการทำงานในแต่ละประเด็น 2. เตรียมเอกสารพร้อมทั้งสรุปผลการทำงานของโครงการวิจัยโดยแยกเป็นประเด็น 2 ประเด็นหลัก คือ เศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้านและการบริหารจัดการเครือข่ายและจัดส่งให้ผู้เข้าร่วมในแต่ละประเด็นก่อนจัดประชุมล่วงหน้า 15 วัน 3. จัดประชุมคณะทำงานของสำนักงาน ในการวางแผนการการจัดทำกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน รวมถึงแนวทางทางสังเคราะห์เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในการนำมาเชื่อมต่อกับหลักสูตรในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยประสานงานคณะทำงานเข้าร่วมประชุมวางแผนตามประเด็นที่กำหนดดังนี้ - พัฒนาชุดความรู้ “เศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้าน” มีการประชุมคณะทำงาน 2 ครั้ง ในการกำหนดแผนและกรอบในการจัดเวทีการจัดทำกรอบแนวคิดการดำเนิน โดยเชิญผู้รู้ และหน่วยงานที่ปรึกษาเข้าร่วมประเพื่อจัดทำกรอบการสังเคราะห์ข้อมูล	- ได้แนวทาง กรอบเนื้อหา ขอบเขตการทำงาน ในการสังเคราะห์ชุดความรู้ในแต่ละประเด็น - ข้อมูลโครงการ บทเรียน ประสบการณ์การดำเนินโครงการในแต่ละโครงการ - ชุมชนเข้าใจ กระหนักในประสบการณ์บทเรียน และเกิดสำนึก เห็นคุณค่าของตัวเอง เห็นทางเลือกในการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน - องค์ความรู้ใหม่ในเรื่องเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้านและการบริหารจัดการเครือข่าย ที่สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่น ๆ ในการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ - นำชุดความรู้ ในแต่ละเรื่อง ไปพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยได้บนฐานคิดการบูรณาการเรียนการสอน - มีการประเมินการใช้ชุดความรู้ทั้งในและนอกพื้นที่เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง	ธ.ค. 47 1 ครั้ง ม.ค.48 1 ครั้ง

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
	- การจัดการความรู้ “การบริหารจัดการเครือข่าย” มีการประชุมคณะทำงาน 2 ครั้งในการกำหนดแผนและกรอบในการจัดเวทีการจัดทำกรอบแนวคิดการดำเนิน โดยเชิญผู้รู้ และหน่วยงานที่ปรึกษาเข้าร่วมประเพื่อจัดทำกรอบการสังเคราะห์ข้อมูล จำนวน 2 ครั้ง		
2.5 ลงปฏิบัติงานเก็บข้อมูลในพื้นที่โครงการวิจัย	- รวบรวมข้อมูล เนื้อหาจากการรายงานการวิจัยของโครงการที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว - เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการวิจัยตามกรอบแนวทางที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน โดยมีทีมวิจัยในพื้นที่ประสานงานเป็นหลักเพื่อรวบรวมข้อมูล		ม.ค. – ก.ย. 48
2.6 จัดเวทีสังเคราะห์ความรู้	- รวบรวม เรียบเรียงข้อมูลที่ได้ตามกรอบเนื้อหาการทำงาน - นัดหมายผู้เข้าร่วมเวทีที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมสรุป และร่วมสังเคราะห์ความรู้โดยจัดส่งเอกสารรายงานผลการทำงานล่วงหน้าก่อนจัดประชุม 7 วัน - จัดประชุม สรุป วิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้ชุดเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้านและการบริหารจัดการเครือข่ายและสามารถนำไปขยายผลใช้ในชุมชนอื่นๆและการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ หมายเหตุ ; จัดเวที 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการรายงานผลการเก็บข้อมูลเพื่อพิจารณาข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะ 1 วัน ครั้งที่ 2 จะเป็นการสรุปประมวลผลสังเคราะห์ความรู้ 2 วัน นอกสถานที่		พ.ค.. 48 และ ส.ค.. 48

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
2.7.จัดตั้งและดำเนิน “สมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ”	- จัดเวทีเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จากเครือข่าย สถาบันการศึกษาและคณะทำงาน เพื่อสร้าง วงแลกเปลี่ยนความคิด แนวทางการจัดตั้ง สมาคมฯ - จัดเวทีร่วมกันกำหนดร่างระเบียบสมาคมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานของสมาคม - จัดเวทีเชิญผู้เกี่ยวข้องจากภายนอกทั้งจากมหาวิทยาลัยและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเคลื่อนงานการจัดตั้งสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ - ประสานการจดทะเบียนเป็นสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น - จัดทะเบียนจัดตั้งสมาคมอย่างเป็นทางการ - การประชาสัมพันธ์ให้กับหน่วยงาน ภาาติ ถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจของสมาคม เพื่อการรับสมาชิกเพิ่ม เพื่อขยายเครือข่ายของสมาคม- ประชุมคณะทำงานแต่ละช่วงเพื่อวางแผนการทำงานและปฏิบัติตามแผนงานเป็นประจำ - การจัดเวทีเพื่อทำกิจกรรมตามแผนการทำงานของสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ	- ได้แนวคิดการจัดตั้งและโครงสร้าง คณะทำงานสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ - ได้ร่างระเบียบของสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ - ได้ยุทธศาสตร์การทำงานของสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ - ได้เครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ - ได้ทิศทางการจัดตั้งสมาคม - จดทะเบียนเป็น “สมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ” - ได้สมาชิกนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพิ่มขึ้น - ได้แผนการทำงานของสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือและปฏิบัติตามแผนอย่างสำเร็จลุล่วง - ได้จัดฝึกอบรมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือและเครือข่ายนักวิจัย	ม.ย.- ก.ย. 48
2.8.จัดกิจกรรมวิชาการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แก่ ประชาคมแม่โจ้ “ หมายเหตุ : จัดร่วมกับงาน 70 ปีมหาวิทยาลัยแม่โจ้	1 กำหนดวันเวลา ประเด็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมวิชาการร่วมกับคณะทำงานและคณะกรรมการจัดงาน 70 ปี แม่โจ้ 2 ทำหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมเวที 3 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมวิชาการให้แก่บุคคลภายนอกรับทราบ 4 ร่วมจัดกิจกรรม 70 แม่โจ้ 5 ประเมินผลและติดตามผลการจัดกิจกรรมวิชาการแต่ละครั้งและประเด็นในการจัดเวทีครั้งต่อไป	- ประชาคมแม่โจ้ ชุมชนท้องถิ่นและบุคคลที่สนใจเข้าใจแนวคิดตลอดจนทักษะที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น - มีชาวบ้าน อาจารย์ นักศึกษา บุคลากร และชุมชนเข้าร่วมเป็นนักวิจัยมากขึ้น - เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงบูรณาการมากขึ้น	ต.ค.-ธ.ค. 47

วัตถุประสงค์ที่ 3. เพื่อพัฒนาและเผยแพร่กระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สังคมโดยการสรุปทบทวนและสังเคราะห์ เชื่อมโยงองค์ความรู้จากฐานงานวิจัยและกระบวนการทำงานของสำนักงานสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
3.1 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวิชาการให้แก่ นักศึกษา คณาจารย์ และชุมชนท้องถิ่น	1. จัดเตรียมกำหนดกิจกรรมและกลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม 2. ออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งจดหมายข่าว เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ป้ายผ้า ใบปลิวแผ่นพับ ให้ผู้ที่สนใจได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรมของสำนักงาน 3. ประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ	- ชุมชนและผู้สนใจ ได้รับทราบถึงกิจกรรมที่สำนักงานจัดขึ้นและเข้าร่วมกิจกรรม - ชุมชนมีแนวคิดและกระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น	ต.ค 47 – ก.ย. 48
3.2 จัดนิทรรศการความรู้	1. รวบรวมผลงานวิจัยของโครงการ ทั้งที่กำลังดำเนินการอยู่และที่สิ้นสุดโครงการไปแล้วเพื่อดูถึงผลกระทบที่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดความรู้ใหม่แก่ชุมชนท้องถิ่น 2. ประสานทีมวิจัยชุมชนในการนำเสนอผลงาน 3. ออกแบบสื่อทำ art work ในการจัดนิทรรศการ และประชาสัมพันธ์งาน 4. จัดนิทรรศการในงานประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาและให้ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอด, นำเสนอ 5. ติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงการจัดนิทรรศการครั้งต่อไป	- ชุมชนภายนอก (นักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการและชุมชนอื่นๆ) รับรู้ถึงงานวิจัยเพื่อชุมชน ที่เป็นของชุมชนและทำโดยชุมชน ซึ่งผลการวิจัยนั้นยังนำมาใช้ปรับปรุงในชุมชนอยู่เสมอ - สามารถเชื่อมคน เชื่อมชุมชน เชื่อมความรู้ - ยกระดับความรู้งานวิจัยในแต่ละประเด็น - ชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ธ.ค. 47 เม.ย. 48 ส.ค 48
3.3 จัดทำหนังสือ ประสพการณ์จากพื้นที่	1. วางประเด็นและโครงเรื่องในการนำเสนอโครงการในหนังสือประสพการณ์ 2. ลงพื้นที่ติดตามโครงการวิจัย (17โครงการ) เพื่อดูเนื้อหาและประเด็นในการเขียนหนังสือประสพการณ์ 3. เรียบเรียงเนื้อหา สัมภาษณ์ทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง 4. จัดทำหนังสือ	- ชุมชนภายนอกรับรู้และเห็นความสำคัญของกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชนวิจัย - ทีมโครงการวิจัยเกิดความภาคภูมิใจในการเผยแพร่ประสพการณ์งานวิจัยของตนเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น	ต.ค. 47 – ก.ย. 48
	1. ทำหัตถ์จดหมายในการจัดทำจดหมายข่าว 2. วางโครงและหาวิธีการทำจดหมายข่าวประจำเดือนแก่กองบรรณาธิการ 3. หาข้อมูลและลงพื้นที่เก็บข้อมูลในงานเขียนลงจดหมายข่าว 4. เรียบเรียง ทำ art work ในจดหมายข่าว	1. กลุ่มเป้าหมาย (นักศึกษา อาจารย์ บุคลากรของม.แม่โจ้) และชุมชนภายนอกได้รับความรู้เรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. กลุ่มเป้าหมายทราบความเคลื่อนไหวของสำนักงานและเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการของสำนักงานมากขึ้น 3.	ประจำทุกเดือน

กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา
3.4.จัดทำจดหมายข่าว	5.เผยแพร่จดหมายข่าวแก่บุคคลทั่วไปและสมาชิก	กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น	
3.5. บริหารจัดการเว็บไซต์	1.วางโครงสร้างคอลลัมน์ในเว็บไซต์ 2.ปรับเนื้อหาในเว็บไซต์เรื่องกระบวนการเรียนรู้ บทความงานวิจัยต่างๆ ประจำทุกเดือน 3.โพสต์เว็บไซต์ของ โหนดแม่โจ้ตามเว็บไซต์ต่างๆ	- สื่อกระบวนการงานวิจัยของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน แก่ชุมชนภายนอกในวงกว้าง - เพิ่มทางเลือกให้แก่กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ในการเข้าถึงข้อมูลงานวิจัยของชุมชน	ประจำทุกเดือน
3.6.ทำสื่อ VCD ของแต่ละโครงการวิจัยและของสำนักงาน แม่โจ้	1.การติดต่อหาหรือการนำเสนอโครงการวิจัยกับทีมชุมชน 2.วางโครง เขียนสคริปท์การถ่ายทำ 3.ถ่ายทำวิดีโอและตัดต่อเป็นVCD เพื่อการเผยแพร่	- ชุมชนภายนอกเห็น ตัวอย่าง / รูปธรรม งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น - เผยแพร่กระบวนการและผลของการวิจัยได้อย่างรวดเร็ว	ต.ค 47 – ก.ย. 48
3.7.ประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น	1.ศึกษากระบวนการเรียนรู้ และผลการวิจัยของแต่ละโครงการพร้อมทั้งลงพื้นที่เพื่อหาหรือประเด็นการเขียนบทความทางหนังสือพิมพ์ 2. ติดต่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในการส่งบทความเผยแพร่	- ชุมชนภายนอกรับรู้แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในวงกว้าง - ชุมชนเห็นตัวอย่าง / รูปธรรม งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น - ปรับเปลี่ยนแนวคิด และกระบวนการแก้ไขปัญหาของชุมชนของชุมชนภายนอก - ชุมชนภายนอกรับรู้แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในวงกว้าง	ต.ค. 47 – ก.ย. 48

บทที่ 2

ผลการดำเนินงาน

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตลอดระยะเวลา 1 ปีของสำนักงานฯ ของงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้วางไว้รวมไปถึงการนำเสนอบทเรียนการทำงาน ข้อค้นพบและแนวทางในการพัฒนางานให้ดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป ซึ่งจะกล่าวถึงงานทั้งหมด 3 ส่วนคือ

- ส่วนที่ 1 งานพัฒนาและสนับสนุนโครงการวิจัย
- ส่วนที่ 2 งานบริหารจัดการ / การจัดกิจกรรม
- ส่วนที่ 3 งานประชาสัมพันธ์และบริการข้อมูล ซึ่งแต่ละส่วนงานมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่1 งานติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1.1 สถานภาพการดำเนินโครงการ ณ. เดือน กันยายน 2548

ก) ข้อเสนอโครงการใหม่ – อยู่ในช่วงการพัฒนา จำนวน 9 โครงการ ประกอบด้วย

ที่	รหัสรับ	ชื่อโครงการ	หัวหน้าโครงการ	สถานภาพ
1	MJU471018	การจัดการกองทุนชุมชนโดยการสร้างเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในตำบลแม่แฝก	อ.เรงชัย ตันสุชาติ	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ
2	MJU480112	การบูรณาการการพัฒนา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลแม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่	อบต-แม่แรม	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ - พัฒนาคู่มือวิจัยชุมชน -
3	MJU480316	กระบวนการพัฒนาเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอค้อยสะเก็ด	นายวรวัฒน์ สันธพานนท์ ผอ. กศน. คอยสะเก็ด	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ - พัฒนาคู่มือวิจัยชุมชน -
4	MJU480718	การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการของกองทุนบ้านแม่ทะ หมู่ 8 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	นางอรสา หน่อปิ่น	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ - พัฒนาคู่มือวิจัยชุมชน -
5	MJU480719	สำรวจและศึกษาสภาพวัดร้าง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	นายมนัส ตันสุยานน	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ - พัฒนาคู่มือวิจัยชุมชน -
6	MJU480801	การพัฒนาการเรียนรู้ของสมาชิกสหกรณ์นิคมสันทรายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ชนิด วิเชียรรักษ์	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ - พัฒนาคู่มือวิจัยชุมชน -
7	MJU480826	การพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนผ่านวิถีชีวิตของชุมชนบ้านสันป่าและหนองแห้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่	อ. ปรีดา ศรีนฤวรรณ	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ
8	MJU480826	การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กรณีศึกษา"ความสำเร็จในการระดมทุนโดยองค์กรการเงินชุมชนภาคเหนือตอนบน	จรัส มินสกุล	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ
9	MJU480924	การเรียนรู้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนบ้านแม่ฮักพัฒนาภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง	นายวิชรินทร์ ศรีสัตบุตร	พัฒนาเอกสารเชิงหลักการ - พัฒนาคู่มือวิจัยชุมชน -

ข) โครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน จำนวน 13 โครงการ ประกอบด้วย

ข.1) โครงการที่ดำเนินงานในระยะที่ 1 จำนวน 5 โครงการ

ที่	รหัสสัญญา	ชื่อโครงการ	หัวหน้าโครงการ	สถานภาพ
1.	RDG47N0007	รูปแบบการจัดการภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านปางมะโอ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว	คุณกาญจนา ชันคำ	ปิดโครงการแบบไม่สมบูรณ์ (ระยะที่ 1)
2.	RDG47N0064	การพัฒนาอาชีพการผลิตเมี่ยงชุมชนบ้านปางอัน ตำบลป่าเมี่ยงอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	นายสมฤทธิ์ ไชยมงคล	ระยะที่ 1 งานเอกสาร-แผนระยะที่ 2
3	RDG47N0063	กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด	นายเสกสรร คำมูลดี	ระยะที่ 1 งานเอกสาร-แผนระยะที่ 2
5	RDG48N0010	คืนความสัมพันธภาพของชุมชนด้านนาข้าวกับทรัพยากรน้ำ “กรณีศึกษาห้วยคำ อ.สารภี จ.เชียงใหม่”	นายสมบูรณ์ บุญชู	ระยะที่ 1 งานเอกสาร-แผนระยะที่ 2

ข.2) โครงการที่ดำเนินงานในระยะที่ 2 จำนวน 3 โครงการ

ที่	รหัสสัญญา	ชื่อโครงการ	หัวหน้าโครงการ	สถานภาพ
1	RDG46N0030	การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนบ้านปางอีกาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	นาย จันทร์ทิพย์ ศรีทอง	ระยะที่ 2
2	RDG47N0042	รูปแบบการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อย ต.ห้วยแก้ว กิ่ง อ.แม่ฮ่อน จังหวัดเชียงใหม่	นายสวัสดิ์ ขจิตะ	ระยะที่ 2 งานเอกสาร-แผนระยะที่ 3
3	RDG48N0002	การพัฒนารูปแบบการลดหนี้ของเครือข่ายเกษตรกรรวมปลอดสารพิษตำบลท้ายน้ำ อำเภอโพธาราม จังหวัดพิจิตร	นายณกมล พึ่งวัฒนะ	ระยะที่ 2

ข.3) โครงการที่ดำเนินงานในระยะสุดท้าย จำนวน 5 โครงการ ประกอบด้วย

ที่	รหัสสัญญา	ชื่อโครงการ	หัวหน้าโครงการ	สถานภาพ
1	RDG47N0026	การศึกษาและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลสะलग อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	นายอภิชาติ ชาวเวียง	เรียบเรียงรายงานฉบับสมบูรณ์
2	RDG47N0026	ประวัติศาสตร์ชุมชนหลวงวิลังคะกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเมืองกะ ตำบลสะलग อ.แมริม	นายไพศาล ไทยใหม่	เรียบเรียงรายงานฉบับสมบูรณ์-Node
3	RDG47N0031	รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านป่าสักงาม ตำบลलगเหนือ	นายณณเชิธร บุญช้างเคือก	เรียบเรียงรายงานฉบับสมบูรณ์-Node
4	RDG47N0041	รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายอาชีพผู้เลี้ยงหมูป่า อ.ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	นายโกสิน เสงจา	เรียบเรียงรายงานฉบับสมบูรณ์
	RDG47N0001	การมีส่วนร่วมพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล อำเภอสันทราย จ.เชียงใหม่	ดร.เมธี พยอมวงศ์	ระยะสุดท้าย

ค) โครงการที่สิ้นสุดการดำเนินโครงการ 5 จำนวน

ที่	รหัสสัญญา	ชื่อโครงการ	หัวหน้าโครงการ	สถานภาพ
1	RDG45N0053	การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านแม่กะ หมู่ 8 ต.เชิงดาว	นางอรสา หน่อปิ่น	ส่งรายงาน ฉบับสมบูรณ์
2	RDG46N0010	การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอพื้นบ้านเพื่อพัฒนาอาชีพของชุมชนคอยเต่า อ.คอยเต่า	คุณอัจฉรา สโรบล	ส่งรายงาน ฉบับสมบูรณ์
3	RDG45N0042	การศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย	นางสาวกัญจิรา นันทพงษ์	ส่งรายงาน ฉบับสมบูรณ์
4	RDG46N0011	การประยุกต์พุทธธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์เกษตรพัฒนา จำกัด อ.แม่วิน จ.เชียงใหม่	นายสมชาย เหล็กเพชร	ส่งรายงาน ฉบับสมบูรณ์
5	RDG46N0024	การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนตีนธาตุ ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำเนียร บุญมาก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำเนียร บุญมาก

2. การประเมินคุณภาพของโครงการ

ในการดำเนินงานติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่และโครงการวิจัยที่สิ้นสุดไปแล้ว ได้มีการประเมินการบริหารงานในเชิงคุณภาพของทางสำนักงานฯ และงานวิจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งแบบแผนการประเมินนั้นได้มีการวิเคราะห์สภาพของโครงการวิจัยทั้งจุดอ่อน-จุดแข็ง พัฒนาการและการหนุนเสริม การแก้ปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย โดยในเบื้องต้นจะเป็นการให้เกรดของโครงการวิจัยแต่ละโครงการจากการติดตามสนับสนุนงานในพื้นที่ของสำนักงานฯ ก่อนที่จะนำเกรดที่ให้มาวิเคราะห์ในลำดับต่อไปนั้นในการให้เกรดการดำเนินโครงการได้มีการจัดแบ่งมาตรฐานในการมองการดำเนินโครงการด้วยกัน ดังนี้

1. พัฒนาการของหัวหน้าโครงการ และทีมวิจัย
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เอกสารการเงิน
4. ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ แยกเป็น
 - 4.1 ด้านเนื้อหา
 - 4.2 เป้าหมาย

ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการประมวลจากสถานการณ์การดำเนินงานในพื้นที่โครงการ ดังนี้

2.1 โครงการวิจัยที่มีนักวิจัยเป็น คนภายนอก ชุมชน

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ผลการประเมิน				
	ทีมวิจัย	การมีส่วนร่วมของชุมชน	เอกสารการเงิน	ผลการทำงาน	
				เป้าหมาย	เนื้อหา
1.การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านแม่ทะ หมู่ 8 ต.เชิงดาว <u>สิ้นสุดการดำเนินโครงการ</u>	A	B	B ⁺	C ⁺	B
2.การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอพื้นบ้านเพื่อพัฒนาอาชีพของชุมชนคอยเต่า อ.คอยเต่า <u>สิ้นสุดการดำเนินโครงการ</u>	B	C	B ⁺	A	B
3.การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย <u>สิ้นสุดการดำเนินโครงการ</u>	C ⁺	B	C ⁺	C ⁺	B
4. การประยุกต์พุทธธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์เกษตรพัฒนา จำกัด อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ <u>สิ้นสุดการดำเนินโครงการ</u>	B ⁺	B	B	C ⁺	B
5.การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนดินธาตุ ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ <u>สิ้นสุดการดำเนินโครงการ</u>	B ⁺	B	B	B ⁺	B
6.การมีส่วนร่วมพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ <u>ระยะสุดท้าย</u>	B	C	C	B	B
7.รูปแบบการจัดการภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านปางมะโอ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว <u>ระยะที่ 1 (ชะลอโครงการ)</u>	C	C	C	C	C
8.การพัฒนาตลาดนัดชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืนในตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ <u>ระยะที่ 1</u>	C	D	C	C	C

2.2 โครงการวิจัยที่มีนักวิจัยเป็น คนภายใน ชุมชน

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ผลการประเมิน				
	ทีมวิจัย	การมีส่วนร่วมของชุมชน	เอกสารการเงิน	ผลการทำงาน	
				เป้าหมาย	เนื้อหา
9.การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนบ้านปางอีกาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน <u>ระยะที่ 2</u>	B ⁺	C	C	C	C
10.การศึกษาและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ <u>ระยะสุดท้าย</u>	C	C	B	C	C
11.ประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังค์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเมืองกะ ตำบลสะลวง อ.แม่ริม <u>ระยะสุดท้าย</u>	B ⁺	B ⁺	C	C	C
12.รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ <u>ระยะสุดท้าย</u>	C ⁺	C	C	C ⁺	C
13.รูปแบบการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อย ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ฮั่น จังหวัดเชียงใหม่ <u>ระยะที่ 2</u>	A	B ⁺	B ⁺	A	B ⁺

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ผลการประเมิน				
	ทีมวิจัย	การมีส่วนร่วมของชุมชน	เอกสารการเงิน	ผลการทำงาน	
				เป้าหมาย	เนื้อหา
15.การพัฒนาอาชีพการผลิตเมี่ยงชุมชนบ้านปางอัน ตำบลป่าเมี่ยงอำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ <u>ระยะที่ 1</u>	C ⁺	C	C	C	C
16.กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอค้อยสะเก็ด <u>ระยะที่ 1</u>	C ⁺	C	C	D	C
17.การพัฒนารูปแบบการลดหนี้ของเครือข่ายเกษตรกรรวมปลอดสารพิษตำบลท้ายน้ำ อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร <u>ระยะที่ 2</u>	A	A	B ⁺	B	B ⁺
18.คืนความสัมพันธ์ของชุมชนล้านนากับทรัพยากรน้ำ “กรณีฝ่ายพญาคำ อ.สารภี จ. เชียงใหม่” <u>ระยะที่ 1</u>	C	C	C	C ⁺	C

จากการประเมินผลโครงการในข้างต้น สามารถนำมาจัดระดับคุณภาพของงานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้การสนับสนุนงานของสำนักงานฯ ได้ดังนี้

1. A = ดีมาก = 2 โครงการ
2. B – B+ = ก่อนข้างดี-ดี = 8 โครงการ
3. C+ = พอใช้ = 4 โครงการ
4. C - D = ทำหายสุดๆ = 4 โครงการ

ภายใต้ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ในงานระดับโครงการ สิ่งที่ได้เป็น ตัวบ่งชี้ของพัฒนาการแต่ละโครงการในการดำเนินงานวิจัย ทางส่วนงานการสนับสนุนงานโครงการได้ใช้การแบ่งมาตรฐานในการมองโครงการ อยู่ในส่วนด้วยกันดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งมีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

ส่วนที่ 1 พัฒนาการของหัวหน้าโครงการ และทีมวิจัย โดยดูจาก ฐานประสบการณ์เดิม ก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการ และ ในช่วงการดำเนินโครงการ โดย สังเกตจาก

1. ลักษณะพฤติกรรมส่วนบุคคล สังเกตจาก การพูดจา การจดบันทึก การมีมนุษยสัมพันธ์ ระหว่างนักวิจัยและกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัย ชุมชน รวมไปถึง ภายนอกชุมชน

2. ระบบความคิด สังเกตจาก วิธีการทำงาน อย่างการใช้ประโยชน์จากข้อมูล การวิเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม แล้วนำมาสู่การ สร้างเครื่องมือการทำงาน และการแก้ไขปัญหา ระหว่างการทำงาน

3. การนำเสนอผลงานสู่สาธารณะชน รวมไปถึงการประสานงานเพื่อให้งานวิจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ทั้งภายในภายนอกชุมชน

4. การทำงานเป็นทีม จากการประสานงานในการทำงาน และการพูดคุยระหว่างกันภายในกลุ่ม โดยมีลักษณะกิจกรรมหลังการพูดคุยเป็นตัวอย่าง

ในเบื้องต้น ในการประเมินผลพัฒนาการของหัวหน้าโครงการ และทีมวิจัย ได้ยึดหลัก ใน 4 หัวข้อที่กล่าวมาข้างต้น แต่ในส่วนของการจัดความสัมพันธ์ ระหว่าง ระบบคิด กระบวนการคิด ที่มี ความสัมพันธ์กับ ประเด็นวิจัย รวมไปถึงเครือข่ายความคิด และการจัดระบบคิดของทีมกับประเด็น วิจัย อยู่ในช่วงของการสร้างเครื่องมือในการสนับสนุนงานของทางฝ่ายการสนับสนุนงานพื้นที่ ของ สำนักงานฯ

ฉะนั้น ในส่วนของการวิเคราะห์ และประเมินผลพัฒนาการของหัวหน้าโครงการนับว่าเป็นสาระสำคัญในการทำงาน “บูรณาการ” ที่เป็นเป้าหมายหลักของสำนักงานฯ จึงต้องค่อยทำค่อยไป จะรีบร้อนไม่ได้ เพราะเป็นการนำ “กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” มาใช้เป็นเครื่องมือ และยึดหลักสำคัญที่ว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หัวใจอยู่ที่ กระบวนการเรียนรู้ และ เป็นกระบวนการบ่มเพาะ การเรียนรู้ของคนเป็นหลัก สาระสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาคนเป็นหลัก รวมไปถึงการขยายผล และการถ่ายทอดจากคนสู่คน เพื่อนำไปสู่การสร้าง วัฒนธรรมและสังคมการเรียนรู้ การเริ่มต้นของแต่ละโครงการ จึงเน้นไปที่การทำงานของหัวหน้าโครงการและทีมวิจัยเป็นเงื่อนไขสำคัญ

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชน ในส่วนนี้ได้มองถึงการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นมีการพัฒนาโครงการ มีระดับของการมีส่วนร่วมมีมากน้อยแค่ไหน โดยเน้นไปที่องค์ประกอบของกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน ที่เป็นผู้นำทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือผู้นำกลุ่มต่าง ตลอดจนไปถึง ตัวแทนกลุ่มต่างๆ และกลุ่มชาวบ้านโดยทั่วไป โดยวิเคราะห์การเข้ามามีส่วนร่วม ผ่าน เป้าหมาย ของกิจกรรม ที่นำไปสู่กระบวนการการหาคำตอบของคำถามวิจัย ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ ระดับการมีส่วนร่วม จะเน้นหนักที่เทคนิควิธีการออกแบบกิจกรรมของหัวหน้าโครงการ และทีมวิจัยเป็นหลัก ซึ่งในส่วนดังกล่าวเป็นการมองการมีส่วนร่วมภายในชุมชน และอีกด้านหนึ่งการมีส่วนร่วมจากภายนอกชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย การสร้างความสัมพันธ์ด้วยกันระหว่างหมู่บ้าน หน่วยงานภายนอกชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน โดยดูที่กระบวนการสร้างเงื่อนไขของแต่ละกิจกรรมของทีมวิจัย ว่าในการดึงกลุ่มคนต่างๆเข้ามาร่วมคาดหวังอะไรอย่างไร? และประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหนอย่างไร? ซึ่งเป็นลักษณะการมองในภาพรวม ในเบื้องต้นของการประเมินโครงการ ในส่วนการลงลึกในรายละเอียดเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกันระหว่างเป้าหมายของการวิจัย กับ กระบวนการหาคำตอบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับความยั่งยืนในการพัฒนาของแต่ละชุมชนภายใต้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ยังอยู่ในช่วงของการวิเคราะห์เป็นรายโครงการ โดยทางฝ่ายสนับสนุนงานพื้นที่พยายามสร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์ เพื่อตรงกับบริบทของการดำเนินงานแต่ละโครงการ

ส่วนที่ 3 ในด้านเอกสารการเงิน นับว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความจำเป็นในการควบคุมกระบวนการทำงานของโครงการ โดยมองไปที่ การเข้ามาปรึกษา ระหว่างทีมวิจัย กับ เจ้าหน้าที่ฝ่าย

การเงินของโครงการ จำนวนครั้ง ในแต่ละเดือนเป็นหลัก ทั้งนี้สาระสำคัญอีกส่วนหนึ่ง จะเน้นไปที่กระบวนการสร้างความเข้าใจระหว่างหัวหน้าโครงการ และทีมวิจัย และการใช้เวทีในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการบริหารจัดการ การเงินโครงการ แต่จะเน้นไปที่เฉพาะกลุ่มของทีมวิจัยเป็นหลัก

ส่วนที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ แยกเป็น สองเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ หนึ่ง เนื้อหา และ สอง เป้าหมายของโครงการ โดยในส่วนที่ หนึ่งด้านเนื้อหา จะมองไปที่งานเอกสารเป็นอันดับแรกตั้งแต่รายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 โดยเฉพาะการวางระบบและการเรียบเรียงผลที่ได้จากการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม จนถึงรายงานฉบับสมบูรณ์ ทั้งจะใช้เวทีการสรุปบทเรียนการทำงานของทีมวิจัย และ การศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของผู้สนับสนุนงานพื้นที่เป็นหลักในการประเมินในเบื้องต้น ในส่วนที่ สองด้านเป้าหมาย มองไปที่กระบวนการทำงานเป็นหลัก เน้นที่ขั้นตอนของงานแต่ละกิจกรรมว่าสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ซึ่งทางโครงการจะมีวัตถุประสงค์ย่อยเป็นเงื่อนไขในการควบคุมในแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ส่วนของการประเมินงานในเบื้องต้นของงานโครงการ ยังไม่สามารถที่นำมาสรุปได้อย่างชัดเจนมากนัก เพราะยังอยู่ภายใต้การประเมินโครงการที่ยังไม่เป็นระบบ แต่ เป็นการประเมินเพื่อนำไปสู่การสนับสนุนงานของแต่ละโครงการเป็นหลัก

โดยสาระ ที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 4 ส่วนเป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างเงื่อนไขในการทำงานร่วมกันระหว่างโครงการ กับ ฝ่ายสนับสนุนงานพื้นที่ ในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่มีกระบวนการวางให้เป็นระบบ เพื่อให้เห็นเนื้อสาระที่เป็นแก่นของกระบวนการทำงานของสำนักงาน ซึ่งยังอยู่ภายใต้กระบวนการออกแบบงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์การทำงานของสำนักงานฯ ที่จะนำไปสู่การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ทางสังคม ภายใต้แนวคิดการ บูรณาการ แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่าผลที่ทำงานในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจะไม่มีสาระสำคัญบางประการอยู่เลย ซึ่งในส่วนการเรียนรู้ และ บทเรียนที่ได้ของการทำงานในช่วงที่ผ่านมาจะกล่าวในรายละเอียดที่ลงลึกต่อไป

หมายเหตุ : เอกสารประกอบการสนับสนุนงานพื้นที่โครงการวิจัย

รายงานความคืบหน้าการดำเนินงานระยะที่ ____ ประจำเดือน ____ ปี ____

โครงการ :

ชื่อหัวหน้าโครงการ : ที่ตั้ง

1. ระบบงานของคณะทำงานหรือทีมวิจัย

1.1 หัวหน้าโครงการ/ทีมวิจัย(นักวิจัยชุมชน)	☐ ร่วมดำเนินการ	☐ ไม่ร่วมดำเนินการ
1.2 การบริหารจัดการงบประมาณโครงการ	☐ ร่วมดำเนินการ	☐ ไม่ร่วมดำเนินการ
1.3 กลุ่มผู้นำขององค์กร/ชุมชน	☐ ร่วมดำเนินการ	☐ ไม่ร่วมดำเนินการ
1.4 กลุ่มองค์กรภายในชุมชน	☐ ร่วมดำเนินการ	☐ ไม่ร่วมดำเนินการ
1.5 กลุ่มองค์กรภายนอกชุมชน	☐ ร่วมดำเนินการ	☐ ไม่ร่วมดำเนินการ
1.6 สมาชิก/ชาวบ้านทั่วไปในชุมชน	☐ ร่วมดำเนินการ	☐ ไม่ร่วมดำเนินการ

2. การบริหารงบประมาณ / การดำเนินกิจกรรม ของโครงการ

2.1 กิจกรรมที่ดำเนินการ ☐ ดำเนินงานตามแผน		☐ ปรับแผนใหม่	
กิจกรรมตามแผน	ค่าใช้จ่าย	กิจกรรมที่ปรับใหม่	ค่าใช้จ่าย

รายละเอียดเพิ่มเติม (เช่น เหตุผลในการปรับแผน ฯลฯ) _____

2.2 การบริหารจัดการงบประมาณของทีมวิจัย

- รูปแบบการบริหารจัดการเป็นอย่างไร?

- ข้อสังเกต

2.3 เอกสารประกอบการดำเนินกิจกรรม

☐

รูปถ่าย

☐

เอกสารการเงิน (สำเนา)

☐

เอกสารการสรุปการดำเนินกิจกรรม

3. ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงาน และการแก้ไขที่ได้ดำเนินการแล้ว

3.1

3.2

3.2

4. พัฒนาการดำเนินงานวิจัยของชุมชนในรอบเดือน

4.1 การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการที่ตั้งไว้ในรอบ 1 เดือน

วัตถุประสงค์	ระดับความสำเร็จ			หมายเหตุ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	

4.2 ด้านการมีส่วนร่วม (P)

- กลุ่มองค์กรชุมชนทั้งภายในและภายนอก รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกส่วน เข้ามามีส่วนร่วม หรือไม่ ถ้าร่วม ร่วมอะไร ,ร่วมอย่างไร? _____

- ทีมวิจัย มีเครื่องมือ วิธีการในการดึงการมีส่วนร่วมอย่างไร? _____

4.3 ด้านการปฏิบัติการ (A)

- การใช้ข้อมูลเป็นฐาน ในการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ ในการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ อย่างไร ? (เช่น การค้นหาทุนทางสังคม , ทรัพยากร หรือการเข้าถึงปัญหา รวมไปถึงการจัดการปัญหาระหว่างทาง)

- มีการทดลองปฏิบัติเพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสม หรือ วิเคราะห์ กิจกรรม วิธีการปฏิบัติในกลุ่มทีมวิจัยหรือไม่ อย่างไร ? _____

- หลังจากผ่านการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรมมีการสรุปผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือไม่ อย่างไร? _____

4.4 ด้านการวิจัย (R)

- ทีมวิจัยมีการบันทึกรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง (ในด้านเนื้อหา และด้านกระบวนการ) อย่างไร? _____

- ทีมวิจัยและชุมชนได้ความรู้ , แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ระหว่างทาง และ ภายใตบริบทพื้นที่ และปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด หรือไม่ อย่างไร ? _____

5. ข้อเสนอแนะ

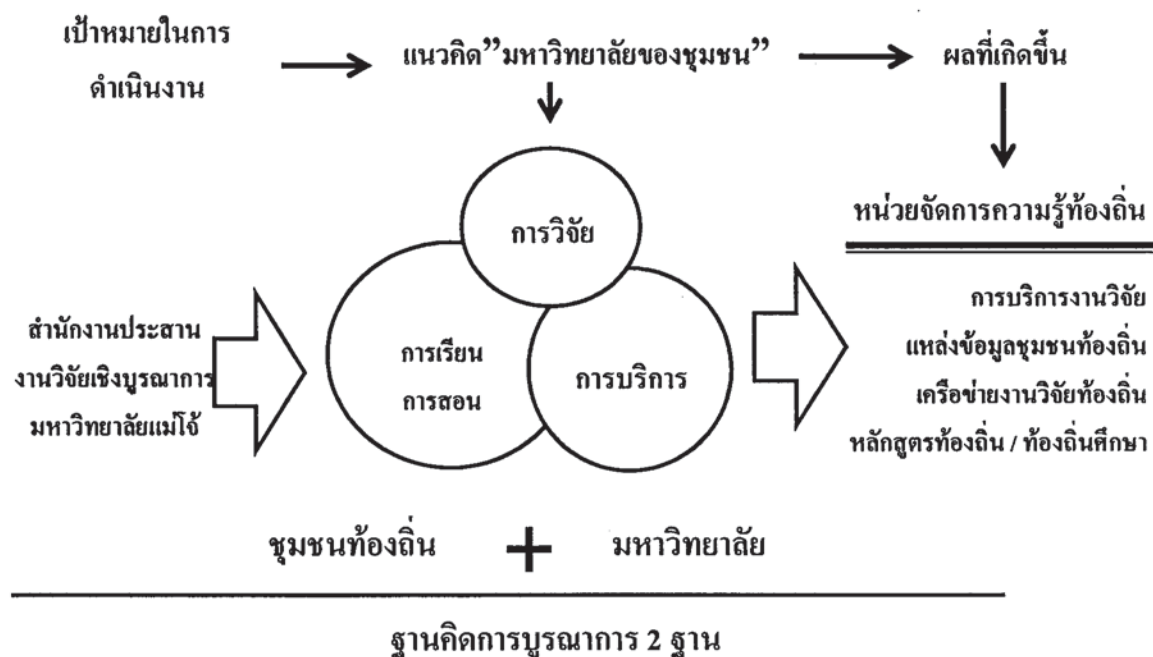
5.1 ข้อเสนอแนะของทีมวิจัย /ชุมชนมีอะไรบ้าง ต่อ เจ้าหน้าที่สำนักงานประสานงานฯ _____

5.2 ข้อเสนอแนะของทีมงานสำนักงานประสานงานฯ ต่อทีมวิจัย/ชุมชน _____

3. บทเรียนการบริหารจัดการโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากสาระของงานโครงการที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นถึงการจำแนกประเภทของโครงการเป็นสองลักษณะ คือลักษณะของคนนอกที่เข้าไปดำเนินงานร่วมกับชุมชน และ คนภายในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ นั้นภายใต้การดำเนินงานกับกลุ่มคนทั้งสองลักษณะย่อมมีความแตกต่างกัน แต่ความยุ่งยากที่เกิดขึ้น คือเป้าหมายของการสนับสนุน

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ และนำไปสู่เป้าหมายหลักคือการ “บูรณาการ” ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระบวนการในการอธิบายผลของงานแต่ละโครงการจึงจำเป็นต้องอยู่ภายใต้แนวคิดการทำงานของสำนักงาน ที่เน้นการสร้างฐานการบูรณาการด้วยกันสองฐาน โดยมีกลไกการประสานคือ สำนักงานฯ ซึ่งก่อนที่จะนำไปสู่รายละเอียดจำเป็นที่ต้องย้อนไปทบทวนที่ บริบทของแนวคิดการทำงานของสำนักงาน ฯ

แนวคิด : ภาพรวมของการดำเนินงาน

จากแนวคิดการทำงานของสำนักงานฯ ในภาพรวม ทางฝ่ายติดตามและสนับสนุนงานโครงการ ได้ยึดเป็นหลักคิดในกระบวนการทำงาน โดยในช่วงที่ผ่านมาได้เน้นการสร้างฐานของชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก และมีสาระสำคัญไปที่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น โดยได้ประมวลปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการในชุมชน ในช่วงที่ผ่านมาในด้านงานโครงการวิจัยท้องถิ่นที่เป็นส่วนของการดำเนินงานโดยคนภายในชุมชน ซึ่งพอประมวลและสรุปเป็น ความรู้จากปรากฏการณ์ ที่จำเป็นต้องให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างกัน ก่อนที่จะนำมาปะติดปะต่อกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ตั้งแต่เดือน เมษายน 2548 ถึงเดือน กันยายน 2548 มีรายละเอียดดังนี้

จากแนวคิดการดำเนินงานของสำนักงานฯ ได้นำไปสู่การปฏิบัติการในการกำหนดกิจกรรมการทำงานในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ประกอบด้วย

1. การพัฒนากลไกสนับสนุนงานพื้นที่ (ทีมพี่เลี้ยงพื้นที่)

2. กิจกรรมการสนับสนุนงานโครงการ

- กิจกรรมการพัฒนาโครงการ
- กิจกรรมการสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3. กิจกรรมการยกระดับกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นสู่สาธารณะ

- กิจกรรมการสร้างพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มงานชุมชนท้องถิ่น "การพัฒนาชุด

ความรู้

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทยภาคเหนือ"

- กิจกรรมการพัฒนา "เครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่น"

ดังนั้น สิ่งที่ได้จากการทำงานที่ผ่านมา ภายใต้กิจกรรมหลักๆ ทั้งสาม กิจกรรม พอที่นำมาเสนอให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดของสาระการดำเนินงานดังนี้

การพัฒนากลไกการสนับสนุนงานพื้นที่

ด้วยเหตุของปัญหาอุปสรรคในการทำงานของสำนักงานฯ ในส่วนของการสนับสนุนงานพื้นที่โครงการ ที่พยายามสร้างสังคมการเรียนรู้ ของชุมชนท้องถิ่น และยกระดับความรู้ของชุมชนท้องถิ่น ภายใต้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น แล้วพัฒนาไปสู่การเชื่อมโยงสังคมการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้รวมไปถึง ความรู้ท้องถิ่น ไปสู่ สังคมความรู้ของ มหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งความรู้ที่มีหน้าที่บริการสังคมและชุมชน โดยอาศัย วิธีการภายใต้แนวคิดการ บูรณาการ ทางฝ่ายสนับสนุนงานพื้นที่ฯ จึงได้พัฒนากลไก ที่เลี้ยง เพื่อให้เกิด กลไกกลางในการเชื่อมโยง ระหว่าง กลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นที่ทำงานวิจัย และ กลุ่มคนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมกัน เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการ บูรณาการ ในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ คำว่าระดับพื้นที่ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาของการดำเนินงาน คือพื้นที่ของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 5 โครงการในพื้นที่ชุมชนของกลุ่มน้ำแม่กวัง ที่ครอบคลุมทั้ง พื้นที่ อ.ดอยสะเก็ด และ กิ่ง อ.แม่ฮ่อน ซึ่งประกอบด้วย

หนึ่ง โครงการรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านป่าสัก

งาม สอง รูปแบบการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อย ต.ห้วยแก้วกิ่ง อ.แม่ฮ่อน จังหวัดเชียงใหม่

สาม รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายอาชีพผู้เลี้ยงหมูป่าแม่กวัง

สี่ การพัฒนาอาชีพการผลิตเมี่ยงชุมชนบ้านปางอัน ตำบลป่าเมี่ยงอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ห้า กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด

ก่อนที่นำไปสู่กระบวนการทำงานของการพัฒนากลไกการสนับสนุนงานพื้นที่ กง
ย้อนกลับไปถึงที่ไปที่มาของกลไก (พี่เลี้ยง) โดยเริ่มจากการ ที่ผ่านมามีการนำเสนอโครงการวิจัย
เพื่อท้องถิ่นของพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กว้งผ่านมาทาง ฝ่ายพัฒนาป่าไม้ ของศูนย์ศึกษาและพัฒนาห้วยฮ่อง
ไคร้ และได้ทำงานกับผู้ประสานงานเครือข่ายชาวบ้านของฝ่ายพัฒนาป่าไม้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ใน
มิติการทำงานที่ไม่ต่างกันในการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของกระบวนการแก้ไขปัญหา
ของชุมชน ซึ่งฝ่ายพัฒนาป่าไม้ฯ ได้เน้นวิธีการทำงานไปที่การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดตามโครงการตามพระราชดำริ
ที่เน้นการพัฒนาภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงเห็นว่า กระบวนการทำงานไม่แตกต่างกันมาก
นักในส่วนของเป้าหมาย บวกกับสถานการณ์แต่ละโครงการก็ถูกพัฒนาร่วมกันมา กับกลุ่มคน
ดังกล่าว และด้วยเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่สำนักงานฯ ได้ประมวลสถานการณ์ของงาน
พื้นที่โครงการในพื้นที่ของลุ่มน้ำแม่กว้ง ที่มองไปในส่วนของการยกระดับ ความรู้ของชุมชน
ท้องถิ่น ในเรื่องการ สร้าง ชุมชนความรู้ และพื้นที่รูปธรรม ภายใต้แนวคิด เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย
ภาคเหนือ ทำให้เงื่อนไขของการพัฒนากลไกการสนับสนุนงานพื้นที่ เป็นเงื่อนไขสำคัญที่
จำเป็นต้องดำเนินการ

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นถึงที่มาของการดำเนินการพัฒนากลไกการ
สนับสนุนงานพื้นที่ ทั้งนี้ในมิติของการการสนับสนุนงานโครงการ จึงไม่ได้มองเฉพาะส่วนในการ
สนับสนุนงานโครงการอย่างเดียวแต่มองทุกองค์ประกอบ ของทุกปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ
กระบวนการทำงานของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งเป้าหมายระยะยาวหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน
โครงการในแต่ละชุมชน ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น หลังจากได้มีการเริ่มต้นในการพัฒนา ทีมพี่
เลี้ยงในพื้นที่ ทางฝ่ายสนับสนุนงานพื้นที่ จึงได้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับทาง ทีมพี่เลี้ยงในพื้นที่โดย
ในช่วงแรก ได้จัดประชุม เพื่อความเข้าใจในแนวคิด ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการนำ
สถานการณ์การดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ทั้ง 5 โครงการมาพูดคุยแลกเปลี่ยน พร้อมทั้งมีการประเมิน
ความพร้อมของทีมงานในการทำงานร่วมในแต่ละโครงการ ซึ่งได้มีการให้ทีมพี่เลี้ยงจัดทำแผนงาน
พื้นที่ในแต่ละโครงการ โดยมีรายละเอียดและผลที่เกิดจาก เอกสารประกอบ 1

ฉะนั้น ในช่วงระยะเวลา การดำเนินงาน ของทีมพี่เลี้ยง ในผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
พบว่า มีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นด้วยกันหลายประการ แต่ที่สำคัญคือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อ
พัฒนาการในการทำงานในระดับปัจเจกบุคคล จะเห็นได้จากการการจัดทำสรุปการบันทึกการ
ดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของทีมพี่เลี้ยง ซึ่งมีการหนุนเนื่องระหว่างกันในการนำเสนอเนื้อหาที่ได้
เรียนรู้มาช่วยกันสรุป และเรียนรู้สิ่งที่ได้จากการกระบวนการทำงาน ซึ่งจากการมาร่วมกันสรุป
บทเรียนในการทำงานร่วมกับทางสำนักงานฯ สิ่งที่ได้จากการทำงานในฐานะบทบาทของ
ผู้สนับสนุนการทำงานวิจัยของชุมชนท้องถิ่น มีรายละเอียดพอสรุปได้ในระยะแรกของการ
ดำเนินงานดังนี้

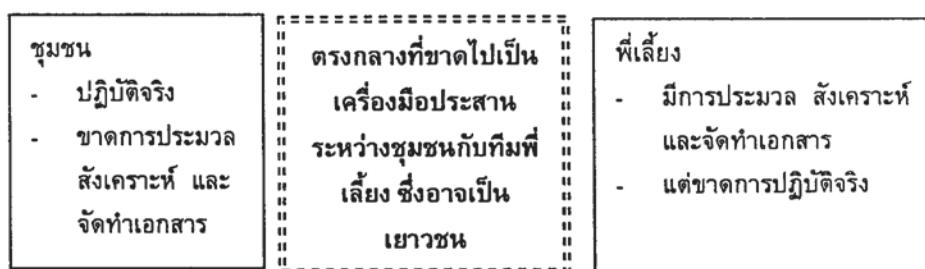
ความรู้ การใช้ภาษา การโต้ตอบในเวที การเชื่อมโยงประเด็น การโต้ตอบข้อมูลระหว่างกัน

ซึ่งความรู้ทั้งสี่ส่วนที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้มาจากการประมวลความรู้จากเวทีเพื่อนวิจัยและเวทีรายงานความก้าวหน้า ด้วยสาระและที่มาของกระบวนการเรียนรู้เหล่านี้หากนำมาวิเคราะห์จะเห็นเป็นพัฒนาการและเครื่องมือที่ทีมที่เลี้ยงได้มา และหากนำมาสังเคราะห์รวมก็จะกลายเป็นเนื้อหาของงาน แต่สิ่งที่ทีมที่เลี้ยงได้รับนั้นไม่สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับงานวิจัยของชุมชนได้ เนื่องจากการบทบาทของการทำงานเป็นข้อจำกัดของการสร้างเงื่อนไขให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนทำงาน (ที่เลี้ยง) กับทีมวิจัยชุมชน และความสับสนในปรากฏการณ์ของชุมชน ซึ่งมีเหตุผลมารองรับคือ พี่เลี้ยงเองไม่ได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการวิจัยของชุมชน และที่สำคัญ พี่เลี้ยงเอง ยังสับสนในความหมายหรือนิยามของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่เน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ ซึ่ง สาระสำคัญอยู่ที่การวางระบบของ ปรากฏการณ์ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การกำหนดกระบวนการทำงานร่วมระหว่างชุมชนกับกลุ่มคนภายนอก โดยมี งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าไปในชุมชนในฐานะของกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่บทเรียนที่เป็นระบบทั้งในส่วนของการกระบวนการคิด และ วิธีคิด ในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้สาระสำคัญอยู่ที่ งานวิจัยบางพื้นที่ได้กลืนเข้าไปกับกระบวนการชุมชน จนอยู่ในมิติของงานพัฒนา แต่ วิจัยท้องถิ่นได้อยู่ในส่วนของการทบทวนตัวเอง หรือกิจกรรมของชุมชน ดังนั้น ในการที่นำทีมที่เลี้ยงเข้ามาเรียนรู้ใน วิจัยท้องถิ่น จำต้องผ่านกระบวนการวิจัยมาในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่างานวิจัยที่อยู่ในส่วนของงานวิชาการ แต่ต้องเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ในส่วนของการทำงานร่วมกันระหว่าง ทางฝ่ายสนับสนุนงานพื้นที่ของสำนักงานกับทีมที่เลี้ยง พบว่า ในสิ่งที่กล่าวมาของการทำงานของทีมที่เลี้ยง ยังมีข้อจำกัดในการทำงานระหว่างชุมชนวิจัย กับทีมที่เลี้ยง เนื่องด้วยภาวะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยมีเหตุผลที่ หนึ่ง ฐานประสบการณ์และที่ที่มาของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และสอง ความต่อเนื่องจาก เหตุผลที่หนึ่ง กลุ่มคนสองกลุ่มที่ทำงานเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมและมีเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน แต่กลุ่มหนึ่ง(พี่เลี้ยง)เรียนรู้บนปรากฏการณ์ของผลจากการปฏิบัติการจริงจากกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่ง (ชุมชนวิจัย) กระบวนการวิเคราะห์ และวิธีวิเคราะห์ ก็เป็นผลที่เกิดขึ้นที่ต่างกัน ทำให้เกิดช่องว่าง ระหว่างทางในการดำเนินงาน ซึ่งหากเปรียบเทียบกันในวิธีการทำงาน จะเห็นได้ว่า ชุมชนวิจัย ทำงานบนเงื่อนไขของกระบวนการวิจัยที่จำต้องได้จริงกับบริบทของปัญหาและปรากฏการณ์นั้นๆ ที่ดำเนินงานอยู่ แต่ในส่วนของทีมที่เลี้ยงมองว่าอยู่เหนือปรากฏการณ์อีกชั้นหนึ่งนั่นคือ ได้มีการวิเคราะห์มาระดับหนึ่ง แต่เป็นการวิเคราะห์ผ่านข้อสรุปจาก เวที หรือสิ่งที่ได้จากผู้ปฏิบัติ ซึ่งไม่ได้หมายความว่า ใช่หรือไม่ใช่ แต่คนปฏิบัติเป็นคำตอบ หรือเป็นคำตอบว่าใช่หรือไม่ใช่อย่างไร? สาระสำคัญของประเด็นนี้ เป็นสิ่งที่ พี่เลี้ยงเองต้องฝึกฝน โดยที่ต้องลองปฏิบัติด้วยตัวเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าบางกิจกรรมชุมชนวิจัยเอง

ได้ดำเนินงานไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ผลอาจไม่เกิดขึ้นในขณะนั้น จริงหรือไหม หากในมุมมองของคนนอกอาจมองว่าเกิดขึ้นแล้ว ก็คือการเรียนรู้ระหว่างกันในช่วงของกิจกรรมที่ดำเนินการ และเป็นแก่นสาระสำคัญของกระบวนการวิจัยที่ต้องหยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงให้เป็นระบบในการแก้ไขปัญหา แต่ด้วยเหตุผลของความหลายของวิธีคิดที่ชุมชนวิจัยเจอ ในทุกขณะ ทำให้มองข้ามจุดสำคัญดังกล่าว คำถามว่าต้องทำอะไร? ที่ต้องอธิบายให้ทางชุมชนวิจัย เห็นความสำคัญของ แก่นสาระดังกล่าว ซึ่งที่ผ่านมาทีมพี่เลี้ยงเองพยายามเรียนรู้และลองปฏิบัติ แต่ไม่ได้อธิบายให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของแก่นสาระดังกล่าว เพราะมติดการมองเป็นการมอ: ในคนละส่วน แต่เข้าใจในแก่นสาระดังกล่าว ซึ่งในการมองคนละมิติทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของ กระบวนการเรียนรู้ ไม่ได้หมายความว่าผิดหรือถูกแต่ อาจทำให้ทิศทางของวิธีการเปลี่ยนไป เป็นเหตุให้กระบวนการวิจัยล่าช้า

ทั้งนี้ ในส่วนที่กล่าวมา ถือว่าเป็นบทเรียนการทำงานของทีมพี่เลี้ยง ที่พอสรุปได้ ระดับหนึ่งในการเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งเป็น นัยที่เป็นการเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน กับชุมชนวิจัย นัยยะดังกล่าว บนเงื่อนไขของกลุ่มคนที่มีมิติต่างกันดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ใน การเรียนรู้ไปพร้อมกัน ทำให้มีข้อจำกัดที่หลากหลาย มีเงื่อนไขที่ค่อนข้างเยอะ ดังนั้นบนเงื่อนไขในปรากฏการณ์ที่ค้นพบได้นำไปสู่การปรับวิธีการทำงาน โดย มองไปที่การเติมเต็มช่องว่าง ที่ห่างกันระหว่างชุมชนวิจัย และ ทีมพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การ สร้างพื้นที่ การบูรณาการ ความรู้จากการภายนอก และภายในชุมชน ที่จะนำไปสู่ บทเรียนที่ออกแบบกิจกรรมการพัฒนาได้อย่างเป็นระบบโดยมีแนวทางต่อเนื่อง คือ ทีมพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์พอที่จะดูแลทีมวิจัยได้ด้วยตัวเอง จะเป็นลักษณะเรียนรู้ไปพร้อมกับทีมวิจัย ดังนั้นเจ้าหน้าที่จากสกว.แม่โจ้จึงได้เสนอแนะให้ทำวิจัยเพื่อหาคนในชุมชนที่มีศักยภาพเป็นที่เลี้ยงให้นำมาฝึกเพื่อเป็นที่เลี้ยงให้กับชุมชนวิจัยนั้นๆจัดทำโครงการวิจัย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกลไกการหนุนเสริมงานวิจัยท้องถิ่น โดยมองไปที่ ช่องว่าง ระหว่างพี่เลี้ยง และ กลไกที่เข้ามาเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ผ่านกระบวนการทำงานวิจัยท้องถิ่น

ดังนั้นข้อสรุปจากผลที่ได้จากการพัฒนากลไกพี่เลี้ยงในพื้นที่ จำเป็นต้องมีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง โดยเน้นสาระที่ได้มากำหนดเป็นเงื่อนไขให้มีกระบวนการทำงานที่ผ่านการปฏิบัติจริงของ

กลไกที่เสี่ยง โดยที่วางบทบาทให้กลไกที่เสี่ยงอยู่ในฐานะ ของนักวิจัย และ ดำเนินงานวิจัยภายใต้ การหนุนเสริม ชุมชนวิจัย โดยเน้นกระบวนการวิจัยไปที่การเติมเต็มช่องว่างโดยใช้งานวิจัยไป พัฒนากลุ่มคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเป็นหลัก โดยมองไปที่ผลที่เกิดขึ้นในส่วนของความ ยั่งยืนของชุมชนวิจัยหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการในแต่ละชุมชน

กิจกรรมการสนับสนุนโครงการ

งานบริหารจัดการ โครงการวิจัย กระบวนการทำงานภายใต้ การสนับสนุนโครงการ ของ ชุมชนวิจัย ในช่วงที่ผ่านมา ผลที่เกิดขึ้นจะอธิบายในเชิงรูปธรรมของกระบวนการทำงานใน ช่วงแรกที่ได้บอกถึง ระดับของโครงการต่างๆ ซึ่งได้นำเอาวิธีการประเมินมาเป็นเงื่อนไขในการ มองคุณภาพของงานโครงการ ของชุมชนวิจัยในแต่ละส่วน ทั้งนี้ได้ยึดเอาขอบเขตของกระบวนการ เรียนรู้ และ การมีส่วนร่วมเข้าเป็นหลักในมองโครงการ

ดังนั้นส่วนที่กล่าวถึงต่อไปนี้จะเป็นการ นำปรากฏการณ์ ในพื้นที่ชุมชนวิจัยในแต่ละที่มา ประมวล เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการ ในการอธิบายถึง มิติการสนับสนุน และการสร้างเครื่องมือใน การสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนวิจัย แต่ละที่ ทั้งนี้เพื่อนำเข้าสู่การ เชื่อมโยง ภายใต้การสร้างฐานบูรณาการ ที่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เริ่มที่จะเห็นทิศทางการเชื่อมต่อ ระหว่างชุมชนท้องถิ่น และ มหาวิทยาลัย โดย จะกล่าวนำในภาพรวมว่า ณ. วันนี้ ได้มีชุมชนวิจัย เกิดขึ้น ซึ่งมีโครงสร้างของชุมชนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยชุมชนวิจัยดังกล่าวได้นำมาซึ่งบทบาท ของคนในชุมชน และ บรรทัดฐานของชุมชนวิจัยที่เข้ามาควบคุม และถูกกำหนดเป็นวิธีการเรียนรู้ ภายใต้ วิจัยท้องถิ่น ซึ่งในส่วนหนึ่งได้ถูกอธิบายไว้ภายใต้บริบทการทำงานของสำนักงานฯ

ฉะนั้น ในส่วนการทำงานดังกล่าว จำเป็นที่ต้องนำไปสู่การอธิบายในรายละเอียดของการ ดำเนินงานภายใต้ บทบาทที่ได้กำหนดคร่าวๆ คือ การพัฒนาโครงการ และการสนับสนุนโครงการ นับสำคัญ ในปัจจุบัน ขณะที่ ดำเนินการอยู่ จะเห็นว่าคุณภาพงานโครงการ มีมิติที่แตกต่างกัน โดยมี การยึดหลักวิธีวิจัยท้องถิ่น เป็นหลักในกำหนดคุณภาพงาน อย่างที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ ผลการ ดำเนินงานที่เกิดขึ้น จึงต้องอธิบายในภาพรวมของผลการดำเนิน โดยวิเคราะห์ผ่านปรากฏการณ์ ที่ เกิดขึ้นของแต่ละโครงการ

ดังนั้นสิ่งที่ได้เรียนรู้ และพอสรุเป็นบทเรียนในการทำงาน และ เชื่อมโยงไปสู่ คำว่า ชุมชนวิจัยนั้น จำเป็นต้องนำเสนอถึงบทเรียนที่มีความหลากหลาย

โดยสาระสำคัญของ งานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานฯ ใน เบื้องต้นพบว่ามีสองลักษณะด้วยกันที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ คือโครงการที่มีหัวหน้าโครงการ

หรือนักวิจัยเป็นกลุ่มคนภายนอก และ โครงการที่มีหัวหน้าโครงการเป็นคนในชุมชน ทั้งส่วนหรือสองลักษณะที่กล่าวมา กระบวนการในการสนับสนุนจึงมีมิติที่แตกต่างกัน การวางท่าที และบทบาทในการสนับสนุนก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของโครงการเป็นหลัก ฉะนั้น สิ่งที่สำคัญ คือผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวจำเป็นต้องมีความชัดเจนและเข้าใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพอสมควร จากลักษณะที่แตกต่างต่าง ของโครงการที่กล่าวมาข้างต้น ความเหมือนกันก็คือกระบวนการหรือวิธีวิจัย โดยมีเป้าหมายไปที่กระบวนการเรียนรู้เป็นหลัก ดังนั้นผลที่เกิดขึ้น ทางฝ่ายสนับสนุนงานโครงการ ได้นำมาประมวลเป็นบทเรียนการทำงานได้ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป คือ

กระบวนการพัฒนาโครงการ พบว่าก่อนที่จะนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมการพัฒนาโครงการ ซึ่งหลังจากได้รับ เอกสารเชิงหลักจากชุมชน หรือจากกลุ่มคนที่สนใจ จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจ ในบริบทหรือสภาพแวดล้อมของตัวโครงการ โดยมองไปถึง ความสัมพันธ์ ระหว่าง ข้อมูลเอกสาร กับ สภาพการณ์ที่เป็นจริงในชุมชน บวกกับวิธีคิด และฐานประสบการณ์ของหัวหน้าโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่เป็นคนนอกชุมชน ในกระบวนการทำความเข้าใจในรายละเอียดดังกล่าว สิ่งจำเป็นคือต้องนำฐานแนวคิดการทำงานของสำนักงานฯ มาเป็นหลักในวิเคราะห์ บริบทของโครงการ ซึ่งในการทำงานที่ผ่านมา มีขั้นตอนในการทำงานดังรายละเอียดต่อไปนี้

การศึกษาริบทโครงการผ่านงานเอกสาร ในการศึกษาบริบทโครงการผ่านงานเอกสาร จำเป็นต้องอาศัยของโครงของงานเอกสาร เป็นหลัก โดยทางสำนักงานได้มีรูปแบบของการนำเสนอเอกสารเชิงหลักการได้ซึ่งประกอบด้วย

- ชื่อโครงการ
- ชื่อหัวหน้าโครงการ
- ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย
- คำถามวิจัยหลัก-คำถามวิจัยรอง(คำถามย่อย)
- วัตถุประสงค์
- กรอบแนวคิด
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ
- วิธีการวิจัย
- งบประมาณการดำเนินงาน
- ทีมวิจัย – การวางบทบาท-ประวัตินักวิจัย

จะเห็นว่าภายใต้โครงสร้างของรูปแบบเอกสารที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นจะเป็นตัวบอกถึงวิธีคิด กระบวนการคิด และ การทำงานของชุมชน หรือกลุ่มคนที่สนใจ แต่สิ่งที่ต้องพิจารณาเป็นหลักในเอกสารที่จะสะท้อนวิธีคิดที่ชัดเจน และนำไปสู่เรื่องราวและองค์ประกอบต่างๆ ของโครงการคือ

การอธิบายถึงความจำเป็นในการดำเนินโครงการ ในการพิจารณา เพื่อให้เห็นแนวคิดในการมองพื้นที่ชุมชน ที่จะทำวิจัย โดยเฉพาะ โครงการที่เป็นคนนอกเป็นคนทำวิจัย การอธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับปรากฏการณ์ทางสังคม และการได้ไปโต้แย้งระหว่างวิถีคิดของคนเขียน ซึ่งส่วนมากจะขาดมิติของสภาพปัญหาของชุมชนแต่จะมองไปที่ผลกระทบจากปรากฏการณ์ของสังคมเชิงนโยบาย และกระแสการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นหลัก แต่ไม่ย้อนไปมองที่เหตุปัจจัยของปัญหาภายในชุมชน แล้วไปสัมพันธ์อย่างไร? กับปรากฏการณ์ทางสังคมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชุมชน ซึ่งสาระสำคัญดังกล่าวที่หยิบยกมา เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะสะท้อนวิถีคิดและการแยกแยะความซับซ้อนของคนที่ทำงานวิจัย โดยเฉพาะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่เน้นไปที่สาระสำคัญดังกล่าวเป็นกระบวนการเน้นการเรียนรู้ในความซับซ้อน หรือกระบวนการที่จะเข้าไปในเหตุของปัญหา ถือว่าในเบื้องต้นการสะท้อนความเป็นมาหรือสถานการณ์ที่จำเป็นต้องทำวิจัย เป็นจุดเริ่มที่จำเป็นต้องให้กลุ่มคน หรือบุคคลที่จะเข้ามาทำวิจัยได้เข้าใจ อีกนัยหนึ่งเป็นเรื่องการผู้ทำหน้าที่สนับสนุนงานที่จำเป็นต้องวิเคราะห์เนื้อหาดังกล่าวมา เพื่อที่จะออกแบบวิธีการสร้างความเข้าใจกับเป้าหมายที่พัฒนาโครงการ เพื่อให้เห็นถึงรูปธรรมมากขึ้น ในการพิจารณาในบทเรียนที่ได้มาดังกล่าว จะเห็นได้จาก โครงการ การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนใน ตำบลอนใต้ อำเภอสนักแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโครงการที่มีหัวหน้าโครงการหรือนักวิจัยเป็นคนนอกชุมชน โดยได้มีการเรียบเรียงความเป็นมาหรือความเป็นมาของโครงการ ดังนี้

“การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6-7 นับว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 7.8 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540:7) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในขณะที่ภาคอื่นๆของประเทศไทยยังมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ล้าหลัง โดยเฉพาะในเขตชุมชนชนบทซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม มีฐานะที่ยากจน เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อยกระดับการครองชีพของตนเองให้ดีขึ้นและบรรเทาปัญหาผลกระทบจากการว่างงาน แม้แต่รัฐเองก็พยายามใช้รูปแบบดังกล่าวโดยการกำหนดยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาชนบทและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 อย่างไรก็ตามก็เกิดธุรกิจชุมชนที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนนั้นมีหลากหลายเช่น ธุรกิจชุมชนด้านการเงิน ด้านการผลิตรวมถึงด้านการตลาดสินค้าชุมชน แม้ว่าการดำเนินงานขององค์กรดังกล่าวจะมีความแตกต่างในด้านการจัดตั้งแต่เป้าหมายของธุรกิจชุมชนเหล่านี้คือ ต้องการฝึกให้คนในชุมชนรู้จักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตัวเองโดยอาศัยศักยภาพของทรัพยากรชุมชนที่มีอยู่ ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมสร้างคน สร้างวินัยและสร้างความเอื้ออาทรของคนในชุมชน

อย่างไรก็ดีแนวทางหนึ่งที่ UNDP และ FAO ได้เสนอเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในปี 1977 นั้น ได้เน้นการให้คนในชุมชนรวมกันทำตลาดชุมชนในระดับท้องถิ่น ซึ่งตลาดดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการจัดหาปัจจัยการผลิตและสินค้าที่ชุมชนต้องการ รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชนไปสู่ตลาดที่ใหญ่กว่า

ดังนั้นหากชุมชนใดมีการดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้กลไกการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้ดังรูปที่ 1 ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่าการทำงานในรูปแบบตลาดชุมชนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมกันนั้นมักจะเป็นร้านค้าชุมชนซึ่งการดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จเพราะการดำเนินงานเน้นการทำธุรกิจร้านค้าปลีกที่รับสินค้าจากตัวเมืองไปจำหน่ายให้กับชาวบ้านอีกทอดหนึ่ง ชาวบ้านจึงอยู่ในฐานะผู้บริโภค อย่างไรก็ตามจากการสำรวจข้อมูลชุมชนเบื้องต้นพบว่าบางชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมตลาดนัดชุมชนโดยให้ชาวบ้านนำสินค้าที่ตนเองมีอยู่มาจำหน่ายและให้พ่อค้านำสินค้าต่างถิ่นมาจำหน่ายด้วย ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าวบางแห่งก็มีปัญหาการแข่งขันกันจนทำให้คนในชุมชนแตกแยกกันเป็นหลายฝ่าย ด้วยเหตุนี้จึงมีความพยายามจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและแกนนำในชุมชนที่จะพยายามหาแนวทางได้การพัฒนาตลาดนัดสินค้าให้เป็นตลาดสินค้าชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้หากสามารถหารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมได้จะทำให้กลายเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนที่สร้างความรู้และเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ชุมชนตำบลแม่อนไ้ อำเภอสันกำแพงเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีการจัดตั้งธุรกิจชุมชนขึ้นทั้งกลุ่มออมทรัพย์ที่เข้มแข็ง และกลุ่มการผลิตที่หลากหลาย และได้มีลานค้าตลาดนัดเพื่อใช้เป็นสถานที่ซื้อขายสินค้าของชุมชนรวมถึงเปิดโอกาสให้คนนอกชุมชนมาค้าขายด้วย ซึ่งได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยาวนานเกือบ 30 ปี โดยมีลักษณะเป็นตลาดนัดริมถนน สินค้าที่มีการซื้อขายนั้นส่วนมาก จะเป็นสินค้าที่มีการผลิตขึ้นภายในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เครื่องปั้นดินเผา ผลผลิตทางการเกษตร ทุเรียน เป็นต้น โดยผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดสามารถจำแนกได้คือผู้ซื้อภายในพื้นที่คิดเป็น ร้อยละ 70 ผู้ซื้อภายนอกร้อยละ 30 ในขณะที่ผู้ขายจำแนกได้เป็นผู้ขายภายในพื้นที่ ร้อยละ 60 ผู้ขายภายนอกร้อยละ 40 ของจำนวนผู้ขายทั้งหมด รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่ในปัจจุบันเป็นในลักษณะตัวใครตัวมันกล่าวคือ มีการจัดเก็บค่าเช่าพื้นที่สำหรับขายสินค้าโดยผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านจะจัดเก็บจากพ่อค้าที่มาตั้งร้านค้าหน้าบ้านของตน มิได้จัดเก็บโดยส่วนรวม อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่าสังเกตว่าการดำเนินงานดังกล่าวเริ่มมีการขยายตัวมากขึ้น และมีเอกชนเข้ามาดำเนินงานในรูปแบบต่างๆมากขึ้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวได้เกิดปัญหขึ้นหลายประการ เช่น การจัดสรรพื้นที่ไม่มีความยุติธรรม ไม่มีที่จอดรถ เพราะเมื่อมีการจัดตลาดนัดนั้นจะทำให้ถนนแคบลงทำให้การจราจรไม่สะดวก อีกทั้งหลังการจัดตลาดนัดในแต่ละครั้งจะมีขยะเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่อนไ้ต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ นอกจากนี้ การไม่มีเป้าหมายหรือรูปแบบของตลาดที่ชัดเจนทำให้คนในชุมชนไม่สามารถได้รับประโยชน์ได้ตามศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นแกนนำชุมชนโดย คุณชรินทร์ วังใจ ได้ดำเนินงานประชุมร่วมกับชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่อนไ้ และเห็นพ้องกันว่า “ต้องการศึกษาหารูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมในการที่จะพัฒนาตลาดนัดดังกล่าวให้เป็นตลาดสินค้าชุมชนอย่างแท้จริง” ทั้งนี้เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้เอกชนรายใดรายหนึ่งมาฉกฉวยผลประโยชน์ของชุมชนซึ่งเป็นต้นตอของการล่มสลายในภายหน้า และต้องการคัดช่องทางของพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตสามารถขายสินค้าให้กับผู้บริโภคได้โดยตรง ประกอบกับความต้องการที่จะทำให้คนภายในชุมชนเองได้รับประโยชน์จากตลาดชุมชนอย่างเต็มที่โดยการดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนออกมาใช้ประโยชน์ และการค่อยทอดจากศักยภาพหรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนโดยนำรูปแบบการบริหารจัดการแนวใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม เช่น ทรัพยากรที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการ การเป็นศูนย์กลางด้านการแลกเปลี่ยนสินค้า บริการ และข้อมูลข่าวสารทางการตลาด รวมถึงการพัฒนาขึ้นจะต้องเกิดจากความพึงพอใจของชาวบ้านและทำให้สภาพเศรษฐกิจสังคมและความเป็นอยู่ของผู้ที่อยู่ในชุมชนโดยรวมดีขึ้นอย่างยั่งยืน “ (อ้างใน มนตรี สิงหواره โครงการ การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ใน ค.อนไ้ อ.สันกำแพง จ. เชียงใหม่)

จะเห็นว่า การลำดับเรื่องเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ หรือความจำเป็นในการดำเนินโครงการ จะมีการอธิบายถึงสถานการณ์ทางนโยบายของการพัฒนาประเทศ และ โดยมองมิติโครงสร้างการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แล้วนำมาเชื่อมโยงถึงความเป็นไปได้ให้เห็นความต่อเนื่องในการดำเนินเศรษฐกิจเชิงนโยบายที่ไปสอดคล้องกันระหว่างประเทศซึ่ง ในช่วงสองย่อหน้าแรกได้สะท้อนถึงวิสัยของผู้เสนอโครงการที่ชัดเจนในมิติของเป้าหมายในการดำเนินการวิจัย ซึ่งต่อมาได้โยงใยเรื่องราวต่างๆเข้ามาให้สอดคล้องกับพื้นที่เป้าหมายของโครงการ มองในองค์ประกอบภายนอกที่มากระทบต่อสถานการณ์ในชุมชนเป้าหมาย จะเห็นว่ามิติในการอธิบายดังกล่าว ได้สะท้อนมุมมองจากภายนอกเป็นหลัก ทำให้ ลักษณะของโครงการเป็นลักษณะการเรียนรู้ร่วมหรือมุ่งไปที่การเรียนรู้เฉพาะกลุ่ม ทำให้เงื่อนไขของการสนับสนุนงานวิจัยต้องปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของ บริบทโครงการ โดยเน้นการหนุนไปที่ การกำหนดวิธีทำงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นักวิจัยเป็นหลัก เมื่อความเป็นมาถูกอธิบายในลักษณะนี้ การเชื่อมโยงไปสู่โจทย์วิจัยในเชิงของงานวิจัยท้องถิ่นก็ต้องปรับเปลี่ยนไป แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าโครงการจะดำเนินต่อไปไม่ได้ เนื่องจาก ลักษณะการทำงานของสำนักงานต้องการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ของกลุ่มคน จึงจำเป็นต้องมองไปที่รายละเอียดของ การทำงานในพื้นที่เป็นหลัก

ด้วยเหตุดังกล่าว การทำความเข้าใจมิติด้านความคิด และการสร้างเครื่องมือในการสนับสนุนจึงต้องมองผ่านและวิเคราะห์ผ่านงานเอกสารเป็นจุดเริ่มสำหรับกลุ่มคนภายนอกชุมชนที่เข้าไปทำงานวิจัยภายในชุมชน และในส่วนของ งานวิจัยท้องถิ่นที่ถูกพัฒนาขึ้นมาบนเงื่อนไขการเรียนรู้ร่วมภายในชุมชน ลักษณะองค์ประกอบและการเรียบเรียงในความเป็นมา ก็มีลักษณะที่มีเนื้อสะท้อนในสถานการณ์ของชุมชนเป็นหลัก อันก็ได้สะท้อนวิธีคิด และกระบวนการคิดของชุมชนที่ชัดเจน จะเห็นได้จาก โครงการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านบางจำปี และบ้านป็อก ต.ห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จ. เชียงใหม่ โดยมีสาระสำคัญได้กล่าวไว้ในความเป็นมาและความจำเป็นในการดำเนินโครงการดังนี้

“ลำน้ำแม่ลายน้อย มีต้นกำเนิดจากหุบเขา บริเวณพื้นที่ตอนบนของชุมชนบ้านป็อก หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นหุบเขาสูงและสลับ ซับซ้อน มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณอันอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีอายุมากกว่าร้อยปีขึ้นปกคลุมตลอดแนวลำห้วยต้นน้ำ เช่น ไม้ก่อ ไม้คุ้ม ตะเคียน จำปา

ลำน้ำแม่ลายน้อยมีความยาวตลอดสายน้ำประมาณ 8 กม. เป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งของน้ำสาขาของขุนน้ำแม่กวัง ซึ่งมี 5 สายน้ำได้แก่ น้ำแม่ลาย น้ำแม่ว่อง น้ำแม่หวาน น้ำห้วยตัง และน้ำแม่กวัง โดยลำน้ำแม่ลายน้อยไหลผ่านชุมชนบ้านป็อกซึ่งมีความยาว ประมาณ 3 กม. แล้วไหลลงสู่ชุมชนบ้านบางจำปี ต.ห้วยแก้ว มีความยาวช่วงผ่านหมู่บ้านปางจำปี ประมาณ 5 กม. แล้วไหลไปบรรจบลำน้ำ แม่ลายหลวงที่บริเวณตอนบนของชุมชนบ้านแม่เตาดิน ต.ห้วยแก้ว แล้วจึงไหลผ่านไปชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ต. ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเกิด ไปบรรจบลำน้ำแม่หวาน บริเวณท้ายบ้านแม่หวาน แล้วไหลลงสู่เขื่อน แม่กวังอุดมธารา ที่เป็นแหล่งน้ำสำคัญของพื้นที่ทำการเกษตรตลอดจนเป็นแหล่งอุปโภค บริโภคของชุมชนเมืองในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน

ในอดีตลำน้ำแม่ลายน้อย เป็นแหล่งทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรน้ำ สัตว์น้ำ และ พืชพรรณ ทรัพยากร มีความหลากหลายทางชีวภาพในระบบสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากร ที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนหลายชุมชนที่ได้เข้ามาพึ่งพาอาศัยใช้ประโยชน์ เป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำอุปโภค บริโภคในครัวเรือน และทำการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจับสัตว์น้ำเพื่อเป็นอาหารเลี้ยงชีพจนเป็นปกตินิสัยของคนชุมชนท้องถิ่นตามลำน้ำตลอดมา

ในช่วงปีพ.ศ. 2543-2544 เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงยาวนานกว่าปกติ คนในชุมชนได้รับรู้ถึงความร้อนของสภาพอากาศอย่างไม่เคยมีมาก่อน น้ำในลำน้ำสายหลักลดระดับลงทุกๆ วัน ดูได้จากทราบ ร่องรอยระดับน้ำที่ก้อนหินใหญ่ น้ำในลำน้ำสายหลายสายแห้งขอด มีไฟฟ้าถูกไหม้ลามไปทั่วผืนป่าหลายครั้ง ในพื้นที่เดียวกันเกิดสภาพความแห้งแล้งอย่างชัดเจน สัตว์น้ำถูกจับได้คราวละมากๆ เพราะน้ำในลำน้ำแห้ง สัตว์น้ำเริ่มหาได้ยาก ปัจจุบันลำน้ำแม่ลายน้อยอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม จากการตัดไม้ทำลายป่า แล้ววางทำไร่เลื่อนลอยของชุมชนในอดีตรวมถึงการตัดไม้ใช้สอย ทำฟืน สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และขายให้นายทุน เป็นต้น ในลำน้ำถูกลักลอบระเบิดปลา ชี้อัดด้วยไฟฟ้า ใช้จ่ายเบ็ดปลา จากคนบางกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ ระดับน้ำลดต่ำลงบางครั้งเกือบจะแห้งขอด บางจุดของลำน้ำมีคุณภาพต่ำไม่สามารถนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนได้ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ รวมไปถึงระดับน้ำและคุณภาพน้ำในเขื่อนแม่วงอุดมธารที่กำลังเกิดภาวะการขาดแคลนน้ำและเริ่มมีมลพิษ เจือปนในน้ำ โดยเฉพาะชุมชนที่ต้องพึ่งพิงลำน้ำในการดำรงชีวิต เช่นชุมชนบ้านปางจำปี ที่ได้รับ ผลกระทบอย่างรุนแรง เช่น การขาดแคลนแหล่งน้ำสะอาด เพื่อการบริโภคและอุปโภคต้องซื้อน้ำสะอาดบรรจุขวดมาไว้บริโภคกันเอง รวมทั้งสัตว์น้ำได้ลดจำนวนลงใกล้สูญพันธุ์ บางชนิดหายไปจากแหล่งน้ำ เช่น ปลาบุง ซึ่งเป็นปลาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของลำน้ำ และเคยพบเห็นอยู่เป็นประจำจำนวนมาก รวมทั้งตะพานน้ำซึ่งปัจจุบันไม่พบเห็นในลำน้ำแม่ลายน้อยอีกเลย ก่อให้เกิดปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่มีความยากลำบากมากขึ้น

ปลายปี พ.ศ. 2544 ทางผู้ใหญ่บ้านและแกนนำชุมชนได้รับนโยบายจากทางราชการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยการเข้ารับการอบรมเรื่องปัญหาไฟฟ้าเป็นอันดับแรก จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ประกอบกับปัญหาที่ชุมชนได้ประสบจึงเกิดความตระหนักในปัญหา และ ผลกระทบที่ตามมาจากการเกิดไฟฟ้า จึงได้มีการเรียกประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจรวมทั้ง จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน 10 คน และวางกฎระเบียบหมู่บ้านร่วมกันรวม 9 ข้อ ได้แก่ ห้ามตัดไม้บริเวณขุนน้ำอย่างเด็ดขาด ห้ามลักลอบตัดไม้ในสวนผู้อื่น การตัดไม้เพื่อสร้างบ้านเรือนให้ขออนุญาตคณะกรรมการหมู่บ้าน ห้ามซื้อปลาด้วยไฟฟ้าและเบ็ดเคอร์ ห้ามทำการระเบิดปลา ห้ามใช้จ่ายเบ็ดปลา ห้ามจุดไฟเผาป่า ห้ามคนนอกหมู่บ้านมาเอาหน่อไม้ไปขาย และห้ามคนนอกหมู่บ้านมาเอาไม้ไผ่ไปจักคอกขาย

จากการดำเนินการที่ผ่านมา ทำให้การตัดไม้ทำลายป่าลดลงไปมาก การทำไร่เลื่อนลอยหมดไป คนนอกหมู่บ้านไม่เข้ามาเอาหน่อไม้ไปขาย แต่ก็ยังมีคนบางกลุ่มโดยเฉพาะคนนอกชุมชนลักลอบละเมิดกฎหมายหมู่บ้านอยู่ตลอดมา มีการว่ากล่าวตักเตือนและบันทึกคาตโทษไว้ แต่บางส่วนก็ยังไม่มีความสำนึกที่จะสามารถเอาผิดได้ เช่นการจุดไฟเผาป่า การเบ็ดปลา การลักลอบตัดไม้ เนื่องจาก การขาดจิตสำนึก และขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่สำคัญตั้งแต่ต้น นอกจากนี้ความจำเป็นในการประกอบอาชีพของชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และหาของป่า จึงทำให้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์โดยการทำกิจกรรมบางอย่างไม่ถูกวิธี เช่น การตัดไม้ฟันขายโดยแอบกาน (การทำให้ต้นไม้ตายขณะยืนต้น) การตัดคั่นกล้วยเพื่อเอาใบคองไปขาย การเก็บของป่าและล่าสัตว์โดยการเผาไล่สัตว์ จึงส่งผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ และลำน้ำแม่ลายน้อยโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้นจึงทำ

ให้การดำเนินการอนุรักษ์ป่าและน้ำของชุมชนที่ผ่านมาซึ่งไม่สามารถรักษาและฟื้นฟูสภาพลำน้ำแม่ลายน้อยได้เท่าที่ควร

ทีมวิจัยและกลุ่มแกนนำชุมชนจึงมีแนวคิดหาแนวทางที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ ควรที่จะ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นที่ต้นน้ำที่ใช้ประโยชน์จากลำน้ำแม่ลายน้อยทั้ง 2 ชุมชน คือ บ้านป๊อก และบ้านปางจำปี เพราะที่ผ่านมายังไม่ได้มีการดำเนินการร่วมกัน รวมทั้งให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมรับรู้และระดมความคิดเห็นตั้งแต่ต้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและปลูกจิตสำนึกของชุมชน นอกจากนี้ยังต้องหาแนวทางการประกอบอาชีพที่เหมาะสมที่ไม่ก่อปัญหา และสร้างผลกระทบต่อ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย โดยการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม น่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะสามารถลดและ เบี่ยงเบนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อทรัพยากรและสภาพลำน้ำได้ ซึ่งชุมชนมีแนวคิดที่จะเพาะและ ขยายพันธุ์สัตว์น้ำท้องถิ่นของชุมชน โดยเฉพาะกึ่งแม่น้ำ (กึ่งฝอย) ซึ่งเป็นอาหารธรรมชาติที่เคยมีมากในลำน้ำแม่ลายน้อย และได้รับความนิยมบริโภคจากคนในและนอกท้องถิ่นให้เป็นเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน และให้ชุมชนได้เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อย โดยไม่เข้าไปรบกวนลำน้ำมากเกินไปอย่างที่เป็นอยู่

โดยหากชุมชนสามารถศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อยที่เหมาะสมสอดคล้องกับ วิถีชีวิตของชุมชนร่วมกัน และสามารถขยายผลไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชนได้ จะทำให้ชุมชนสามารถที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยได้ประสบผลสำเร็จ ชุมชนมีน้ำ และอาหารธรรมชาติจากลำน้ำบริโภคส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งยังส่งผลไปยังชุมชนปลายทางต่างๆ เนื่องจากลำน้ำแม่ลายน้อยเป็นพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญที่จะไปหล่อเลี้ยงชุมชนอีกหลายชุมชนในพื้นที่อำเภอคอยสะเกิด รวมทั้งยังไหลลงสู่เขื่อนแม่วง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญในการทำการเกษตร และอุปโภคบริโภคของประชากรในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูนที่สำคัญอีกด้วย ดังนั้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยอย่างจริงจังจึงไม่เป็นประโยชน์กับชุมชนต้นน้ำเพียง 2 ชุมชน เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อสังคมโดยรวมด้วย และเป็นปัญหาที่ต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเนื่องจากในช่วงปีนี้มีปัญหาความแห้งแล้ง และขาดแคลนน้ำ มีความรุนแรงมากขึ้น และอาจทวีความรุนแรงได้ในอนาคต” (อานันท์ สวัสดิ์ จัตตะ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านบางจำปี และบ้านป๊อก ต.ห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่)

จากสาระสำคัญในส่วนของงานวิจัยที่มีนักวิจัยเป็นคนภายในชุมชน การเรียบเรียงหรือการไล่เรียงสถานการณ์ จะเป็นไปอีกลักษณะหนึ่ง คือมองจากปรากฏการณ์ปัญหาของชุมชนเป็นหลัก แล้วมาโยงใยความซับซ้อนของปัญหา แต่ไม่ได้มองเชื่อมโยงไปถึงการเปลี่ยนเชิงนโยบายและปรากฏการณ์ทางสังคม แต่ก็สะท้อนมิติตัดของนักวิจัยที่ค่อนข้างชัดเจน ในการแก้ไขปัญหาภายใต้วิถีคิดของชุมชน

จากสองส่วนที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่างจะเห็นถึง ความต่างในวิถีคิดของคนสองกลุ่มซึ่งได้สะท้อนช่องว่างระหว่างคนนอกและคนในค่อนข้างชัดเจน ด้วยเหตุผลดังกล่าว สิ่งสำคัญคือความหลากหลายของวิถีคิดของคนสองกลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มเองก็มีเบื้องหลังและที่มาของฐานประสบการณ์ที่ต่างกัน คำถามต่อเนื่องในการทำงานด้านความคิดเพื่อให้เข้าใจถึง แนวคิดของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่ามีวิธีการอย่างไร? จากประสบการณ์ในการทำงานในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่า

หลังจากที่โครงการได้รับการอนุมัติ จำเป็นที่จะต้องวางเงื่อนไขให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างทาง ซึ่งในส่วนของคนชุมชนเองได้อธิบายไปในส่วนของรายงานครั้งที่แล้ว ในด้านกระบวนการเรียนรู้ในตัวคน และนำไปสู่การวางกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย ก็คือการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ผ่านปัจเจกบุคคลของ โครงการการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อย

ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้น ในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าในการพัฒนาการสนับสนุนงานพื้นที่ของชุมชนวิจัย ได้เน้นเฉพาะไปที่วิธีวิจัยเป็นหลัก ซึ่งพบว่า

ก่อนการดำเนินโครงการวิจัยจำเป็นต้อง วางเงื่อนไขให้แต่ละโครงการได้รู้ถนัด ความคิดที่ครอบงำ แล้วย้อนมาหาเรียนรู้ในพื้นที่ชุมชนเป็นหลัก ซึ่งในวิธีการดังกล่าว ได้ใช้เวทีการพูดคุยกลุ่มย่อยกับกลุ่มนักวิจัยเป็นรายโครงการ โดยเน้นทำความเข้าใจถึง

การเชื่อมโยงความคิด หมายถึงการเรียนรู้วิธีคิดในการเชื่อมโยงแนวความคิด เพื่อร่วมกันจัดทำเป็นกรอบหรือแนวทางในการวิเคราะห์ โดยการหยิบยกโจทย์วิจัยมาเป็นเงื่อนไขในการเรียนรู้ โดยเน้นไปที่การทบทวน โจทย์หรือคำถามวิจัย ว่ามีที่มาอย่างไร? มีความสัมพันธ์กับอะไรบ้างอย่างไร? ซึ่งนับว่าเป็นนัยสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ นักวิจัยและทีมวิจัย ได้มองเห็นแนวทางของความเชื่อมโยงในระดับต่างๆ ที่มีความซับซ้อน แล้วนำมาถึงกระบวนการในการอธิบายหาสาเหตุของปรากฏการณ์ ที่จะนำไปสู่กระบวนการในการแก้ไขปัญหา ซึ่งในการเชื่อมโยงความคิดจำเป็นต้องคำนึงถึง เหตุปัจจัยหลายประการของแต่ละปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างกรณี โครงการ แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเครือข่ายเกษตรกรรวมปลอดสารพิษ ตำบลท้ายน้ำ อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ซึ่ง มีคำถามวิจัยหลัก คือ “เครือข่ายเกษตรกรตำบลท้ายน้ำจะมีแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้อย่างไร”

จากคำถามวิจัยหลักของโครงการ ในนำไปสู่กระบวนการทบทวน ซึ่งจำเป็นต้องวางเงื่อนไขให้นักวิจัยได้แยกแยะถึงที่มาและความสำคัญของแต่ละส่วน ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. **การมองภาพรวม** หมายถึงการมองปัญหาเป็นองค์รวมซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเหตุของปรากฏการณ์ของปัญหาต่าง ภายใต้งานและบริบทที่เฉพาะเจาะจง ในลักษณะเชิงโครงสร้าง เชิงระบบหรือเชิงกระบวนการ โดยหยิบยกประเด็นสำคัญในตัวโจทย์วิจัยมาช่วยกันวิเคราะห์ อย่างกรณี “เครือข่ายเกษตรกรตำบลท้ายน้ำเกิดขึ้นได้อย่างไร? เกิดขึ้นบนปรากฏการณ์ของปัญหาอะไร และนำมาสู่การร่วมตัวเป็นเครือข่ายได้อย่างไร? ซึ่งคำตอบก็นำไปสู่การเชื่อมโยงกับเหตุของปัญหานี้สิน กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การวางระบบคิดของทีมวิจัยให้เชื่อมโยงเหตุเข้าหากันอย่างเป็นระบบ ซึ่งทีมวิจัยเองได้มีการทบทวนไปพร้อมกัน ในการกำหนดแนวทางการทำงานบนประสบการณ์เดิม ที่สำคัญทำให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงเหตุปัจจัยต่างๆ เช่นภาวะของความขัดแย้งความร่วมมือ และการมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดพลังในขับเคลื่อนกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการทบทวนที่มาของโจทย์หรือคำถามวิจัย

2. ทบทวนคำถามวิจัยที่เน้นไปที่ความหลากหลายของปรากฏการณ์ รวมไปถึงวิธีคิดของทีมวิจัย ในสาระสำคัญของส่วนนี้ จำเป็นต้องสร้างเครื่องมือหรือตั้งคำถามเพื่อให้เห็นองค์ประกอบต่างๆของคำถามวิจัย ทั้งจำเป็นต้องเน้นไปที่เหตุของที่มาของคำถามวิจัย หลังจากที่ได้มีการเชื่อมโยงเหตุเข้าหากันว่าทำไมถึงตั้งคำถามดังกล่าว เช่น ชวนคุยให้เห็นถึง ความเป็นมาของเครือข่ายเกษตรกรตำบลท้ายน้ำ ทางทีมวิจัย จะเน้นที่จะไปศึกษาสาระสำคัญของเครือข่ายในส่วนใดบ้างที่จะนำมาเชื่อมโยงกับปัญหานี้สั้น ทั้งทีมวิจัยเองก็ต้องย้อนกลับมามองว่า สภาพของปัญหานี้สั้นเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง และสาเหตุแต่ละสาเหตุสัมพันธ์กันอย่างไรซึ่งในการเชื่อมโยงเข้าหากันก็จำเป็นที่นำสาระต่างๆมารวมกันวิเคราะห์ ในกระบวนการดังกล่าวจำเป็นที่ต้องให้ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน

3. ให้ความสำคัญไปที่การจัดความสัมพันธ์ของปัญหาและการเกิดขึ้นของศักยภาพของชุมชนทั้งความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจและความขัดแย้งในส่วนนี้ก็เช่นเดียวกันหลังจากทีมวิจัยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ที่ทบทวนปรากฏการณ์และองค์ประกอบแวดล้อมของคำถามวิจัยแล้ว จำเป็นที่ต้องมาจัดความสัมพันธ์เพื่อให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ นั้นหมายถึงกระบวนการที่นำไปสู่การเชื่อมโยงกับฐานเศรษฐกิจสังคม แล้วนำสาระแต่ละส่วนมาวิเคราะห์ถึงเหตุและปัจจัยของปัญหาอีกครั้งหนึ่ง กระบวนการดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ทีมวิจัยมีวิธีคิดที่เป็นระบบมากขึ้น

4. การมองในเชิงกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งให้ความสำคัญในความซับซ้อนของปรากฏการณ์จากที่กล่าวมาทั้งสามส่วนจะเห็นว่ามิติการเรียนรู้ เฉพาะการทำ ความเข้าใจคำถามวิจัยผ่านการทบทวนเพื่อให้เห็นถึงขั้นตอนต่างๆ จำเป็นที่ต้องเน้นไปที่ ให้ทางทีม วิจัยมอง กระบวนการ อย่างมีการเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา เพื่อที่จะ นำไปสู่การคิดค้นวิธีการในการให้ได้มาซึ่งคำตอบของคำถามวิจัย ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญคือจำต้องให้ ทีมวิจัยมีการวิเคราะห์ผลที่ได้อย่างต่อเนื่อง

5. ให้ความสำคัญต่อการวางบทบาทของทีมวิจัย และ สมาชิกในชุมชน ในส่วนสุดท้าย สิ่งที่สำคัญเมื่อทางทีมวิจัยให้เห็นถึงองค์ประกอบภาพรวม จำเป็นที่ต้องประมวลข้อมูลในส่วนต่างๆ มาวางแผนและร่วมกันกำหนดบทบาทการทำงานให้สอดคล้องกับแต่ละบุคคลในทีมวิจัย โดยเน้นไปที่ การเริ่มต้นที่ตัวเอง ดังรายละเอียดที่สะท้อนในบทเรียนการดำเนินงานของทีมวิจัยโครงการฟื้นฟูลำ น้ำแม่ลายน้อย จากข้างต้น ที่กล่าวมาเป็นบทเรียนการทำงานที่เรียบเรียงผ่านประสบการณ์การทำงาน ร่วมกับโครงการวิจัย ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่ยังกรเรียบเรียงที่เป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจมากขึ้น ซึ่งใน ส่วนความรู้ที่ได้มาดังกล่าว การสร้างเครื่องมือ ในการสนับสนุนงานพื้นที่ชุมชนวิจัย ก็ต้อง ปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของบริบทของตัวโครงการ นับสำคัญดังกล่าว ด้านมิติของโครงการที่มี คนนอกเข้าไปดำเนินการก็ไม่ต่างกันที่จะนำฐานประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ แต่ก็ค่อนข้างยุ่งยากใน การอธิบาย โดยเฉพาะการทำความเข้าใจใน กระบวนการคิด การออกแบบการสนับสนุนงานจึงต้อง

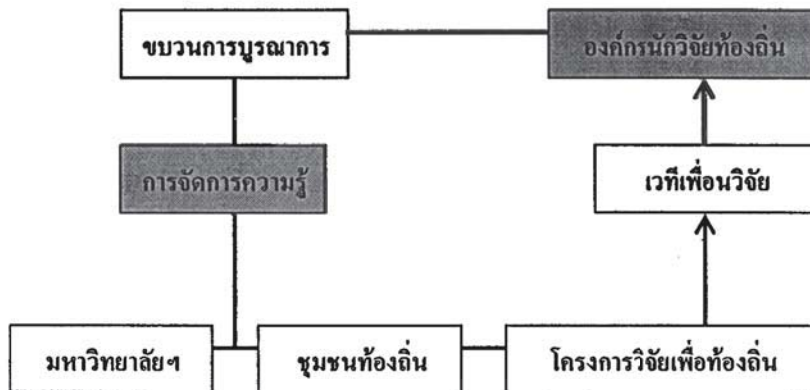
ลือไปตามกิจกรรมของโครงการเป็นหลักทั้งนี้การที่จะมี บรรทัดฐานที่ตายตัวอาจจะยากในการสร้างความเข้าเพราะจำเป็นต้องปรับไปตามเงื่อนไขของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แนวคิดสำคัญที่ละทิ้งไม่ได้คือ “การบูรณาการภายใต้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น” ซึ่งจะเห็นได้จากผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการ เป็นสิ่งสำคัญ

ความต่อเนื่องในการดำเนินงาน จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นทั้งในส่วนของการขับเคลื่อนวิทย์ที่มีชาวบ้านเป็นหัวหน้าโครงการ และในส่วนของคนนอกเป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งนำมาสู่จุดร่วมเดียวกันในเวทีเพื่อนวิทย์และ เวทีเครือข่ายสถาบันการศึกษา จะเห็นว่าในแต่ละส่วนต่างทำหน้าที่ที่ต่างกัน บนความเหมือนของวิธีการทำงานวิทย์เพื่อท้องถิ่น การให้ความสำคัญในความเหมือนของกระบวนการที่หลากหลายของงานวิทย์เพื่อท้องถิ่น สิ่งที่แฝงอยู่ในความหลากหลายและยึดเหนี่ยวไว้คือ กระบวนการสร้างความรู้ ที่อยู่บนคุณค่า และการสร้างศรัทธาในวิถีคิดของปัจเจกบุคคลนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับความรู้ของชาวบ้าน ที่นำไปสู่การให้ความหมายเชิงวาทกรรมการพัฒนา คือ ความรู้ท้องถิ่นไทย ที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนา

สิ่งสำคัญที่เห็นได้เด่นชัดคือการต่อเรื่องราวของความรู้ในความหมายหนึ่งคือการบูรณาการที่อยู่ภายใต้กระบวนการคิดของการประสานงานวิทย์เชิงบูรณาการ กระบวนการบริหารความหลายในกลุ่มคนภายใต้ฐานคิดงานวิทย์เพื่อท้องถิ่น จากกระบวนการ พัฒนาเป็นขบวนการได้อย่างไร? นั้นนับเป็นคำถามสำคัญในการหาคำตอบในงานระดับโครงการ และระดับเหนือโครงการ

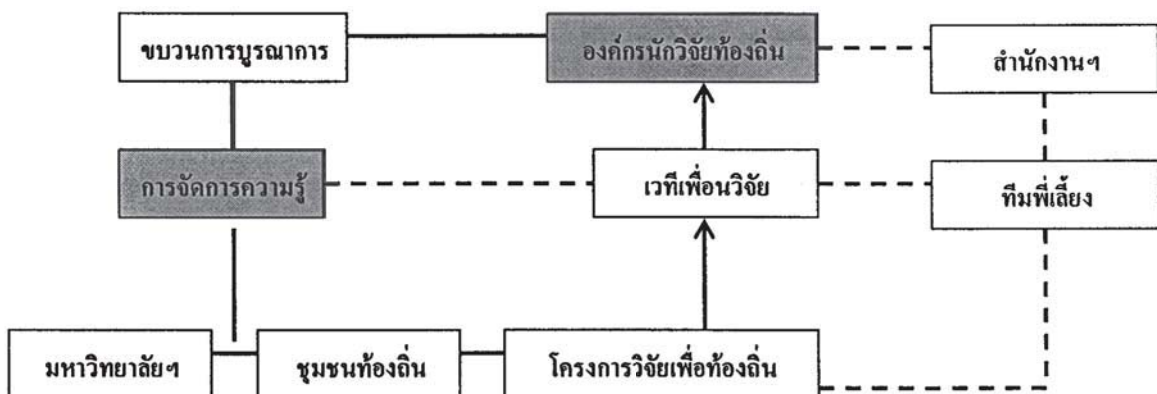
ในแง่หนึ่งการให้ความสำคัญกับความรู้ท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็น ขบวนการเรียนรู้ การทำให้ความรู้เก่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่ที่สำคัญกว่าคือพัฒนาความรู้เก่าให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ในปัจจุบันนั้นนับว่าเป็นเรื่องยาก

ดังนั้นความต่อเนื่องของกระบวนการทำงานในระดับพื้นที่โครงการจะเน้นไปที่กิจกรรมและสร้างพื้นที่รูปธรรม ซึ่งได้มีกระบวนการในการสร้างตัวชี้วัดในความสำเร็จของแต่ละโครงการ โดยใช้เวทีเพื่อวิทย์เป็นเงื่อนไขในการดำเนินงาน และได้นำผลที่ได้จากการกำหนดตัวชี้วัดมาวางแผนในการสนับสนุนงาน ในส่วนของงานระดับเหนือโครงการได้พัฒนารูปแบบเวทีเพื่อนวิทย์เป็นลักษณะขององค์กรนักวิทย์ท้องถิ่น โดยมีงานจัดการความรู้ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมกระบวนการพัฒนาและยกระดับงานเหนือโครงการ ดังแผนภาพ

ลักษณะของงานเหนือโครงการ

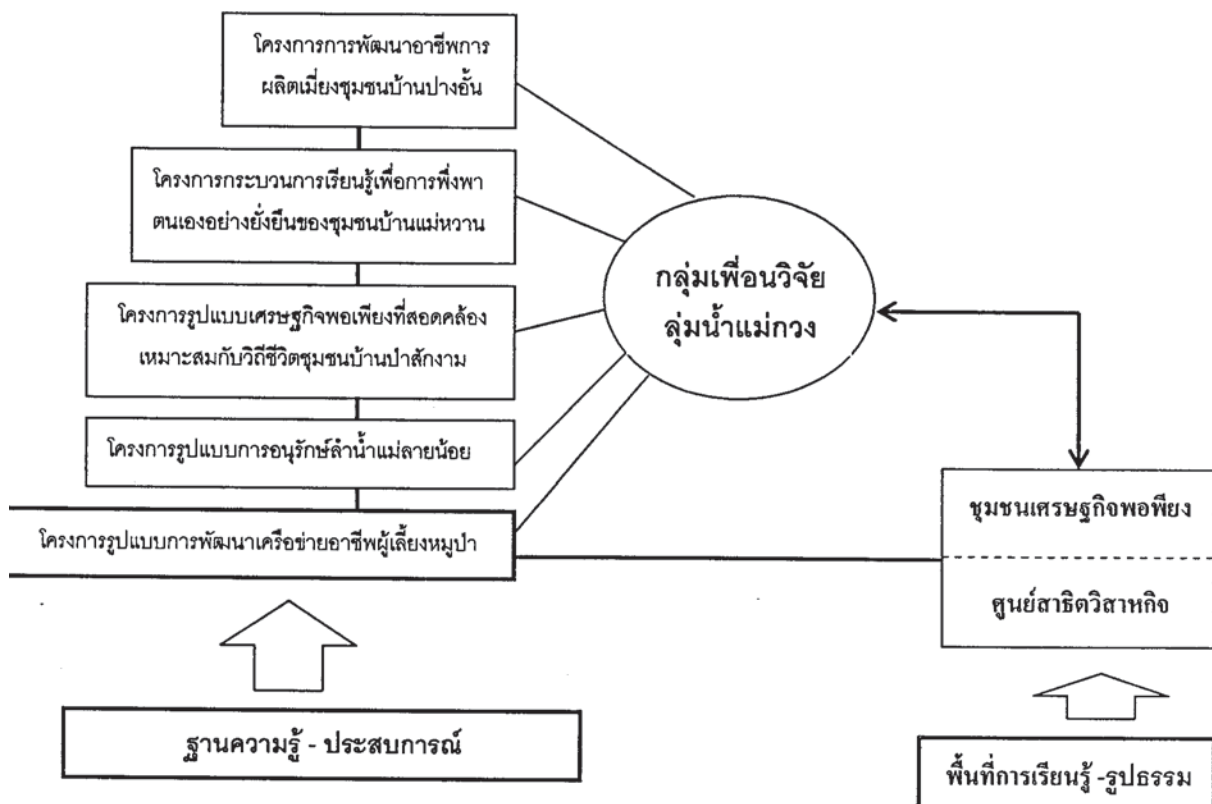
จากแผนภาพเป็นกระบวนการใช้งานจัดการความรู้ มายกระดับเวทีเพื่อนวิจัยให้เป็นองค์กรนักวิจัยท้องถิ่น โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่ ให้วิธีคิดจากฐานประสบการณ์แต่ละที่มารวมกัน โดยมีทีมงานสำนักงานฯ เป็นแกนประสาน และพัฒนากลไกที่เสี่ยงในพื้นที่ในการสนับสนุนและหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังแผนภาพ

แผนภาพการสนับสนุนงานเหนือโครงการ

ในส่วนของความก้าวหน้าในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการเปิดพื้นที่ให้เกิดการเชื่อมโยงกันในระดับพื้นที่อำเภอคอยสะเกิด โดยได้ใช้เงื่อนไขของสภาพปัญหาที่พบในการดำเนินงานเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแม่แบบขององค์กรนักวิจัยท้องถิ่นในพื้นที่คอยสะเกิด โดยมีการกำหนดให้มีการนำปัญหาหรือประสบการณ์ในแต่ละชุมชนมาแลกเปลี่ยนและกำหนดบทบาทหรือหน้าที่ของกิจกรรมเป็นหลักในการดำเนินงานดังแผนภาพ

แผนภาพ “ปฏิบัติการสร้างฐานรูปธรรมงานวิจัยท้องถิ่น”

แผนภาพสถานการณ์การดำเนินงานในปัจจุบัน

จากข้างต้นเป็นพัฒนาการและความก้าวหน้าของการทำงานภายใต้กระบวนการสนับสนุนและหนุนเสริมงานพื้นที่ ซึ่งได้นำเสนอภาพของความต่อเนื่องของกระบวนการทำงาน ไว้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสิ่งที่ต้องดำเนินการต่อคืองานการจัดการความรู้ท้องถิ่น

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมา จะเห็นถึงวิถีคิด วิธีการทำงานที่ถูกกลั่นกรองมาจากสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ สำคัญในช่วงที่ผ่านมาสิ่งที่เห็นผล คือ กระบวนการเชื่อมคน

เข้าหากันบนเงื่อนไขของ การสร้างชุมชนวิจัย ซึ่งเนื้อหาสาระดังกล่าวได้ถูกหยิบยกรายได้ กระบวนการแลกเปลี่ยนภายในพื้นที่ ทั้งนี้วิธีการจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีของคนในชุมชนวิจัยเป็นหลัก ซึ่งในกระบวนการทำงานดังกล่าวยังอยู่ภายใต้การดำเนินงานที่ต่อเนื่องยังไม่สามารถสรุปให้เป็นรูปธรรมได้ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 งานบริหารจัดการ / การจัดกิจกรรม

งานบริหารสำนักงานเป็นภาระงานที่ดูแลรับผิดชอบ 3 กลุ่มงานใหญ่ๆก็คือ

กลุ่มงานที่ 1 งานบริหารสำนักงานและงานบุคคลรวมทั้งบัญชีสำนักงาน

กลุ่มงานที่ 2 งานเชื่อมประสานองค์กรภายใน-ภายนอก การจัดกิจกรรม

ตามแผนงาน

กลุ่มงานที่ 3 งานเครือข่ายสถาบันการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลของการ

ดำเนินงานงานบริหารสำนักงานใน 3 กลุ่มงานมีรายละเอียดดังนี้

2.1 งานบริหารสำนักงานและงานบุคคลรวมทั้งบัญชีสำนักงาน

2.1.1 การจัดหมวดหมู่เอกสารสำนักงาน

การจัดหมวดหมู่เอกสารสำนักงาน จะทำให้เอกสารต่างๆ ในสำนักงานเป็นระเบียบสามารถสืบค้นข้อมูลได้โดยง่าย ซึ่งเอกสารต่างๆ มีความสำคัญทั้งในด้านฐานข้อมูลโครงการ ด้านการเงิน งานสรุปประชุม ผลการพิจารณาการวิจัยต่างๆ ทำให้แบ่งหมวดหมู่เอกสารได้ดังต่อไปนี้

1. หมวดการเงิน

1.1 การเงินสำนักงาน

1.2 การเงินการจัดกิจกรรม / เวที

1.3 การเงินการจัดกิจกรรมของ สกว.ภาค

งานบัญชีการเงินโครงการวิจัย

1.4 โครงการคุณสมบัติ สุกักวานิชย์

1.5 โครงการคุณอรสา หน่อปิ่น

1.6 โครงการคุณสุภกร มณีภาค

1.7 โครงการคุณสมชาย เหล็กเพชร

1.8 โครงการคุณกัณทิรา นันทพงษ์

1.9 โครงการ อ.จำเนียร บุญมาก

1.10 โครงการคุณจันทร์ทิพย์ ศรีทอง

1.11 โครงการ ดร.เมธี พยอมยงค์

1.12 โครงการคุณกาญจนา ชันคำ

1.13 โครงการคุณอภิชาติ ชาวเวียง

1.14 โครงการคุณไพศาล ไทยใหม่

1.15 โครงการคุณมณเฑียร บุญช้างเผือก

1.16 โครงการคุณโกสิน เสงจา

- 1.17 โครงการคุณสวัสดิ์ ขัติยะ
- 1.18 โครงการคุณเสกสรร คำมูลดี
- 1.19 โครงการคุณสัมฤทธิ์ ไชยมงคล
- 1.20 โครงการคุณนพดล พึ่งวัฒนะ
- 1.21 โครงการ อ.มนตรี สิงหะวาระ
- 1.22 โครงการคุณสมบุรณ์ บุญชู
2. หมวดเอกสารสำนักงาน
- 2.1 หนังสือเข้า
- 2.2 หนังสือออก
3. หมวดขออนุมัติ
- 3.1 ขออนุมัติจัดซื้อ/จัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์
- 3.2 ขออนุมัติทั่วไป
4. หมวดเบ็ดเตล็ด
- 4.1 ระเบียบ สกว. ภาค
- 4.2 เอกสารสำนักงาน
- 4.3 ใบยืมหนังสือ
- 4.4 บทความที่น่าสนใจ
5. หมวดประชุมทั่วไป
- 5.1 สรุปการประชุมคณะทำงาน
- 5.2 สรุปรายงานกิจกรรม/เวทีสำนักงาน
- 5.3 รายงานความก้าวหน้า/ฉบับสมบูรณ์
6. หมวดงานประชาสัมพันธ์
- 6.1 งานประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัย
- 6.2 งานประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัย
- 6.3 งานประชาสัมพันธ์กิจกรรม/เวที
7. หมวดงานโครงการ
- 7.1 งานพัฒนาโครงการ
- 7.2 งานติดตามโครงการ
- 7.3 หนังสือ สกว.ภาค

8. ข้อมูลพื้นที่

8.1 อำเภอสันทราย

8.1.1 ตำบลหนองแห้ง

8.1.2 ตำบลแม่แฝก

8.1.3 ตำบลหนองหาร

8.2 อำเภอเชียงดาว

9. หมวดเครือข่ายสถาบันการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

9.1 สรุปประชุมเครือข่าย/พิจารณาโครงการ

9.2 สรุปการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้า /พิจารณารายงานวิจัย

9.3 โครงการวิจัย / สัญญาโครงการ

9.3.1 โหนดโพธิyalัย

9.3.2 โหนดโพธิสัตธา

9.3.3 โหนดแม่ใจ

9.3.4 โหนดเกษตร มช.

9.4 การบริหารงานวิจัยเครือข่าย

จะเห็นได้ว่า การแบ่งหมวดถูกกำหนดอย่างชัดเจนว่าหมวดไหน เก็บเอกสารเรื่องใด และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายสามารถค้นหาข้อมูลต่างๆ ได้โดยง่าย เอกสารที่ถูกบันทึกไว้ มีผลต่อการปฏิบัติการ และเชื่อมงานระหว่างสกว.ภาค องค์กรชุมชน สำนักงานและโครงการวิจัย จึงต้องเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี เพื่อป้องกันการสูญหาย

ขั้นตอนในการบริหารจัดการเอกสารสำนักงาน

ฝ่ายงานโครงการ ฝ่ายงานประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบริหารสำนักงาน และฝ่ายประสานงานเครือข่าย สามารถเป็นผู้ออกจดหมายได้ทั้งสิ้น ทำให้ต้องจัดระเบียบในการส่งจดหมายออกดังนี้

การบริหารจัดการหนังสือออก

1. จัดเตรียมสมุดคุมหนังสือออก

2. เมื่อจะออกจดหมาย 1 ฉบับ จะกำหนดเลขที่หนังสือออก ในสมุดคุมหนังสือออก เช่น 001 จะหมายถึง สกว.แม่ใจ 001/2548 แล้วระบุคร่าวๆว่า ส่งให้ใคร จากใคร เรื่องอะไร แล้วจึงกลับไปจัดทำหนังสือของตน และหากเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นๆ ต้องการออกจดหมาย ก็ต้องไปกำหนดเลขที่ออกในสมุดคุมหนังสือออกโดยเรียงลำดับเลขที่ต่อไป เช่น 002 การปฏิบัติเช่นนี้จะสามารถลดการออกจดหมายโดยใช้เลขที่ซ้ำซ้อนกัน และทำให้ไม่สับสนในการปฏิบัติงาน

3. เมื่อทำการออกจดหมาย และส่งให้ผู้ประสานงานเซ็นเอกสารเรียบร้อยแล้ว ให้ทำสำเนาอีก 1 ฉบับ ส่งให้กับฝ่ายบริหารจัดการ เพื่อเก็บเป็นสำเนาในการออกจดหมาย สามารถใช้อ้างอิงในกรณีเอกสารสูญหาย หรืออ้างอิงเนื้อหาที่ส่งไปในจดหมายได้

การบริหารจัดการหนังสือเข้า

1. จัดเตรียมสมุดคุมหนังสือเข้า
2. เมื่อมีจดหมายเข้ามา จะทำการบันทึกว่ารับวันไหน ใครเป็นผู้รับ รับเอกสารมาลำดับที่เท่าไร
3. การกำหนดเลขที่รับโดย เมื่อรับจดหมายเข้ามา 1 ฉบับ ต้องออกเลขที่รับในสมุดคุมหนังสือเข้า เช่น 001 แล้วจึงเขียนเลขที่รับในจดหมายที่รับเข้ามา หลังจากนั้นจึงเข้าไปเขียนรายละเอียดของเอกสารรับว่า จากใคร ส่งมาให้ใคร และเรื่องอะไร
4. เมื่อมีจดหมายส่งมาที่สำนักงาน ก็ปฏิบัติตามขั้นตอนเดิม คือ ดูที่สมุดคุมหนังสือเข้า ว่าลำดับจดหมายรับต่อไป ลำดับที่เท่าไร มีรายละเอียดอย่างไร จากใคร และส่งถึงใคร ซึ่งจะทำให้การสืบค้นหนังสือเข้าได้โดยง่าย

2.1.2 งานอนุมัติจัดซื้อ/จัดจ้าง

งานอนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง เป็นการขออนุมัติการซื้อวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ ของสำนักงาน โดยมีขั้นตอนที่ละเอียดและต้องมีความถูกต้อง ทั้งหลักฐานการเสนอราคาสินค้า การอนุมัติจัดซื้อ และหลักฐานการจ่ายเงิน กระทั่งมีการตรวจรับสินค้าเพื่อควบคุมอีกด้วย ทั้งนี้จะใช้กับการจัดซื้อสินค้าที่ราคาค่อนข้างสูง และสามารถใช้ประโยชน์แก่สำนักงานในระยะยาว

ในช่วงปีสัญญาสำนักงานเลขที่ RDC48N0005 ได้มีการอนุมัติจัดซื้อและจัดจ้างทั้งสิ้น 3 รายการ คือจัดซื้อชุดคอมพิวเตอร์สำหรับผลิตสื่อวีดิทัศน์ 1 เครื่อง จัดซื้อชุดคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการงานฐานข้อมูลโครงการ 1 เครื่อง และจัดจ้างทำบอร์ด Bigprint โครงการวิจัยทั้งสิ้น 18 บอร์ด ซึ่งรายการทั้งหมดนี้ทางสำนักงานได้ทำการขออนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างอย่างถูกต้องครบถ้วนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งสำนักงานมีวิธีการและขั้นตอนในการขออนุมัติจัดซื้อสินค้าดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการขออนุมัติจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์

1. ทำการขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดหา สินค้าที่ต้องการ จำนวน 3 ท่าน 1 ท่านเป็นประธาน และอีก 2 ท่านเป็นคณะกรรมการจัดหา ซึ่งคณะกรรมการอย่างน้อย 1 คนจะเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน เพื่อความคล่องตัวในการจัดหาราคาสินค้า
2. เจ้าหน้าที่สำนักงาน จัดหาราคาสินค้า โดยการเสนอราคา และวิธีการตกลงราคา แล้วแต่ว่าเป็นสินค้าชนิดใด หากเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์จะใช้วิธีการเสนอราคา ให้บริษัทที่ไปติดต่อส่งใบเสนอราคา แล้วเจ้าหน้าที่จะทำการเปรียบเทียบทั้งด้าน คุณสมบัติ ราคา คุณภาพ และบริการหลังการขาย หากเป็นอุปกรณ์เช่น ขั้ววงหนังสือ ตู้ใส่ของหรือ โต๊ะคอมพิวเตอร์ที่มีราคาต่างกันไม่มากนัก จะใช้วิธีการตกลงราคา เพื่อความสะดวกในการจัดซื้อ

หมวดที่ 4	กรณีศึกษางานวิจัย – พัฒนา หนังสือเล่มเล็ก หรือรายงานวิจัย/พัฒนา ของสกว.และภาคี
หมวดที่ 5	สังคม – วัฒนธรรม หนังสือเกี่ยวกับด้านสังคมและวัฒนธรรม
หมวดที่ 6	สิ่งแวดล้อม – ท้องเที่ยว หนังสือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว
หมวดที่ 7	สหกรณ์ หนังสือเกี่ยวกับความเป็นมา รายงานการประชุม ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์
หมวดที่ 8	เศรษฐกิจชุมชน หนังสือเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ และเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจพอเพียง
หมวดที่ 9	เครือข่าย หนังสือเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การสร้างเครือข่าย
หมวดที่ 10	เกษตร หนังสือเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการเกษตร
หมวดที่ 11	สื่อวิทัศน์ สื่อวิทัศน์นำเสนอทั้งแนวคิด / กระบวนการ งานวิจัยท้องถิ่นและงานพัฒนา
หมวดที่ 12	สื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร จดหมายข่าว แผ่นพับอื่นๆ สามารถแจกฟรีสำหรับผู้สนใจ
หมวดที่ 13	เบ็ดเตล็ด วารสาร สิ่งพิมพ์ ภาพถ่ายกิจกรรม แต่ไม่สามารถแจกฟรีได้
หมวดที่ 14	การศึกษา หนังสือเกี่ยวกับประเด็นการศึกษา ทั้งในและนอกระบบ
หมวดที่ 15	สุขภาพ ประเด็นความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทั้งหลาย ส่วนใหญ่ได้รับความอนุเคราะห์ จาก สสส.

รหัสการจัดทำหนังสือ ตัวอย่างเช่น ในหมวด 3 เครื่องมือวิจัย – แนวคิด จะจัดทำรหัสเป็น

45M03001 หมายถึง

- 45 เป็นปี พ.ศ. ที่พิมพ์หนังสือ
- M รหัสของ Maejo
- 03 หมวดที่ 3 เครื่องมือวิจัย – แนวคิด
- 001 ลำดับของหนังสือในปีนั้นๆ

ถ้ามีหนังสือ ใน ปี 45 เข้ามาเพิ่ม ก็เรียงลำดับต่อไปเรื่อยๆ

จากการจัดระบบหมวดหมู่ของหนังสือ ทำให้เห็นว่าหนังสือของสำนักงาน มีองค์ความรู้ที่หลากหลายและรอบด้านมากขึ้น สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่นักศึกษา องค์กร ชุมชน นักวิจัย ตลอดจนบุคลากรและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้เรียนรู้ต่อไป

โดยในช่วงที่ผ่านมา มีนักศึกษา/อาจารย์/บุคลากรในมหาวิทยาลัย ทั้งหลักสูตรปริญญาเอก สาขาบริหารศาสตร์ สาขาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน สาขาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมเข้ามาใช้บริการยืมหนังสือและสื่อวีดิทัศน์จำนวน 10 ราย และมีนักวิจัยชุมชนและหน่วยงานภายนอกอีกจำนวน 3 ราย รวมจำนวนหนังสือ 21 เล่ม ซึ่งสำนักงานถือเป็นมิติอันดีในการเผยแพร่องค์ความรู้ทั้งงานวิจัยท้องถิ่น และการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนในการบริหารจัดการห้องสมุด

1. แยกหนังสือ/วารสาร/รายงาน ต่างๆ ออกเป็นหมวดหมู่
2. จัดทำรหัสหนังสือของแต่ละหมวดหมู่
3. พิมพ์รหัสหนังสือ ติดที่ ด้านซ้ายของหนังสือ
4. จัดทำระบบสืบค้นหนังสือในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (กำลังดำเนินงาน)
5. จัดทำใบยืมหนังสือ โดยมีรายละเอียดทั้งชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ รหัสนักศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานในการยืมหนังสือ
6. เมื่อมีผู้มาใช้บริการ ต้องทำการเขียนรายการในใบยืมหนังสือ พร้อมแนบหลักฐานเช่น บัตรนักศึกษา บัตรประชาชนหรือใบขับขี่
7. ปรับข้อมูลการยืมหนังสือในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (กำลังดำเนินงาน)
8. ติดตามหนังสือที่ยืมไป หากมีผู้นำมาคืนแล้ว ก็เก็บเข้าหมวดหมู่ให้เรียบร้อย หากท่านใดที่ยืมแล้วเลยกำหนดในการส่งคืน จัดการทวงถามติดตามหนังสือทันที
9. ปรับข้อมูลการคืนหนังสือในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (กำลังดำเนินงาน)

2.1.4 งานการเงินโครงการวิจัย

การบริหารจัดการ “บัญชีการเงินของโครงการวิจัย” เป็นเรื่องที่ต้องใส่ใจในการเรียนรู้และความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับเรื่องการเงิน เนื่องจาก ชุมชนวิจัยหลายชุมชน ค่อนข้างกับการบริหารงบประมาณในอีกรูปแบบหนึ่ง หรืออีกหลายชุมชนวิจัยไม่เคยมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการงบประมาณของชุมชนเลย ทำให้มีพื้นฐานประสบการณ์ต่างกัน แต่เมื่อได้เข้ามาทำงานวิจัยในระบบงานของ สกว.แล้ว ทำให้ต้องเรียนรู้ทั้งกระบวนการทำงาน การบริหารบุคคล บริหารชุมชน และการบริหารจัดการการเงินไปในตัว ทำให้ทีมวิจัยผู้รับผิดชอบเรื่องการเงินโครงการ (ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าโครงการ) ต้องปรับตัวและเรียนรู้อย่างมากในระยะแรก

สำนักงานได้เข้าไปมีบทบาทในการ “เตรียมตัว” ของทีมวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการเงิน ในช่วงแรกของโครงการวิจัยซึ่งจะมีการประชุมทำความเข้าใจการทำงาน ทั้งเรื่องแผนกิจกรรม และการ

บริหารจัดการ เรื่องการเงินโครงการที่เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่มีการพูดคุย ทางสำนักงานได้เตรียมทั้งหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายงบประมาณ เอกสารประกอบการเบิกจ่าย ตัวอย่างเอกสารทั้งที่คิดและถูกต้องของโครงการอื่นๆ นำมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ในช่วงแรกนั้น ยังไม่มีปัญหาอะไร เข้าใจดี เนื่องจากยังไม่ได้ทดลองทำ จึงไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร

ในระหว่างการค้าเนินกิจกรรมสำนักงานได้ติดตามทั้งงานวิจัย และงานบัญชีโครงการ บางโครงการส่งรายงานการเงินเป็นประจำทุกเดือน บางโครงการ 3 เดือนครั้ง และหลายโครงการ ส่งรายงานการเงินครั้งละ 6 เดือน ซึ่งทำให้มีปัญหาในการสรุปเงินงวดล่าช้า และเนื่องจากมีโครงการวิจัยที่ดำเนินงานวิจัยในปีนี้ถึง 17 โครงการ ทำให้ไม่ได้ติดตามอย่างเข้มข้นในบางโครงการ ซึ่งจากการวิเคราะห์โครงการด้านการบริหารจัดการ ได้ให้คะแนนแต่ละโครงการ โดยดูในภาพรวมทั้งความถูกต้องในการคิดคำนวณการเงิน การใช้เงินตรงตามวัตถุประสงค์ การส่งรายงานการเงินเป็นประจำทุกเดือน และองค์ประกอบแวดล้อมอื่นๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารการเงินของแต่ละโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงการวิจัย	คะแนน
1. การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอพื้นบ้านชุมชนคอยเต่า อ.คอยเต่า จ.เชียงใหม่ / คุณสุกกร มณีภาค	B+
2. การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการเสริมความเข้มแข็งสหกรณ์เกษตรพัฒนาจำกัด อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่ / คุณสมชาย เหล็กเพชร	B
3. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาดและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ อ.สันทราย จ. เชียงใหม่ / คุณกัญจิรา นันทพงษ์	C+
4. การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านดินธาตุ ต.ป่าไผ่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ / อ.จำเนียร บุญมาก	B
5. การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนบ้านปางฮักในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน ค.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ / คุณจันทร์ทิพย์ ศรีทอง	C
6. การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ / ดร.เมธี พยอมยงค์	C
7. รูปแบบการจัดการภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านปางมะโอ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ / คุณกาญจนา ชันคำ	C
8. การศึกษาและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัด เชียงใหม่ / คุณอภิชาติ ชาวเวียง	B
9. ประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังคากับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านเมืองกะค.สะลวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ / คุณไพศาล ไทยใหม่	C
10. การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านป่าสักงาม ค.लगวเหนือ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ / คุณมณเฑียร บุญช้างเผือก	C

โครงการวิจัย		
11. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพผู้เลี้ยงหมูป่าแม่กวัง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ / คุณโกสิน เสงจา		C
12. การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบึงป๊อกและบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ / คุณสวัสดิ์ ขัตติยะ		B+
13. กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ / คุณเสกสรร คำมูลดี		C
14. การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากลในการพัฒนาอาชีพการผลิตเมี่ยงอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านปางอัน ต.ป่าเมี่ยง อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ / คุณสัมฤทธิ์ ไชยมงคล		C
15. การพัฒนารูปแบบการลดหนี้สินของเครือข่ายเกษตรกรกรมปลอดสารพิษ ตำบลท้ายน้ำ อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร / คุณนพพล พึ่งวัฒนะ		B+
16. การพัฒนาตลาดนัดชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ / อ.มนตรี สิงหะวาระ		C
17. การคืนความสัมพันธ์ของชุมชนล้านนากับทรัพยากรน้ำ กรณีศึกษา ฝ่ายพญาคำ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ / คุณสมบุญ บุญชู		C
รวมคะแนนโดยเฉลี่ย	2.5	C+

โดยภาพรวมการจัดการเรื่องบัญชีการเงินของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง (C+) ซึ่งทางสำนักงานมีแนวคิดในการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการบัญชีการเงินแก่โครงการวิจัยอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยจัดทำใน 2 วิธีการคือ

1. จัดเตรียมรายละเอียดข้อมูลด้านการจัดการบัญชีการเงินโครงการ พร้อมทั้งแบบฟอร์มการเบิกจ่ายให้แก่โครงการวิจัยใหม่ ที่เพิ่งได้รับการอนุมัติทุน เพื่อความเข้าใจในเบื้องต้น
2. จัดอบรมเรื่องบัญชีการเงินให้แก่ตัวแทนของโครงการวิจัยทุกโครงการ โดยจะมีกรณีศึกษาและวิธีการจัดทำบัญชีการเงินอย่างถูกต้อง เนื่องจากแต่ละโครงการจะมีปัญหาเรื่องการแยกหมวดหมู่ค่าใช้จ่าย ระหว่างค่าใช้จ่ายและค่าวัสดุผลิตผล ตลอดจนสามารถทำการสรุปเงินในแต่ละงวดของแต่ละโครงการได้ เพื่อลดข้อผิดพลาด และการบริหารจัดการที่รวดเร็วขึ้น

☐ ข้อสังเกตและแนวทางพัฒนางานบริหารสำนักงาน

ในส่วนงานบริหารสำนักงานด้านการจัดหมวดหมู่เอกสาร การจัดการเอกสารสำนักงาน และการอนุมัติจัดซื้อวัสดุภัณฑ์ เป็นงานที่ค่อนข้างลงตัว เนื่องจากสำนักงานได้จัดระบบและบริหารจัดการมาในระดับหนึ่ง แต่ส่วนงานบริการห้องสมุด และงานด้านบัญชีโครงการวิจัย ยังต้องค้นหาระบบที่ลงตัวในการบริหารจัดการทั้งชุมชนวิจัยและเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มีพลวัตรปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

การบริหารจัดการห้องสมุด ต้องปรับในด้านโปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์ที่จะเพิ่มความสะดวกในการสืบค้น ทั้งนี้ต้องมีผู้จัดทำโปรแกรมที่มีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนทั้งจัดทำระบบการยืม-คืน

หนังสือ โดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งจะทำให้การข้มหนังสือมีระบบที่คล่องตัวมากขึ้น อีกทั้งหากทำเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้ว ยังสามารถเชื่อมต่อทางระบบอินเทอร์เน็ตได้อีกด้วย

การบริหารจัดการการเงินโครงการวิจัย ต้องอาศัยทั้งการเรียนรู้ทั้งของเจ้าหน้าที่และชุมชนให้เข้าใจตรงกัน โดยมีวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการการเงินโครงการ 2 วิธีด้วยกัน ทั้งการเตรียมการก่อนอนุมัติโครงการวิจัย และการอบรมเรื่องบัญชีการเงินอย่างเป็นทางการ ซึ่งคาดหวังว่า จะสามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีโครงการ ตลอดจนจัดทำบัญชีโครงการได้อย่างถูกต้อง เพื่อความสะดวกและความไหลลื่นในการบริหารจัดการโครงการต่อไป

2.1.5 งานบริหารสำนักงานและงานบุคคล

งานบริหารสำนักงานและงานบุคคลเป็นงานที่ต้องดูแลความเรียบร้อยของสำนักงาน ให้มีความสะดวกในการติดต่อประสานงานของบุคคลทั้งภายในและภายนอก ในระยะปีที่ผ่าน มาสำนักงานฯ ได้ย้ายที่ทำการใหม่จากชั้น 2 ขึ้นมาชั้น 3 ด้วยเหตุผลที่ทางผู้บริหารอาคาร เทคโนโลยีชีวภาพได้แจ้งให้ทราบว่า จะปรับปรุงของชั้น 2 ทั้งหมดเป็นศูนย์ประสานงานและ ห้องปฏิบัติการเกี่ยวกับอาหาร และได้ขอให้ทางสำนักงานฯ ย้ายขึ้นมาบริเวณชั้น 3 ห้อง 331 เมื่อเดือนธันวาคม 2547 ที่ผ่านมา สำนักงานฯ ใหม่จึงถูกจัดระบบห้องทำงานใหม่ที่แบ่งพื้นที่ การทำงานของเจ้าหน้าที่ให้เป็นสัดส่วนและคล่องตัวในการทำงานมากยิ่งขึ้น ณ ปัจจุบัน สำนักงานฯ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการอยู่ทั้งหมด 3 คน คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาและสนับสนุนงานวิจัย เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และบริการข้อมูล และเจ้าหน้าที่บริหารสำนักงานโดยแต่ละคนมีภาระ งานหลักของตนเองและภาระงานร่วมในการทำงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นๆ

ทางด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่นั้นถือว่าเจ้าหน้าที่ทั้ง 3 ท่านมี อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทำงานครบถ้วน โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ที่มีความจำเป็นและสำคัญใน การจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่

ส่วนงานบริหารงานบุคคลนั้นแบ่งเป็น

1) เจ้าหน้าที่ ซึ่งมี 3 ท่านดังที่กล่าวไปแล้ว การทำงานที่ผ่านมาของเจ้าหน้าที่ทั้ง 3 ท่านจะ อยู่ภายใต้สัญญาที่ทางสำนักงานฯ ได้จัดทำขึ้นทุกปีตามเงื่อนไขสัญญาของสำนักงานฯ กับสกว.ภาคและมี JOB DISCRPTION ของแต่ละคนกำกับการทำงานอยู่ด้วย การทำงานประสานกันของเจ้าหน้าที่ทั้ง 3 ท่านจะเกิดขึ้นโดยตลอดมีการประชุมหารือกันอย่างค่อนเนื่องรวมถึงการลงพัฒนา ติดตามสนับสนุนและ เข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการวิจัยที่เกิดขึ้น อันเป็นผลทำให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ รับรู้และเข้าใจความ เคลื่อนไหวของโครงการวิจัยโดยตลอด การทำงานของเจ้าหน้าที่จะเป็นไปด้วยความเอื้อเฟื้อและ ช่วยเหลือกันจึงทำให้เกิดการบรรยาภาสการทำงานแบบเพื่อน พี่-น้อง

ถึงแม้ว่าสำนักงานจะเป็นองค์กรขนาดเล็ก(มาก)แต่ก็มีความมุ่งมั่นปรารถนาให้เป็นสำนักงานที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ที่ผ่านมาการบริหารสำนักงานฯยังไม่มีระบบการทำงานที่ชัดเจน เช่น การจัดทำระบบการประเมินผลการทำงาน การพัฒนาศักยภาพคนทำงานตามความสามารถและด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างระบบการจัดการที่ดีเพื่อการวางรากฐานหาองค์กรมีการขยายงานมากขึ้นในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนทำงานในด้านต่างๆเพื่อให้คนทำงานได้มีโอกาสได้เรียนรู้จากภายนอกเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและองค์กรให้ดีขึ้น ดังนั้น ในแผนงานปีต่อไป ทางสำนักงานฯจึงจะได้พัฒนาแผนงานทางด้านการจัดทำระบบประเมินการทำงานและแผนงานพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เป็นแผนงานหนึ่งที่จะต้องทำให้เกิดรูปธรรมให้เห็นชัดเจนที่สำนักงานฯจะมีแบบแผนด้านการทำงานที่ดีขึ้น

2) ผู้ประสานงานและคณะทำงาน ซึ่งเปรียบเสมือนเสาหลักที่เข้าร่วมกันทำงานบริหารโครงการวิจัย ที่ผ่านมาคณะทำงานของสำนักงาน (ไม่รวมที่ปรึกษา) มีทั้งหมด 7 ท่าน ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัด กองแผนงาน กองการเจ้าหน้าที่ และคณะธุรกิจการเกษตร และเมื่อมีการประชุมคณะทำงานเมื่อเดือนธันวาคมที่ผ่านมา ทำให้ได้ข้อค้นพบข้อหนึ่งที่ว่า การทำงานของสำนักงานฯควรมีผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาเพื่อให้ครอบคลุมความรู้ที่จะนำไปใช้กับชุมชนได้ ดังนั้น คณะทำงานจึงมีการหารือร่วมกันที่จะเชิญอาจารย์อีก 3 คณะเข้าร่วมทำงานร่วมกัน โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญในการคัดเลือกคณะทำงานคือ “ความเป็นคนคอเดียวกัน” ซึ่งทางคณะทำงานจึงได้ร่วมคุยและเสนอชื่ออาจารย์ทั้ง 3 ท่านที่อยู่คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร และคณะผลิตกรรมการเกษตร ซึ่งอาจารย์ทั้ง 3 ท่านนี้ได้เคยร่วมกิจกรรมและร่วมงานกับทางสำนักงานฯ อีกทั้งทั้งคณะทำงานเองก็มีความคุ้นเคยกับอาจารย์ทั้ง 3 ท่านเป็นอย่างดี เมื่อสรุปเป็นความเห็นร่วมกันแล้ว ทางผู้ประสานงานจึงได้ทาบทามอาจารย์ทั้ง 3 ท่านในการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานซึ่งอาจารย์ทั้ง 3 ท่านได้รับการตอบรับด้วยความยินดี ยิ่ง ดังนั้นทางสำนักงานฯจึงได้จัดทำหนังสือขออนุญาตจากคณบดีและหัวหน้าภาควิชาที่อาจารย์สังกัดอยู่อย่างเป็นทางการ โดยสรุปแล้ว ณ ปัจจุบันทางสำนักงานฯมีคณะทำงานที่ร่วมบริหารสำนักงานและโครงการวิจัยอยู่ด้วยกันทั้งหมด 10 ท่าน

คณะทำงานพยายามจัดให้มีการนัดหมายประชุมประจำเดือนทุกเดือนเพื่อหารือ แลกเปลี่ยนในการจัดกิจกรรมของสำนักงานและโครงการวิจัย แต่ด้วยภาระงานประจำของคณะทำงานแต่ละท่านจึงทำให้การจัดประชุมประจำเดือนไม่สามารถจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้ เนื่องจากเวลานัดหมายไม่ตรงกัน อีกทั้งหากนัดหมายแล้วก็อาจจะมึนงงของคณะทำงานเข้ามาจนทำให้ต้องเลื่อนการประชุมออกไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น สำนักงานฯเองก็พยายามจัดให้คณะทำงานได้มีโอกาสพบปะผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเวทีนำเสนอรายงานการวิจัยของเครือข่ายสถาบันที่สำนักงานฯเป็นเจ้าภาพ หรือ การจัดนิทรรศการในงาน 70 ปีแม่โจ้ เป็นต้น อีกทั้งยังมีการรายงานความคืบหน้าของงานสำนักงานฯให้ได้รับทราบผ่านทางเอกสารเสนอฯรวมถึงการจัดส่งข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอข้อเสนอนะ ข้อคิดเห็นจากคณะทำงาน เพื่อให้คณะทำงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

ด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลาของคณะกรรมการ ดังนั้น การนัดหมายประชุมเพื่อขอหารือ หรือขอการตัดสินใจในการทำงานจากผู้ประสานงานและคณะกรรมการไม่สามารถกระทำได้ทันทีได้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องประชุม หารือร่วมกันอยู่เสมอ เพื่อหาทางออกกับบางเหตุการณ์ที่จะต้องใช้ในการตัดสินใจดำเนินการในการทำงาน หากพบว่าเหตุการณ์นั้นสามารถตัดสินใจได้ทันที และหากเป็นเรื่องใหญ่เกินความสามารถทางเจ้าหน้าที่ก็จะหารือเพื่อนัดหมายผู้ประสานงานและ/หรือคณะกรรมการเพื่อทำการตัดสินใจร่วมกัน ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทในการทำงานมากขึ้น ที่ไม่เป็นเพียงแค่ผู้รับคำสั่งเพื่อปฏิบัติงานแต่ยังสามารถกำหนด วางแผน ตัดสินใจดำเนินการด้วยตนเองได้ทันทีภายใต้ภารกิจงานที่รับผิดชอบอยู่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่เองจะต้องสร้างและพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นในตัวเองภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่โดยตลอด

2.2 งานเชื่อมประสานองค์กรภายใน-ภายนอกและจัดกิจกรรมตามแผนงาน

การทำงานในส่วนนี้เป็นการดำเนินงานภายใต้กิจกรรมตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดที่ทางสำนักงานฯ ได้กำหนดไว้มีทั้งหมด 6 กิจกรรม/แผนงานดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 การดำเนินการจัดตั้งสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- กิจกรรมที่ 2 การจัดอบรมนักวิจัย
- กิจกรรมที่ 3 พัฒนาชุดความรู้ด้านเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้านและการบริหารจัดการเครือข่าย
- กิจกรรมที่ 4 จัดเวทีเพื่อนวิจัย
- กิจกรรมที่ 5 การประสานเชื่อมโยงองค์กรภายในมหาวิทยาลัยซึ่งผลการดำเนินงานของ

กิจกรรมทั้ง 5 มีรายละเอียด คือ

2.2.1 การดำเนินการจัดตั้งสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภารกิจนี้เป็นงานที่ต่อเนื่องมาจากระยะก่อนที่การผลักดันให้เกิดองค์กรของชุมชนขึ้น โดยมีชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ถ้าไม่มีสกว.แล้วทำอย่างไรให้ชุมชนได้เข้าถึงแหล่งสนับสนุนและช่วยเหลือตัวเองได้ทางด้านต่างๆ” ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการพูดคุยไปแล้วหลายครั้งโดยเฉพาะทีมวิจัยแกนนำแต่ละทีม แต่ก็ยังมีข้อคิดเห็นและข้อกังขาหลายๆเรื่องรวมทั้งการตั้งข้อสังเกตจากเจ้าหน้าที่สกว.ภาค เมื่อครั้งที่แกนนำวิจัยได้นำเสนอร่างแนวคิดเพื่อขอรับทุนสนับสนุนในการจัดตั้งสมาคมเริ่มแรก จึงทำให้การจัดตั้งสมาคมฯ ได้ชะงักไปชั่วคราว ซึ่งการจัดตั้งองค์กรของชุมชนนั้นมี 2 แนวคิด คือ

1. จัดตั้งเป็นสมาคม : มีลักษณะเป็นโครงสร้าง ลักษณะเชิงวิชาการมากเกินไปอีกทั้งจะต้องมีทุนจดทะเบียนและการจัดทำบัญชีตามกฎหมาย ซึ่งทีมวิจัยเองมองว่าการบริหารลักษณะนี้อาจจะติดข้อจำกัดของชุมชนในเรื่องของเวลาที่เข้ามาบริหารไม่ได้เต็มที่
2. จัดตั้งเป็นสโมสร : รวมกลุ่มทำเป็นวงเล็กๆ ใช้พื้นที่เล็ก หลายวงรวมกันเป็นเขต เช่น เขตคอบสะเก็ด แนวคิดแบบสโมสรจะเน้นเชิงปฏิบัติการ

ดังนั้นเมื่อมีคำถามและข้อที่ควรพิจารณาเช่นนี้ทางทีมวิจัยจึงจะจัดทำในการจัดตั้งองค์กรไว้ก่อนเพื่อหาข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ กอปรกับภาระงานในพื้นที่ของทีมวิจัยจึงทำให้การพูดคุยเกี่ยวกับการจัดตั้งสมาคมฯเริ่มแผ่วไป แต่ทางสำนักงานฯเองก็ได้นำประเด็นนี้ไปหารือในเวทีประชุมผู้ประสานงานภาคเหนือเพื่อชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และความจำเป็นของการจัดตั้งองค์กรที่เป็นของชุมชนเอง ซึ่งทางเวทีเองก็มีการตอบรับที่ดีและพร้อมจะเคลื่อนงานร่วมกัน ดังนั้น ขบวนการทำงานจึงใหญ่ขึ้นและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการผลักดันและขับเคลื่อนให้เห็นเป็นรูปธรรมให้ได้ ซึ่งสำนักงานฯก็ได้กำหนดเป็นแผนงานหนึ่งที่จะต้องทำให้ต่อเนื่องในปีต่อไปและอาจจะเป็นแกนนำหรือกองเลขที่ประสานงานในเรื่องการจัดตั้งสมาคมฯกับศูนย์ประสานงานจังหวัดอื่นๆในภาคเหนือต่อไป

2.2.2 การจัดอบรมนักวิจัยและการจัดเวทีเพื่อนวิจัย

การกำหนดแผนงานฝึกอบรมนักวิจัยมีเป้าหมายในการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาทักษะของนักวิจัยในพื้นที่ให้สามารถนำเครื่องมือหรือวิธีการไปใช้ในการทำงานได้ ส่วนการจัดเวทีเพื่อนวิจัย ซึ่งเป็นเวทีที่สำนักงานฯจัดต่อเนื่องมาโดยตลอดเพื่อให้ นักวิจัยแต่ละโครงการได้เข้ามาพบปะ สัมผัสแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างกัน ซึ่งเวทีเพื่อนวิจัยนี้เองได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เมื่อทางสำนักงานฯได้หารือเกี่ยวกับการจัดเวทีฝึกอบรมเครื่องมือการวิจัยและการกำหนดประเด็นในการจัดเวทีเพื่อนวิจัย จึงได้ข้อสรุปว่า ควรจะยุบมาเป็นเวทีเดียวกันและใช้การบริหารเวลาบริหารเนื้อหาให้เป็นไปตามเป้าหมายของเวทีนั้นๆ เนื่องจากทีมวิจัยซึ่งเป็นชาวบ้านเองก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาการทำมาหากิน หากสำนักงานฯจะมีการนัดหมายเวทีบ่อยๆนอกจากจะทำให้ทีมวิจัยต้องปลีกเวลาจากงานประจำมาแล้ว ยังทำให้เกิดความสับสนว่าในการเข้าร่วมเวทีแต่ละครั้งก็เป็นได้ ดังนั้น สำนักงานฯควรที่จะคำนึงถึงระยะเวลา ประเด็น/เนื้อหาและความเหมาะสมของการจัดเวทีในแต่ละครั้งให้มีความสอดคล้องกับภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายด้วย สำนักงานฯจึงได้รวบทั้งสองเวทีเข้าไว้ด้วยกันโดยกำหนดเนื้อหาการจัดเวทีให้มีทั้งเนื้อหาของการเติมเครื่องมือ ทักษะ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของทีมวิจัยไปพร้อมกัน

□ การจัดเวทีเพื่อนวิจัยครั้งที่ 5

เป้าหมายหลักของการจัดประชุมในครั้งนี้ก็คือ การเติมทักษะในเรื่องของการเขียนและการนำเสนอรายงาน ซึ่งรูปแบบในการจัดเวทีภายใต้ประเด็นนี้แบ่งได้เป็น 5 ช่วง ก็คือ

- ช่วงที่ 1 โครงการเครือข่ายหมู่บ้านเสนอผลการทำงานระยะที่ 1 เพื่อเป็นกรณีศึกษา
- ช่วงที่ 2 ผู้เข้าร่วมเวที เจ้าหน้าที่จากสกว.ภาค คณะทำงานสำนักงานฯร่วมให้ข้อคิดเห็น

ต่อการนำเสนอของกรณีตัวอย่าง

- ช่วงที่ 3 เติมทักษะ แนวคิดสำคัญของการเขียนรายงาน
- ช่วงที่ 4 ทีมวิจัยทดลองเขียน โครงร่างเพื่อกำหนดรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย

ช่วงที่ 5 ผู้เข้าร่วมเวที เจ้าหน้าที่จากสกว.ภาค คณะทำงานสำนักงานฯร่วมให้ข้อคิดเห็น และสรุปบทเรียนการเขียนรายงาน (รายละเอียดนำเสนอในภาคผนวก)

☐ การจัดเวทีเพื่อนวิจัยครั้งที่ 6

การจัดเวทีครั้งนี้เป็นการชวนทีมวิจัยได้ร่วมกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการทำงานวิจัยในพื้นที่ต่างๆเพื่อให้ทีมวิจัยได้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้นในการทำงาน ซึ่งผลของการร่วมกำหนดตัวชี้วัดของความสำเร็จนี้เองทำให้ทางสำนักงานได้วางแผนสนับสนุนในการทำงานของแต่ละโครงการวิจัยได้อย่างชัดเจนมากขึ้นตามตัวชี้วัดที่ทีมวิจัยร่วมกันกำหนด (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก) บทเรียนจากการทำงาน

การจัดกิจกรรมให้กับทีมวิจัยทั้งสองครั้งที่ผ่านมา ทางสำนักงานฯได้พบข้อดี ข้อด้อยในการจัดกิจกรรมหลายประการ รวมถึงสิ่งที่จะต้องแก้ไข เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดขึ้นในการวางแผนการจัดเวทีครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อดี	ข้อผิดพลาด	สิ่งที่จะต้องแก้ไข
1. นักวิจัยเข้าร่วมเวทีมาก 2. ประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจ 3. เกิดความสัมพันธ์ที่ดี 4. นักวิจัยกระตือรือร้น 5. สถานที่เหมาะสม 6. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย	1. ไม่มีการประเมินการจัดเวที โดยภาพรวมภายหลังการจัดเวที 2. เนื้อหาที่น่าสนใจแต่ไม่มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง 3. ขาดเอกสารเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆแจกแก่ผู้เข้าร่วม 4. ไม่มีกิจกรรมคลายเครียด 5. เอกสารสรุปการประชุมยังไม่ละเอียดและดีมากพอ	1. มีการเตรียมการจัดเวทีให้ละเอียด รอบคอบตั้งแต่ต้นกลาง และปลาย 2. จัดทำการประเมินผลการจัดเวทีทุกครั้งในรูปแบบต่างๆ 3. นำเครื่องมือ ทักษะ วิธีการที่เกิดจากเวทีไปย้าให้นักวิจัยเสมอ 4. มีกิจกรรมผ่อนคลายเป็นระยะๆ 5. วางโครงร่างในการจัดทำสรุปการประชุมก่อน 6. ประเด็นเนื้อหาที่จัดควรจะมีอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงไปยังเวทีต่อไป

ตาราง 1 แสดงบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม

2.2.3 พัฒนาชุดความรู้ด้านเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้านและการบริหารจัดการเครือข่าย

การทำงานด้านสังเคราะห์ชุดความรู้ทั้ง 2 ประเด็นนี้เกิดจากแนวความคิดในการทำงานสนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่ซึ่งมีประเด็นการวิจัยที่เป็นประเด็นส่วนใหญ่ของการสนับสนุนงาน คือ เศรษฐกิจชุมชนและการทำงานเครือข่าย จากการสนับสนุนการทำงานในพื้นที่พบว่า เกิดความรู้ในการทำงานของชุมชนที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแนวคิด วิธีการ เครื่องมือการวิจัย ที่มีความน่าสนใจวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นชุดความรู้ในการทำงานเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อแวดวงวิจัยท้องถิ่นได้ต่อไป

กระบวนการและวิธีการทำงานที่สำนักงานฯ ได้กำหนดไว้เริ่มจากการจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์โครงการวิจัยที่มีอยู่ทั้งหมดแล้วมากำหนดโครงสร้างและขอบเขตในการวิเคราะห์ว่าจะมีเนื้อหา ประเด็น รวมถึงเป้าหมายการใช้ประโยชน์ อย่างไรบ้างโดยมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้าร่วมด้วย จากนั้นจึงเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยตามขอบเขตเนื้อหาต่างๆเพิ่มเติมรวมถึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นชุดความรู้ต่อไป ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานฯ ยังดำเนินการงานส่วนนี้ไม่แล้วเสร็จเนื่องจากการวางขอบเขตเนื้อหาบางส่วนยังไม่ชัดเจน อีกทั้งโครงการวิจัยในระยะนี้มีโครงการวิจัยที่ต้องปิดโครงการหลายโครงการจึงทำให้น้ำหนักของการทำงานอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างมาก และด้วยระยะเวลาที่จำกัดในการกำหนดเนื้อหาบางส่วนทางสำนักงานฯ จึงพิจารณาแล้วเห็นว่า การสังเคราะห์ความรู้ของทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวนี้มีความสำคัญและความจำเป็น ทั้งจะต้องใช้เวลาในการพิจารณารายละเอียดค่อนข้างมาก ดังนั้นการทำงานในกิจกรรมนี้ สำนักงานฯ จึงได้จัดแผนกิจกรรมนี้ไว้ในแผนการทำงานระยะต่อไป เพื่อปฏิบัติให้เห็นผลที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งประเด็นสำคัญที่สำนักงานฯ จะต้องทบทวนตลอดเวลาในประเด็นดังนี้เพื่อสังเคราะห์งานให้มีประสิทธิภาพ

- 1) ตอบคำถามว่าสังเคราะห์เพื่อใคร? เพื่อชาวบ้าน ชุมชน?
- 2) การตั้งคำถามในเชิงสังเคราะห์อยู่ตลอด เช่น ปรากฏการณ์นี้เป็นอย่างไร? ปรากฏการณ์เกิดขึ้นเพราะอะไร? ชุมชนแก้ปัญหาได้อย่างไร และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าไปแก้ปัญหาชาวบ้านได้หรือไม่? เป็นต้น
- 3) แนวทาง Action ต่อในประเด็นการสังเคราะห์ที่ทางสำนักงานฯ จะต้องจัดการก็คือ ตั้งโครงการ พิจารณาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมรวมถึงบันทึกภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น/ตัวเลข จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อธิบายรายงานรวมทั้ง ค้นข้อมูล/ตรวจสอบข้อมูลร่วมกับชุมชน

2.2.4 การประสานเชื่อมโยงองค์กรภายในมหาวิทยาลัย

ภารกิจนี้เป็นเป้าหมายของสำนักงานฯ ที่ได้กำหนดไว้โดยมีแนวคิดหลักของภารกิจนี้ คือ มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่รับใช้สังคม ดังนั้นสำนักงานฯ ต้องสร้างพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในมหาวิทยาลัย รวมถึงการสร้างหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาและชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งที่ผ่านมาบทบาทของสำนักงานฯ ยังให้น้ำหนักในการสร้างพื้นที่รูปธรรมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

แต่ยังขาดการเชื่อมต่อกับมหาวิทยาลัยอย่างจริงจังและเป็นระบบ การทำงานประสานเชื่อมโยงในมหาวิทยาลัยที่ผ่านมานั้นจะออกมาในรูปแบบของ

1) คณะทำงานสำนักงานฯ เข้าไปเป็นที่ปรึกษา และผู้สอนในหลักสูตรการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี(แต่ละสาขาวิชาที่แต่ละท่านประจำอยู่) ปริญญาโท สาขาวิชาภูมิสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน และปริญญาเอก วิทยาลัยบริหารศาสตร์

2) ชุมชนวิจัยเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในระดับปริญญาโทโดยใช้การเรียนการสอนเป็นเงื่อนไขของการเรียนรู้

3) การประสานงานเพื่อออกแบบงานพื้นที่สีเขียวของจังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับอาจารย์ภาควิชาภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม คณะผลิตภัณฑ์การเกษตรกับคณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นเพียงการขอความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานด้านการวางแผนงานด้านการบริหารจัดการที่มีมิติทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่การทำงานก็มิได้ขับเคลื่อนต่อ เนื่องจากคณะทำงานจะต้องรอการอนุมัติแผนงานจากหน่วยงานสนับสนุน

4) การเข้าร่วมประชุมกับมหาวิทยาลัยในส่วนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนรวมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านงานวิจัย (รายละเอียดในภาคผนวก)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการทำงานเชื่อมกับมหาวิทยาลัยนั้นยังเป็นที่ไปในลักษณะของการประสานงาน และการเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะเรื่อง ในขณะที่สำนักงานฯ มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัย คือ การสร้างคนของชุมชนอย่างมียุทธศาสตร์ เชื่อมโยงความรู้จากสถาบันสู่ความต้องการของชุมชน และผนึกการทำงานร่วมกันระหว่างคนในสถาบัน และระหว่างสถาบันกับชุมชน ซึ่งรูปธรรมของการทำงานยังไม่เด่นชัดนัก และด้วยเหตุผลในการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานในช่วงปีที่ผ่านมาที่ต้องการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมก่อน ดังนั้น การทำงานประสานภายในมหาวิทยาลัยจึงยังไม่เน้นมากนัก แต่ในปีต่อไป สำนักงานฯ จำเป็นจะต้องทำงานเชื่อมประสานระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนให้มากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มหาวิทยาลัยมีโอกาสที่จะบริการชุมชนให้ได้มากที่สุด

2.3 งานเครือข่ายสถาบันการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ด้วยภารกิจการเป็นกองเลขานุการของเครือข่ายสถาบันการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ที่มีหน้าที่ประสาน เชื่อมโยงการทำงาน การจัดกิจกรรมรวมทั้งจัดทำสรุปผลการพิจารณารายงาน/โครงการวิจัยไปยังนักวิจัยและศูนย์ประสานงานวิจัยทั้ง 4 แห่ง นั้น ถือได้ว่าสำนักงานฯ เป็นแหล่งข้อมูลในการประสานงานของเครือข่ายสถาบันทั้งหมด ภายหลังจากที่ได้ร่วมงานกับทางเครือข่ายสถาบันแต่ละแห่ง ทำให้มองเห็นจุดร่วมและจุดต่างของแนวคิด วิธีการและข้อจำกัดของเครือข่ายหลายๆ ด้านส่งผลทำให้เห็นถึงพัฒนาการของเครือข่ายสถาบันอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ

1) ด้านแนวคิด การทำงานสนับสนุนงานวิจัยของศูนย์ประสานงานวิจัยที่ตั้งอยู่ในสถาบันการศึกษามีแนวคิดคล้ายกันนั่นคือ ผลักดัน สนับสนุน เผยแพร่แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นใน

สถาบันการศึกษารวมทั้งประชาสัมพันธ์ ชักชวนผู้ที่สนใจทำงานร่วมกับชุมชนเข้ามาเสนอโครงการวิจัย ลักษณะโครงการอาจจะต่างกันไปตามยุทธศาสตร์การทำงานของแต่ละแห่งทั้งกลุ่มเป้าหมายและวิธีการทำงาน การทำงานประสานเครือข่ายใน 3 ปีที่ผ่านมาของแต่ละศูนย์ประสานงานได้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานอยู่ตลอดเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่เกิดขึ้นรวมถึงการกำหนดยุทธศาสตร์พื้นที่การทำงาน เช่น Node เกษตรที่มีพื้นที่การทำงานที่ตำบลป่าสัก จังหวัดลำพูน เป็นต้น ส่วนอีก 3 ศูนย์ประสานงานก็ยังเน้นการทำงานที่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียงตามศักยภาพที่จะสามารถติดตามสนับสนุนได้

2) ด้านการบริหารโครงการวิจัย การสนับสนุนโครงการวิจัยโดยผ่านเครือข่ายสถาบันมีจำนวนทั้งหมด 50 โครงการ (ข้อมูล ณ วันที่ 12 ตุลาคม 2548) และด้วยการเป็นกลไกที่ทำหน้าที่เพียงประสานงานเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เครือข่ายฯจึงไม่ได้มีการจัดทำความเคลื่อนไหวของโครงการวิจัยที่ผ่านมายังเครือข่าย เนื่องจากการบริหารจัดการทางศูนย์ประสานงานแต่ละแห่งจะเป็นผู้บันทึกและรวบรวมเอง ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายจึงเสมือนเป็นเพียง “ทางผ่าน” ของโครงการวิจัยแต่ละศูนย์ประสานงานฯที่ดำเนินการเสร็จแล้วเท่านั้น จากบทเรียนที่ผ่านมาพบว่า ทางศูนย์ประสานงานแต่ละแห่งก็ยังไม่ได้จัดทำข้อมูลความเคลื่อนไหวของโครงการวิจัยทั้งในส่วนของการพัฒนาโครงการและการติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย ดังนั้น ทางเครือข่ายเห็นว่าจะมีการจัดทำฐานข้อมูลความเคลื่อนไหวของโครงการวิจัยเมื่อมีความเคลื่อนไหวไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการนำเสนอรายงานการวิจัย หรือการจัดส่งรายงานเพื่อให้เป็นข้อมูลที่สามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวของโครงการและช่วยติดตามร่วมกับทางศูนย์ประสานงานได้อีกทางหนึ่งด้วย

3) ด้านการจัดกิจกรรม/เวที กิจกรรมที่เครือข่ายสถาบันฯได้จัดร่วมกันจะมีอยู่ 3 กิจกรรมหลักก็คือ จัดเวทีนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัย เวทีพิจารณาโครงการวิจัย และเวทีความรู้ 2 กิจกรรมแรกมีการผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพในการจัดการ ส่วนกิจกรรมที่ 3 เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันเป็นเจ้าภาพโดยมีการร่วมกันกำหนดประเด็นความรู้ กลุ่มเป้าหมาย กระบวนการในเวที รวมถึงในเรื่องการบริหารจัดการและงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมจะมีความต่อเนื่องในการจัดเป็นอย่างมาก นั่นคือกิจกรรมนำเสนอรายงานความก้าวหน้า จัดเดือนละ 1 ครั้งประมาณอาทิตย์ที่ 3 เวทีพิจารณาโครงการวิจัย เดือนละ 2 ครั้งประมาณอาทิตย์ที่ 2 และ 4 ส่วนเวทีความรู้จัดต่อเนื่องทุก 3-4 เดือน/ครั้ง

ระยะหลังประมาณ 1 ปีที่ผ่านมา กิจกรรมของเครือข่ายที่จัดขึ้นร่วมกันทั้ง 3 กิจกรรมขาดความต่อเนื่องไปมากโดยเฉพาะกิจกรรมการจัดเวทีพิจารณาโครงการและเวทีความรู้ ส่วนเวทีนำเสนอรายงานการวิจัยนั้นยังคงจัดเป็นประจำทุกเดือนแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นขึ้นกับปริมาณของโครงการวิจัยที่นำเสนอแต่ละรอบของแต่ละศูนย์ประสานงานด้วยว่ามีจำนวนมาก น้อยเท่าไรที่พร้อมจะนำเสนอในเวทีแต่ละครั้ง ซึ่งบางเดือนที่ไม่มีโครงการวิจัยนำเสนอเลยเวทีในเดือนนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้น ดังนั้น การจัดเวทีนำเสนอรายงานการวิจัยจะขึ้นอยู่กับความพร้อมของโครงการวิจัยเป็นสำคัญ

และเหตุที่ทำให้การจัดเวทีพิจารณาโครงการไม่ต่อเนื่องนั้น สืบเนื่องจากนโยบายของสกว.ภาค เมื่อปี 2547 ที่จำกัดปริมาณของโครงการวิจัยด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณโดยภาพรวมของทั้งประเทศ ดังนั้น ศูนย์ประสานงานฯแต่ละแห่งจึงปรับแผนงานให้มีการสนับสนุนโครงการเดิมที่ได้รับการอนุมัติให้มีคุณภาพในการทำงานจนสามารถปิดโครงการได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นแต่ละศูนย์ประสานงานฯจึงไม่เปิดรับข้อเสนอโครงการใหม่ จึงพลอยให้เวทีพิจารณาโครงการห่างหายไปจากเครือข่ายสถาบันไป ด้วย แต่พอเข้าปีงบประมาณ 2548 สกว.ภาคมีนโยบายให้แต่ละศูนย์ประสานงานฯได้พัฒนาข้อเสนอโครงการขึ้นใหม่ประมาณ 5-8 โครงการ จึงทำให้แต่ละศูนย์ประสานงานเริ่มขยับเปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัย แต่ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาข้อเสนอโครงการมีไม่ต่อเนื่อง ทำให้แต่ละศูนย์ประสานงานต้องใช้เวลาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการค่อนข้างมาก ทำให้โครงการที่เข้าพิจารณายังมีจำนวนน้อย ดังนั้น ทางเครือข่ายฯจึงปรับวิธีการพิจารณาโครงการในเวทีนำเสนอผลการดำเนินงาน โดยการจัดส่งข้อเสนอโครงการให้ผู้ประสานงานได้อ่านล่วงหน้าก่อนประมาณ 5 วันก่อนจัดเวที และด้วยแต่ละศูนย์ประสานงานยังคงให้น้ำหนักในการดูแลโครงการวิจัยเดิมอยู่มาก จึงทำให้ในปีที่ผ่านมามีโครงการที่ได้รับการอนุมัติจากเครือข่ายสถาบันเพียง 2 โครงการเท่านั้นซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่มาจากสกว. แม้ใจเพียงแห่งเดียว

ส่วนเวทีความรู้ในปี 2548 ทางเครือข่ายฯไม่มีการจัดเวทีความรู้ขึ้นเลย ด้วยภาระงานของแต่ละศูนย์ประสานงานฯมีมากขึ้นจึงทำให้การจัดสรรทางด้านเวลาที่ตรงกันเพื่อจัดกิจกรรมมีน้อยมากแต่ทางเครือข่ายเองก็ได้ปรารถถึงการจัดเวทีความรู้เสมอถึงการห่างหายไปนานและเห็นพ้องว่าควรจะมีการจัดขึ้นใหม่ในปี 2549 นี้เพื่อให้เวทีความรู้เป็นเวทีที่เติมเต็มในประเด็นของการศึกษา เรียนรู้ให้กับนักวิจัยของเครือข่ายฯและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

โดยสรุปแล้วการเป็นกลไกกลางของเครือข่ายสถาบันนั้นภารกิจที่จะต้องปฏิบัติให้เห็นผลในเชิงรูปธรรม มีดังนี้

- 1) จัดทำฐานข้อมูลพัฒนาการของโครงการวิจัยเครือข่ายย้อนหลังจนถึงปัจจุบัน
- 2) วางแนวทางการประมวลความรู้ของการจัดเวทีนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยร่วมกับเครือข่าย
- 3) พัฒนาข้อเสนอโครงการให้ได้รับการอนุมัติทุกศูนย์ประสานงาน
- 4) กระตุ้นให้เกิดการจัดเวทีความรู้

ส่วนที่ 3 งานประชาสัมพันธ์และบริการข้อมูล ซึ่งแต่ละส่วนงานมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 งานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

โครงการวิจัยของสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการ เมื่อปี พ.ศ. 2544 มาจนถึงเดือน กันยายน 2548 มีจำนวนโครงการทั้งสิ้น 20 โครงการ เสร็จสิ้นโครงการไปแล้ว 6 โครงการ อยู่ในระยะสุดท้าย 6 โครงการและดำเนินกิจกรรมอยู่จำนวน 8 โครงการ จำนวนโครงการทั้งหมดนี้ ต่างตอบสนองและให้ผลการทำงานแตกต่างกันตามบริบทชุมชน ก่อให้เกิดองค์ความรู้ กระบวนการใช้ประโยชน์ และวิธีการบริหารจัดการต่างกันไปตามบริบทพื้นที่ที่ค่อนข้างเสียดาย หากทำโครงการจบแล้วก็จบกันไป ไม่ได้มีการต่อยอด หรือเผยแพร่บทเรียนดีๆ วิธีการดีๆ ความรู้สึก และความตั้งใจดีๆ เหล่านี้ สู่สังคมวงกว้าง

ฝ่ายงานประชาสัมพันธ์ มีความตระหนักยิ่งว่า วัฒนธรรมของชุมชน ไม่ใช่วัฒนธรรมในการเขียน แต่เป็นการพูดคุย และการลงมือทำจริง ดังนั้น หน้าที่รวบรวมเรื่องราวต่างๆ ฝ่ายงานโครงการและงานประชาสัมพันธ์ต้องช่วยเรียบเรียงเพื่อนำเสนออย่างเป็นระบบร่วมกับชุมชน คอบข้อสงสัยหรือวัตถุประสงค์ของชุมชนให้ชัดและตรงประเด็น ทำให้ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา เกิดการผลิตสื่อเพื่อนำเสนอหลายรูปแบบ แล้วแต่ว่าจะสื่อสารกับกลุ่มคนกลุ่มใด เนื้อหา รูปแบบอย่างไร และประสิทธิภาพในการสื่อสารว่าสื่อไหนจะสามารถสื่อสารกับคนกลุ่มใดได้บ้าง

จากพัฒนาการสื่อสารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อสาธารณชน ทั้งการผลิตสื่อวีดิทัศน์ การจัดทำจดหมายข่าว เว็บไซต์ สื่อทางวิทยุและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และการจัดนิทรรศการ มีทั้งที่ประสบความสำเร็จในระดับมากบ้าง น้อยบ้าง อันเกิดจากปัจจัย เงื่อนไขต่างๆ ซึ่งจะได้ถ่ายทอดประสบการณ์และบทเรียนในการผลิตสื่อแต่ละประเภทดังนี้

3.2 บทเรียนและประสบการณ์การผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารแก่สังคม

3.2.1 งานผลิตสื่อวีดิทัศน์

สื่อวีดิทัศน์ มีคุณสมบัติในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสื่อหนึ่ง สามารถนำเสนอข้อมูลทั้งภาพ เสียง ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย แต่กระนั้นก็ต้องเป็นสื่อวีดิทัศน์มีการนำเสนอที่ชัดเจนทั้งแนวคิด กิจกรรม และผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งทักษะและเทคนิคในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ทำให้ในปีที่ผ่านมา สำนักงานได้เริ่มผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารงานวิจัยสู่ชุมชนและภาคี ฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้พยายามอย่างเข้มข้นในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการสื่อสารแก่สังคม ทำให้การผลิตสื่อวีดิทัศน์เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในงานสื่อสารแก่สังคมของสำนักงาน

ในช่วงแรกของการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ได้ขอความร่วมมือทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เอื้ออำนวยทั้งอุปกรณ์ในการถ่ายทำและตัดต่อ พร้อมทั้งเข้ารับการอบรมในการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพิ่มเติมทั้งจาก สกว.ภาค และองค์กรภาคีอื่น จนเมื่อเดือนสิงหาคม 2547 และเดือนมกราคม 2548 ทางสำนักงานได้รับการอนุมัติให้ซื้อกล้องวิดีโอดิจิทัล และเครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมโปรแกรมตัดต่อวิดีโอตามลำดับ หลังจากนั้นทางสำนักงานจึงเริ่มผลิตสื่อวีดิทัศน์ด้วยตัวเอง โดยผลิตผลงานผ่านทางวีดิทัศน์ที่เป็นโครงการวิจัยทั้งสิ้น 4 เรื่อง และเป็นวีดิทัศน์กิจกรรมของสำนักงานอีก 2 เรื่อง ดังนี้

วีดิทัศน์โครงการวิจัยท้องถิ่น

1. เรื่อง “การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำนํ้าแม่ลายน้อย” ของโครงการการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำนํ้าแม่ลายน้อยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านป๊อก และบ้านปางจำปี ต.ห้วยแก้ว กิ่ง อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่ ซึ่งได้ใช้วีดิทัศน์นี้ นำเสนอในเวทีรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ในเวทีรายงานความก้าวหน้าเครือข่ายสถาบันการศึกษา จ.เชียงใหม่ ซึ่งช่วงนั้นถือเป็น มิติใหม่ ในการรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านรูปแบบวีดิทัศน์

จุดเด่นในวีดิทัศน์ของเรื่องนี้ คือ ผู้ชมได้เห็นถึงกระบวนการแบ่งงานของทีมวิจัย ที่แบ่งกันตามความถนัดและความสามารถ ทุกคนในทีมวิจัยมีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมและกระบวนการได้มาของข้อมูล ซึ่งได้นำข้อมูลมากำหนดเป็นแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำนํ้าแม่ลายน้อยในการทำงานระยะที่ 1 ได้

2. เรื่อง “ตามฮีด โดยฮอย ผ้าทอมรดกชุมชนคอยเต่า” ของโครงการ การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอพื้นบ้านชุมชนคอยเต่า อ.คอยเต่า จ.เชียงใหม่ ได้ใช้วีดิทัศน์นี้ในการนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ในเวทีรายงานความก้าวหน้าเครือข่ายสถาบันการศึกษา และเวที “ตามฮีด โดยฮอย ผ้าทอมรดก ชุมชนคอยเต่า” ในการเผยแพร่ผลการวิจัยในพื้นที่ อ.คอยเต่า

ลักษณะเด่นของวีดิทัศน์การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอพื้นบ้านของ อ.คอยเต่า จ.เชียงใหม่ อยู่ที่กิจกรรมและวิธีการสืบค้นผ้าทอลวดลายมรดกของชุมชนคอยเต่าที่หายไปจากชุมชน พร้อมทั้งผู้รู้เรื่องการทอลวดลายมรดก ได้ถ่ายทอดการทอแก่ทีมวิจัยและเยาวชน ทำให้ได้ลวดลายมรดกกลับคืนมา และคนรุ่นหลังสามารถทอเป็นทูลวดลายและก่อเกิดการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ให้แก่คนคอยเต่า

3. เรื่อง “ขุนหลวงวิลังกะ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งบ้านเมืองกะ” ของ โครงการประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังกะกับการสร้างความเข้มแข็งของบ้านเมืองกะ ต.สะลวง อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่ โดยนำเสนอวีดิทัศน์ ในการนำเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ณ สถาบันขุนหลวงวิลังกะ บ้านเมืองกะ ต.สะลวง อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่

ประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังกะ เป็นเรื่องที่ชาวเมืองกะอยากรู้มานาน แต่ไม่รู้จะไปสืบที่ไหน จนเมื่อทำงานวิจัย ทำให้ได้ข้อมูลของพ่อขุนหลวงและเชื่อมโยงกันอาณาจักรล้านนาในอดีต จุดเด่นจึง

อยู่การปะติดปะต่อเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพ่อขุนหลวง และการไปสืบค้นประวัติตามที่ต่างๆ ตลอดจนผู้รู้ และผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เคยได้ยินเรื่องเล่าของพ่อขุนหลวง ซึ่งทำให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงวิธีการสืบค้น ประวัติศาสตร์โดยชุมชน และการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของพ่อขุนหลวงสู่การทำแผนแม่บทชุมชน เพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเมืองกะ

4. เรื่อง “หมูรวมคน คนรวมหมู่” ของโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยง หมูป่าแม่กวงเพื่อการเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งและยั่งยืน อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ใช้วิธีทัศน์นี้ในการ นำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ ของเวทีรายงานความก้าวหน้าเครือข่ายสถาบันการศึกษา จ.เชียงใหม่

วิธีทัศน์เรื่อง “หมูรวมคน คนรวมหมู่” ได้นำเสนอถึงการที่กลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่า ที่กระจัด กระจายในพื้นที่บริเวณเขื่อนแม่กวง จะได้มารวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันและสร้างความ เข้มแข็งให้กับกลุ่มในด้านต่างๆ โดยผ่านกิจกรรมการประชุม การศึกษาดูงาน การเพิ่มทักษะด้านการ พัฒนาสายพันธุ์ การเลี้ยงดู การแปรรูป การตลาด การประสานความร่วมมือหน่วยงานภายนอก ทำให้ ผู้ชมได้เข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายเข้มแข็งในแบบฉบับชุมชน

วิธีทัศน์กิจกรรมของสำนักงาน

1. เรื่อง “เพื่อนวิจัย 5” ในการจัดเวทีเพื่อนวิจัยของ สกว.แม่โจ้ ครั้งที่ 6 ณ. แม่สารีโสรัถ โดยมิ นักวิจัย ของ สกว.แม่โจ้ ทุกโครงการเข้าร่วมกิจกรรม

2. เรื่อง “นิทรรศการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ในการจัดนิทรรศการความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ ได้จัดขึ้นในเดือนธันวาคม 2547 นำไปเปิดให้เพื่อนวิจัยได้เห็นผลงานของตน และนักวิจัยที่ไม่ได้ร่วม กิจกรรมได้เห็นถึงผลงานของกลุ่มเพื่อนวิจัย เป็นต้น

ทั้งสองเรื่องนี้ จัดทำขึ้นเพื่อประมวลภาพกิจกรรมที่ทางสำนักงานได้จัดขึ้น โดยมีทีมวิจัยหรือ เพื่อนวิจัย ของ สกว.แม่โจ้ เป็นกลไกสำคัญ ซึ่งทำให้ผู้ชม(ทั้งเพื่อนวิจัยและหน่วยงานอื่น) ได้เห็นถึง กิจกรรมในการพัฒนาทักษะ หรือกิจกรรมเผยแพร่ผลงานของงานวิจัยท้องถิ่นร่วมกัน

โดยภาพรวมของการสื่อสารงานวิจัยผ่านสื่อวิธีทัศน์ สังกัดว่าผู้ชมจะเข้าใจเรื่องราวของแต่ละ ชุมชน มากกว่า การนำเสนอผ่านการพูดบรรยายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากผู้จัดทำได้เรียบเรียงทั้งความ เป็นมาของปัญหาชุมชน วิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และผลของการทำงาน ซึ่ง แต่ละเรื่องก็แตกต่างกันไปตามเทคนิควิธีการเล่าเรื่อง และเทคนิควิธีที่สอดคล้องเหมาะสมกับประเด็น ชุมชนที่ได้เห็นผลงานของตนผ่านวิธีทัศน์ บางคนถึงกับน้ำตาซึมด้วยความดีใจ ที่งานที่ทำมาทั้งหมดได้ ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราวและถูกบันทึกเก็บไว้อย่างมีชีวิต สามารถสืบทอดความตั้งใจแก่คนรุ่น หลัง ว่าคนรุ่นนี้เพียรพยายามรักษาชุมชนไว้ไม่น้อยเพียงใด และเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นที่ตั้งใจ ทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน

ในด้านเทคนิคและทักษะการผลิตสื่อวิธีทัศน์ ถือว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่ก็ยัง ต้องฝึกฝนและพัฒนาต่อไป ซึ่งการผลิตสื่อวิธีทัศน์ในปีนี้ได้ทั้งประสบการณ์ ได้ทั้งการเรียนรู้ การผลิต

สื่อวีดิทัศน์โครงการวิจัยใน 4 เรื่องที่ผ่านมา ทำให้เริ่มจับทิศทางการทำงานอย่างเป็นระบบขึ้น และรู้ว่าต้องมีเทคนิคในการผลิตสื่ออย่างไรในเบื้องต้น ซึ่งจะได้นำเสนอถึงขั้นตอนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของสำนักงานดังต่อไปนี้

ขั้นตอนและวิธีการผลิตสื่อวีดิทัศน์ แบ่งเป็น 3 ช่วงคือ

1. การวางแผนคิด
2. การถ่ายทำ
3. การตัดต่อ

1. การวางแผนคิด (Concept)

การวางแผนคิด (Concept) ของเรื่องที่จะนำเสนอ เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะการวางแผนคิดการผลิตสื่อวีดิทัศน์ของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เนื่องจากต้องมีความชัดเจนในการตอบวัตถุประสงค์หรือข้อสงสัยของงานวิจัย ตลอดจนกระบวนการหรือแนวคิดอันเป็นที่มาของผลหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สื่อวีดิทัศน์ได้ทำหน้าที่ในการสื่อสารในสาธารณชนวงกว้างได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มจาก

- 1.1 การสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การเข้าพื้นที่เพื่อสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆของชุมชนวิจัย ทั้งในส่วนตัวนักวิจัยชุมชน และปรากฏการณ์ของชุมชน ทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากทางตรงและทางอ้อมที่มาจากงานวิจัยท้องถิ่น รวมทั้งการสัมภาษณ์พูดคุยกับชุมชนเพื่อยืนยันปรากฏการณ์ที่เราเห็นอย่างชัดเจนขึ้น
- 1.2 ศึกษางานของโครงการวิจัย ทั้งจากรายงานความก้าวหน้า และการสรุปผลการทำงาน ที่โครงการวิจัยส่งมาให้ทางสำนักงาน
- 1.3 การเขียนบทวีดิทัศน์ นำข้อมูลทั้งจากเอกสารสรุปผลการทำงาน และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาเขียนเป็นบทวีดิทัศน์
 - 1.3.1 ส่วนใหญ่แนวคิดหลักของเรื่อง จะเป็นการตอบโจทย์ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเป็นหลัก โดยมีวิธีการผูกเรื่องให้เชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ตามเทคนิคของแต่ละเรื่อง
 - 1.3.2 บทวีดิทัศน์ที่ดีนั้นควรจะ สั้น กระชับ เชื่อมโยงเรื่องราวได้ดี แต่โดยความสำคัญของงานวิจัยท้องถิ่น ที่ต้องการเห็นทั้งกระบวนการทำงาน ผลที่เกิดขึ้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การเรียนรู้/บทเรียนของนักวิจัย จึงทำให้ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยกระชับ แต่ได้ใจความครบถ้วน
- 1.4 เสนอบทวีดิทัศน์แก่เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน เพื่อการเติมเต็มการเขียนบทวีดิทัศน์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหา และปรากฏการณ์ต่างๆ

1.5 นำเสนอวิธีทัศน์กับชุมชนวิจัย เช็กความถูกต้องของข้อมูล และให้ทีมวิจัยได้เสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม

1.6 การทำ storyboard อย่างง่าย เมื่อบทวิธีทัศน์มีความสมบูรณ์แล้วก็นำบทวิธีทัศน์นั้นมาทำเป็น storyboard เพื่อเป็นแผนเชิงปฏิบัติการได้ว่า ต้องใช้ภาพแบบไหน ต้องสัมภาษณ์ใครบ้าง ต้องถ่ายทำที่ไหน เมื่อไหร่ ใช้ดนตรีแบบไหน มีคำบรรยาย หรือมีคนอ่านบทหรือเป็นเสียงของชุมชนเอง เป็นต้น เพื่อสามารถกำหนดระยะเวลาในการถ่ายทำได้

ข้อสังเกต : การปฏิบัติในขั้นตอนนี้ใช้เวลาค่อนข้างเยอะ เนื่องจากต้องเก็บรายละเอียด อันเป็นที่มาของปรากฏการณ์ต่างๆ ให้ครบถ้วน ไม่ตกประเด็น เมื่อรวบรวมรายละเอียดทั้งหมดแล้วจึงมาดูว่าจะร้อยเรียงเชื่อมโยงเรื่องราว อย่างไร โดยเฉลี่ยใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ในการวางแผนคิดของเรื่อง

2. การถ่ายทำ

ขั้นตอนการถ่ายทำ เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ทักษะในการถ่ายทำเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อกำหนดว่า ในบทวิธีทัศน์นี้ต้องใช้ภาพไหน อย่างไร กิจกรรมใด ผู้ถ่ายทำต้องพยายามให้ได้ภาพที่สื่อสารและตรงตามความต้องการ และเนื่องจาก การถ่ายทำวิธีทัศน์นี้ ถ่ายทำจากกิจกรรมจริงๆ ชีวิตจริง เรื่องจริง ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการถ่ายทำ /การบันทึกภาพ ไม่ให้ภาพหลุด ภาพเสีย หรือใช้การไม่ได้ เพราะเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปแล้ว บางครั้งเราไม่สามารถกำหนดให้ชุมชนทำซ้ำแบบเดิม หรือย้อนกลับไปทำใหม่ได้ ซึ่งต้องอาศัยสติ สมาธิและความเชี่ยวชาญประกอบกัน

เทคนิคการบันทึกภาพ และองค์ประกอบการบันทึกภาพ

การบันทึกภาพ การบันทึกภาพกิจกรรมต่างๆ จะบันทึกภาพโดยตั้งกล้องนิ่งๆ ไว้ประมาณ 10 วินาที (บันทึกเพื่อใช้ในการตัดต่อ)แล้วค่อยเลื่อนไปทางซ้ายหรือขวา เมื่อจะเปลี่ยนทิศทางเคลื่อนกล้อง ต้องหยุดกล้องนิ่งไว้ก่อนประมาณ 5-10 วินาที แล้วจึงจะเปลี่ยนทิศทางเคลื่อนกล้อง ตัวอย่างเช่น

เมื่อจะเลื่อนภาพลงล่างก็ควรบันทึกภาพนิ่งๆ ไว้ก่อนประมาณ 5-10 วินาทีแล้วค่อยเลื่อนภาพลงมา พอจะเคลื่อนกล้องไปทางซ้าย ก็ต้องบันทึกภาพนิ่งๆ ก่อนแล้วค่อยเคลื่อนกล้องไปทางซ้าย เป็นต้น เนื่องจากถ้าบันทึกภาพต่อๆ กัน โดยไม่หยุดพักภาพ ให้มีจุดสิ้นสุด และจุดเริ่มต้น คนดูจะรู้สึกอึดอัดก็ต้องมองตามภาพไปเรื่อยๆ และจะทำให้ภาพออกมาไม่สวยงาม ไม่เห็นรายละเอียดของภาพ ไม่รู้ว่ากำลังทำอะไรกันอยู่ แต่สำหรับผู้เริ่มฝึกในการบันทึกภาพ ควรจะบันทึกภาพนิ่งๆ เนื่องจากเหตุการณ์จะมีการเคลื่อนไหวอยู่แล้ว ดังนั้นบันทึกภาพนิ่ง จะหลุดน้อยกว่าการเคลื่อนกล้องทางซ้ายขวา หรือการเคลื่อนกล้องขึ้นลง และอาจลองเคลื่อนกล้องไปตามวัตถุเป้าหมายที่ต้องการถ่ายทำโดยยังไม่ต้องกดบันทึกภาพ ถ้าการเคลื่อนกล้องได้จังหวะและภาพที่ต้องการแล้ว จึงกลับมาตั้งกล้องแล้วเคลื่อนกล้องถ่ายทำแบบเดิมที่ได้ทดลองแล้วทำการบันทึกภาพ

ภาพเหตุการณ์เดียวกัน ควรถ่ายทั้งภาพระยะใกล้ ภาพระยะกลาง ภาพระยะไกล เพื่อให้ได้ทุกมุมมอง และสามารถสำรองไว้สำหรับการตัดต่อวีดิทัศน์ ต้องถ่ายให้เห็นทั้งบริบทแวดล้อม ให้รู้ว่ากำลังทำอะไร กำลังสื่อสารเรื่องใด รวมทั้งให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึก เช่น ความปลื้มปิติ หรือความสูญเสีย ความตื่นเต้น ดวงตา ท่าทาง (ภาพระยะใกล้) แต่บางครั้ง ถ้าเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ควรบันทึกภาพในระยะกลาง หรือระยะไกล เพื่อให้เห็นมิติการเคลื่อนไหว และสิ่งรอบข้าง ดีกว่าบันทึกภาพระยะใกล้

สภาพแสง หากแสงตรงวัตถุที่ต้องการถ่ายทำ ไม่เพียงพอ ทำให้ภาพออกมาไม่ชัดเจน ควรเพิ่มแสง Back light เพื่อให้ภาพสว่างขึ้น เพราะบางครั้ง เวลาในการถ่ายทำก็เป็นตัวจำกัด เรื่องสภาพแสงน้อยไป หรือมากเกินไปได้

สภาพแสงยังบ่งบอกได้ถึงอารมณ์ของเรื่องราวที่ต้องการสื่อ เช่น ฉากเปิดตัวเรื่อง “ประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังคะฯ” มีคนเฒ่าคนแก่พูดถึงประวัติพ่อขุนหลวงที่ยังไม่มีใครรู้แน่ชัด ทั้งๆ ที่มีพิธีไหว้พ่อขุนหลวงทุกปี พ่อขุนหลวงก็ปกปักรักษาชาวบ้านตลอด” ในตอนนี้ได้บังคับแสงให้ดูมืด และเห็นหน้าคนพูดสลับๆ ทำให้คนดูอยากรู้ว่าเป็นใคร แล้วสภาพบรรยากาศที่มืด ทำให้สงสัยและชวนติดตามว่า พวกเขามีวิธีการแก้ไขปัญหายังไง” เป็นต้น

คุณภาพของภาพ เช่น สีและความละเอียดของภาพ อยู่ที่ตัวกล้องวิดีโอดิจิทัลที่ใช้ เช่น กล้องโซนี่ ให้ภาพออกโทนเหลืองเขียว กล้องพานาโซนิคให้ภาพออกโทนสีน้ำเงิน กล้องJVC ให้ภาพออกโทนสีเหลืองแดง เป็นต้น (ตามทักษะของผู้เขียน ไม่ได้อ้างอิงจากที่ใด)

การใช้ขาตั้งกล้อง เพื่อให้ภาพออกมานิ่ง และสวยงาม แต่บางครั้งการบังคับกล้องก็มีข้อจำกัดในการเคลื่อนกล้องไปตามตำแหน่งที่ต้องการ แต่ถ้าไม่ใช้ขาตั้งกล้อง ก็จะสามารถเคลื่อนไหวได้ตามต้องการ แต่ต้องระวังเรื่องการสั่นไหวของภาพ

บันทึกภาพ/ถ่ายทำอย่างไรให้สื่อถึงผลการวิจัยที่เกิดขึ้น การนำเสนอถึงผลการวิจัยหรือผลที่เกิดขึ้นเพียงหนึ่งข้อนั้น ต้องถ่ายทำให้เห็นถึงที่มาของผลการวิจัย เช่น เรื่องประวัติศาสตร์ของพ่อขุนหลวงวิลังคะที่ชาวบ้านเมืองกะ บอกว่ามีความเป็นมาอย่างนี้ ต้องสื่อให้ได้ว่า มีกระบวนการในการสืบหาข้อมูลอย่างไร มีผู้เฒ่าผู้แก่บอกอย่างไร ค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์อะไรที่เชื่อมโยงกับ

ประวัติพ่อบ้าง จากการอ้างอิงถึงประวัติศาสตร์ล้านนาแล้วเป็นอย่างไร ทำการวิเคราะห์เบื้องต้น อย่างไม่เป็นประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังคะของชุมชนบ้านเมืองกะ เป็นต้น

เทคนิคการสัมภาษณ์

โดยส่วนใหญ่แล้วสื่อวีดิทัศน์ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มักจะมีการแสดงทัศนะ ความคิดเห็น ความรู้สึก ของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่จะนำเสนอ ดังนั้น เทคนิคการสัมภาษณ์จึงเป็นเทคนิคที่จำเป็น เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา บางครั้งต้องการคำตอบประโยคสั้นๆ เพียงประโยคเดียว แต่ผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายยาวความถึงความขึ้นมา และด้วยความที่กลัวพลาดประโยคสำคัญ จึงเก็บบันทึกภาพไว้ทั้งหมด ทำให้ต้องบันทึกภาพเกือบ 1 ชั่วโมงจึงจะได้คำตอบที่ต้องการ

ดังนั้น เทคนิคการตั้งคำถามที่ดี จะช่วยให้การสัมภาษณ์สัมฤทธิ์ผลเร็วขึ้น คือต้องอธิบายให้ผู้ให้สัมภาษณ์ฟังก่อนว่า เราอยากรู้เรื่องอะไร เน้นเรื่องใด เรื่องกระบวนการทำงาน หรือผลที่เกิดขึ้น ตั้งคำถามให้ตรงประเด็น ชัดเจน แล้วค่อยบันทึกภาพ จะทำให้ประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากร

ข้อสังเกต : การถ่ายทำโดยส่วนใหญ่ใช้เวลา 2-4 วัน ในการบันทึกภาพที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้งการ สัมภาษณ์ หากไม่ได้ภาพที่ต้องการหรือไม่สามารถถ่ายทำได้ สามารถนำภาพถ่ายที่ชุมชนถ่ายไว้หรือที่ สำนักงานถ่ายเก็บไว้ มาเพิ่มเติมหรืออธิบายปรากฏการณ์ได้ และหากเกิดเหตุสุดวิสัย ที่ไม่สามารถ บันทึกภาพได้ อาจปรับมาเป็นการสัมภาษณ์เพื่ออธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้ดัดสลับกับภาพอื่นที่มีอยู่ได้

3. การตัดต่อ

การตัดต่อเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญเช่นเดียวกัน เพื่อให้งานเผยแพร่มีความสมบูรณ์ และมีชีวิตมีพลังในการสื่อสาร ตัดต่อวีดิทัศน์อย่างไรให้ดูสนุก ตัดต่ออย่างไรไม่ให้น่าเบื่อ ตัดต่ออย่างไรให้ ลงตัวทั้งภาพเสียง เพราะถ้างานตัดต่อไม่ดีเท่าที่ควรภาพที่บันทึกมาทั้งหมดก็จะไม่สามารถสื่อสารได้เต็มที่ การตัดต่อของสำนักงาน ใช้โปรแกรม Studio 9.3 ของ Pinnacle สามารถบันทึกข้อมูลภาพได้ 4 ชั่วโมง ซึ่งมี option และข้อจำกัดบางประการ โดยมีขั้นตอนและวิธีการตัดต่อวีดิทัศน์ดังนี้

3.1 โอนถ่ายข้อมูลภาพที่บันทึกไว้ในกล้องวิดีโอลงเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดต่อ

3.2 ทำการอัดเสียง คำบรรยายต่างๆ

3.3 วางเสียงในแทร็คเสียง

3.4 เลือกภาพที่ต้องการ ที่สอดคล้องกับเนื้อหา และคำบรรยาย ดังลงมาวางที่แทร็คภาพ และทำการตัดภาพที่ไม่ต้องการ และต่อภาพและเสียงที่ต้องการ สามารถนำภาพถ่ายมาตัดสลับกับ ภาพเคลื่อนไหวได้ ถ้าภาพหนึ่งสามารถสื่อสารบางอย่างได้ชัดเจน ภาพที่นำมาตัดต่อ ต้องเป็นภาพถ่ายระยะที่ใกล้เคียงกัน เช่น ภาพที่กำลังตัดต่อเป็นภาพถ่ายระยะไกล ภาพต่อไปที่นำมาตัดต่อ ควรเป็นระยะปานกลาง หรือระยะไกล เพื่อความต่อเนื่องในขนาดและระยะ

ของภาพ จะไม่ทำให้เกิดการสะดุดในการมองภาพเป็นต้น ทำการตัดต่อภาพและเสียงให้ สอดคล้องกับเนื้อหาไปจนจบเนื้อเรื่อง

- 3.5 ทำ effect ในการเปลี่ยนภาพหนึ่งไปอีกภาพหนึ่ง เช่น ค่อยๆ เปลี่ยนรูปภาพ หรือ รูปลอยมา จากมุมขวาบน เป็นต้น
- 3.6 ทำการใส่ชื่อเรื่อง ใส่ชื่อคนให้สัมภาษณ์ ขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องหรือต้องการเน้นเหตุการณ์ ตรงไหน ก็ใส่ตัวอักษรเพื่อเน้นย้ำความสำคัญหรือประเด็นที่ต้องการสื่อในภาพได้
- 3.7 เมื่อเรียงภาพให้สอดคล้องกับเนื้อหา และคำบรรยายแล้ว ใส่เสียงดนตรีเป็นการเพิ่ม บรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม หรือเหตุการณ์นั้นๆ เช่นการเดินสำรวจสภาพลำน้ำ สภาพป่าไม้ ใช้เสียงเพลงค่อนข้างเร็ว และมีความสนุกสนาน จะเพิ่มความรู้สึกสนุก น่าติดตาม นำค้นหาในเนื้อเรื่องต่อไป
- 3.8 เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ก็ทำการ render งานเป็นfile VCD โดยระยะเวลาในการแปลง สัญญาณ เท่ากับระยะเวลาของเนื้อหาเช่น งานที่ตัดต่อเรียบร้อยแล้วมีระยะเวลา 15 นาที ก็ใช้เวลาแปลงไฟล์เป็นไฟล์วีซีดี 15 นาทีเช่นกัน

ข้อสังเกต : การตัดต่อวิดีโอ เป็นงานที่ละเอียด ในแต่ละขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกภาพให้ สอดคล้องกับเนื้อหา การตัดเอาภาพที่ไม่ใช้และต่อภาพใหม่ที่ต้องการไม่ให้มีสะดุด ตลอดจนความเข้า กันของดนตรีและeffectของภาพที่จะเพิ่มอรรถรสในการชมวีดิทัศน์ ไม่ให้น่าเบื่อ ซึ่งคลิปวิดีโอหนึ่ง ไม่ ควรเข้านานเกิน 5-10 วินาที ถ้าเป็นภาพนิ่งไม่เกิน 4 วินาที หากความยาวของวีดิทัศน์ยาว 10 นาที ต้อง ใช้จำนวนภาพหรือ shotวิดีโอ ประมาณ 100 shot ดังนั้นจึงต้องละเอียดกับภาพและเสียงเป็นอย่างมาก

จากขั้นตอนและวิธีการผลิตสื่อวีดิทัศน์ที่ได้กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการจะผลิตสื่อขึ้นมาต้องมีการวางแผนตั้งแต่ต้นขบวนการ ถ้าแนวคิดชัดเจนว่าจะสื่อสารอะไร นำเสนอเนื้อหาอย่างไร การถ่าย ทำและการตัดต่อ ก็จะเป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ ไม่ทำให้ไขว้เขวกับสิ่งที่พบเจอในพื้นที่ บางครั้ง พอสัมภาษณ์คนนำชุมชนต่างๆ ได้ประเด็นอื่นมากมายนอกเหนือจากที่ต้องการ แต่ก็ยังยึดกรอบใน การถ่ายทำและสามารถเลือกภาพเฉพาะที่เราต้องการได้ ทำให้ทำงานได้เร็วขึ้น เพราะมีกรอบการทำที่ ชัดเจนนั่นเอง

ดังนั้น การเตรียมตัวสำหรับการผลิตสื่อวีดิทัศน์ 1 เรื่อง ต้องใช้เวลาประมาณ 2-3 สัปดาห์ แล้วแต่ความยากง่าย ประเด็น และการคิดออกมานำเสนอเป็นภาพ โดยส่วนใหญ่ใช้เวลาในการวางแผน คิดเขียนบทวีดิทัศน์ประมาณ 1 สัปดาห์ การถ่ายทำประมาณ 2-4 วัน และการตัดต่อภาพและเสียง ประมาณ 1 สัปดาห์

☐ ปัจจัยที่หนุนเสริมการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการสื่อสารแก่สังคม

1. การสรุปบทเรียน หากชุมชนทำการสรุปบทเรียนถึงผลการวิจัยที่เกิดขึ้น เพื่อมองไปในทางเดียวกันถึงเป้าหมายและผลการวิจัยที่ได้ จะทำให้ผู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์ได้เห็นความชัดเจนและเห็นตรงกับชุมชน สามารถกำหนดแนวคิด ประเด็น และผลที่เกิดขึ้น ในการสื่อสาร วีดิทัศน์ได้อย่างชัดเจน

2. เวลา มีเวลาในการเตรียมตัว เขียนบทวีดิทัศน์การถ่ายทำ และการตัดต่อวีดิทัศน์อย่างเพียงพอ ทำให้สามารถเก็บรายละเอียดเรื่องการตัดต่อ ไม่ให้สะดุด และนำติดตามยิ่งขึ้น

3. หมั่นฝึกฝนและเรียนรู้ทักษะ ในการถ่ายทำ และการตัดต่อวีดิทัศน์

4. ความพร้อมในการประสานงานชุมชน และพื้นที่ในการถ่ายทำ

5. ความพร้อมด้านอุปกรณ์ ตัวกล้องวิดีโอ ขาตั้งกล้อง แบตเตอรี่ อุปกรณ์เสริมต่างๆ

6. ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี ทั้งตัวผู้ถ่ายทำต้องฝึกซ้อมมาอย่างดี และก่อนถ่ายทำควรให้ชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี กับกล้องวิดีโอ เพื่อจะทำให้เวลาถ่ายทำจริง ไม่มีสะดุดหรือไม่มีอาการเงิน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารหรือการถ่ายทำ

7. ทักษะการสื่อสาร ผู้ถ่ายทำต้องมีทักษะในการสื่อสาร การอธิบาย เพื่อให้ได้ภาพที่ตรงตามต้องการหรือสื่อสารได้ตรงประเด็น ซึ่งผู้ถ่ายทำต้องมีความคุ้นเคยกับชุมชนพอสมควร

☐ คุณประโยชน์และข้อจำกัดในการผลิตสื่อวีดิทัศน์

คุณประโยชน์ในการสื่อสารโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

จากภาพรวมของการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ทางสำนักงานเห็นว่าการสื่อสารกับชุมชน หรือแม้แต่ใช้สื่อสารระหว่างนักวิจัยกับนักวิจัย หรือนักวิจัยกับเครือข่ายสถาบันการศึกษา จ.เชียงใหม่โดยใช้สื่อวีดิทัศน์นั้น เป็นวิธีการสื่อสารที่ชัดเจน เห็นรูปธรรม ทั้งในด้านกระบวนการทำงาน กระบวนการเรียนรู้ และผลที่เกิดขึ้น ทั้งเกิดแก่ชุมชน เกิดแก่ตัวคนหรือนักวิจัย

ที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถช่วยอธิบายปรากฏการณ์และความเป็นมาต่างๆ ได้ดี ตลอดจนชุมชนวิจัยเกิดความภาคภูมิใจในผลการทำงาน เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ที่ได้บันทึกเรื่องราวบอกกล่าวสิ่งดีๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะเป็นเรื่องที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนก่อให้เกิดความสามารถในการแก้ไขปัญหาในชุมชนให้กับคนอื่นได้รับรู้ และเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นที่ต้องการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนของตนเอง

ข้อจำกัดในการผลิตสื่อวีดิทัศน์

การผลิตสื่อวีดิทัศน์ของสำนักงาน ในปีที่ผ่านมา มีข้อจำกัดหลายประการอันเนื่องมาจาก ตัววัสดุอุปกรณ์ เทคนิค และทักษะในการทำงานต่างๆ ดังนี้

1. โปรแกรมตัดต่อ ของสำนักงานเป็นโปรแกรมสำหรับมือสมัครเล่น คือ Studio 9.3 ของ Pinnacle ราคาอยู่ที่ประมาณ 9,000 บาท ซึ่งมีข้อจำกัดด้านเทคนิค หรือ effect ในการถ่ายทำบางประการ

ตลอดจนเนื้อหาในการเก็บภาพ สามารถเก็บภาพได้ทั้งสิ้น 4 ชั่วโมง ซึ่งการถ่ายทำหนึ่งเรื่องบางครั้งต้องบันทึกภาพประมาณ 2-3 ชั่วโมง และตัดต่อออกมาเพียง 15-20 นาที ถ้าจะตัดต่องานชิ้นต่อไป ต้องลบเนื้อหางานเดิมทิ้ง แล้วนำภาพของเรื่องใหม่ที่จะทำการตัดต่อมาโหลดลงโปรแกรม ทำให้บางครั้งไม่สะดวกต่อการทำงาน

2. ทักษะในการเขียนบทวิธีทัศน์ ยังไม่หลากหลาย คือ เขียนบทอย่างไร ให้นำติดตามไม่เขียนเชิงสารคดีมากเกินไป มีวิธีการเปิดเรื่องอย่างไรให้น่าสนใจ การเปิดหรือปิดเรื่องต้องให้ประทับใจ ความเชื่อมโยงเนื้อหาต่างๆ ซึ่งต้องพัฒนาทักษะและอาศัยการเรียนรู้จากสื่อวิธีทัศน์ของแหล่งอื่นๆ เพิ่มเติม

3. ทักษะการถ่ายทำ ยังบันทึกภาพได้ไม่นิ่ง ตัวกล้องวิดีโอจิจิตอลไม่สามารถต่อไมโครโฟนเข้าตัวกล้องได้ จึงทำให้การบันทึกภาพต้องเข้าไปใกล้ตัวผู้ให้สัมภาษณ์หรือใกล้วัตถุที่ต้องการบันทึกเสียงและมีข้อจำกัดในการใช้อุปกรณ์ขาตั้งกล้อง ถ่ายทำอย่างไรที่มีมุมมองที่สวยงาม ให้ได้ภาพที่สวยงามและถ่ายให้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4. ทักษะการตัดต่อ เทคนิคการตัดต่ออย่างไรให้ดูเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น มีเทคนิคการตัดต่อที่หลากหลาย มีการใช้เสียง/บันทึกเสียง/คนอัดเสียง ที่เหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่อง การหาดนตรีใหม่ๆ ให้เข้ากับเนื้อหามากขึ้น

5. เวลาในการเตรียมตัวสำหรับการผลิตสื่อวิธีทัศน์มีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องเร่งทำงานและเนื้อหาจะออกมาไม่ค่อยเต็มที่เท่าที่ควร อย่างเช่นวิธีทัศน์เรื่อง “หมูรวมคน คนรวมหมู” มีเวลาในการเขียนบทวิธีทัศน์เพียง 3 วัน ถ่ายทำ 2 วัน และตัดต่อ 3 วัน ซึ่งทำให้งานออกมาไม่สมบูรณ์ทั้งเนื้อหาและภาพ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์น้ำท่วมในอำเภอดอยสะเก็ด และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากปริมาณงานด้านสื่อสารมีหลายสื่อ แต่ละสื่อต้องใช้เวลาก่อนข้างมาก ทำให้บางครั้งแบ่งเวลาไม่ลงตัวนัก แต่ถึงอย่างไรก็จะพยายามใช้เวลาด้านการผลิตสื่อวิธีทัศน์ก่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นสื่อชนิดที่สามารถสื่อสารกับสาธารณชนวงกว้างได้ดี ขณะเดียวกันก็จะบริหารเวลาให้กับการผลิตจดหมายข่าว เว็บไซต์ สื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และการจัดนิทรรศการให้สามารถสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายได้ เพราะแต่ละสื่อมีความสามารถเฉพาะตัวในการสื่อสาร และมีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน

□ การผลิตและการใช้ประโยชน์สื่อวิธีทัศน์ในระยะต่อไป

1. การผลิตสื่อวิธีทัศน์ในระยะต่อไป จะเน้นด้านคุณภาพในการผลิตวิธีทัศน์ตั้งแต่เริ่มขบวนการวางแผนคิด การถ่ายทำ และการตัดต่อให้มากขึ้น และคาดหวังในการผลิตสื่อ วิธีทัศน์ 8-10 เรื่องภายในปีสัญญาณ้ำ เพื่อตอบสนองความต้องการและพัฒนาการสื่อสารงานวิจัยทางสื่อวิธีทัศน์อย่างต่อเนื่อง

3. เผยแพร่วิดิทัศน์โครงการวิจัยท้องถิ่นให้มากขึ้น ไม่เพียงแต่ในกลุ่มนักวิจัย ชุมชนวิจัย และเวทีเครือข่าย แต่ละขบวนการเผยแพร่ไปยัง องค์กรชุมชนระดับตำบล เผยแพร่องค์ความรู้และกระบวนการทำงาน เพื่อเกิดการใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

3.2.2 งานด้านจดหมายข่าว

จดหมายข่าวสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (สกว.แม่โจ้) จัดทำขึ้นเพื่อบอกกล่าวและประชาสัมพันธ์สำนักงานให้ประชาคมแม่โจ้และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รู้จัก และเข้าใจบทบาทการทำงาน เข้าใจในแนวคิดและกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ทราบความเคลื่อนไหวในกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อขยายฐานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงบูรณาการในสถาบันการศึกษาและชุมชนได้อย่างมั่นคง

สำนักงานได้ผลิตจดหมายข่าวมาแล้วทั้งสิ้น 30 ฉบับ โดยในปีนี้ได้นำเสนอเพียง 3 ฉบับ โดยได้ปรับระยะเวลาการเผยแพร่จากเดิม เดือนละ 1 ฉบับ เป็น 2 เดือนต่อ 1 ฉบับ คือ ฉบับเดือนพฤศจิกายน 2547 ฉบับเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2548 และฉบับเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2548

โดยฉบับเดือนพฤศจิกายน 2547 ยังเป็นต้นฉบับที่สำนักงานผลิตเอง ทำต้นฉบับแล้วนำไปถ่ายเอกสาร จำนวน 400 ฉบับโดยเฉลี่ยราคาเล่มละ 3-4 บาท ต่อมาฉบับเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2548 เป็นต้นมา ได้ทำการจัดทำต้นฉบับ และให้โรงพิมพ์เป็นผู้พิมพ์และจัดทำรูปเล่ม โดยจัดทำ 500 เล่มเฉลี่ยเล่มละ 7 บาท ซึ่งทำให้จดหมายข่าวมีสีสันที่สวยงาม โดยเฉพาะการพิมพ์รูปภาพประกอบ และตัวหนังสือที่คมชัด ทำให้เนื้อหาของจดหมายข่าวน่าอ่านยิ่งขึ้น

ปัจจุบันมีผู้เป็นสมาชิกรับจดหมายข่าว ของสำนักงานจำนวนทั้งสิ้น 389 ราย โดยบางราย/หน่วยงาน/โครงการวิจัย สำนักงานได้ส่งจดหมายข่าวให้ 5-10 ฉบับ โดยแบ่งเป็นอาจารย์และบุคลากรของ ม.แม่โจ้ จำนวน 112 ราย หน่วยงานใน ม.แม่โจ้ 121 ราย บุคลากร/หน่วยงานภายนอก 137 ราย และนักวิจัย 19 ราย

สาเหตุที่บุคลากรและหน่วยงานภายนอก มีจำนวนมากที่สุดเนื่องจาก สำนักงานได้จัดส่งจดหมายข่าวให้แก่หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้องและจัดส่งให้ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ ด้วย อีกทั้งได้ทำการเปิดกระทู้ในเวปไซด์ www.trf.mju.ac.th ให้ผู้ที่สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกจดหมายข่าวซึ่งมีผู้ที่สนใจสมัครเป็นสมาชิกทั้งสิ้น 76 คน

ในจดหมายข่าว จะมีคอลัมน์ 9-11 คอลัมน์ต่อฉบับ คือคอลัมน์บอกเล่าเก้าสิบ ทักทายกันก่อน บทความพิเศษ กิจกรรม : สัมพันธ์ งานวิจัยท้องถิ่น : สกว.แม่โจ้ เล่าขานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หน้าต่างบานเล็ก เล่าเรื่องด้วยภาพ หนังสือที่น่าอ่าน ดอกไม้หายไป และคอลัมน์เพื่อนวิจัย โดยแต่ละคอลัมน์จะมีเป้าหมายและลักษณะของเนื้อหา ดังนี้

■ คอลัมน์ “บอกเล่าเก้าสิบ”

เป้าหมาย

เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสำนักงานได้ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกรับทราบความเคลื่อนไหว และเห็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเข้าใจในกระบวนการทำงาน บทบาท ของสำนักงานมากยิ่งขึ้น

ลักษณะของเนื้อหา

เป็นคอลัมน์ที่แจ้งกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นภายในเดือนนั้นให้กับสมาชิกจดหมายข่าวได้ทราบ (อาจารย์ บุคลากรในชม.แม่โจ้ นักวิจัยและสกว.ทั้งภาคกลางเหนืออีสานใต้) ทั้งกิจกรรมของสำนักงานเอง กิจกรรมของเครือข่ายสถาบันการศึกษา กิจกรรมของชุมชนวิจัยในพื้นที่ การลงพื้นที่และกิจกรรมอื่นๆ

■ คอลัมน์ “ทักทายกันก่อน”

เป้าหมาย

เพื่อทักทายสมาชิก มีเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย หรือเพิ่มเติมสิ่งต่างๆ ที่ได้เขียนไปในจดหมายข่าว

ลักษณะเนื้อหา เป็นคอลัมน์ที่กล่าวทักทายสมาชิก และคุยกันถึงเรื่องราวต่างๆ อาจจะเสริมเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบจดหมายข่าวเป็นตัวแทนของสำนักงานที่จะบอกข่าวสารต่างๆ เพิ่มเติม

■ คอลัมน์ “ความรู้งานวิจัยท้องถิ่น / บทความพิเศษ”

เป้าหมาย

เพื่อให้สมาชิกได้รับความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ด้านแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ลักษณะเนื้อหา เป็นการเขียนถึงกระบวนการ วิธีการ เครื่องมือวิจัยในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และบทความที่เกี่ยวข้อง

ความรู้งานวิจัยท้องถิ่น/บทความพิเศษ ในจดหมายข่าว ฉบับที่ 1 – ฉบับที่ 30

- กระบวนทัศน์ใหม่ของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- PAR ในฐานะเครื่องมือการพัฒนาชุมชน
- บทบาทของนักวิจัยในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- FSC เทคนิคและวิธีการ
- กระบวนการ AIC
- การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- การปฏิบัติและการถอดประสบการณ์อย่างมีส่วนร่วม
- การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยวิถีธรรมชาติ

- การศึกษาวิเคราะห์ระบบชนบท
- กระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้
- ฐานกิจการวิจัยเพื่อท้องถิ่น:ชาวบ้านทำวิจัย?
- ภูมิปัญญาล้านนา กับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป
- งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับกระบวนการทางสังคม ศ.เสนห์ จามริก
- เวลา พื้นที่ อุดมการณ์ : ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น
อ.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์
- ฤาความแตกต่างของการวิจัยและการพัฒนา
- ความขัดแย้งในปัญหาทรัพยากรและหนทางแก้ไข
- บทบาทของกระบวนการยุติธรรมต่อการพัฒนาในแนวเศรษฐกิจพอเพียงและ
ความเป็นธรรมในสังคมไทย
- มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง
- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคตของไทย :
มิติสุขภาพระดับสังคม
- ข้อคิดการบูรณาการงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนา
- มหาวิทยาลัยชาวบ้านภาคเหนือ
- แนวความคิดในการจัดการลุ่มน้ำ : คน ชุมชน ลุ่มน้ำ

■ คอถัมภ์ “กิจกรรม : สัมพันธ์”

เป้าหมาย เพื่อให้สมาชิกจดหมายข่าวได้รับรู้ถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้น ทั้งกิจกรรมวิชาการของสำนักงาน กิจกรรมวิชาการเครือข่ายสถาบันการศึกษา และกิจกรรมที่ได้เข้าร่วม ตลอดจนกิจกรรมของชุมชนวิจัยที่จัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องจัดกิจกรรม มีขั้นตอนอย่างไร วิธีการ และการบรรลุผลอย่างไร

ลักษณะเนื้อหา เป็นการเขียนถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่นงานกิจกรรมทางวิชาการ หรืองานของเครือข่ายสถาบันการศึกษา โดยเน้นในกระบวนการและแนวคิดในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตลอดจนกิจกรรมที่ชุมชนวิจัยได้จัดขึ้นเพื่อนำเสนอผลงานที่ชุมชนได้ลงมือทำทั้งกระบวนการคิด กระบวนการแก้ไขปัญหา และผลที่เกิดขึ้น ว่ามีกระบวนการขั้นตอนอย่างไร และการบรรลุผลเป็นอย่างไรเพื่อกระจายแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

■ คอถัมภ์ “วิจัยเพื่อท้องถิ่น : สกว.-แม่โจ้”

เป้าหมาย เพื่อแนะนำโครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติทุนวิจัย ภายใต้การดูแลของสำนักงานให้สมาชิกได้รับทราบว่าทีมงานวิจัยเรื่อง/ประเด็นใด มีความเป็นมาความสำคัญของปัญหา

อย่างไร มีวิธีการ ผลที่คาดว่าจะได้รับอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกเห็นเป็นรูปธรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชัดเจนขึ้น

ลักษณะเนื้อหา กล่าวถึงลักษณะโครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติทุนวิจัย โดยมีเนื้อหาด้าน ความเป็นมา คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ กระบวนการวิจัย ผลที่คาดว่าจะได้รับ และผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งโครงการของ สกว.แม่โจ้ มีนักวิจัยเป็นทั้ง ชาวบ้าน นักศึกษา ผู้นำชุมชน พัฒนาการ

■ คอลัมน์ “เล่าขานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”

เป้าหมาย เพื่อให้สมาชิกจดหมายข่าวได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของสำนักงาน เข้าใจในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ได้มองเห็น รูปแบบ และเรียนรู้จากตัวอย่างงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงในแต่ละเดือนจากตัวอย่างงานวิจัยที่กำลังพัฒนา โครงการที่กำลังดำเนินการ ทำการเผยแพร่หรือมีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

ลักษณะของเนื้อหา เป็นการเล่าเรื่องเฉพาะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ สกว.แม่โจ้ ทั้งที่กำลัง พัฒนาโครงการอยู่ กำลังติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย กิจกรรมงานวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ การ เผยแพร่โครงการวิจัยที่ทำสำเร็จแล้ว การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของนักวิจัย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และการใช้ ประโยชน์จากงานวิจัยของชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเขียนโดยเจ้าหน้าที่โครงการ และนักวิจัยชุมชน

■ คอลัมน์ “หน้าตาบ้านเล็ก”

เป้าหมาย เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อย ความรู้รอบตัวหรือแนวคิดใน การดำเนินชีวิตในสังคม การแบ่งปันแก่เพื่อนมนุษย์ เพื่อให้มีแนวคิดในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอัน เป็นพื้นฐานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ลักษณะเนื้อหา เป็นเกร็ดความรู้เล็กๆ น้อยๆ ที่อ่านแล้วเบาสบาย ผ่องแผ้วคิด แนวคิด การ ดำเนินชีวิตในสังคม การแบ่งปันให้แก่เพื่อนมนุษย์ การอยู่กันอย่างช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นต้น

■ คอลัมน์ “เล่าเรื่องด้วยภาพ”

เป้าหมาย เพื่อให้สมาชิกได้เห็นถึงภาพกิจกรรมที่ทางสำนักงานได้จัดขึ้น ซึ่งในภาพ กิจกรรมจะสะท้อนถึงกระบวนการวิงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้สมาชิกเข้าใจ วิธีการทำงานหรือเป้าหมายการทำงานของสำนักงานมากขึ้น

ลักษณะเนื้อหา เป็นภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเดือน มีทั้งกิจกรรมของสำนักงาน กิจกรรม ของชุมชนวิจัย ให้เห็นถึงรายละเอียดกิจกรรมที่เกิดขึ้น

ได้ ทักทายกันได้ และเพื่อเป็นกำลังใจแก่กันและกันหรือแนะนำ เพื่อนวิจัย ให้สามารถทำงานเพื่อ
ท้องถิ่นอย่างมีพลังต่อไป

การจัดทำจดหมายข่าวเป็นระยะเวลา เกือบ 4 ปี ได้วางกรอบการทำจดหมายข่าว และจัดเป็น
ระบบการทำงานตามขั้นตอนดังนี้

□ ขั้นตอนและวิธีการในการจัดทำจดหมายข่าว สกว.แม่โจ้

1. ออกแบบขนาดของจดหมายข่าว ในขั้นแรกต้องออกแบบขนาดของจดหมายข่าวที่จะ
นำเสนอ ว่าควรมีขนาดเท่าใด จึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาและรูปแบบของงานวิจัย ในตอนแรก จดหมาย
ข่าวของสำนักงาน เป็นขนาด กระดาษ A4 พิมพ์ทั้งด้านหน้า และด้านหลัง และเย็บมุม ซึ่งทำให้อ่านง่าย
เหมือนเอกสารวิชาการ แต่ต่อมาได้เปลี่ยนรูปแบบจดหมายข่าว เป็น ขนาด A5 หรือ ขนาดพับครึ่ง A4
และเย็บตรงกลางเล่ม เหมือนหนังสือเล่มเล็กๆ ซึ่งทำให้รูปแบบน่าอ่านมากขึ้น ซึ่งทั้งนี้ต้องแล้วแต่
วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการจัดทำเป็นหลัก

2. วางโครงเรื่อง การจัดทำจดหมายข่าวแต่ละฉบับต้องมี แนวคิดหลักหรือ Themes ของ
จดหมายข่าวฉบับนั้นว่าจะนำเสนอประเด็นใด เพื่อเพิ่มอรรถรสในการอ่าน ที่นำเสนอข้อมูลข่าวสาร
ประเด็นนั้นในหลายแง่มุม ยกตัวอย่างเช่น ถ้าในฉบับนี้มีคอลัมน์หลักที่จะนำเสนอถึงเรื่อง
ทรัพยากรธรรมชาติ คอลัมน์อื่นๆ ควรจะเป็นแง่มุมที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ
ด้วย

3. วางเนื้อหาของแต่ละคอลัมน์ เมื่อได้ Themes ของจดหมายข่าวฉบับนั้นแล้ว ก็ต้องพิจารณา
ในแต่ละคอลัมน์ประจำว่า แต่ละคอลัมน์จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นใด และใครจะเป็นผู้เขียน
โดยมีแหล่งที่มาของเนื้อหา ดังนี้

3.1 ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เช่น คอลัมน์บทความพิเศษ หรือหน้าต่างบานเล็ก

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการติดตามงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/เจ้าหน้าที่โครงการ เช่น คอลัมน์
กิจกรรมสัมพันธ์ เล่าขานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หน้าต่างบานเล็ก คอลัมน์เพื่อนวิจัย เป็นต้น

3.3 ข้อมูลจากห้องสมุด สกว.แม่โจ้ และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น คอลัมน์หนังสือน่าอ่าน
และบทความพิเศษ เป็นต้น

3.4 ข้อมูลที่ได้จากชุมชน หรือ ทีมวิจัย ซึ่งจะให้ทีมวิจัย เป็นผู้เขียนเล่าเรื่องราวหรือ
ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วบรรณาธิการนำมาปรับเพื่อความสมบูรณ์อีกชั้นหนึ่ง

3.5 ผู้ที่รับผิดชอบในแต่ละคอลัมน์ ก็จะแบ่งตามความเหมาะสมของภาระงาน ซึ่ง
บรรณาธิการต้องรู้ถึงความสามารถและความสนใจของผู้เขียน เช่น เจ้าหน้าที่โครงการ เขียนในคอลัมน์
“เล่าขานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เขียนในคอลัมน์ “กิจกรรมสัมพันธ์” “เล่าเรื่อง
ด้วยภาพ” “บอกเล่าเก้าสิบ” นอกจากนี้ยังให้โอกาสและพัฒนา นักวิจัย ให้เขียนถ่ายทอด
กระบวนการวิจัยในชุมชนของตนเอง ในคอลัมน์ “เล่าขานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” เป็นต้น

4. จัดพิมพ์เนื้อหาของแต่ละคอลัมน์ การนำเนื้อหาที่ได้มาพิมพ์เป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ พร้อมภาพประกอบและจัดเนื้อหาในแต่ละคอลัมน์ให้พอดีกับจำนวนหน้า (จดหมายข่าว สกว.แม่โจ้ มีทั้งสิ้น 16 หน้า) โดยมีจุดที่ต้องควรระวังในการจัดรูปแบบหน้าดังนี้

4.1 การจัดรูปแบบหน้า ควรมีรูปประกอบเนื้อหา ไม่ควรมีตัวหนังสือติดกันมากเกินไป โดยไม่มีจุดพักสายตา รูปประกอบควรจัดให้พอดี ถ้ามีมากเกินไป ก็ไม่สะดวกในการอ่าน

4.2 การแบ่งคอลัมน์(สดมภ์)ของเนื้อหา ในหนึ่งหน้า ควรมีที่คอลัมน์หรือที่เรื่อง จะแบ่ง 1 2 หรือ 3 คอลัมน์ แล้วแต่ขนาดของจดหมายข่าว ถ้าเป็นจดหมายข่าวขนาด A5 ในหนึ่งหน้าไม่ควรเกิน 2 คอลัมน์

นอกจากการแบ่งเนื้อหาโดยใช้คอลัมน์แล้ว ยังสามารถใช้เส้นแบ่ง หรือกรอบข้อความเป็นตัวแบ่ง / แยกเนื้อหา ควรดูว่าจะมีการแบ่งภาคส่วนเนื้อหาอย่างไร ซึ่งการใช้เส้นแบ่ง หรือกรอบข้อความ ยังทำให้จดหมายข่าวมีสีสัน และน่าอ่านยิ่งขึ้น

4.3 ขนาดและรูปแบบตัวอักษร โดยส่วนใหญ่ใช้ตัวอักษรขนาด 12-15 point โดยใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย เช่น AngsanaUPC , FreesiaUPC เป็นต้น ไม่เป็นตัวหวัดหรือตัวเหลี่ยม เนื่องจากเน้นกลุ่มชุมชนเป้าหมาย ตัวอักษรจึงเป็นตัวที่ไม่เล็กเกินไป และอ่านง่าย

4.4 จัดเนื้อหาพอดีกับจำนวนหน้า เมื่อทำการจัดพิมพ์เนื้อหาแต่ละคอลัมน์และใส่รูปภาพประกอบเรียบร้อยแล้ว จะรู้ว่าเนื้อหาทั้งหมดมีกี่หน้า และจะจัดแต่ละคอลัมน์ลงอย่างไร ให้พอดีกับจำนวนหน้า ทั้งหมด 16 หน้า ถ้าเกินหรือขาดใน 16 หน้านี้ ต้องปรับเนื้อหาหรือรูปแบบ เช่น ถ้าเนื้อหาทั้งหมดมีเกินกว่า 16 หน้า อาจทำการลดขนาดตัวอักษรแต่ละคอลัมน์ หรือถ้ามีเนื้อหาจำนวนมาก ก็แบ่งเป็น 2 ฉบับคือให้อ่านในฉบับต่อไป ดังนั้นต้องอยู่ที่ดุลยพินิจการจัดวางเนื้อหา ของผู้จัดทำ

4.5 ตรวจสอบเนื้อหา และตรวจสอบการสะกดคำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ถูกต้อง เพราะถ้าสะกดคำผิด และนำไปพิมพ์เผยแพร่แล้ว ไม่สามารถแก้ไขได้

5. นำต้นฉบับที่ได้นำไปถ่ายเอกสาร / ส่งให้โรงพิมพ์

6. จัดส่งให้กับสมาชิก

☐ ปัจจัยที่หนุนเสริมการจัดทำจดหมายข่าว เพื่อการสื่อสารแก่สังคม

1. ทักษะในการเขียน เป็นปัจจัยหลักในการทำงานด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นภาษาเขียนตามแบบฉบับของแต่ละคน การร้อยเรียงเรื่องราว ความเป็นเหตุเป็นผลและการเชื่อมโยง หากมีทักษะการเขียนที่ดีแล้ว จะทำให้สามารถพัฒนารูปแบบการเขียนให้หลากหลายยิ่งขึ้น

2. การเข้าพื้นที่และเก็บประเด็นจากชุมชนวิจัย ช่วยให้เกิดการเขียนเชิงลึก ละเอียด และเห็นภาพของชุมชนมากขึ้น สามารถยกตัวอย่างให้ชุมชนหรือผู้อ่านเข้าใจงานวิจัยท้องถิ่นและชุมชนวิจัยได้ดียิ่งขึ้น

3. ทักษะการจัดรูปแบบหน้า การทำกรอบของเนื้อเรื่อง หากมีการฝึกฝนทักษะบ่อยๆ จะทำให้สามารถจัดรูปแบบหน้าได้หลากหลาย อ่านง่าย ไม่น่าเบื่อ ทำให้น่าติดตาม

4. การเป็นผู้เขียนที่ดี ต้องเป็นผู้อ่านที่ดีด้วย การอ่านสามารถเติมเต็มสิ่งที่ผู้เขียนขาดหายได้ ได้เพิ่มเติมความรู้ เติมแนวคิด ทักษะ การวางโครงเรื่อง การเชื่อมโยงและอื่นๆ ซึ่งหลายคนค้นพบสไตล์การเขียนของตัวเองจากการอ่านนั่นเอง

5. เช็คความพึงพอใจของผู้อ่าน ด้วยวิธีการต่างๆ เช่นสอบถามผู้อ่านว่ารูปแบบเนื้อหาของจดหมายข่าวเป็นอย่างไร ควรเพิ่มหรือพัฒนาส่วนไหน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดทำจดหมายข่าวให้ตรงกับความต้องการของผู้อ่านมากที่สุด

☐ คุณประโยชน์และข้อจำกัด ในการจัดทำจดหมายข่าว

คุณประโยชน์ในการสื่อสารโดยจดหมายข่าว

การสื่อสารกับชุมชนโดยใช้จดหมายข่าว เป็นสื่อแรกที่สำนักงานได้นำเสนอข้อมูล สารความรู้ และเปิดตัวให้ประชาคมแม่โจ้และชุมชน รู้จักสำนักงาน ซึ่งก่อนมีการจัดทำจดหมายข่าว ได้มีการสำรวจความต้องการของผู้อ่าน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า จดหมายข่าวจะเป็นสื่อที่เข้าถึงหรือรับข้อมูลได้สะดวกที่สุด ทำให้สำนักงานได้พัฒนาการทำจดหมายข่าวให้เป็นที่ระหว่งสำนักงานและผู้อ่านเรื่อยมา ตลอดจนมีผู้สมัครเป็นสมาชิกจดหมายข่าวเพิ่มขึ้นทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย จึงเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ว่า จดหมายข่าวยังเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอยู่ แม้จะมีข้อจำกัดในการนำเสนอบ้าง แต่ก็ เป็นสื่อที่สามารถสื่อสารเฉพาะเจาะจงตัวบุคคลได้ เป็นสื่อที่เข้าถึงชุมชนพอสมควร เนื่องจากเนื้อหา แนวคิด และความรู้ต่างๆ ถูกบันทึกไว้ในจดหมายข่าว สามารถเก็บไว้อ่าน ทบทวน ทำความเข้าใจได้ดี และมีผลกระทบต่อชุมชน สืบเนื่องจากบทความในจดหมายข่าว จะได้รับการกล่าวถึงในแวดวงนักวิจัยของสำนักงาน

ข้อจำกัดในการจัดทำจดหมายข่าว

1. ทักษะการใช้ภาษาเขียน จดหมายข่าวของสำนักงาน มีจำนวนคอลัมน์ทั้งสิ้น 9-11 คอลัมน์ ต่อหนึ่งฉบับ และโดยส่วนใหญ่บรรณาธิการ จะเป็นผู้เขียนในหลายคอลัมน์ ทำให้ติดการใช้ภาษา ที่เหมือนกัน ซึ่งทำให้จดหมายข่าว 1 ฉบับ ใช้ภาษาหรือโครงสร้างของเนื้อหาที่เหมือนกัน ดังนั้นจึงควรพัฒนาทักษะการเขียนให้หลากหลายมากขึ้น บิดในแนวคิดของแต่ละคอลัมน์ และมีผู้เขียนที่หลากหลายมุมมอง แรงคิด มากขึ้น

2. การเตรียมเนื้อหาแต่ละคอลัมน์ ให้เป็น Themes เดียวกัน เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก ที่ผ่านมา การทำจดหมายข่าว จะมีประเด็นหลักอยู่ แต่ในคอลัมน์อื่นๆ บางครั้งก็ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับ Themes นั้นๆ

ทำให้หลุดประเด็นไปบ้าง ทั้งนี้อาจด้วยเวลาในการเตรียมจัดหาข้อมูลยังไม่เพียงพอ และยังขาดความรู้ด้านแหล่งข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งต้องพยายามหาแหล่งความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

□ การจัดทำและการใช้ประโยชน์จดหมายข่าว ในระยะต่อไป

การเพิ่มประสิทธิภาพของจดหมายข่าวให้มีสาระเข้มข้น และน่าอ่านมากขึ้น ต้องพัฒนาทั้งทักษะการเขียน ทักษะการจัดรูปแบบจดหมายข่าว และมีแหล่งข้อมูลความรู้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนและผู้อ่าน ได้รับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเป็นสื่อกลางของคนทำงานชุมชน โดยมีเป้าหมายในการจัดทำจดหมายข่าว 6 ฉบับในระยะต่อไป

การใช้ประโยชน์จดหมายข่าว อาจมีการปรับรูปแบบการเผยแพร่ สำหรับอาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตลอดจนชนชายฐานสมาชิกเกาะกลุ่มนักศึกษาปริญญาโทและเอกสาขาภูมิสังคม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลักสูตรปริญญาเอก โครงการบริหารศาสตร์ ให้รับบริการอ่านจดหมายข่าวทางเว็บไซต์ของสำนักงาน เพื่อความสะดวก และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ตลอดจนเพิ่มการเผยแพร่จดหมายข่าวที่เป็นฉบับไปสู่องค์กรชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

3.3 งานสื่อมวลชนท้องถิ่น : ด้านหนังสือพิมพ์

การสื่อสารงานวิจัยทางสื่อสิ่งพิมพ์ท้องถิ่น เป็นการสื่อสารที่ขยายวงกว้างขึ้น เป็นการสื่อสารต่อมวลชนในระดับภูมิภาค ซึ่งข้อมูลข่าวสารจะสามารถขยายออกไปได้กว้างไกล การสื่อสารงานวิจัยทางสื่อสิ่งพิมพ์ท้องถิ่นจึงเข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่งานวิจัยท้องถิ่นของสำนักงานมากขึ้น

การสื่อสารทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของสำนักงานได้เริ่มตั้งแต่ปี 2545 โดยช่วงแรกได้นำเสนอเป็นข่าวประชาสัมพันธ์สำนักงาน ให้ประชาชนได้รู้จัก “สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการมหาวิทยาลัยแม่โจ้” ประชาสัมพันธ์กิจกรรมวิชาการของสำนักงาน และที่มากที่สุดคือนำเสนอภาพข่าวในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ว่า สกว.แม่โจ้ จัดกิจกรรมอะไร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างไร

ในปีที่ผ่านมา นอกจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านภาพข่าวแล้ว ยังได้นำเสนอและเผยแพร่งานวิจัยท้องถิ่นในรูปแบบ บทความพิเศษ ของชุมชนวิจัยที่ได้จัดกิจกรรมขึ้นซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรม และมีเนื้อที่ในการนำเสนอมากขึ้น มีข้อมูลด้านความเป็นมาของโครงการ กระบวนการวิธี และผลที่ได้จากการทำวิจัย โดยทางสำนักงานได้เชิญนักข่าวมาทำข่าวอย่างเป็นทางการ ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงที่สุดในหนังสือพิมพ์ภูมิภาค

หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ที่มียอดพิมพ์ วันละ 30,000 ฉบับ ใน 11 จังหวัดภาคเหนือ กลุ่มผู้รับหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่คือ ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และยังได้แลกเปลี่ยนข่าวสารระดับภาค กับสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และสภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (ข้อมูลจากฝ่ายบริหาร หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ : 2548) ซึ่งสำนักงานคาดหวังว่า ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์จะอ่าน

บทความพิเศษของโครงการวิจัย และได้รับรู้ถึงปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหา การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชนวิจัย และเกิดคุณูปการกับชุมชนอื่นๆ ไม่น่าก็น้อย ซึ่งสำนักงานมีบทความตีพิมพ์ 3 บทความ 1 ภาพข่าว

1. บทความเรื่อง “บวชป่า-สืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย หนึ่งในงานอนุรักษ์น้ำป่า” ในคราวจัดงานบวชป่า สืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย ของ “โครงการการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านป๊อกและบ้านปางจำปี ค.ห้วยแก้ว กิ่ง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่” ในหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 29 พฤษภาคม 2548 ขนาดเต็มหน้าหนังสือพิมพ์

2. บทความเรื่อง “การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอ ... จากแม่อยู่สุรันทาน ผ้าทอมรดกชุมชนคอยเต่า” ในคราวจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานวิจัยในพื้นที่ อ.คอยเต่า จ.เชียงใหม่ ของโครงการ การฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสิ่งทอของชุมชนคอยเต่า อ.คอยเต่า จ.เชียงใหม่ ขนาดเต็มหน้าหนังสือพิมพ์ ในหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ฉบับวันที่ 13 และ 21 เมษายน 2548

3. ภาพข่าว “เวทีหารือการก่อตั้งสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ” ซึ่งเริ่มโดยแกนนำนักวิจัยท้องถิ่น ของ สกว.แม่โจ้ ได้ร่วมกันหารือการก่อตั้งสมาคมขึ้น ณ รัชนิ แอนด์ รีสอร์ท อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ลงภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ฉบับวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2548

การนำเสนอข่าวสารงานวิจัยท้องถิ่นทางสื่อสิ่งพิมพ์ของสำนักงาน มีทั้งการส่งข่าวสารไปให้หนังสือพิมพ์ และการเชิญนักข่าวของหนังสือพิมพ์มาทำข่าวเอง ซึ่งต่างมีวิธีการทำงานตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

☐ ขั้นตอนในการนำเสนอ/เผยแพร่งานวิจัย ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

1.1 บันทึกภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยบันทึกหลายรูปและหลายมุม เพื่อเลือกรูปที่ดี

ที่สุด ควรถ่ายให้เห็นว่า ใครเป็นประธาน มีคนเข้าร่วมกี่คน ถ้าเป็นไปได้ควรถ่ายป้ายงานว่าเป็นงานอะไร แต่ไม่ควรให้เห็นวันที่ในการจัดงาน เนื่องจาก กว่าจะส่งภาพถ่ายให้กับบรรณาธิการ แล้วทำการ

จัดหน้าหนังสือพิมพ์ และทำการพิมพ์ อาจใช้เวลา 4-5 วัน ดังนั้นถ้าบันทึกภาพแล้วเห็นวัชพืช ก็จะเป็นภาพข่าวที่ไม่ทันเหตุการณ์ได้

1.2 ทำการเลือกภาพที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งบางครั้งต้องตัดต่อภาพให้เห็นทั้งประธาน/วิทยากรที่บรรยาย และผู้เข้าร่วม โดยใช้โปรแกรม Adobe Photoshop หรือ โปรแกรมที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวตัดต่อภาพ

1.3 เขียนคำบรรยายใต้ภาพ ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ต้องแม่นยำในชื่อของประธานหรือวิทยากร ส่วนวันที่จัดให้ใช้คำว่า “เมื่อเร็วๆ นี้” แทนการบอกวันที่จัดกิจกรรมจริงๆ เนื่องจากการตีพิมพ์อาจล่าช้า ไม่ทันเหตุการณ์ได้ และไม่ใช้คำซ้ำซ้อน ไม่ควรเขียนคำบรรยายยาวเกินกว่า 2 บรรทัด เนื่องจากเนื้อที่คำบรรยายใต้ภาพมีจำกัด

1.4 ส่งภาพข่าวพร้อมคำบรรยายให้แก่หนังสือพิมพ์

1.5 ติดตามผลงาน ว่าภาพข่าวจะตีพิมพ์วันไหน ตลอดจนบอกกล่าวผู้เกี่ยวข้องให้ติดตามข่าว และทำการประเมินผล ว่ามีผู้ทราบข่าวของเราหรือไม่ ในแวดวงนักวิจัยและภาคอื่นๆ

2. การเชิญนักข่าวมาร่วมกิจกรรม และเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์

2.1 ทำหนังสือเชิญนักข่าวจากต้นสังกัด พร้อมแนบรายละเอียดการจัดกิจกรรม ทั้งวัตถุประสงค์ กำหนดการ ตลอดจนเอกสารประกอบการจัดกิจกรรม ให้แก่นักข่าว

2.2 นำนักข่าวเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งแนะนำนักข่าวให้ชุมชนและแกนนำรู้จัก พร้อมบอกถึงเป้าหมายในการทำงานของนักข่าว เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย และรู้ถึงเป้าหมายการทำงานร่วมกัน

2.3 เสริมข้อมูลบางส่วนที่จำเป็น ในเรื่องงานวิจัย ซึ่งบางครั้งแกนนำชุมชนอาจให้ข้อมูลไม่เพียงพอ

2.4 ตรวจสอบข้อมูล เมื่อนักข่าวเขียนข่าวเสร็จแล้ว ทั้งรายละเอียดและความถูกต้องของข้อมูลบ้าน ชื่อนักวิจัย ความถูกต้องของข้อมูล ฯลฯ

2.5 ติดตามผลงาน ว่าตีพิมพ์วันไหน แจ้งทีมชุมชน และประเมินผลการนำเสนอบทความ

☐ ปัจจัยที่หนุนเสริมการสื่อสารงานวิจัยทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

1. ความสัมพันธ์กับสื่อท้องถิ่น การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อมวลชนท้องถิ่นที่ดี จะทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นไปได้อย่างราบรื่น และได้รับความร่วมมือที่ดี ส่งผลให้การนำเสนอข้อมูลงานวิจัยท้องถิ่น สู่สายตาประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง

2. เอกสารสรุปหรือเอกสารแจก ในการจัดกิจกรรม หากมีเอกสารประกอบการจัดกิจกรรม โดยมีเนื้อหา รายละเอียดต่างๆ ตลอดจนกำหนดการ จะทำให้นักข่าวที่เชิญมารู้จังหวะ ในการ บันทึกภาพ หรือจังหวะที่สามารถสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมงานได้ และช่วยให้สามารถเขียนเนื้อเรื่องได้ถูกต้อง และกำหนดเวลาการทำงานต่างๆ ได้มากขึ้น

☐ คุณประโยชน์และข้อจำกัดของการสื่อสารงานวิจัยทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

คุณประโยชน์การสื่อสารงานวิจัยทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

การเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัยผ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นการสื่อสารมวลชนในวงกว้าง และมีผลกระทบต่อความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ของชุมชนเจ้าของเรื่องได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถ สื่อสารโดยให้สาระและรายละเอียดได้มากกว่าสื่ออื่นๆ เพื่อให้กลุ่มผู้รับหนังสือพิมพ์ได้เห็นวิธีการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ร่วมกันแก้ไขและพัฒนาชุมชนได้มากขึ้น เนื่องจากจะมีที่อยู่ของชุมชนวิจัยที่สามารถติดต่อประสานงานได้

ข้อจำกัด

1. ข้อจำกัดของนักข่าวท้องถิ่น บางครั้งนักข่าวขาดมุมมองในประเด็นชุมชนท้องถิ่น หรือเรื่อง ที่ไปทำข่าว และไม่ใส่ใจในความถูกต้องของชื่อ-นามสกุลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมักจะไม่ได้ส่งต้นฉบับ กลับมาให้สำนักงานเช็คความถูกต้องก่อนพิมพ์ ทำให้บางบทความมีข้อผิดพลาดทั้งด้านเนื้อหาและชื่อ- นามสกุล ของแกนนำชุมชน ซึ่งชุมชนท้องถิ่นจะให้ความสำคัญในจุดนี้เป็นอย่างมาก
2. ความล่าช้าของนักข่าว บางครั้งจัดกิจกรรมไปแล้วเกือบ 3 - 4 อาทิตย์ จึงจะได้ลงพิมพ์

☐ การสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในระยะต่อไป

ทางสำนักงานเห็นความสำคัญในการสื่อสารงานวิจัยทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ซึ่งในระยะต่อไป ต้องอาศัยการทำงานทั้ง 2 ฝ่าย ที่จะปรับการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือการเขียน บทความเพื่อลงหนังสือพิมพ์เอง และ การเชิญนักข่าวเข้าไปทำข่าวด้วย ทั้งนี้ ได้ตั้งเป้าหมายว่าจะมี บทความลงเผยแพร่ประมาณ 4-6 บทความ ต่อปี

3.4 งานสื่อมวลชนท้องถิ่น : ด้านวิทยุกระจายเสียง

การสื่อสารงานวิจัยทางสื่อวิทยุท้องถิ่น มีจุดเด่นตรงที่สามารถเผยแพร่ข่าวสารและมีพื้นที่ใน การกระจายเสียงได้กว้างไกล กลุ่มเป้าหมายใช้ทักษะในการฟังเพียงอย่างเดียวก็สามารถเข้าใจในเรื่องที่ สื่อสารได้ ทางสำนักงานจึงมีความสนใจที่จะนำเสนอข้อมูลงานวิจัยผ่านทางสถานีวิทยุท้องถิ่นใน จังหวัดเชียงใหม่ กอปรกับทาง สกว.ภาค มีสถานีวิทยุชุมชน คลื่น 99.0 MHz ที่นำเสนอข่าวสารอยู่

เป็นประจำ สำนักงานจึงได้นำข้อมูลโครงการวิจัยออกอากาศเผยแพร่ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2547 ที่ผ่านมา โดยมีโครงการที่นำเสนอทางรายการวิทยุทั้งสิ้น 12 โครงการ

ตารางออกอากาศ รายการ “อุ้มวัน จำหวน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”

สถานีวิทยุชุมชน 99.00 MHz ทุกๆ วันจันทร์ เวลา 17.00 – 18.00 น.

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	ประเด็น
1	29 พ.ย. 47	โครงการรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายอาชีพผู้เลี้ยงหมูป่า อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
2	6 ธ.ค. 47	การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอพื้นบ้านเพื่อพัฒนาอาชีพของชุมชนคอยเต่า อ.คอยเต่า จ.เชียงใหม่
3	13 ธ.ค. 47	การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้าแม่ลายน้อย ค.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่
4	20 ธ.ค. 47	การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านดินธาตุ ค.ป่าไผ่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
5	27 ธ.ค. 47	การวิจัยพัฒนาความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างสหกรณ์ในเขตอำเภอสันทราย จ.เชียงใหม่
6	3 ม.ค. 48	การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนบ้านปางอีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
7	10 ม.ค. 48	รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านป่าสักงาม ค.ลวงเหนือ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
8	17 ม.ค. 48	การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์เกษตรพัฒนา จำกัด อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
9	31 ม.ค. 48	การศึกษาและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลสะลวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
10	7 ก.พ. 48	ประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังค์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านเมืองเกะ ค.สะลวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
11	14 ก.พ. 48	การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านแม่เกะ หมู่บ้านแม่ซ้อน อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
12	21 ก.พ. 48	การศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ค.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

จากการนำเสนองานวิจัยท้องถิ่นทางวิทยุ มีผู้ให้ความสนใจพอสมควร มีผู้ฟังโทรเข้ามาเพื่อแสดงความคิดเห็น ต่อเรื่องราวกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น โครงการประวัติศาสตร์ขุนหลวงวิลังค์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านเมืองเกะ เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2548 ที่ผ่านมา มีผู้ฟังทางบ้านโทรศัพท์เข้ามาเสนอแนะถึงเรื่อง ประวัติของขุนหลวงวิลังค์ แนะนำสถานที่สืบค้นประวัติศาสตร์ของขุนหลวง ณ อำเภอแม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ การนำเสนอทางสื่อวิทยุยังเป็นตัวกลาง

สื่อสารให้ชุมชนที่ทำวิจัยมีความเข้าใจกันยิ่งขึ้น เช่น ทีมวิจัยบ้านปางอีกา ได้ฝากข้อคิดเห็นและปัญหาการทำงานผ่านทางรายการวิทยุ ให้ชุมชนบ้านปางอีกาที่ฟังรายการมีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยมากขึ้น ทีมวิจัยเองก็มีความภาคภูมิใจ ในการแก้ไขปัญหของตน สำนักงานคิดว่าการนำโครงการวิจัยไปเผยแพร่ทางรายการวิทยุ นั้นสามารถขยายฐานแนวความคิดและกระบวนการแก้ไขปัญหของโครงการวิจัยไปสู่ชุมชนอื่นๆ ได้

☐ ขั้นตอนในการนำเสนอ/เผยแพร่งานวิจัย ทางวิทยุท้องถิ่น

1. นำ Concept งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในแต่ละโครงการที่จะนำเสนอ ให้แก่ผู้ดำเนินรายการล่วงหน้า 1 อาทิตย์ เพื่อให้ผู้ดำเนินรายการศึกษาประเด็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสามารถเชื่อมโยงการพูดคุยได้ดี
2. เตรียมความพร้อมของนักวิจัยในการนำเสนอข้อมูลทั้งความเป็นมาของโครงการ การดำเนินกิจกรรม ประสบการณ์ทำงาน ผลที่เกิดขึ้นและบทเรียนที่ได้จากการทำงานวิจัยท้องถิ่น
3. นัดหมายนักวิจัยมาถึงก่อนเวลาออกอากาศ ประมาณ 30 นาที เพื่อเตรียมความพร้อมในการพูดคุย
4. จัดบรรยากาศให้สบายๆ เปิดเพลงคั่นรายการ ถ้าเป็นไปได้ ควรหาเนื้อเพลง ให้เข้ากับประเด็นที่กำลังพูดคุยกัน เพื่อคลายความตึงเครียดของนักวิจัย
5. เจ้าหน้าที่โครงการ อาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมระหว่างการสัมภาษณ์ หากทีมวิจัยยังขาดรายละเอียดบางประเด็น ซึ่งส่วนใหญ่ทีมวิจัยจะขาดการมองเรื่องกระบวนการเรียนรู้ หรือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในชุมชน เนื่องจากเป็นคนในชุมชนอยู่แล้ว และเจ้าหน้าที่สามารถเพิ่มข้อมูลในมุมมองของเจ้าหน้าที่สนับสนุน หรือจากคนนอก ได้
5. ประเมินผลและปรับปรุงในการนำเสนอครั้งต่อไป

☐ ปัจจัยที่หนุนเสริมการเผยแพร่งานวิจัยทางวิทยุท้องถิ่น

1. นักจัดรายการ ที่มีความเข้าใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะมีวิธีการในการพูดคุย สัมภาษณ์ การทำงานของชุมชนเพื่อนำเสนอข้อมูลได้เป็นอย่างดี
2. เจ้าหน้าที่สำนักงาน จะมีส่วนช่วยเสริมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และกระบวนการทำงานของชุมชน เนื่องจากชุมชนอาจมองข้ามบางประเด็นบ้าง
3. ชุมชนต้องทำการบ้านมาก่อน ทั้งในเรื่องของข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลข และข้อมูลเชิงคุณภาพ ตลอดจนกระบวนการวิจัย และผลที่เกิดขึ้น จะสามารถถ่ายทอดให้ผู้ฟังได้ดีขึ้น

☐ คุณประโยชน์และข้อจำกัดของการเผยแพร่งานวิจัยทางวิทยุท้องถิ่น

คุณประโยชน์

การนำเสนอข้อมูลงานวิจัยทางวิทยุท้องถิ่น ถือเป็นกระบวนการสื่อสารที่สำคัญเนื่องจากเป็น การสื่อสารที่สามารถโต้ตอบและสอบถามความเห็นได้ทันที หรือที่เรียกว่าเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ทำให้ผู้ฟัง ผู้จัดรายการ สามารถอธิบายหรือแสดงทัศนะเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ชุมชนมี โอกาสในการแสดงความคิดเห็นในระดับการสื่อสารวงกว้าง

ข้อจำกัด

1. ระยะเวลาและความต่อเนื่อง การนำเสนอข้อมูลทางวิทยุของสำนักงานยังขาดความต่อเนื่อง คือนำเสนอข้อมูลเป็นช่วงระยะเวลา
2. การเดินทาง/สถานที่ การเดินทางไปออกอากาศที่สถานีวิทยุชุมชน เป็นเส้นทางที่ซับซ้อนพอสมควร จากการนำเสนอรายการ 12 ครั้ง มีเหตุการณ์ที่ทำให้นักวิจัยมาไม่ทันรายการ หรือมาเกือบ จบรายการแล้วประมาณ 3 ครั้ง ทำให้ต้องแก้ไขด้วยการดำเนินรายการแทนนักวิจัยไปก่อน และ โครงการต่อไปจึงนัดพบกันก่อน แล้วเดินทางมาพร้อมกัน

☐ การสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุท้องถิ่นในระยะต่อไป

การสื่อสารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทางวิทยุกระจายเสียงในระยะต่อไป มีแผนงานที่จะนำเสนอ ข้อมูลงานวิจัยผ่านทางสถานีวิทยุเพื่อการเรียนรู้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ คลื่น FM 95.5 MHz ทั้งประเด็นการ สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำเสนองานรูปธรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการอยู่ ตลอดจนน่านักวิจัยชุมชนมาเล่าสู่กันฟังถึง ปัญหาในชุมชน และวิธีการแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเอง อีกทั้ง สถานการณ์ในสังคมหรือประเด็นที่ได้รับความนิยม เช่น เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ก็จะได้นำโครงการวิจัยของสำนักงานมาแสดงทัศนะและความคิดเห็น

3.5 งานด้านเว็บไซต์

เว็บไซต์ เป็นอีกสื่อหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารกับอีกกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่บริโภค ข่าวสารความรู้ ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งอินเทอร์เน็ตสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว สำนักงาน

ได้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม และผลการดำเนินงานพื้นที่ในเวปไซด์ www.trf.mju.ac.th โดยมี
คอลัมน์ในเวปไซด์ดังนี้

- ความเป็นมาของสำนักงาน
- ข่าวประชาสัมพันธ์
- ข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- บทความเรื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : กระบวนวิธีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- รวมภาพกิจกรรม
- บทความการลงพื้นที่พัฒนาและติดตามโครงการ
- บทความประสบการณ์จากนักวิจัย

เดือนมีนาคม – กันยายน 2548 มีผู้ให้ความสนใจเข้าชมเวปไซด์ทั้งสิ้น 1,857 ครั้ง ซึ่งเฉลี่ยเดือนละ 309.5 ครั้ง และวันละ 10.3 ครั้ง ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการทำงานร่วมกับชุมชน 4 กระทั่ง 28 ความคิดเห็น ติดตามในเวปไซด์ได้ดังนี้ <http://www.trf.mju.ac.th/sing.asp>

☐ ผู้เข้าชมเวปไซด์ ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อสำนักงาน

อยากให้ป็นแหล่งวิจัยระดับแนวหน้าของโลก พัฒนาคุณภาพนักวิจัยของชาติ และสนับสนุนทุนวิจัยสำหรับนักวิจัยใหม่ อีกส่วนหนึ่งคือให้แม่โจ้เป็นมากกว่ามหาวิทยาลัย มีความรู้ทั้งพืช สัตว์ รวมทั้งเทคโนโลยี ต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ประยุกต์แก่ชุมชน และการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และงานวิจัยเกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจใหม่ๆมาเผยแพร่ เช่นการเพิ่มผลผลิตของพริก,มะเขือเทศ,ถั่ว, และงานวิจัยด้านการประมง เป็นแหล่งนำเสนอข่าวสารที่มีความรู้ เป็นประโยชน์มากสำหรับเกษตรกรยุคใหม่ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดี และ I think the webpage of Maejo Trf is informative and also attractive. I like it.

☐ ขั้นตอนในการเผยแพร่งานวิจัย ทางเวปไซด์

1. กำหนดเนื้อหา/คอลัมน์ ทั้งหมดที่จะนำมาใส่ในเวปไซด์ว่ามีทั้งหมดกี่เรื่อง
2. จัดวางหน้าเวปไซด์ หรือ webpage ว่าจะให้คอลัมน์ หรือเนื้อหาใดอยู่ตรงไหน และจะมี webpage ทั้งหมดกี่หน้า รูปแบบ โทนสี จะเป็นอย่างไร โดยออกแบบร่วมกับผู้จัดทำเวปไซด์
3. จัดพิมพ์เนื้อหาเป็นไฟล์ word และ เลือกภาพประกอบเนื้อหาต่างๆ ให้กับผู้ทำเวปไซด์
4. ให้เจ้าหน้าที่/นักศึกษา จัดทำเวปไซด์
5. เนื้อหาที่มีกระทู้ถามตอบ พยายามเข้าเปิดกระทู้เพื่อตอบคำถามจากผู้เข้าชมชมเวปไซด์
6. ปรับเนื้อหา เวปไซด์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ เดือนละ 1 ครั้ง

❑ ปัจจัยที่หนุนเสริมการสื่อสารงานวิจัยทางเว็บไซต์

1. การออกแบบเว็บไซต์ให้น่าสนใจ สีสันอ่านง่าย และมีเนื้อหาสาระที่ดี จะทำให้มีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์
2. การตอบโต้ผู้เข้าชมตามกระทู้ต่างๆ จะทำให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้ ความเข้าใจ และสนใจติดตามข่าวสารอยู่เสมอ
3. การปรับข้อมูลในเว็บไซต์อยู่เสมอ ทำให้เว็บไซต์ทันสมัย น่าติดตาม
4. มีเนื้อหาที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่เรื่องงานวิจัยแต่ควรมีหลายประเด็น ทั้งลิงค์เว็บไซต์อื่นที่เกี่ยวข้อง ปฏิทิน หรืออ่านหนังสือพิมพ์หรือจดหมายข่าวต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาชมเว็บไซต์ ได้ข่าวสารความรู้ที่ครบถ้วน

❑ คุณประโยชน์และข้อจำกัดของการสื่อสารงานวิจัยทางเว็บไซต์

คุณประโยชน์

การสื่อสารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาท ภารกิจ กิจกรรม ความรู้เครื่องมือ/วิธีวิจัย ทางเว็บไซต์ ถือเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เข้าชมเว็บไซต์สามารถสืบค้นได้ง่าย เนื่องจากผู้เข้าชมเว็บไซต์มักจะบริโภคข่าวสารความรู้ข้อมูลต่างๆ ผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับชุมชนได้เข้าถึงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

ข้อจำกัด

1. ช่วงที่ผ่านมา สำนักงานขาดความต่อเนื่องในการปรับข้อมูลในเว็บไซต์ ไม่ได้นำเสนอข่าวสารเท่าที่ควร แต่กระนั้นก็ยังมิมีผู้เข้าชมและสมัครเป็นสมาชิกอยู่ไม่ขาด จึงทำให้สำนักงานต้องบริหารจัดการเว็บไซต์เป็นการด่วนเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคข่าวสารทางเว็บไซต์ของกลุ่มเป้าหมายที่ใช้การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต
2. ทักษะ และความรู้ในการจัดทำเว็บไซต์ของฝ่ายประชาสัมพันธ์ ยังมีน้อย ทำให้ขาดการต่อเนื่องในการปรับข้อมูล อีกทั้งต้องอาศัยบุคคลภายนอก ช่วยจัดทำเว็บไซต์ ซึ่งในปีที่ผ่านมา เป็นนักศึกษาฝึกงาน และเมื่อนักศึกษาเรียนจบ จึงไม่ได้ทำงานด้านนี้ต่อเนื่อง

❑ การสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ในระยะต่อไป

การจัดทำเว็บไซต์และการบริหารจัดการเว็บไซต์ในระยะต่อไป ต้องมีการนำเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และนอกจากจะนำเสนอข้อมูลกิจกรรมของสำนักงาน บทบาท ภารกิจ และความรู้งานวิจัยท้องถิ่นแล้ว ยังนำเสนอข้อมูลองค์ความรู้ทั้งของมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นสื่อกลางในการเชื่อมประสานความรู้ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของสำนักงานในปีหน้า เพื่อให้ผู้บริโภคข่าวสารทางเว็บไซต์ได้สืบค้นข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและองค์ความรู้ต่างๆ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี

3.6 การจัดนิทรรศการ

การนำเสนอผลการทำงานของสำนักงาน และนำเสนอข้อมูลโครงการวิจัย ผ่านการจัดนิทรรศการ เป็นการสื่อสารที่สามารถเผยแพร่องค์ความรู้ และกระบวนการวิจัยได้ระดับหนึ่ง ผู้เข้าชมนิทรรศการสามารถสอบถามเพิ่มเติม และได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ทำให้การกระจายแนวความคิดงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นขยายวงกว้างขึ้น

จากปี พ.ศ. 2545 - 2548 สำนักงาน ได้จัดนิทรรศการทั้งสิ้น 3 ครั้ง ดังนี้

1. การจัดบอร์ดวิชาการเรื่อง “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ในงานประชุมทางวิชาการครั้งที่ 4 ของสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในวันที่ 2-3 ธันวาคม 2545

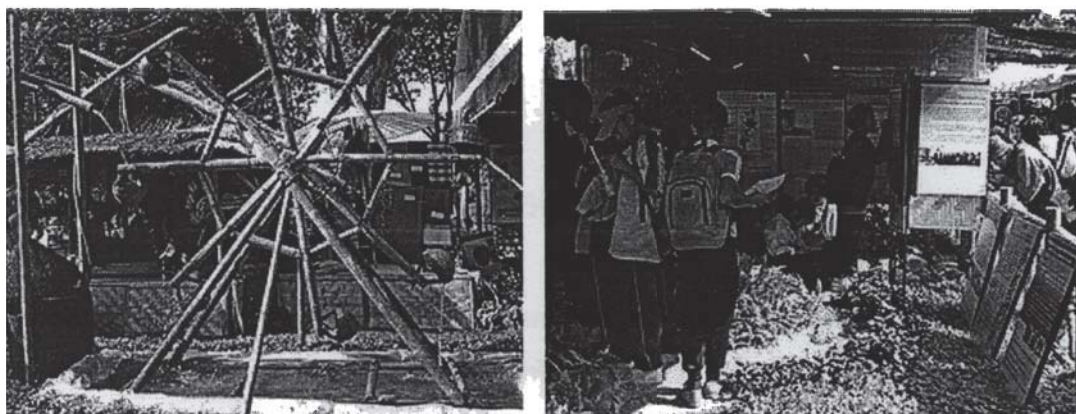
2. การจัดนิทรรศการเรื่อง “วิจัยท้องถิ่น?” ในงานวันเกษตรแม่โจ้ ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วันที่ 23-26 มกราคม 2546

ซึ่งการจัดนิทรรศการ 2 ครั้งที่ผ่านมา เป็นการเปิดตัวสำนักงานให้ประชาคมในแม่โจ้ และชุมชนที่สนใจได้รู้จักสำนักงาน ตลอดจนเข้าใจพันธกิจ ที่เน้นบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ นักศึกษาและชุมชนท้องถิ่น

ในปี 2547 ที่ผ่านมา สำนักงานซึ่งได้เห็นถึงความสำคัญในการจัดนิทรรศการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งต้องการเน้นย้ำ บทบาท ภารกิจ ของสำนักงาน และนำเสนอข้อมูลโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้จัดนิทรรศการ “ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว.แม่โจ้” ขึ้น

3. การจัดนิทรรศการเรื่อง “ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว.แม่โจ้” ในงาน 70 ปี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วันที่ 6-12 ธันวาคม 2547 ที่ผ่านมา ซึ่งในครั้งนี้ได้จัดให้มีกิจกรรมมากขึ้น เพื่อเสริมความรู้งานวิจัยท้องถิ่น และพันธกิจของสำนักงาน โดยได้จัดบอร์ดนิทรรศการของโครงการวิจัยทั้ง 16 โครงการ และบอร์ดของสำนักงานอีก 3 โครงการให้ผู้เข้าชมนิทรรศการเล่นเกมตอบคำถาม(บัตรคำถาม)จากบอร์ดนิทรรศการ และรับของที่ระลึก คือ ปากกาและสมุดจากสำนักงาน จัดแสดงสินค้าของโครงการวิจัย เช่น โครงการผ้าทอคอยเต่า ผ้าทอบ้านปางอึกา ผ้าทอบ้านดินธาตุ น้ำผึ้งป่าชุมชนป่าเมี่ยง ผักปลอดสารพิษบ้านเมืองเกะ การจัดจำลองบ้านกะเหรี่ยง ผสมผสานกับบ้านลัวะ นอกจากนั้นยังมีภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทำกัณฑ์น้ำหรือ “หลุก” ของชุมชนล้านนา โดยโครงการวิจัยมีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการในครั้งนี้ เป็นอย่างมาก

จากการประเมินการจัดนิทรรศการในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าผู้เข้าชมนิทรรศการของสำนักงาน และได้รับความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและพันธกิจของสำนักงาน มากกว่า 300 คน โดยมีบัตรคำถาม 300 ฉบับ และของที่ระลึกที่จัดเตรียมไว้เป็นของขวัญ ได้จำหน่ายสินค้าโครงการวิจัย และผู้เข้าชมนิทรรศการบางส่วนสนใจการทำงานของสกว.แม่โจ้ สกว.สำนักงานภาค และสอบถามกับเจ้าหน้าที่เรื่องการสนับสนุนทุนวิจัย ตลอดจนรับเอกสารแนะนำไปศึกษาเพิ่มเติม

ขั้นตอนในการจัดนิทรรศการ

1. ติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เรื่องสถานที่จัดงานและเนื้อที่ในการจัดงาน
2. ออกแบบวางแผนการจัดนิทรรศการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่สำนักงานและชุมชนวิจัย
3. ติดต่อสินค้าชุมชนเพื่อนำมาจำหน่าย และแสดงสินค้าของชุมชนวิจัย
4. ชุมชนวิจัยช่วยกันจัดสถานที่ ชาวชนในชุมชนช่วยกันตกแต่งสถานที่จัดนิทรรศการ
5. จัดทำบอร์ดโครงการวิจัย ในลักษณะ Bigprint 16 โครงการ และสำนักงาน อีก 3 บอร์ด
ตลอดจนจัดทำปากกา สมุดรึกของสำนักงานสำหรับแจกผู้ที่ร่วมเล่นเกมส่ตอบคำถามความรู้งานวิจัย
6. โครงการวิจัยสับเปลี่ยนกับเข้าร่วมนิทรรศการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำสินค้าชุมชนมาจำหน่าย และกิจกรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นใน เช่น การแสดงดนตรีพื้นเมืองของชุมชนบ้านเมืองกะ เป็นต้น
7. ประเมินผลการจัดนิทรรศการ

☐ ปัจจัยที่หนุนเสริมการสื่อสารงานวิจัยด้วยการจัดนิทรรศการ

1. ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนวิจัย ถ้าไม่มีชุมชนวิจัย งานจัดนิทรรศการ ก็คงไม่สำเร็จลงได้ อีกทั้งยังเป็นการจัดโอกาสให้นักวิจัยได้มาร่วมกันจัดนิทรรศการ ให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้ชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในการจัดงานครั้งนี้
2. การจัดบรรยากาศนิทรรศการให้มีความร่มรื่นเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับ Themes งานวิจัย เพื่อท้องถิ่น สำนักงานได้จัดนิทรรศการเป็นแบบสวนหย่อม มีต้นไม้ กล้วยไม้ และจำลองบ้านกะเหรี่ยงและบ้านลัวะ ซึ่งให้ความเป็นธรรมชาติผสมผสานกับบอร์ดนิทรรศการ และจำหน่ายสินค้าชุมชน ทำให้มีผู้เข้าชมงานด้วยความสนใจจำนวนมาก
3. การจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เข้าชมนิทรรศการ ถ้าจัดนิทรรศการเพื่อแสดงผลงานแต่ไม่ได้มีกิจกรรมที่เสริมหรือเพิ่มความรู้ให้ผู้เข้าชมนิทรรศการ ความรู้ต่างๆ หรือวัตถุประสงค์ในการจัดนิทรรศการคงไม่บรรลุผล ดังนั้น ควรหากิจกรรมแบบใดก็ได้ ให้ผู้เข้าร่วมนิทรรศการมีส่วนร่วม

ซึ่งนอกจากผู้เข้าชมงานจะได้รับความรู้แล้ว ยังเป็นตัวชี้วัดหรือแสดงผลของการจัดนิทรรศการของสำนักงานอีกด้วย

❑ คุณประโยชน์และข้อจำกัดของการสื่อสารงานวิจัยด้วยการจัดนิทรรศการ

คุณประโยชน์

การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ และแสดงผลการทำงานของสำนักงานและโครงการวิจัย ผ่านการจัดนิทรรศการ เป็นการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ได้ดี เนื่องจากการนำเสนอรูปธรรมการทำงานมากกว่าสื่ออื่น โดยมีชุมชนวิจัยมาให้ข้อมูล มีการนำเสนอสินค้าชุมชน การนำเสนอภูมิปัญญาผ่านการจำลองบ้านจำลองวิถีชีวิตกะเหรี่ยงและลัวะ ซึ่งเป็นบ้านที่สามารถอยู่ได้จริง ทำอาหารได้จริง การแสดงดนตรีพื้นเมืองและการแสดงบอร์ดนิตรรศการ ซึ่งในบอร์ดก็จะมีภาพกิจกรรมที่ชุมชนวิจัยได้จัดขึ้น เหล่านี้ทำให้ผู้ชมนิทรรศการได้สัมผัสถึงความเป็นจริง ที่สำนักงานและนักวิจัยได้ “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้รู้สึก” อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อจำกัด

1. สถานที่ในการจัดงาน จำนวนพื้นที่จัดงานและโซนการจัดงานจะถูกกำหนดโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งสำนักงานไม่สามารถกำหนดเองได้ ทำให้บางครั้ง ได้จัดนิทรรศการในโซนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น อีกทั้งการเข้าถึงค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากอยู่ในโซนที่ไกลออกไป ทำให้ชุมชนและประชาชนทั่วไป พลาดโอกาสในการเข้าชมนิทรรศการ
2. การจัดนิทรรศการ เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ทำให้สำนักงานต้องใช้งบประมาณในการจัดมากเกินกว่างบประมาณที่ตั้งไว้

❑ การสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากการจัดนิทรรศการในระยะต่อไป

การจัดนิทรรศการในระยะต่อไป ทางสำนักงานวางแผนที่จะจัดกิจกรรม ร่วมกับทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งในระยะต่อไป มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีประเด็นงานกล้วยไม้โลก ซึ่งสำนักงานจะเข้าร่วมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดเวทีเสวนา และจัดนิทรรศการชุมชน ซึ่งจะจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งระบุไปในกำหนดการของมหาวิทยาลัย เพื่อให้โอกาสชุมชนได้แสดงศักยภาพ และยกระดับองค์ความรู้ของชุมชนวิจัยมากขึ้น

3.7 ภาพรวมการสื่อสารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารงานวิจัยของสำนักงาน ได้ออกแบบกิจกรรม ออกแบบสื่อเพื่อเผยแพร่บทเรียนดีๆ วิธีการดีๆ ความรู้สึก และความตั้งใจดีๆ เหล่านี้ ให้ประชาคมแม่โจ้ชุมชนและสังคมได้รับรู้ การออกแบบสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดนิทรรศการ การจัดทำจดหมายข่าว เว็บไซต์ การผลิต

สื่อวิทัศน์ การประกาศข่าวสารความรู้ผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์และวิทยุท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่ใช้ทักษะและปัจจัยเงื่อนไขในการทำงานเฉพาะด้านแตกต่างกันไป

ผลการทำงานดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นแบบฉบับหรือลักษณะเฉพาะของสำนักงานที่อาจไม่ได้เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง แต่อาศัยจังหวะ เทคนิคเท่าที่มีอยู่ และการเรียนรู้ที่สั่งสมมาผลิตเป็นสื่อเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่ายที่สุด การบรรลุผลของสื่อแต่ละชนิดได้ผลมากบ้างน้อยบ้าง ผลที่ออกมาก็เป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง

แต่ในปัจจุบันที่เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร สื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการยอมรับ การสื่อสารของสำนักงานคงไม่เพียงพอต่อการบริโภคของชุมชน การผลิตสื่อเข้าถึงเฉพาะชุมชนวิจัย ไม่ได้สื่อสารในองค์กรชุมชนอื่นให้เข้าใจหรือมีแนวคิดตรงกัน อีกทั้งคุณภาพการผลิตสื่อ ยังต้องพัฒนาให้เป็นมืออาชีพขึ้นอีกมาก ทักษะที่สั่งสมมาคงเป็นเพียงพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาการผลิตสื่อที่ดีขึ้นในอนาคต

ดังนั้น ฝ่ายงานประชาสัมพันธ์คงต้องพัฒนาขีดความสามารถให้เอื้อต่อการผลิตสื่อเพื่อสื่อสารงานวิจัยท้องถิ่น ต้องดูมากขึ้น อ่านมากขึ้น พัฒนาทักษะมากขึ้น จัดสรรเวลาในการทำงานทุกส่วนให้ลงตัว เพราะไม่เพียงแต่อาศัยทักษะในการผลิตสื่อเท่านั้น การเข้าชุมชน การสัมผัสพื้นที่ ทำความเข้าใจชุมชนและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จะเป็นพื้นฐานที่ดีในการสื่อสารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้ชุมชนอื่นเข้าใจได้มากขึ้น

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบเสร็จรับเงิน

วันที่ 14 เดือน กันยายน พ.ศ. 2549

ข้าพเจ้า(นาย/นางสาว/นาง/ ดร.) น.ล. วิชา ตำแหน่งทางวิชาการ นักศึกษา
สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยแม่โจ้
เลขที่ หมู่ที่ ซอย/ตรอก ถนน เชียงใหม่-น่าน
แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ จังหวัด เชียงใหม่
รหัสไปรษณีย์ 50100 โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ 09-9391613
โทรสาร เลขที่บัตรประชาชน หรือ บัตรข้าราชการหรือใบอนุญาตขับขี่
รายนาม ทะเบียนรถยนต์เลขที่
ได้รับเงินจากสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ดังรายการต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน	(บาท)
1. ค่าตอบแทน.....		
2. ค่าพาหนะในการเดินทาง		
2.1 ค่าเดินทางโดยรถยนต์ (กรณีใช้รถยนต์ส่วนตัว คิด กม.ละ 3 บาท)กม.		
2.2 ค่าเดินทางโดยรถจักรยานยนต์ (กม.ละ 2 บาท).....กม.		
2.3 ค่าเดินทางโดย (อื่นๆ).....		
3. ค่าที่พัก.....คืน (อัตรา.....บาท/คืน)		
4. ค่าเบี้ยเลี้ยง.....วัน (อัตรา.....บาท/วัน)		
5. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ระบุ)		
5.1 ค่าอาหาร.....มื้อ.....คนx.....บาท		
5.2 ค่าอาหารว่าง.....มื้อ.....คนx.....บาท		
5.3.....		
5.4.....		
หมายเหตุ : เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการ.....		
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น		

จำนวนเงิน (ตัวอักษร).....

(ลงชื่อ)..... น.ล. วิชาผู้รับเงิน

(ลงชื่อ).....ผู้จ่ายเงิน

(ดร. สมคิด แก้วทิพย์)

รายการเกี่ยวกับบ้าน

เล่มที่ 1

เลขรหัสประจำบ้าน 5014-004894-4

สำนักทะเบียน อำเภอสันทราย

รายการที่อยู่ 114 หมู่ที่ 11

ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อหมู่บ้าน

ชื่อบ้าน

ประเภทบ้าน บ้าน

ลักษณะบ้าน

วันเดือนปีที่กำหนดบ้านเลขที่

ลงชื่อ

นายทะเบียน

นายสฤติย์ เครือคำปลิว

วันเดือนปีที่พิมพ์ทะเบียนบ้าน 15 พ.ค. 2540

เล่มที่ 4
ชื่อ น.ส. พริ้งดา นามสกุล น.ส. พริ้งดา คำเคน
เลขประจำตัวประชาชน 1-5099-00473-86-1 สถานภาพ ผู้อาศัย
มารดาผู้ให้กำเนิด ชื่อ นันธิรา
บิดาผู้ให้กำเนิด ชื่อ กว
เกิดเมื่อ 18 มี.ค. 2530
สัญชาติ ไทย เพศ หญิง
สัญชาติ ไทย
สัญชาติ ไทย
นายทะเบียน
นายสฤติย์ เครือคำปลิว
นายทะเบียน
นายสฤติย์ เครือคำปลิว

จากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร
เข้ามาอยู่ในบ้านนี้เมื่อ 30 มี.ค. 2530

ไป

ทำเนาทุกตัว

เลขหมายประจำตัวของผู้ถือบัตร
1 5099 00473 86 1

ชื่อ น.ส. พริ้งดา
นามสกุล คำเคน
เกิดเมื่อ 18 มี.ค. 2530
สถานภาพ โสด
หมู่โลหิต โอ

5014-3-1341-25
ที่ 114 หมู่ที่ 11 ต.หนองหาร อ.สันทราย
จ.เชียงใหม่

4 พ.ค. 2548
ในเขต

17 มี.ค. 2555
โดยนาย

(นายสฤติย์ เครือคำปลิว)
เจ้าพนักงานทะเบียน

น.ส. พริ้งดา คำเคน

บทที่ 3

สรุปและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาตามวัตถุประสงค์ของการทำงานที่ได้กำหนดไว้ ที่ถึงแม้จะเป็นวัตถุประสงค์ของการทำงานในระยะยาวแต่ก็ได้เกิดรูปธรรมของการดำเนินงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และจากผลการดำเนินงานที่ได้รายงานไว้ในบทที่ผ่านมา นั้น สามารถสรุปและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานรวมถึงผลที่ก่อให้เกิดความต่อเนื่องของแผนการทำงานระยะต่อไปได้ ดังนี้

■ กลไกการประสานงานการบริหารจัดการงานวิจัย

กลไกประสานงานในการบริหารจัดการงานวิจัยของสำนักงานฯ มี 3 ระดับ คือ

ระดับพื้นที่ การหนุนเสริมงานในพื้นที่เฉพาะที่นักวิจัยสามารถเกาะกลุ่มกันเป็นก้อน ในอำเภอคอกยสะเกิด จำนวน 5 โครงการและเนื่องด้วยพื้นที่วิจัยทั้งหมดอยู่ในพื้นที่การให้บริการของศูนย์ศึกษาและพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเฉพาะฝ่ายศึกษาและพัฒนา ป่าไม้ที่มีการทำงานร่วมกันกับผู้นำและคนในชุมชนในเขตพื้นที่บริการหลายกิจกรรม ดังนั้น สำนักงานฯ ต้องการเผยแพร่แนวคิดการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่บริการของศูนย์ฯ แต่ก็มีข้อจำกัดในการดำเนินงานร่วมกับศูนย์ฯ หลายประการ ดังนั้น ทางสำนักงานฯ จึงได้เลือกที่จะทำงานกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ในฝ่ายศึกษาและพัฒนาป่าไม้ซึ่งมีภารกิจงานในพื้นที่โครงการวิจัยอยู่แล้ว อีกทั้งหัวหน้าโครงการวิจัยส่วนหนึ่งก็ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของฝ่ายฯ อยู่ด้วย ดังนั้น ทางสำนักงานฯ จึงได้ร่วมกันสร้างกลไกที่เสี่ยงในพื้นที่ขึ้นมาโดยการหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่ของฝ่ายป่าไม้ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่โครงการวิจัยจำนวน 5 ท่านในการทำงานสนับสนุนโครงการในพื้นที่อย่างใกล้ชิด ซึ่งทางเจ้าหน้าที่เองก็พอมีความเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาบ้างและเกิดความสนใจในแนวคิดและวิธีการ เมื่อสำนักงานฯ ได้เชิญชวนให้เข้ามาเรียนรู้การทำงานด้านการหนุนเสริมนักวิจัยในพื้นที่ ทางเจ้าหน้าที่ทั้ง 5 ท่านต่างก็ยินดีในการเข้าร่วมงานและได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และขอบเขตงานร่วมกัน

การปฏิบัติงานของทีมที่เสี่ยงเป็นไปอย่างมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและภาระงานเดิมที่มีอยู่ทำให้การสนับสนุนโครงการวิจัยไม่ครอบคลุมทั้ง 5 โครงการ อีกทั้งการหนุนเสริมโครงการวิจัยของทีมที่เสี่ยงจากการสรุปบทเรียนพบว่า นอกจากข้อจำกัดทางด้านเวลาแล้ว ทีมที่เสี่ยงเองจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองอีกมากเพื่อที่จะทำงานหนุนเสริมชุมชนให้สามารถทำงานวิจัยได้ และทางสำนักงานฯ ก็ได้ข้อค้นพบเช่นเดียวกันที่พบว่า การเปิดโอกาสให้คนทำงานได้เข้ามาเรียนรู้ในเรื่องงานวิจัยท้องถิ่นโดยอาศัยประสบการณ์เดิมนั้น สำนักงานฯ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหนุนเสริมทีมที่เสี่ยงทั้งทางด้านแนวคิด เครื่องมือ และวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ไปพร้อมๆ กันเพื่อ

เป็นการเตรียมทีมก่อนที่จะลงไปหนุนเสริมชุมชนให้สามารถทำงานได้ จากข้อสรุปและบทเรียนที่เกิดขึ้นนี้เองจึงทำให้เกิดการพัฒนาทีมพี่เลี้ยงโดยใช้เงื่อนไขของการเข้ามาทำงานวิจัยเพื่อยกระดับและพัฒนาตัวเองของทีมพี่เลี้ยงโดยใช้พื้นที่วิจัยเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ ในขณะที่จึงอยู่ระหว่างการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย

ดังนั้นในเบื้องต้นจึงสรุปได้ว่า ทีมพี่เลี้ยงในพื้นที่เป็นอีกกลไกหนึ่งของสำนักงานฯที่เข้าไปหนุนเสริมโครงการวิจัย แต่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นงานที่ต้อง“มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งอย่างถึงราก”ถึงจะสามารถปฏิบัติออกมาได้ ดังนั้น กลไกทีมพี่เลี้ยงจึงผันตัวเองออกมาเรียนรู้ในเชิงกระบวนการวิจัยไปพร้อมกับโครงการวิจัยที่ดำเนินการอยู่ และด้วยวุฒิภาวะและประสบการณ์ของทีมพี่เลี้ยงเองทางสำนักงานจึงคาดว่าจะสามารถเรียนรู้และพัฒนาตัวเองไปได้เร็วจนสามารถใช้การเรียนรู้จากกระบวนการวิจัยเข้ามาหนุนเสริมการทำงานของตัวเองและชุมชนในพื้นที่ได้

ระดับภายใน กลไกการประสานงานในรูปแบบนี้ก็คือ คณะทำงานที่ทำงานประสานระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนโดยมีสำนักงานฯเป็นตัวกลาง บทบาทการทำงานของคณะทำงานจะเป็นผู้กำกับทิศทางการทำงานของสำนักงานฯอีกทั้งพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทางสำนักงานฯได้จัดขึ้น อีกส่วนหนึ่งก็มีบทบาทที่สำคัญในการร่วมทำงานกับชุมชนโดยผ่านเงื่อนไขการทำงานวิจัย ซึ่งที่ผ่านมาเมื่อ 1 ท่านที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเต็มตัวพร้อมกับคิงนักศึกษาระดับปริญญาโทเข้าร่วมทำงานกับชุมชนด้วย กลไกการประสานงานระดับนี้ดำเนินไปด้วยดีในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทางสำนักงานฯได้จัดขึ้น หากแต่ด้วยข้อจำกัดในเรื่องภาระงานประจำ และการเรียนการสอน จึงทำให้การพบปะ แลกเปลี่ยนกันในช่วงของคณะทำงานมีน้อย ทางสำนักงานฯได้แต่เพียงติดต่อโต้ตอบกับคณะทำงานทางเอกสารและทางโทรศัพท์เป็นส่วนมาก อีกประการหนึ่งที่สำนักงานฯเองได้ค้นพบในการทำงานในระดับนี้ก็คือ คณะทำงานทุกท่านมีศักยภาพมากในเรื่องของแนวคิดการทำงาน ดังนั้นจึงส่งผลให้คณะทำงานมีภาระทั้งงานวิจัยและการสอนค่อนข้างมาก เวลาจึงเป็นข้อจำกัดอย่างมากในการที่จะนัดหมายให้ตรงกัน อีกทั้งคณะทำงานเองก็มีความถนัดและความสนใจเฉพาะเรื่อง ดังนั้น หากให้คณะทำงานผันตัวเองมาทำงานวิจัยหรือพบปะประชุมกันสม่ำเสมอจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก ดังนั้นทางสำนักงานฯจึงมองแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานระดับนี้ก็คือ พยายามเชื่อมโยงงานที่เป็นความต้องการของชุมชนและคณะทำงานเองมีความถนัดอยู่แล้วให้มีโอกาสได้มาเจอกันภายใต้เงื่อนไขต่างๆ เมื่อได้หารือกับคณะทำงานแล้ว ต่างก็เห็นด้วยและยังได้เสนอเพิ่มเติมว่า วิธีการนี้น่าจะเชื่อมโยงให้เป็นระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากที่ผ่านมามหาวิทยาลัยเองก็ยังไม่มารวบรวมความรู้ของมหาวิทยาลัยที่ชัดเจนที่สามารถสืบค้นแล้วประสานงานเพื่อนำไปบริการชุมชนได้ทันที ดังนั้น จึงได้ข้อสรุปที่ทางสำนักงานฯสามารถนำไปวางแผนทำงานต่อก็คือ การรวบรวมความรู้ในมหาวิทยาลัย (ความรู้มีอะไร อยู่ที่ไหน อยู่ที่ใคร มีสื่อ? ฯลฯ)เพื่อที่จะเชื่อมความ

ต้องการของทั้งชุมชนที่ต้องการใช้ความรู้ของมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและมหาวิทยาลัยเองก็มีโอกาสที่จะรับใช้และบริการชุมชนอย่างเต็มความสามารถตามปณิธานที่ได้ตั้งไว้

ระดับภายใน กลไกการทำงานในระดับนี้จะเป็นกลไกการทำงานหลักของสำนักงานฯที่จะมีผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่อีก 3 ฝ่ายรับผิดชอบภารกิจทั้งหมดของสำนักงานฯ และเชื่อมโยงให้เกิดการทำงานไปยังกลไกระดับพี่เลี้ยงและกลไกคณะทำงาน การทำงานระดับสำนักงานนี้ปฏิบัติงานตามแผนและเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ซึ่งการทำงานในระดับนี้จะเป็นการทำงานที่เชื่อมประสานกันโดยตลอด แต่ที่ผ่านมาสำนักงานฯเองยังขาดระบบการประเมินการทำงานเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านต่างๆรวมถึงการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของงานเพื่อที่เจ้าหน้าที่จะได้วางแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความสำเร็จที่ได้กำหนดไว้อย่างสูงสุด

ดังนั้น กลไกการประสานงานในการบริหารจัดการงานวิจัยของสำนักงานฯ โดยสรุปแล้วมี 3 ระดับ คือ ระดับพี่เลี้ยงในพื้นที่ ระดับกลไกภายในคือ คณะทำงานและระดับภายในคือผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการที่มีความสัมพันธ์ในการทำงาน ดังนี้

ภาพที่ แสดงความสัมพันธ์ของกลไกการประสานงานและบริหารโครงการวิจัย

และจากกลไกที่เกิดขึ้นจากการการทำงานทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้กลไกแต่ละกลไกทำงานได้ดีขึ้นซึ่งจะมีการนำวางแผนปฏิบัติการในระยะต่อไป ดังนี้

- 1) การสร้างการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองของทีมพี่เลี้ยงผ่านการทำงานวิจัยเพื่อเรียนรู้การทำงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อนำไปปรับใช้กับตนเองและงานวิจัยในพื้นที่
- 2) การรวบรวมองค์ความรู้ในมหาวิทยาลัยและชุมชนเพื่อจัดทำเป็นชุดฐานข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงและประสานการทำงานร่วมกันให้เกิดขึ้น

3) จัดทำระบบประเมินบุคลากรและสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการทำงานให้เป็นระบบมากขึ้นเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานทั้งบุคลากรและองค์กร

■ รูปแบบของกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ด้านงานวิจัยเชิงบูรณาการ

การทำงานบริหารงานวิจัยจนเกิดกลไกการประสานงานทั้ง 3 ระดับดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ก่อเกิดรูปแบบของกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ด้านงานวิจัยเชิงบูรณาการ จำนวน 3 รูปแบบซึ่งในแต่ละรูปแบบนั้นจะเกี่ยวข้องกับการกิจหลักของสำนักงานฯ ในการบริหารโครงการวิจัยซึ่งรูปแบบที่เกิดขึ้นนี้จะรูปแบบของกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ที่นอกเหนือจากการสนับสนุนงานวิจัยปกติที่ได้นำเสนอพบเรียนและวิธีการไปแล้วในบทที่ผ่านมา ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอการใช้หลักบูรณาการงานวิจัยและการเรียนการสอนเข้าด้วยกันผ่านเงื่อนไขการเรียนรู้ร่วมกับทีมวิจัยในพื้นที่โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบที่ 1 การสนับสนุนโครงการวิจัยโดยมีอาจารย์และนักศึกษาทำงานร่วมกับชุมชน

การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นรูปแบบปกติที่สำนักงานฯ ได้สนับสนุนอยู่ส่วนหนึ่งนั้นเป็นรูปแบบของการบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยทั่วไปที่จำเป็นจะต้องให้น้ำหนักการหนุนเสริมงานก่อนข้างมาก แต่อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงบูรณาการและมีความต่างจากงานวิจัยปกติก็คือ การสนับสนุนให้อาจารย์และนักศึกษาร่วมทำงานวิจัยกับชุมชน ซึ่งการทำงานลักษณะนี้เป็นการทำงานที่มีเงื่อนไขเอาปัญหาหรือความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง และอาจารย์ นักศึกษาก็เข้าไปร่วมเรียนรู้กับชุมชนโดยผ่านการทำงานวิจัยร่วมกัน อีกทั้งการสนับสนุนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าลักษณะโครงการแบบนี้มีเงื่อนไขในการทำงานของอาจารย์และนักศึกษาก็คือ

1. ใช้เงื่อนไขการเรียนการสอนเข้าไปทำงานกับชุมชน นั่นคือ ชุมชนมีความต้องการหรือปัญหาหลักเกี่ยวกับประเด็นเศรษฐกิจพึ่งตนเอง กิจกรรมจึงถูกออกแบบให้เกิดการวิเคราะห์ชุมชนและกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการวิจัยซึ่งการกำหนดกิจกรรมนี้เองไปสอดคล้องกับการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจในการวิเคราะห์กลุ่มเพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ดังนั้น อาจารย์ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการจึงได้ดึงนักศึกษาปริญญาโทเข้ามาเรียนรู้การทำงานกับชุมชนโดยการท้าวิทยานิพนธ์แบบค้นคว้าอิสระไปด้วย ดังนั้นนักศึกษาเองก็ได้มีโอกาสจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกับชุมชนไปพร้อมๆ กับกิจกรรมอื่นๆ ไม่เพียงเฉพาะประเด็นวิทยานิพนธ์เท่านั้น

2. เมื่ออาจารย์เข้าไปทำงานกับชุมชนมักจะนำเครื่องมือ วิธีการใหม่ๆ เข้าไปใช้ด้วยซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้มาตรฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนเช่นเครื่องมือ BSC (Balance Scholl Card) หรือ SWOT ไปใช้ในชุมชน ซึ่งเมื่อทางนักวิจัยจากภายนอกได้เจอกับสถานการณ์ในชุมชนจึงเกิดการปรับเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ชุมชนร่วมกับชุมชน ตรงจุดนี้เองทางสำนักงานฯ ว่าเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดูแลและสนับสนุนให้เกิดการใช้เครื่องมือที่สอดคล้องและเหมาะสม ไม่สุดโต่งไปทางใดทางหนึ่งจนทำให้ชุมชนเกิดความสับสนและความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของงานวิจัยหายไป ดังนั้น

สำนักงานฯจึงมีแนวทางการสนับสนุนโครงการวิจัยเชิงบูรณาการในลักษณะนี้เพิ่มขึ้นจากแต่ก่อนยังเน้นอยู่ที่การสนับสนุนให้ชุมชนวิจัยเพียงด้านเดียวเพื่อสร้างงานในพื้นที่ให้ชัดเจนก่อน และด้วยความเข้าใจในสภาพการทำงานวิจัยในมหาวิทยาลัยถึงข้อจำกัดด้านต่างๆทั้งแนวเวลาและความสนใจ ลักษณะโครงการร่วมแบบนี้จึงค่อยๆเกิดขึ้น และสำนักงานฯเองก็ได้บทเรียนจากการสนับสนุนงานวิจัยร่วมค่อนข้างมากโดยเฉพาะในเรื่องของการยืดอกการใช้เครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน แต่เพื่อไม่ให้เป็นการปิดโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกับพื้นที่ของอาจารย์และนักศึกษา การขยายงานลักษณะนี้จึงค่อยๆเริ่มเกิดขึ้น และสำนักงานฯก็จะต้องดูแลและสนับสนุนพร้อมทั้งร่วมเรียนรู้กับโครงการร่วมมากขึ้น เพื่อให้โครงการวิจัยสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างชัดเจนและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด

รูปแบบที่ 2 การเรียนรู้ระหว่างนักศึกษากับชุมชนผ่านการศึกษาดูงาน

เมื่อสำนักงานฯมีพื้นที่รูปธรรมเกิดขึ้นจากการสนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่กว่า 20 โครงการจึงทำให้สำนักงานฯสามารถเป็นที่ศึกษาดูงานของผู้ที่สนใจได้ในประเด็นที่หลากหลาย อาทิ เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน การจัดการทรัพยากร การจัดการเครือข่าย เป็นต้น ซึ่งจากการที่คณะทำงานของสำนักงานฯได้เข้าไปเกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและทำการสอนในสาขาวิชาระดับปริญญาโท ที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่จะต้องเข้าไปเรียนรู้ในพื้นที่ เช่น หลักสูตรภูมิสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงทำให้คณะทำงานเองได้มองเห็นที่โครงการวิจัยเป็นพื้นที่เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าไปเรียนรู้ จึงได้ประสานงานมาทางสำนักงานฯ ในช่วงแรกของการดูงานจะเป็นการกำหนดเนื้อหา รูปแบบการดูงานมาจากสาขาวิชา โดยในครั้งแรกได้เข้าไปศึกษาดูงานในประเด็นเศรษฐกิจชุมชนในชุมชนป่าสักงามและเครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงหอยป่า รูปแบบการศึกษาดูงานจะเป็นเพียงการเข้าไปเรียนรู้ว่าชุมชนทำอะไร และผลที่ชุมชนทำนั้นเป็นอย่างไรบ้างโดยกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้มาเล่าให้ฟังถึงเรื่องราวและประสบการณ์ของชุมชนโดยภาพรวมพร้อมกับพาไปเดินสำรวจรอบๆชุมชน และนักศึกษาก็เดินทางกลับ การประเมินในเบื้องต้นของสำนักงานฯเห็นว่าการศึกษาดูงานในลักษณะนี้ไม่ต่างกับการศึกษาดูงานโดยทั่วไปที่คนภายนอกเข้าไปดู ฟัง และเห็นในสิ่งที่ชุมชนทำแล้วก็กลับออกมาสรุปบทเรียน ซึ่งการเรียนรู้ที่ได้ก็จะเป็นแบบเดิมๆที่ไม่มีการสร้างการเรียนรู้ของทั้งคนภายในและคนภายนอก ดังนั้น เมื่อทางคณะทำงานได้ประสานงานการเข้าไปเรียนรู้ในพื้นที่โครงการวิจัยอีกครั้ง ทางสำนักงานฯจึงขอหารือการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคณะทำงานที่เป็นอาจารย์ผู้สอนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งรูปแบบของการศึกษาดูงานจะแตกต่างจากเดิมนั้นคือการให้นักศึกษาเข้าคลุกอยู่กับชุมชนในระดับครัวเรือนและระดับชุมชนโดยรวมโดยมีการกำหนดโจทย์ให้นักศึกษาไปสืบค้น พูดคุยกับชาวบ้านที่ได้ไปพักอาศัยด้วยและนำมาพูดคุยสรุป ประมวล วิเคราะห์ตามโจทย์ที่กำหนดไว้ร่วมกันโดยมีคนในชุมชนได้เข้ามารับฟัง แลกเปลี่ยนและเสนอข้อมูลเพิ่มเติมโดยมีคณะอาจารย์ผู้สอนเข้ามาเสริมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชานั้นด้วย จึงทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งชุมชนและประเด็นเนื้อหาวิชาที่ลึก และรอบด้านทั้งจากการแลกเปลี่ยนและการศึกษาด้วยตนเอง จากนั้น

นักศึกษาได้กลับไปเตรียมนำเสนอหน้าชั้นเรียนเกี่ยวกับประเด็นการศึกษาตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับ โดยการนำเสนอได้เชิญตัวแทนของชุมชนเข้าไปร่วมประเมินผลการเรียนรู้ในสิ่งที่นักศึกษา นำเสนอด้วย และจากการประเมินลักษณะการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวพบว่านอกจากนักศึกษาจะได้สัมผัส เรียนรู้ เข้าใจกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริงแล้ว ชุมชนเองก็มีความตื่นตัวมากขึ้นเห็นได้จากการ เตรียมการต้อนรับ การจัดแบ่งที่พัก การจัดสรรรายได้รวมถึงการเข้ามาช่วยกันดูแลนักศึกษาแล้ว ยังมองเห็นถึงคุณค่าของความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองในการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีอยู่และยังสามารถเป็น แหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษาและบุคคลภายนอกได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้เองจึงทำให้ชุมชนเกิดความ ภาคภูมิใจในตัวเองขึ้นมาและมีกำลังใจ พลังใจที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น และยังไปกว่านั้น นักศึกษาเองก็ยังมีติดต่oprสานงานกับชุมชนในประเด็นที่ตนเองสนใจหรือมีความชำนาญเฉพาะ ด้านที่จะนำความรู้ที่เห็นว่าชุมชนยังขาดเข้ามาเพื่อเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพของชุมชนอีกด้วย

จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจึงทำให้สำนักงานฯ ได้สร้างแนวทางการจัดกระบวนการ เรียนรู้ให้กับนักศึกษาผ่านกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างช่องทางของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นระหว่าง นักศึกษา อาจารย์และชุมชน โดยมีเงื่อนไขของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญก็คือ 1) จัด กระบวนการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน และ 2) นักศึกษาควรมีวุฒิภาวะในการรับรู้เพื่อ สร้างการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี (เน้นระดับปริญญาโท และปริญญาเอก) ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้นี้ ทางสำนักงานฯจะมีการประชาสัมพันธ์ไปยังคณะและภาควิชาต่างๆที่ต้องการจัดหลักสูตรการเรียน การสอนที่ลงไปศึกษาชุมชนในประเด็นที่เป็นพื้นที่การทำงานของสำนักงานฯ ที่ดูแลอยู่

รูปแบบที่ 3 การจัดการเรียนรู้โดยผ่านเวที

ลักษณะของการจัดเวทีของสำนักงานฯ ที่ผ่านมามีทั้งหมด 3 ลักษณะก็คือ

การจัดเวทีภายใน เป็นการจัดเวที/กิจกรรมที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นเวที ความรู้ เวทีนำเสนอความก้าวหน้า ซึ่งเป้าหมายของการจัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยก็เพื่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่นทั้งแนวคิดและวิธีการระหว่างอาจารย์ นักศึกษา และชุมชนเอง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างพื้นที่ให้กับชุมชนในมหาวิทยาลัยเพื่อให้ชุมชน เกิดความคุ้นเคยกับการนำเสนออย่างต่อเนื่อง ชุมชนเองก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นทั้งใน เรื่องของการแสดงออก การพูดคุย การนำเสนอตลอดถึงการพัฒนาแนวคิดและวิธีการทำงานให้ดีขึ้นจากหลายเวที หลายกิจกรรมที่จัดขึ้นสำนักงานฯ ได้เห็นความพัฒนาการของทีมนักวิจัยชุมชน ในทางที่ดีขึ้นตามลำดับและยังเชื่อมั่นว่าหากสร้างโอกาสให้กับชุมชนในมหาวิทยาลัยมากเท่าไรก็ จะยิ่งทำให้ชุมชนและมหาวิทยาลัยใกล้ชิดกันมากขึ้นเท่านั้น แต่กระนั้นเอง เมื่อชุมชนมีโอกาสดได้ เข้ามาร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยมากขึ้น คนในมหาวิทยาลัยเองไม่ว่าจะเป็นทั้งอาจารย์และ นักศึกษากลับเข้ามาร่วมเรียนรู้น้อยลง สำนักงานฯ ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุก็พบว่า ด้วยข้อจำกัดใน เรื่องของเวลาที่ไม่ตรงกันในการจัดกิจกรรมกับเวลาเรียน/สอน กอปรกับการประชาสัมพันธ์เชิญชวนที่ยังไม่ทั่วถึง จึงทำให้การเข้าร่วมของอาจารย์และนักศึกษามีน้อย ดังนั้น สำนักงานฯ จึงต้อง

วางแผนประชาสัมพันธ์เชิงรุกและจัดทำฐานข้อมูลที่อยู่และความสนใจของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยไว้ หากมีการจัดกิจกรรม/เวทีขึ้นก็จะสามารถส่งตรงเป็นรายบุคคลได้โดยทันทีพร้อมด้วยการประชาสัมพันธ์ที่กว้างขวางและทั่วถึงยิ่งขึ้น

เวทีภายนอก ลักษณะของการจัดเวทีนี้โดยมากจะเป็นการจัดเวทีนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ภายหลังจากที่โครงการวิจัยสิ้นสุดแล้ว การจัดเวทีจะเป็นการนำเสนอทั้งแนวคิด กระบวนการทำงาน ผลที่เกิดขึ้นให้กับคนในชุมชน ผู้นำองค์กรและองค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชนไม่ว่าจะเป็น อบต. สหกรณ์ อำเภอ สส. ที่จะสามารถเข้ามาสนับสนุนการทำงานต่อ ยอดได้จากการประเมินผลการจัดเวทีในพื้นที่พบว่าชุมชนมีความตื่นตัวและแสดงความภาคภูมิใจอย่างเห็นได้ชัดที่ผลการดำเนินงานของตนเองออกสู่สายตาสาธารณชนรวมถึงผู้นำท้องถิ่นในหลายระดับ โดยเฉพาะการที่สำนักงานฯ ได้ผลิตสื่อวีซีดีฉายให้เห็นภาพการทำงานที่ประกอบไปด้วยภาพและเสียงที่เป็นของชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีความปลื้มดิในผลงานตนเองอย่างมาก และมีกำลังใจในการทำงานต่อยอดโดยหน่วยงานในพื้นที่เองก็เข้ามาสนับสนุนและทำงานร่วมกับชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการส่งผลให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการทำงานเป็นอย่างมาก จากผลที่เกิดขึ้นจึงทำให้สำนักงานฯ จำเป็นจะต้องมีการสนับสนุนให้เกิดการจัดเวทีในพื้นที่เมื่อโครงการวิจัยสิ้นสุดตามศักยภาพและความต้องการของพื้นที่เอง โดยจะต้องมีการพัฒนาทางด้านการผลิตสื่อให้สามารถสร้างความเข้าใจและกระตุ้นทั้งคนภายในและคนภายนอกชุมชนให้ต้องการทำงานที่ต่อเนื่อง

การจัดเวทีเครือข่ายสถาบัน เป็นเวทีต่อเนื่องที่มีการจัดเป็นประจำทุกเดือนเพื่อให้โครงการวิจัยได้นำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยในแต่ละระยะเวลาที่ได้วางแผนปฏิบัติการไว้ การจัดเวทีเครือข่ายก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นได้ เนื่องจากการสนับสนุนงานวิจัยของแต่ละศูนย์ประสานงานจะมียุทธศาสตร์การทำงานที่ต่างกัน หากแต่เป้าหมายก็คือมีการปฏิบัติการในชุมชน ซึ่งเมื่อมีการจัดเวทีนำเสนอแต่ละครั้ง ก็จะเกิดความรู้ที่หลากหลาย ไม่เฉพาะแต่เพียงประเด็นที่เป็นยุทธศาสตร์ของแต่ละศูนย์ประสานงานเท่านั้น ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดเวทีเสมือนเป็นการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ ข้ามสถาบันและข้ามพื้นที่ที่สามารถก่อให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ๆ ทุกครั้งที่มีการจัดเวทีเกิดขึ้น

ดังนั้น จะเห็นว่ารูปแบบของกระบวนการเพื่อสร้างความรู้ใหม่จะมีทั้งหมด 3 รูปแบบด้วยกัน คือ การสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ นักศึกษาและชุมชน การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาโดยผ่านการศึกษาดูงาน และการจัดการเรียนรู้โดยผ่านเวที/กิจกรรมซึ่งรูปแบบที่ 3 นี้เองก็จะมีการจัดเวทีทั้งเวทีภายใน ภายนอกและเวทีระหว่างสถาบัน รูปแบบของกระบวนการสร้างความรู้เชิงบูรณาการนี้ก็เกิดจากการทำงานบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยที่ทางสำนักงานฯ ได้ประสานงานทั้งอาจารย์ นักศึกษา และชุมชน และหากจะพิจารณาจากรูปแบบการทำงานทั้ง 3 รูปแบบแล้วก็พบว่าแต่ละรูปแบบก็จะมีข้อดี และข้อจำกัดในตัวเอง โดยเฉพาะข้อจำกัดของแต่ละรูปแบบสำนักงานฯ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาให้ข้อจำกัดค่อยๆ ลด

จำนวนลงให้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นที่มาของการวางแผนการทำงานในปีต่อไปให้สามารถพัฒนารูปแบบที่มีอยู่ให้ออกมาดีที่สุด นั่นคือ

1) การลงพื้นที่ร่วมกิจกรรม ประชุมสรุปบทเรียนในโครงการที่มีอาจารย์ นักศึกษา และชุมชนทำงานร่วมกันอย่างเข้มข้นเพื่อหนุนเสริมการใช้เครื่องมือในการทำงานของทีมวิจัยร่วมให้สามารถดำเนินการได้จนสามารถตอบวัตถุประสงค์

2) สร้างกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ร่วมกับหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในประเด็นที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาเรียนและบริบทของพื้นที่

3) จัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น โดยเชิญบุคลากรในมหาวิทยาลัยเข้าร่วมแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องพร้อมกับประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมเชิงรุก

4) จัดทำฐานข้อมูลอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยเพื่อให้รู้ข้อมูลความสนใจในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวกับการเชิญเข้าร่วมเวที

5) จัดเวทีนำเสนอผลการดำเนินงานในชุมชนให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านสถานที่ กระบวนการ เนื้อหา สื่อและการประเมินผลการตอบสนองของชุมชนและองค์กรในพื้นที่

■ กลไกตอบสนองความต้องการของมหาวิทยาลัยและชุมชน

การสร้างกลไกตอบสนองความต้องการของมหาวิทยาลัยและชุมชนที่สำนักงานฯ จะทำหน้าที่เป็นตัวประสานงาน(ล่าม)ให้ทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทั้งความรู้และความคิดรวมถึงวิธีปฏิบัติงานของกันและกัน ซึ่งการสร้างกลไกเพื่อตอบสนองการทำงานที่ผ่านมา สำนักงานฯ ได้ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยท้องถิ่นที่ผ่านทางการจัดกิจกรรมและเวทีในมหาวิทยาลัยเท่านั้น ซึ่งก็ถือว่าการทำงานในส่วนนี้สามารถตอบสนองความต้องการได้เพียงระดับหนึ่งแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมความต้องการของทั้งสองฝ่าย ดังนั้น ทางสำนักงานฯ จึงได้สรุปบทเรียนการทำงานในส่วนนี้ได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยต้องการอะไรจากชุมชน	ความต้องการของชุมชน/สภาพปัญหา
▪ เป็นฐานถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี ▪ ทำงานวิจัยและทดลองในพื้นที่ ▪ เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาและอาจารย์ ▪ ผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ▪ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย	▪ พื้นดินความเชื่อมั่น ศรัทธาในความรู้ของตนเอง ▪ ต้องการความรู้ใหม่และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ ▪ แสดงศักยภาพที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย ▪ ต้องการสร้างรูปธรรมในการจัดการ“ชุมชนพึ่งตนเอง”ได้ ▪ สร้างคนและความรู้เพื่อทำงานในท้องถิ่น

ดังนั้น เมื่อได้ทราบความต้องการของทั้งสองฝ่ายโดยมีฐานความต้องการมุ่งไปที่ชุมชนแล้ว ทางสำนักงานฯจึงได้เกิดแนวทางในการสร้างระบบตอบสนองความต้องการดังกล่าวโดยกำหนดเป็นแผนงานดังนี้

- รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลความรู้ในมหาวิทยาลัยทั้งที่ต้องการถ่ายทอดและทำงานวิจัย รวมทั้งความต้องการของชุมชนที่ต้องการหาคำตอบ

- ประสานความร่วมมือและสร้างกลไกการประสานงานให้เกิดขึ้นระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนวิจัยให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจน

- จัดกิจกรรมให้มีการนำเสนอผลงานของชุมชนในกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น

- ผลิตรายการหรือนักจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยประสานกับหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร

การสร้างกลไกในการประสานงานให้เกิดขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ความต้องการของทั้งสองฝ่าย ดังนั้นสำนักงานฯจึงได้พัฒนากลไกที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นรวมทั้งขยายขอบเขตไปทั้งมหาวิทยาลัย ให้สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชุมชน อีกทั้งชุมชนเองก็มีโอกาสเข้ามาใช้พื้นที่ในมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างความมั่นใจในแนวคิด วิธีการมากขึ้น

■ การพัฒนารูปแบบการทำงานวิจัยที่มีลักษณะบูรณาการ

การพัฒนารูปแบบการทำงานวิจัยที่บูรณาการนี้ เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบที่เกิดขึ้นนี้เป็นแนวทางของการสนับสนุนงานวิจัยทั้งในระดับชุมชนและระดับคุณวุฒิบัณฑิต คือ

1) การพัฒนาชุดโครงการระดับคุณวุฒิบัณฑิต

คณะทำงานของสำนักงานฯหลายท่านเป็นคณะกรรมการหลักสูตรและผู้สอนในระดับคุณวุฒิบัณฑิต วิทยาลัยบริหารศาสตร์ และในช่วงของการนำเสนอโครงร่างคุณวุฒิบัณฑิต คณะทำงานพบว่า มีนักศึกษาให้ความสนใจทำคุณวุฒิบัณฑิตที่มีพื้นที่ทำงานในชุมชนท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด วิธีการทำงานชุมชนเช่น เศรษฐกิจชุมชน การศึกษา เป็นต้น ดังนั้น คณะทำงานจึงได้หารือเพื่อวางแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุดโครงการระดับคุณวุฒิบัณฑิตขึ้น โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ 4 ประการคือ

- เปิดพื้นที่ของความรู้ในเชิงทฤษฎีและความรู้ของชุมชนเข้าด้วยกัน

- สามารถสร้างเงื่อนไขให้เกิดการสร้างความรู้ชุดใหม่ที่มีทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและความรู้ชุมชน

- เกิดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่เจาะลึกระดับปรัชญา

- นักศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต (คน) ที่มีจิตสำนึกและเข้าใจความเป็นชุมชนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

สำนักงานฯ จึงได้เปิดพื้นที่ในการวางโครงสร้างและการสนับสนุนการพัฒนาชุดโครงการนี้ขึ้นมา ร่วมกับทางวิทยาลัยบริหารศาสตร์เพื่อร่วมกันพัฒนารูปแบบการสนับสนุนงานของนักศึกษาระดับคฤภีบัณฑิตที่มีแนวคิดการทำงาน โดยอาศัยฐานของชุมชนในระดับต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาจะเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ชุมชนเพื่อให้เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถ่องแท้

2) การพัฒนาข้อเสนอโครงการต่อยอดในพื้นที่

การสนับสนุนงานวิจัยของสำนักงานฯ ที่ได้สนับสนุนการดำเนินการของโครงการวิจัยจนสามารถปิดโครงการได้อย่างสมบูรณ์นั้น สำนักงานฯ พบว่ามีหลายโครงการที่ประเด็นยังมีความน่าสนใจและทีมวิจัยเองได้รับการพัฒนาทางด้านแนวคิดและทักษะที่สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ดังนั้น สำนักงานฯเองจึงควรจะหนุนเสริมการทำงานของพื้นที่และทีมวิจัยให้สามารถพัฒนาตัวเองและชุมชนจนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและตอบสนองชุมชนได้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาโครงการวิจัยต่อยอด จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำนักงานฯ ได้วางแผนไว้ที่จะพัฒนารูปแบบการทำงานให้เกิลักษณะการบูรณาการขึ้นในพื้นที่ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาต่อยอดโครงการวิจัยนั้น สำนักงานฯ กำหนดไว้ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ปรากฏการณ์ในพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อเตรียมข้อมูลและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2) ทำ Social Mapping ของแต่ละพื้นที่ และปักธงในประเด็นที่เป็นประเด็นหลักของพื้นที่
- 3) ศึกษาเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนพื้นที่ เช่น เครื่องมือการจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือการจัดทำแผนชุมชน เป็นต้น
- 4) เปิดงานในพื้นที่เพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรอื่นๆ หากประเด็นที่เกิดขึ้น สกว. ไม่สามารถสนับสนุนได้รวมถึงดึงอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเข้ามาร่วมทำงานด้วย เช่น สกอ. สภาวิจัย งบกลุ่มจังหวัด เป็นต้น

ซึ่งลักษณะการทำงานพัฒนาต่อยอดโครงการวิจัยนี้จะเป็นการทำงานร่วมกับพื้นที่เพื่อให้พื้นที่สามารถทำงานต่อยอดจากงานวิจัยโดยมีสำนักงานฯ เป็นพี่เลี้ยง รวมทั้งมีการเปิดโอกาสในการขอรับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่นๆ ตามประเด็นและกิจกรรมที่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่เกิดขึ้นด้วย

จากการสรุปผลการทำงานวิจัยที่เกิดขึ้นพบว่าการทำงานในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาได้เกิดรูปธรรมของการบริหารงานวิจัยตามเป้าหมายที่ได้วางไว้และสำนักงานฯเองก็ต้องพัฒนางานที่เกิดขึ้นให้มีความต่อเนื่องและเห็นผลเชิงรูปธรรมให้มากขึ้น โดยเฉพาะ การบริหารงานวิจัยให้มีคุณภาพ จนสามารถเกิดการบูรณาการขึ้นในพื้นที่ ภายใต้เงื่อนไขที่มีมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งหนุนเสริมการทำงาน ดังนั้น แผนการทำงานในปีถัดไปจะยังเน้นย้ำให้เห็นรูปธรรมของการบริหารงานวิจัยเชิงบูรณาการมากขึ้นโดยสำนักงานฯ ได้กำหนดกิจกรรมในการทำงานระยะต่อไปดังนี้

1) การบริหารจัดการงานวิจัย และการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานในการสนับสนุนกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประกอบด้วย

- 1) พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 8 โครงการ
- 2) ติดตามสนับสนุน โครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติและโครงการวิจัยที่เสร็จสิ้นการดำเนินการ
- 3) หนุนเสริม และพัฒนาโครงการวิจัยที่เห็นถึงศักยภาพเพื่อทำงานต่อยอดในพื้นที่
- 4) จัดทำระบบประเมินความรู้ความสามารถของบุคลากรในสำนักงาน
- 5) ประชุมประจำเดือนคณะทำงานประสานงานทั้งส่วนในมหาวิทยาลัยแม่โจ้และคณะทำงานประสานงานชุมชนท้องถิ่น
- 6) จัดวางโครงการการสนับสนุนงานวิจัยเชิงบูรณาการระดับชุมชน

2) การปรับปรุงความรู้ใหม่ในเรื่องระบบเศรษฐกิจ สังคมชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเอง

- 1) รวบรวมองค์ความรู้ในเชิงแนวคิด ทฤษฎีในประเด็นระบบเศรษฐกิจ สังคมชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเอง
- 2) รวบรวมความรู้จากงานวิจัยในประเด็นระบบเศรษฐกิจ สังคมชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเอง
- 3) ปรับปรุงความรู้ 2 ฐานเป็น 2 ชุดภาษา คือ ภาษาวิชาการและภาษาชาวบ้าน

3) การพัฒนาสัมพันธภาพแบบเกื้อกูลระหว่าง ชุมชนท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เป็นหน่วยจัดการความรู้ท้องถิ่นศึกษา

- 1) ดำเนินการจัดเวที “เพื่อนวิจัย”
- 2) รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ภายในมหาวิทยาลัย
- 3) รวบรวมจัดทำฐานข้อมูลด้านเครื่องมือวิจัยและชุดความรู้ที่ใช้ในการวิจัย
- 4) สร้างกลไกเชื่อมประสานความรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นผ่านการสนับสนุนการวิจัยในพื้นที่
- 5) จัดตั้งและดำเนินการ “สมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ” ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ
- 6) จัดทำหลักสูตรนักจัดการท้องถิ่นภาคเหนือและหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนโดยชุมชนระดับประกาศนียบัตร
- 7) จัดเวทีแนะนำสำนักงานฯ ในมหาวิทยาลัยเพื่อเผยแพร่แนวคิดด้านงานวิจัยท้องถิ่น

4) การพัฒนาและเผยแพร่กระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สังคมโดยการสรุปทเรียนและสังเคราะห์ เชื่อมโยงองค์ความรู้จากฐานงานวิจัยและกระบวนการทำงานของสำนักงานสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ

- 1) จัดกิจกรรมวิชาการเพื่อเชื่อมประสานความรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดกิจกรรมเวที จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้ นักศึกษา คณาจารย์ และชุมชนท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรม
- 2) จัดนิทรรศการ ความรู้ เพื่อยกระดับความรู้งานวิจัยในแต่ละประเด็นทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย เช่นงานกล้วยไม้โลก ซึ่งจัดที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และงานความรู้ชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น
- 3) จัดทำหนังสือประสบการณ์งานวิจัยในพื้นที่แต่ละโครงการวิจัย เพื่อให้ชุมชนภายนอกรับรู้และเห็นความสำคัญของกระบวนการวิจัยท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน
- 4) จัดทำจดหมายข่าว เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความรู้ด้านงานวิจัยต่างๆ แก่บุคคลทั่วไปและสมาชิก
- 5) บริหารจัดการเว็บไซต์ของสำนักงาน เพื่อสื่อกระบวนการงานวิจัยของชุมชน และเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้สนใจในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ทางอินเทอร์เน็ต
- 6) ทำ VCD ของโครงการวิจัยและสำนักงาน เพื่อเผยแพร่รูปธรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ ทั้งกระบวนการงานวิจัยและผลของการวิจัยได้อย่างรวดเร็ว
- 7) เผยแพร่งานวิจัยท้องถิ่นทางหนังสือพิมพ์ถึงปรากฏการณ์ของชุมชนในการทำงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นให้ผู้สนใจทั่วไปได้รับทราบ
- 8) จัดทำแผ่นพับของสำนักงาน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักสำนักงานและงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น
- 9) เผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทางสถานีวิทยุเพื่อการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ / ทางสถานีวิทยุชุมชน เพื่อเผยแพร่ผล/ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการวิจัย และกระบวนการงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นแก่ผู้ฟังรายการวิทยุ
- 10) เผยแพร่ข้อมูลงานวิจัย ผ่านผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น

บทเรียนการทำงานที่เลี้ยงพื้นที่อำเภอคอยสะแก

ส่วนที่ 1 : แผนการดำเนินงาน

แผนงานการจัดการความรู้ชุมชนท้องถิ่น เชิงบูรณาการ :

(ฝ่ายศึกษาการพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ฯห้วยฮ่องไคร้)

ความเป็นมา ฝ่ายศึกษา และพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สนับสนุนให้เครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ป่าขุนน้ำแม่กวง ซึ่งเป็นชุมชนในพื้นที่รอบศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ 55 หมู่บ้าน ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาชุมชน และแก้ไขปัญหาของชุมชน ภายใต้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ ในการสร้างความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาในสังคมไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานฯ แม่โจ้ โดยในปัจจุบันมีโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนจำนวน 5 โครงการ ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยชุมชนทั้ง 5 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการวิจัยการฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย บ้านปือก-บ้านปางจำปี 2) โครงการวิจัยเครือข่ายหุบป่า 3) โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง บ้านป่าสักงาม 4) โครงการวิจัยชุมชนพึ่งตนเองบ้านแม่หวาน 5) โครงการวิจัยการแปรรูปเมี่ยง บ้านปางอัน-ปางน้ำฤ ซึ่งจากการดำเนินงานพบว่าโครงการแต่ละโครงการมีกระบวนการสร้างความรู้ และกระบวนการรู้ที่อยู่บนพื้นฐานแนวคิดของกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน โดยมีเงื่อนไขการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ กระบวนการวิจัย ที่ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาทางเลือกในการสร้างกระบวนการดำรงอยู่ที่เหมาะสมของชุมชน และพัฒนาสู่ความยั่งยืน

การศึกษานี้ยังจะนำมาซึ่งชุดความรู้ รูปแบบความสัมพันธ์ และกลไกการจัดการความรู้ จากงานวิจัยเชิงบูรณาการ เป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมระหว่างมหาวิทยาลัย และชุมชนท้องถิ่น เป็นการบริการทางสังคมตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาวิจัย และนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาในพื้นที่ชุมชนต่างๆ รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษา เรียนรู้ของบุคคลทั่วไปด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวม ปรากฏการณ์ และสถานการณ์ การดำเนินงานของโครงการวิจัยแต่ละขั้นตอน ผลที่ได้ในการสนับสนุนงาน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างทางของการดำเนินงานในแต่ละโครงการ

2. เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ และสถานการณ์ การดำเนินงานของโครงการวิจัย ผลที่ได้ในการสนับสนุนงาน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างทางของการดำเนินงาน และกระบวนการสร้างความรู้ของทีมงานวิจัยชุมชน

3.เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการสร้างความรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานฯ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ทราบถึงปรากฏการณ์ สถานการณ์ การดำเนินงานของโครงการวิจัยแต่ละขั้นตอน
- 2.ทราบถึงผลที่ได้ในการสนับสนุนงาน และการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นระหว่างทางของการดำเนินงานในแต่ละโครงการ
- 3.ได้รูปแบบ วิธีการสร้างความรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 4.ได้ชุดความรู้ หรือรูปแบบความสัมพันธ์ และกลไกการจัดการความรู้โดยงานวิจัยเชิงบูรณาการ ระยะเวลาดำเนินงาน ระยะที่ 1 : 6 เดือน ตั้งแต่ ธันวาคม 2547 ถึง พฤษภาคม 2548

วิธีการดำเนินงาน

- 1 ประชุมวิเคราะห์โครงการต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ร่วมกับสำนักงานฯ เพื่อให้ทราบความเป็นมาของโครงการ ความก้าวหน้าของโครงการ สิ่งที่โครงการวิจัยต่างๆ ยังขาด และต้องการการหนุนเสริมจากทีมพี่เลี้ยง
 - 2 ประชุมร่วมกับทีมวิจัยชุมชนทั้ง 5 โครงการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินงานของพี่เลี้ยง และวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของทีมวิจัย
 - 3 เรียนรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาความรู้ เพิ่มทักษะแก่ทีมพี่เลี้ยงในการทำงานร่วมกับทีมวิจัยชุมชน
 - 4 ร่วมเวทีเพื่อนวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของทีมพี่เลี้ยง โดยเรียนรู้ผ่านการนำเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินงานของทีมวิจัยต่างๆ
 - 5 ร่วมเวทีพิจารณารายงาน เพื่อให้ทีมได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจและเพิ่มทักษะการทำงานของทีมพี่เลี้ยง
 - 6 รวบรวมข้อมูลปรากฏการณ์ และสถานการณ์ การดำเนินงานของโครงการวิจัย โดยการประเมินแบบมีส่วนร่วม และรวบรวมข้อมูลเชิงวิเคราะห์ของการดำเนินงาน โดยร่วมกิจกรรมกับทีมวิจัย และประชุมสรุปความก้าวหน้าของทีมวิจัยโครงการๆ ละ 1 ครั้ง ต่อเดือน รวม 5 ครั้งต่อเดือน
- นอกจากนี้ ทีมพี่เลี้ยงจะทำการติดตาม พร้อมไปกับการเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ของหน่วยงานหลัก ประชุมทีมงานการจัดการความรู้เพื่อรวบรวมปรากฏการณ์ สถานการณ์ ที่พบในการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ในช่วง 1 เดือน แล้วร่วมกันวิเคราะห์ปรากฏการณ์ สถานการณ์ และกระบวนการสร้างความรู้ของทีมวิจัยชุมชนแต่ละโครงการ ทั้ง 5 โครงการ เดือนละ 1 ครั้ง

ส่วนที่ 2 : ผลจากการปฏิบัติงาน / สรุปผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 สรุปการดำเนินงานทีมพี่เลี้ยง : วันที่ 21 - 23 ธันวาคม 2547

กิจกรรมการเดินสำรวจลำน้ำแม่ลายน้อย โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านปางจำปี และบ้านป๊อก ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. ร่วมสำรวจลำน้ำแม่ลายน้อย
2. ติดตามการดำเนินงานของทีมวิจัยชุมชน
3. ร่วมวางแผนการดำเนินงานระยะที่ 2

สรุปสถานการณ์

1. ทีมแม่ลายน้อยดำเนินการถึงช่วงปลายงานวิจัยระยะที่ 1 ซึ่งทีมวิจัยต้องร่วมกันเดินสำรวจสภาพลำน้ำและเก็บข้อมูลในพื้นที่ลำน้ำแม่ลายน้อยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 คือการศึกษาสภาพลำน้ำแม่ลายน้อยและลำน้ำสาขาในอดีตและปัจจุบัน
2. การสำรวจลำน้ำแม่ลายน้อยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ลำน้ำแม่ลายน้อยบริเวณบ้านปางจำปีจากสะพานคอนกรีตแรกในหมู่บ้านถึงฝายคอนกรีตบริเวณกลุ่มบ้านบ้านป๊าว และช่วงที่ 2 ลำน้ำแม่ลายน้อย บริเวณบ้านป๊อก ตามเส้นทางเดินบริเวณหลังวัดบ้านป๊อก (ปางใน) ซึ่งเรียกว่าห้วยปู่เทื้อ โดยการเดินสำรวจตามลำน้ำห้วยสาขาของลำน้ำแม่ลายการสำรวจลำน้ำร่วมกันครั้งนี้พบว่าสภาพลำน้ำแม่ลายน้อยบริเวณบ้านปางจำปีและบ้าน ป๊อกมีความแตกต่างกันหลายลักษณะ ทั้งสภาพพื้นที่และการใช้ประโยชน์พื้นที่(ดังนั้นจึงต้องการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน)การเดินสำรวจร่วมกันทำให้ทีมสกว.ได้กระตุ้นให้ทีมวิจัยได้คิดลึกซึ้งขึ้นจากสิ่งที่ทีมวิจัยได้เห็นจนจินตนาการ
3. หลังจากการสำรวจได้มีการสรุปร่วมกันเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพูดคุยวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมตามความเป็นจริงในขั้นต่อไป ซึ่งจากการศึกษาสภาพพื้นที่ของทั้ง 2 ชุมชน พบว่าค่อนข้างมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน การทำงานในเฟส 2 จึงต้องมีการวางแผนที่แตกต่างกัน คือบ้านป๊อก ซึ่งมีสภาพป่า - ลำน้ำที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว แต่ยังมีปัญหาด้านอาชีพอาจต้องมีการค้นหาอาชีพเสริมที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ - ชุมชน และสอดคล้องกับการปลูกเมี่ยงซึ่งเป็นอาชีพหลัก ส่วนบ้านปางจำปีมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ริมลำน้ำค่อนข้างมากและอาจส่งผลกระทบต่อในอนาคต ดังนั้นการอนุรักษ์ฟื้นฟูลำน้ำการแบ่งพื้นที่ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่จึงต้องดำเนินการก่อน

สรุปการดำเนินงานทีมวิจัยโครงการฯ แม่ลายน้อย

จุดเด่น

1. ภาวะผู้นำ

- 1.1 นายสวัสดิ์ ขัติยะ หัวหน้าทีมวิจัยเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงและอดทนในการทำงาน รวมทั้งเป็นที่ไว้วางใจของชุมชนทำให้สามารถดำเนินการวิจัยไปได้ด้วยดี สามารถดึงเอาชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมได้ในระดับหนึ่ง โดยใช้ความเข้าใจ ใจเย็น มีสัมมาคารวะ และการเป็นคนในพื้นที่ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่าย
 - 1.2 หัวหน้าทีมวิจัยใฝ่หาความรู้ให้กับตัวเองตลอดเวลาเมื่อมีปัญหาหมักปรีक्षाที่เลี้ยว หรือขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์มากกว่า
 - 1.3 หัวหน้าทีมวิจัย พยายามเรียนรู้ชุมชนและปรับการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน รู้ว่าควรให้ใครทำงานแบบใดจึงจะเหมาะสม
2. การเปิดใจเรียนรู้ของทีมวิจัย ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในชุมชนเช่นผู้ใหญ่บ้าน อบต. ซึ่งต่างมีภาระหน้าที่มากมายแต่สามารถแบ่งเวลาส่วนหนึ่งให้กับงานวิจัย โดยหัวหน้าทีมวิจัยจะแบ่งงานให้แต่ละคนแตกต่างกันไปตามความถนัด เหมาะสมสอดคล้องกับอาชีพ เพื่อไม่ให้งานวิจัยกระทบกับอาชีพ
 3. การประชุมที่มีความสม่ำเสมอ การพูดคุยกับทีมวิจัยที่มีสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการทำงานและกระตุ้นทีมรวมทั้งการเปิดโอกาสให้ทีมทุกคนได้ไปเรียนรู้นอกพื้นที่ในเวทีเพื่อนวิจัย เพื่อเปิดหูเปิดตาและเรียนรู้การทำงานวิจัยกับโครงการอื่นๆ
 4. การหาโอกาสนำประเด็นการวิจัยไปพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่ต่างๆ เช่น งานบุญ งานศพ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ชาวบ้านรู้และเป็นการหาข้อมูลของทีมวิจัยไปด้วย (ซึ่งนอกจากจะทำให้ชาวบ้านหันมาสนใจการอนุรักษ์แล้วยังเป็นการฝึกให้ทีมวิจัยได้นำเสนอการทำงานของตนเองและแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านทั่วไปด้วย)
 5. การเริ่มต้นการทำงาน การแบ่งให้ทีมวิจัยได้ไปเขียนเรื่องราวของตนเอง ทำให้ทีมเกิดการเรียนรู้และเพิ่มทักษะหลายๆ ด้าน เช่น จากที่ไม่เคยได้เขียนสรุปประเด็นก็ได้ฝึกทำ ทำให้ทีมได้คิดวิเคราะห์วิถีชีวิตของตนเองซึ่งโยงไปถึงชุมชนและการใช้ทรัพยากร ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งทีมสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญต่อทรัพยากรที่เคยนำไปใช้ จนทำให้ปัจจุบันมีความเสื่อมโทรมลง (เป็นแรงกระตุ้นให้ทีมให้ทีมตั้งใจทำงานอนุรักษ์มากขึ้น)

จุดด้อย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เป็นเอกสาร ทั้งเอกสารข้อมูลการวิจัยและเอกสารการเงิน หัวหน้าทีมวิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมเพียงคนเดียว เนื่องจากทีมวิจัยคนอื่นๆ ไม่มีความถนัด และไม่มีเวลามากพอ ส่วนทีมวิจัยที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบด้านการเงิน ซึ่งมีตำแหน่งพอหลวมไม่มีเวลาและมอง

ว่างานวิจัยไม่ก่อให้เกิดรายได้จึงไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ภาระหนักต่างๆ จึงตกอยู่ที่หัวหน้าทีมฯ(จะปลดก็ไม่ได้เพราะเกรงใจ / กลัวจะเกิดปัญหาในชุมชน)

2. ทีมวิจัยบางคนมองว่าการทำวิจัยมองว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องเสียเวลาไม่ก่อให้เกิดรายได้ จึงเข้าร่วมบ้างแต่ไม่จริงจัง ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ยอมที่จะขอลोनตัว ทำให้หัวหน้าทีมวิจัยไม่กล้าที่จะนำคนอื่นซึ่งสามารถทำงานได้มาทำงานแทน ดังนั้นภาระหนักในการทำงานจึงตกอยู่กับทีมวิจัยไม่กี่คน
3. การเก็บข้อมูลยังไม่เป็นระบบระเบียบแม้ว่าจะมีการทำงานที่ค่อนข้างละเอียดแต่ข้อมูลค่อนข้างกระจัดกระจายทำให้เกิดความล่าช้าในช่วงที่ต้องมีการรายงานผลและสรุปผลการดำเนินงาน เนื่องจากหาข้อมูลที่เขียนไว้ไม่พบ รวมไปถึงเอกสารทางการเงินซึ่งแม้ว่าแต่ละเดือนจะมีการจดบันทึกค่าใช้จ่ายไว้แต่ไม่ได้มีการตามใบเสร็จรับเงินและลายเซ็นผู้รับเงินทันทีให้เสร็จไปแต่ละเดือน ทำให้เกิดปัญหาตามมาในช่วงรายงานผล

การเปลี่ยนแปลงในชุมชน การทำงานวิจัยโครงการฯของ 2 ชุมชน มีปัญหาแตกต่างกัน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันในบางส่วน

1. บ้านปางจำปี ซึ่งมีปัญหาลำน้ำแห้งแล้งที่ชัดเจนมีการพูดถึงลำน้ำแม่ลายน้อยมากขึ้น เนื่องจากการเข้าไปพูดคุยถามข้อมูลสภาพลำน้ำของทีมวิจัยในการพูดคุยกับชาวบ้านในสถานที่ต่างๆ เช่น วัด งานบุญ งานศพ ทำให้มีการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน มีการพูดถึงสภาพลำน้ำในอดีตความอุดมสมบูรณ์และวิพากษ์วิจารณ์กันถึงในปัจจุบัน เกิดการกระตุ้นให้ชาวบ้านนึกเสียดายสภาพลำน้ำในอดีต และให้ความสนใจกับทีมวิจัยมากขึ้น ในการที่จะสามารถทำให้ลำน้ำแม่ลายน้อยกลับฟื้นขึ้นมาเหมือนเดิม
2. ชุมชนปางจำปีเริ่มสนใจกับการอนุรักษ์จากตอนแรกไม่รู้จักรัก ไม่สนใจ แต่เมื่อได้ฟังบ่อยๆ ก็ให้ความสนใจในการทำงานของทีมมากขึ้นแล้วถามไถ่เมื่อพบหน้า หรือหากมีอะไรที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ก็จะเข้ามาหาทีม เป็นต้น
3. ในพื้นที่บ้านป็อกเป็นหมู่บ้านต้นน้ำ ปัญหาความเสื่อมโทรมของลำน้ำยังไม่เกิดขึ้นมากนัก แต่ก็ต้องร่วมกันดูแลเพื่อหมู่บ้านอื่นๆ ชุมชนให้ความสนใจกับการดูแลรักษาลำน้ำมากขึ้น เพราะมีการพูดคุยกันบ่อยๆ ในหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ 2 สรุปวิเคราะห์โครงการวิจัยชุมชนพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด : วันที่ 11 มกราคม 2548

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ ความเป็นมา และการดำเนินงานของโครงการวิจัยในพื้นที่ อ.ดอยสะเก็ด
2. เพื่อร่วมกันกำหนดกรอบการทำงานและสิ่งที่ทีมวิจัยต้องหนุนเสริมในแต่ละโครงการ

การวิเคราะห์โครงการ ประกอบด้วย

- สถานการณ์โครงการ
- คำถาม / ข้อสงสัย
- วัตถุประสงค์
- ผลที่จะได้รับ
- วิธีการ / กิจกรรม ซึ่งวิธีการเป็นหัวใจของการทำงาน และหากกระบวนการคิดจะมองเห็นเป็นรูปธรรม

จากการวิเคราะห์โครงการทั้งสิ้น 5 โครงการ ดังนี้

1. โครงการวิจัยการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าแม่กวง เพื่อให้เข้มแข็งและยั่งยืน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

จากการบอกเล่าของนายโกสิน เสงจา หัวหน้าทีมวิจัย และประธานกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าแม่กวง มีจุดเริ่มโดยโครงการพระราชดำริ ได้ทำการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงหมูป่าให้แก่ชุมชนในพื้นที่โครงการป่าขุนแม่กวง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการล่าสัตว์ป่า และเป็นอาชีพเสริมรายได้แก่ชาวบ้าน โดยได้มีการฝึกอบรมเลี้ยงหมูป่าแก่ชาวบ้านที่เข้าไปอบรมนั้นหวังเพียงว่าได้หมูกลับมาเลี้ยง ซึ่งต่อมาการเลี้ยงหมูป่าของชาวบ้านก็เกิดปัญหาขึ้น คือ ชาวบ้านไม่สามารถทำการเลี้ยงหมูป่าในระบบกลุ่มได้และเมื่อเลี้ยงแล้วก็ขายไม่ได้ นายโกสิน เสงจา ได้เห็นปัญหา ประกอบกับได้เข้าไปศึกษาดูงานเครือข่ายหมูป่าจากต่างจังหวัด จึงได้เกิดความคิดที่จะจัดตั้งเครือข่ายผู้เลี้ยงหมูป่า และได้เข้าไปปรึกษาถึงแนวทางการจัดตั้งเครือข่ายกับอาจารย์คณิต ธนธรรมเจริญ หัวหน้าฝ่ายศึกษาและพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จากนั้นต่อมาก็ได้เครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าแม่กวงขึ้น พร้อมทั้งติดต่อกับอีกหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยในการสร้างกระบวนการกลุ่ม

แต่เมื่อดำเนินการในรูปแบบกระบวนการกลุ่มระยะหนึ่ง ก็เกิดคำถามขึ้นมาว่าเราจะพัฒนาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าให้เข้มแข็งและยั่งยืนได้อย่างไร เมื่อได้ทำงานวิจัยนี้แล้วจึงได้คำตอบร่วมกันว่าหากต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วม ทุกคนต้องไม่มีการครอบครอง ภาระสังคม ซึ่งเป็นปัญหาเศรษฐกิจ

สถานการณ์ปัจจุบัน

ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งจะมีปัญหาคือทีมวิจัยจะไม่ค่อยมีเวลาเพราะติดภารกิจทางราชการ แต่หัวหน้าทีมวิจัยก็สามารถดึงการมีส่วนร่วมจากทีมวิจัยชุมชนและสมาชิกเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าได้แม้ว่าจะอายุยังน้อย เนื่องจาก ความทุ่มเทใส่ใจในการทำงานอย่างเต็มที่ ทำให้ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือ จากสมาชิกที่เป็นผู้อาวุโสกว่า

วิเคราะห์ตามแนวคิด PAR (Participatory Action Research) พบว่า โครงการวิจัยเครือข่ายผู้เลี้ยงหมูป่าฯ มีลักษณะคือ

P = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง

A = การเคลื่อนไหว หรือการทำกิจกรรมภายในอยู่ในระดับสูง

r = ด้านเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยยังขาดอยู่พอสมควร

สิ่งที่พึงเล็งควรเพิ่มเติม

1. เมื่อทีมวิจัยเข้าประชุมแล้ว ได้มีการจดบันทึกไว้ แต่เมื่อนำมาแปลเพื่อสรุปข้อมูลนั้นไม่สามารถทำได้ เนื่องจากไม่เข้าใจในรายละเอียดของสมาชิกที่ได้ทำการบันทึกมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ทีมพึงเล็งควรเข้าไปหนุนเสริม

2. ทีมพึงเล็งควรช่วยหนุนเสริมและพัฒนาด้านเนื้อหา (ทำ r ให้เป็น R)

2. โครงการวิจัยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากลในการพัฒนาอาชีพการผลิตเลี้ยงแบบยั่งยืนของชุมชนบ้านปางอัน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

สถานการณ์ปัจจุบัน

โครงการวิจัยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นฯ มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของเมืองผ่านงานวิจัย การดำเนินโครงการผ่านมาระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังประสบปัญหา การมีส่วนร่วมของชุมชน หัวหน้าทีมเป็นคนจากภายนอกชุมชน และคิดแยกส่วนกับชุมชนอยู่มาก เนื้อหางานจึงเน้นหนักไปที่ข้อมูลด้านเอกสารที่มีค่อนข้างมาก เนื่องจากหัวหน้าทีมมีฐานข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เก็บไว้ แต่ขาดการดึงการมีส่วนร่วมของทีม การเคลื่อนไหวในภาพรวมยังมีค่อนข้างน้อย

วิเคราะห์ตามแนวคิด PAR (Participatory Action Research) พบว่า

p = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ

a = การเคลื่อนไหว หรือการทำกิจกรรมภายในอยู่ในระดับสูง

R = ด้านเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยถือว่ามีความละเอียดมากพอสมควร แต่ควรจะเป็นคำพูดที่กลั่นมาจากความคิดของทีมวิจัยไม่ควรจะนำเอกสารที่ได้มีการรวบรวมมาเขียน

สิ่งที่ทีมพี่เลี้ยงควรเพิ่มเติม

1. ช่วยในด้านการสืบค้นภูมิปัญญาสากล โดยเฉพาะเรื่องเมียง เพื่อเป็นข้อมูลการทำวิจัยของทีมวิจัย ซึ่งยังขาดความสามารถในการหาข้อมูลด้านนี้
 2. ดูกระบวนการ เนื้อหาของงานวิจัย และกระตุ้นให้ทีมวิจัยมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวภายในทีมให้มากขึ้น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทีมวิจัย
 3. ควบกระตุ้นหนุนเสริมให้ทีมวิจัยเพิ่มด้านการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและการเคลื่อนไหวภายในทีมวิจัยให้มากขึ้น (p ให้เป็น P และ a ให้เป็น A)
3. โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำแม่ลายน้อย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านปางจำปีและบ้านปือก ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

สถานการณ์ปัจจุบัน

โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนฯ เกิดขึ้นจากความต้องการพื้นที่ชุ่มน้ำแม่ลายน้อย ซึ่งกำลังประสบปัญหาเสื่อมโทรม และมีความขัดแย้งแย่งชิงทรัพยากร จากลำน้ำที่นับวันจะมีน้อยลง หัวหน้าทีมวิจัยมีแนวคิดหากมีการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมด้วย ก็จะทำให้การอนุรักษ์ และพื้นที่ชุ่มน้ำแม่ลายน้อย มีความเป็นไปได้มากขึ้น และหากจะประสบความสำเร็จก็ควรที่จะเป็นการดำเนินงานร่วมกัน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านปือก และบ้านปางจำปี ซึ่งทั้งสองหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ที่ใช้ลำน้ำสายเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทรัพยากร รวมทั้ง การดำเนินการร่วมกันทั้งสองหมู่บ้านน่าจะสามารรถทำให้การอนุรักษ์ และพื้นที่ชุ่มน้ำแม่ลายน้อย ประสบความสำเร็จมากกว่าทำเพียงหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง

ลักษณะการทำงานของทีมวิจัยในช่วงที่ผ่านมา

- การพูดคุยชักชวนชาวบ้านมาร่วมเป็นทีมวิจัยชุมชน โดยผ่านความสัมพันธ์ส่วนตัว และการทำงานร่วมกันมาตลอด ทำให้เห็นวิธีการทำงาน และศักยภาพในการทำงานของแต่ละคน
- วิธีการดึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการที่ชักชวนเอาแกนนำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย อบต. มาร่วมเป็นทีมวิจัย เนื่องจาก บุคคลกลุ่มนี้จะมีศักยภาพสูงในการรวมกลุ่มชาวบ้าน เรียกประชุม และดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้าน
- การประชุมชาวบ้านจะแยกประชุมบ้านปือกและบ้านปางจำปี แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาประชุมรวมกันอีกครั้ง
- การหาข้อมูลต่างๆ จากการร่วมงานสำคัญต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น วันพระ ซึ่งจะมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้านหลายๆ กลุ่ม ทีมวิจัยซึ่งมีประสบการณ์ มีข้อมูลในตัวเอง จะเป็นการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสิ่งที่เรารู้เป็นหลัก

- การแบ่งหัวข้อให้ทีมวิจัยหาข้อมูลจะแบ่งตามความถนัด ความรู้ของแต่ละคน และการให้อิสระกับทีมพยายามเขียนสิ่งที่ตนเองรู้จักก่อน
- การเดินสำรวจลำน้ำแม่ลาย ขาดเป้าหมายของการเดินสำรวจ แต่ก็ได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและแตกต่างของสภาพห้วยของบ้านป๊อกและบ้านปางจำปี

สรุปงานวิจัย

วิเคราะห์ตามแนวคิด PAR (Participatory Action Research) พบว่า มีการใช้ข้อมูลเป็นตัวเดินเรื่อง ฐานการวิจัยเป็นตัวดำเนินงานอย่างชัดเจน

P = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง สามารถถึงการมีส่วนร่วมได้ดีมาก

A = การเคลื่อนไหว หรือการทำการกิจกรรมภายในอยู่ในระดับสูง

R = ด้านเนื้อหาที่มีความละเอียดดีมาก

เพิ่มเติม

การจัดการความรู้ของทีมวิจัย มีหลักดำเนินการสำคัญ คือ

- สิ่งที่เราเรียกว่า ความรู้ ใช้อะไรเป็นตัวตัดสินใจ โดยในเชิงเนื้อหา คือ สิ่งที่ได้มา และในเชิงกระบวนการ คือ ได้มาอย่างไร
- สารสำคัญอยู่ที่กิจกรรมแต่ละตัว กลุ่มทีมวิจัยเกิดความรู้อะไรบ้าง ที่ผ่านมามีหน้าทีมเป็นผู้ประเมินทุกอย่าง แล้วทีมวิจัยคนอื่นๆ ได้ความรู้อะไรบ้าง
- เนื้อหาซึ่งได้จากคนหนึ่งๆ แล้วบอกต่อไปยังคนอื่นๆ ไป แต่ละคนอยู่บนฐานของอะไร
- ผลในเชิงงานวิจัยที่เกิดขึ้นทั้งชุมชน ตัวชี้วัดคืออะไร และใช้อะไรเป็นตัวสื่อสาร
- การจัดการความรู้ ระดับปัจเจก ทำอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไร
- เงื่อนไขการจัดการกระบวนการเรียนรู้ คือ หัวหน้าทีมเป็นคนจัดการ ดึงความรู้ออกมาจากทีมแต่ละคน (ภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม เป็นความรู้เชิงกระบวนการวิจัย)

4. โครงการวิจัยการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านป่าสักงาม หมู่ที่ 1 ตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

สถานการณ์ปัจจุบัน

ชาวบ้านชุมชนบ้านป่าสักงามในอดีตมีอาชีพตัดไม้ขาย ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม และต้องพบกับความลำบากยากแค้น สภาพปัญหาที่มีความขัดแย้งสูง ทรัพยากรมากแต่ชาวบ้านบริหารจัดการเองไม่ได้ มีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือจนทำให้กิจกรรมส่วนใหญ่ของชาวบ้านป่าสักงาม มีลักษณะถูกอุ้มชูจากภายนอก

งานวิจัยการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2547 พบว่า วิถีชีวิตของคนบ้านป่าสักงานนั้นสวนทางกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตที่เป็นอยู่คือ การออกไปหางานนอกบ้าน และส่วนใหญ่ชาวบ้านยังไม่เข้าใจกับคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง

การมีส่วนร่วมทั้งของชุมชนและทีมวิจัยนั้นมีน้อยมาก ชาวบ้านยังไม่เข้าใจว่าทีมวิจัยกำลังทำอะไรอยู่ นอกจากนี้ทางผู้นำชุมชนก็ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร ทำให้การเคลื่อนไหวภายในชุมชนยังมีน้อยอยู่ ซึ่งส่งผลให้ทางด้านเอกสารก็ยังมีน้อยมาก

สรุปงานวิจัย

วิเคราะห์ตามแนวคิด PAR (Participatory Action Research) พบว่า

p = การมีส่วนร่วมของทีมวิจัย และชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ไม่มีการรวมกลุ่มประสานงานกันเท่าที่ควร

a = การเคลื่อนไหว หรือการทำกิจกรรมภายในอยู่ในระดับต่ำ

r = ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับต่ำ

ในช่วงที่ 2 มีการปรับการดำเนินงานเป็นการลดความรู้ ถอดวิถีชีวิตของคนป่าสักงาน โดยถ่ายทอดสู่กลุ่มเยาวชน

สิ่งที่พึงเล็งควรเพิ่ม

- กระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนกับทีมวิจัย การเคลื่อนไหวภายใน และด้านเนื้อหาด้านเอกสารวิชาการ
- ช่วยถอดเทปเพื่อสรุปเนื้อหางานวิจัยของทีมวิจัย
- สังเกตเด็ก และเยาวชน โดยการตั้งคำถาม เพื่อให้เด็กได้คิด และวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากการทำงานร่วมกับทีมวิจัย

5. โครงการวิจัยกระบวนการการเรียนรู้การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

สถานการณ์ปัจจุบัน

ประเด็นหลักของงานวิจัยคือ เรื่องหนี้สิน โดยการดำเนินการขั้นแรก คือ การให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ตนเองก่อน และการพัฒนาแต่ละอย่างชุมชนมีการเรียนรู้อะไรบ้าง

ในด้านทีมวิจัยบ้านแม่หวานภายหลังจากที่ทำงานวิจัยไปได้ระยะหนึ่งพบว่า หัวหน้าทีมวิจัยยังไม่มีความเข้าใจในงานวิจัยเท่าที่ควร แม้จะได้รับคำแนะนำแล้ว การดำเนินงานจะทำการศึกษาชุมชนทั้งหมด โดยการดึงความรู้ของชุมชนเป็นหลัก และศึกษาบริบทชุมชน

สิ่งที่พึงเลียงควรเพิ่มเติม

ควรหนุนเสริมและกระตุ้นทั้งการมีส่วนร่วมของทีมวิจัย การเคลื่อนไหวภายในทีม และด้านเอกสาร สิ่งที่สำคัญควรทำให้ทีมวิจัยเข้าใจถึงงานวิจัยก่อน

บทบาททีมที่เลียง

- หนุนกระบวนการการเก็บข้อมูลของแต่ละโครงการ
- ถอดวิธีการทำงานของแต่ละทีม
- วิเคราะห์ความรู้เชิงเนื้อหา ว่าทีมวิจัยสามารถปฏิบัติตามที่วางไว้ได้หรือไม่
- เก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- จับเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการวิจัยของทีมวิจัยชุมชน
- ช่วยตั้งคำถามแก่ทีมวิจัย
- กระตุ้นในการคืนข้อมูลกลับสู่ชุมชน
- ช่วยออกแบบรูปแบบการนำเสนอ ให้เข้าใจง่าย กระชับ (ไม่เกิน 20 นาที)

กิจกรรมที่ 3 สรุปการประชุมสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่า : วันที่ 12 มกราคม 2548
ณ ที่ทำการเครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงหมูป่าแม่กวัง ต. ป่าเมียง อ. คอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. ทบทวนการทำงานของกลุ่มที่ผ่านมา
2. ปรึกษาเรื่องเงินวิสาหกิจชุมชน (รทส.)
3. การวางแผนงานช่วงที่ 2 (สกว.)
4. โครงการพัฒนาอาชีพ

การดำเนินงานที่ผ่านมา น่าพอใจในระดับหนึ่ง โดยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

1. การศึกษาดูงาน
2. การจัดทำแผนงาน
3. การเตรียมเสนอขอเงินจากแหล่งทุน คือ สถาบันการเงินและหน่วยงานของรัฐ

ความคิดเห็นของสมาชิก

1. ต้องการให้กลุ่มรับซื้อลูกหมูของสมาชิก เนื่องจากลูกหมูคุณภาพไม่ดี แต่มีการแพร่พันธุ์จำนวนมาก แต่ไม่สามารถขายได้ โดยเฉพาะตัวผู้ สมาชิกเสนอแนะให้มีจุดรวบรวมลูกหมู เพื่อส่งขายข้างนอก แต่ก็อาจจะทำให้กลายเป็นภาระของผู้เลี้ยง
2. หมูที่ไม่สามารถขายได้เป็นเพราะตลาดไม่กว้างและผู้ซื้อมีน้อย ส่วนคุณภาพสมาชิกมองว่าถ้าหากเป็นหมูพันธุ์แท้ก็อาจจะทำให้ขายได้ดีกว่า และตัวสมาชิกเองก็ไม่แน่ใจว่าพันธุ์แท้จะเป็นอย่างไร เพราะที่ผ่านมามีขึ้นอยู่กับผู้ซื้อมากกว่า แต่ส่วนใหญ่หากเป็นหมูตัวเมียคนที่ซื้อจะไม่ดูแลเอามาก
3. หมูป่าที่เลี้ยงมีต้นทุนการเลี้ยงค่อนข้างสูง เพราะโตช้า คนซื้อมักจะกดราคาทำให้ขายได้ราคาต่ำ
4. การตั้งกลุ่มที่ผ่านมายังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และในปัจจุบันสมาชิกยังต้องหาตลาดเอง
5. อาจจะมีการเช่าที่ขายในตัวอำเภอคอยสะเก็ด เพราะเป็นจุดที่มีการขนส่งผลผลิตอยู่เสมอ
6. ต้องศึกษาระบบการจัดการกับเนื้อหมูป่า โดยอาจมีการเปิดเขียงหมูจุดที่น่าสนใจมีอยู่ 3 จุดด้วยกัน คือ ในตลาดคอยสะเก็ด ปากทางเขื่อน ปากทางศูนย์

แนวทางแก้ไข

ปัญหาเลี้ยงแล้วขายไม่ได้ เพราะคนซื้ออยู่ในวงจำกัด และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่เต็มที่ ดังนั้นจึงต้องหาตลาดชุมชน เช่น ในตลาดคอยสะเก็ด ปากทางเขื่อน ปากทางศูนย์ ซึ่งกลุ่มจะต้องดำเนินการในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. ค่าเช่า, กระบวนการฆ่าหมูที่ได้มาตรฐาน
2. การควบคุมปริมาณผลผลิต

คำแนะนำจาก สกว.

1. การลงทุนของกลุ่มในเบื้องต้น อาจต้องขอสนับสนุนจาก ธกส. ซึ่งการลงทุนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่เราจะต้องสร้างตลาดของเราเอง
2. พื้นที่บริเวณคอยสะเก็ดอาจไม่เหมาะสมที่จะตั้งร้านเพราะมีรถผ่านไปผ่านมาน้อยเกินไป
3. ปัจจุบันกลุ่มมีเงินวิจัยประมาณ 100,000 บาท และหากกู้ยืม ธกส.มีประมาณ 500,000 บาท อาจนำมาดำเนินการโดย นำเงินของสกว. ซึ่งเป็นเงินให้เปล่ามาดำเนินการในด้านผลิตภัณฑ์ ส่วนเงินทุนจากธกส. อาจนำมาเป็นทุนหมุนเวียนและดำเนินการด้านการตลาด

เงินจากสกว. 100,000	→	ออกแบบผลิตภัณฑ์
	→	ศึกษาเรื่องการตลาด
	→	ประเมินผล
เงิน ธกส. 500,00	→	สถานที่ เช่น อาคาร ผู้ดูแล ประมาณ 200,000 บาท
		คุณภาพสินค้า โดยอาจ ไม่ใช้หมูป่าอย่างเดียวนะ ประมาณ 300,00 โดยในการดำเนินงานที่วิจัยต้องคิดให้ชัดเจนว่าจะต้องลงทุนอะไรบ้าง
การคำนวณการลงทุน	→	หากสมาชิกร่วมกันกู้ 38 ครั้วเรือน
		เฉลี่ยรวมคอกเบี้ย 40,000บาท/ปี
		3 บาท/วัน/ครั้วเรือน

แผนโครงการระยะที่ 2 ให้ดำเนินการตามโครงการที่วางไว้คือ

1. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยกิจกรรม การประชุม การดูงาน การอบรม และการออกแบบ
2. ด้านการวางแผนเรื่องตลาด ประกอบด้วยกิจกรรม การประชุม การดูงาน การอบรม และการวางแผนการตลาด
3. ด้านการสรุปบทเรียน ประกอบด้วยกิจกรรม การประชุมประจำเดือนกรรมการ
4. ด้านการติดตามประเมินผลโครงการ

กิจกรรมที่ 4 สรุปผลการประชุมวางแผนการทำงานระยะที่ 2 : วันที่ 18 มกราคม 2548
โครงการ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
บ้านปางจำปี – บ้านป๊อก ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านปางจำปี ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ทีมวิจัยได้ทบทวนผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 และร่วมปรึกษาหารือในการวางแผนการทำงานระยะที่ 2

ผลการประชุม

ทบทวนกรอบงานวิจัย คือ เพื่อศึกษา ประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ สภาพลำห้วย การจัดการน้ำ ในอดีต-ปัจจุบัน และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ของ 2 พื้นที่ คือ บ้านป๊อก และบ้านปางจำปี

ผลการดำเนินงานระยะที่ 1

- การจัดเก็บข้อมูลวิถีชีวิตชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับลำน้ำแม่ลายน้อย ข้อมูลการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรลำน้ำแม่ลายน้อย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่มีส่วนสัมพันธ์กับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรลำน้ำ เช่น การทำไร่เลื่อนลอยในอดีต การใช้ประโยชน์ที่ดินริมฝั่งน้ำของชุมชนบ้านปางจำปี และการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนบ้านป๊อก ที่มีความแตกต่าง ตามสภาพวิถีชีวิตดั้งเดิมของแต่ละชุมชน ดังนั้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพลำน้ำแม่ลายน้อย เพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละชุมชน

- สภาพการณ์ ความเปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน พบว่า ในอดีตคนในชุมชนบ้านปางจำปีมีอาชีพทำนาข้าว หาของป่า ทำไร่ข้าว เลี้ยงครอบครัว ต่อมามีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปาภูเขา ทำให้เกิดกระแสบริโภคนิยม เช่น การใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้เกิดความต้องการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการขายที่ดินให้กับนายทุน แล้วทำการบุกเบิกพื้นที่ทำกินบริเวณสองฝั่งลำน้ำรวมไปถึงพื้นที่ป่า จึงส่งผลถึงความเสื่อมโทรมในปัจจุบันนี้

ข้อคิดเห็น

1. บ้านป๊อกเป็นพื้นที่ต้นน้ำ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากบ้านป๊อกมีการประกอบอาชีพเก็บใบเมี่ยง ดังนั้น คนในชุมชนจึงมีกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากร เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนอยู่แล้ว แต่ประสบปัญหา ราคาเมี่ยงถูก ดังนั้น อาชีพที่เหมาะสมและยั่งยืนของคนในชุมชนน่าจะมีการสอดคล้องในการอนุรักษ์สภาพลำน้ำแม่ลายน้อยด้วย เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรน้ำและป่าไม้เอาไว้

2. บ้านปางจำปี เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีการใช้ประโยชน์จากลำน้ำแม่ลายน้อยมากกว่าชุมชนบ้านป๊อก จากการใช้ประโยชน์ที่ทำกิน เช่น การทำสวนปลูกไม้ผล พืช ผัก ต่าง ๆ บริเวณสองฝั่งลำน้ำแม่ลายน้อย ทำให้มีการตัดโค่นไม้ร่มเงา และไม้ประเภชบน้ำเป็นจำนวนมาก จนทำให้เกิดสภาพความแห้งแล้งเสื่อมโทรมของสภาพลำน้ำ ดังนั้นชุมชนบ้านปางจำปี ควรได้มีการฟื้นฟูสภาพบริเวณริมสองฝั่งลำน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปางจำปี

3. บ้านปางจำปีควรสร้างตัวชี้วัดในการพึ่งตนเอง โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการดำเนินกิจกรรม ข้อมูลที่ นายธนากร ขัติยะ ทำอยู่ปัจจุบันเป็นข้อมูลที่ดีมากสามารถนำมาประกอบได้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการสำรวจ ที่ทำกิน หนี้สินครัวเรือน รายได้ครัวเรือน การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจภายในครอบครัวเป็นอย่างไร และจะส่งเสริมอาชีพอะไรให้เขาพึ่งตนเองได้ และไม่ทำลายระบบนิเวศของป่า และแผนการดำเนินงานในช่วงที่ 2 ควรจะ เป็นกิจกรรมที่ทดลองทำ ในสิ่งที่น่าจะเป็นบรรทัดฐานโดยใช้ข้อมูลที่เป็นอยู่ และดึงหน่วยงานภายนอกเข้าไปสนับสนุน เช่น โครงการหลวงดินตก ฯลฯ เพื่อประเมินสิ่งที่โครงการกำลังทำอยู่ว่าเป็นอย่างไร

4. นายวิจิตร อินจันทร์ เสนอว่าควรจะทำเส้นทางเดินธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวให้กับชุมชน

5. นายสวัสดิ์ ขัติยะ เสนอว่าให้ทำตามแนวพระราชดำริโดยรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่

6. ในการที่จะทำแหล่งท่องเที่ยว จะต้องมีการวางแผนที่ดี และให้รอบคอบว่า ทำแล้วจะให้ใครเข้ามาศึกษาเรียนรู้ หรือจะให้ใครเข้ามาท่องเที่ยว และถ้าเข้ามาเรียนรู้และเยี่ยมชมแล้วจะมีการบริหารจัดการอย่างไร แหล่งทุนในการดำเนินการจะหาได้จะที่ไหน ใครจะเป็นผู้สนับสนุน ที่สำคัญชาวบ้านในชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้ในด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่เช่นนั้นอาจจะขาดทุน และเป็นผลเสียกับชาวบ้าน และทรัพยากรที่สูญเสียไป

7. แผนในระยะที่ 2 ของโครงการ ควรจะมีการศึกษาตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ของในหลวงด้วย

สรุปแผนงานระยะที่ 2 ของโครงการการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง บ้านป๊อก บ้านปางจำปี

1. ทบทวนงานระยะที่ 1
2. กิจกรรมบ้านปางจำปี
 - ทำแนวเขตฟื้นฟูลำน้ำ
 - กำหนดเกษตรฟื้นฟูลำห้วย
 - สำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
3. กิจกรรมบ้านป๊อก ความเหมาะสมของอาชีพ
 - พัฒนาความรู้การพึ่งตนเอง
 - กำหนดรูปแบบพึ่งตนเอง

4. พัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนระดับชุมชน

5. ศึกษาทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ

กิจกรรมบ้านปางจำปี

1.ทำแนวเขตพื้นที่ปลูกหญ้า

กิจกรรม

- 1.1 ประชุมชาวบ้าน ชี้แจง / นำเสนอปัญหา / ฟังข้อคิดเห็น
- 1.2 ประชุมผู้ใช้ที่ดินรึมน้ำ / ชี้แจงการทำงาน
- 1.3 ศึกษาข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์รึมน้ำ
- 1.4 ศึกษาพืชสวน
 - ความเหมาะสมกับพื้นที่
 - คุณสมบัติการจับน้ำ
 - ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
- 1.5 ปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ

2. กำหนดรูปแบบเกษตรพื้นที่ปลูกหญ้า

กิจกรรม

1. ประชุมชาวบ้าน
2. ร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ และแนวเขตอนุรักษ์
3. ออกแบบกิจกรรมร่วมกับชุมชนและเยาวชน เช่น เขียนป้าย ประกาดคำขวัญ
4. ศึกษาดูงาน การอนุรักษ์พื้นที่ปลูกน้ำ
5. จัดกิจกรรมการอนุรักษ์น้ำ
 - พิธีเปิดป้าย
 - พิธีบวงสรวงผืนน้ำ ผีเจ้า

สำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

กิจกรรม

1. ประชุมชี้แจง
2. กำหนดเส้นทางเดิน / วางแผนในการเดิน
3. บันทึกเส้นทาง การศึกษาธรรมชาติ / แล่ดวง
4. ศึกษาดูงาน กิจกรรมเส้นทางเดินธรรมชาติ
5. ประชุมวางแผน
6. ทำแผนของงบประมาณ อบต.

กิจกรรม บ้านป๊อก

1. พัฒนาความรู้การพึ่งตนเอง
 - 1.1 การประกอบอาชีพ
 - 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าต้นน้ำ
2. กำหนดรูปแบบการพึ่งตนเอง
 - 2.1 สร้างตัวชี้วัดการพึ่งตนเอง
 - รายได้
 - หนี้สิน
 - การประกอบอาชีพ
 - 2.2 ศึกษาแนวทางการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชน

กิจกรรมร่วม (ทั้งบ้านป๊อก และบ้านปางจำปี)

1. สำรวจเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ
2. ศึกษาแนวทางตามพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง
3. ประชุมประจำเดือนทีมวิจัย
4. การคืนข้อมูลให้กับชุมชน
5. จัดเวทีนำเสนอผลงานสู่สาธารณะชน
6. ทำโมเดล เส้นทางน้ำ พื้นที่ป่า บ้านเรือน พื้นที่ทำกิน ลำน้ำสาขา

กิจกรรมที่ 5 สรุปการรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ครั้งที่ 25 : วันที่ 25 มกราคม 2548
ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารวิจัยสังคมและบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. ทีมวิจัยการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าแม่กวางเพื่อให้เข้มแข็งและยั่งยืน อำเภอคอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ทางทีมวิจัยหมูป่าได้ทำการรายงานความก้าวหน้าของงานวิจัยในระยะที่ 1 ในเวลาประมาณ 11.22 น. ซึ่งรายงานโดย นายโกสิน เสงจา นายมนูญ เทศนา และนายบุษกร แสงฟ้า

ในช่วงแรกนายโกสิน เสงจา ได้พูดถึง

- ที่มาของงานวิจัย
- โจทย์วิจัย
- คำถามย่อย
- วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานในระยะที่ 1

ซึ่งเนื้อหาสาระได้แนบอยู่ในเอกสารที่แจกแก่ผู้เข้าร่วมเวที และหลังจากนั้น ทางทีมวิจัย ก็ได้รายงาน ถึงผลการดำเนินกิจกรรมในระยะที่ 1 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 จัดประชุมทีมวิจัยและตัวแทนกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่า เพื่อชี้แจงโครงการและนักหมายลงพื้นที่ของกลุ่มหมูป่าในหมู่บ้านต่าง ๆ โดยใช้วิธีการแจ้ง ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่มีสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าในหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ 2 ลงพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหา ความต้องการ ในการเพาะเลี้ยงหมูป่าของสมาชิก หลังจากนั้น นายบุษกรก็นำเสนอต่อจากนายโกสิน ในด้านการเก็บข้อมูลว่า ในการเก็บข้อมูลนั้นมีปัญหาอุปสรรคก็คือ ในด้านพื้นที่บางพื้นที่ขึ้นไปลำบาก และปัญหาทางด้านในหมู่บ้านที่อยู่ ใน ต.เทพเสด็จ และ ต.ห้วยแก้ว ส่วนใหญ่ไม่สามารถติดต่อทางโทรศัพท์ได้ทำให้การติดต่อสื่อสารแต่ละครั้งเป็นไปอย่างยากลำบาก

กิจกรรมที่ 3 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการทำกิจกรรมที่ 2 เสร็จเรียบร้อยแล้ว

กิจกรรมที่ 4 จัดเวทีในการนำเสนอประสบการณ์การทำงานของสมาชิกกลุ่มและสอบถามถึงการเลี้ยงหมูป่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งทางทีมวิจัยก็พบว่า ในสมัยก่อนก็มีการเลี้ยงอยู่เหมือนกันซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ถ้ามีคนมาซื้อก็ขายไปโดยราคาหมูป่าในสมัยนั้นจะมีราคาตัวละประมาณ 50 บาท นอกจากนี้ยังได้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับสมุนไพรในการรักษาสัตว์ เช่น ต้นฝรั่ง สามารถแก้ท้องเสียที่เกิดขึ้นกับหมูได้ เป็นต้น และในปัจจุบันการเลี้ยงหมูป่า เกิดจากการส่งเสริมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในปี พ.ศ. 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการล่าสัตว์และเป็นอาชีพเสริมในครัวเรือน หมูป่าที่ศูนย์ส่งเสริมจะมีอยู่ 2 สายพันธุ์ คือ พันธุ์หน้าสั้น และพันธุ์หน้ายาว ในการให้อาหารในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ จะให้อาหารสำเร็จรูปผสมกับเศษผัก และรำ โดยมีอัตราส่วน อาหารสำเร็จรูป 10% เศษผัก/รำ 90%

กิจกรรมที่ 5-6 เป็นกิจกรรมการศึกษาฐาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทีมวิจัย โดยนายมนูญ เทศน้า เป็นผู้นำเสนอ

กิจกรรมที่ 5 การศึกษาฐานที่ เจดีย์แม่โขง พบว่า ในการทำงานที่นั่นมีการจัดการอย่างเป็นระบบ และทางชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย เมื่อดูกิจกรรมแล้วทางทีมก็มาร่วมกันสรุปว่า ทางสมาชิกรุ่นจะมีอาชีพหลาย ๆ อย่างเป็นอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก

กิจกรรมที่ 6 การศึกษาฐานที่ โชคชัยฟาร์ม บ้านอาจารย์โชคชัย ต.แม่จะจาน อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย เกี่ยวกับด้านการทำการเกษตรแบบธรรมชาติ ซึ่งมีการเลี้ยงหมูป่าโดยใช้วิธีเลี้ยงในคอกแกลบ ให้อาหารผสมจุลินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต หลังจากนั้นก็มีสมาชิกกลุ่มนำมาใช้ หลังจากที่ได้ดูงานมาแล้ว เช่น การเลี้ยงหมูป่าแบบธรรมชาติ เป็นต้น

ข้อค้นพบ (นำเสนอโดย นายโกสิน เสงจา)

- ค้นพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มนั้นเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้
 - การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่บนฐานความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้นำต่อผู้นำ
 - สมาชิกมีความเห็นอกเห็นใจกัน ยอมรับ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง
- ค้นพบว่า สมาชิกจะต้องอยู่ได้ก่อนถึงจะทำให้กลุ่มนั้นอยู่ได้

สรุป (สรุปโดย นายมนูญ เทศน้า)

- ในการทำงานนั้นความแตกต่างในด้านสภาพภูมิประเทศ เป็นโจทย์ให้คิด งานวิจัยช่วยได้มาก
- จากการทำงานวิจัยทำให้เรารู้ว่าเนื่องจากที่เราไม่รู้ เราจึงถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนบางกลุ่มที่มีโอกาสมากกว่า

- งานวิจัยทำให้เรามีศักดิ์ศรีในความเป็นคนมากขึ้น

ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

อาจารย์สมพงษ์ ช่วยสรุปให้กับทีมวิจัยว่า งานวิจัยนั้นช่วยให้เราได้ข้อมูล ได้ความรู้ ที่ทำให้เรารู้เท่าทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และมีข้อเสนอแนะในด้านการทำให้งานวิจัยกลุ่มมีความเข้มแข็ง

อ.สมคิด แก้วทิพย์ ให้ข้อสรุปดังนี้

- เป็นงานโครงการหนึ่งที่น่าสนใจ เจาะลึกคือกระบวนการสร้างความรู้ชุดใหม่
- เนื้อหามั่นคงใจ ประกอบทีมส่วนใหญ่เป็นผู้นำ ดูแล้วภาวะผู้นำของคนที่จะมาร่วมมี

ค่อนข้างมาก

- เห็นว่า หมูเป็นพาหนะ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ แล้วจะทำกันอย่างไรให้ไปถึงที่หมายโดยใช้คำเปรียบเทียบกับว่า เราจะขี่หมูขึ้นสวรรค์ได้อย่างไร

2. โครงการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย บ้านป๊อก บ้านปางจำปี ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ. แม่ฮอน จ.เชียงใหม่

ทีมวิจัยลำน้ำแม่ลายน้อยได้รายงานความก้าวหน้าในการทำงานวิจัยในระยะที่ 1 โดยนำเสนอ โดย นายสวัสดิ์ ขัติยะ นายวิจิตร อินจันทร์ และนายประสิทธิ์ มาทา ในการนำเสนอ นายสวัสดิ์ ได้เกริ่นนำเล็กน้อย หลังจากนั้นก็เป็นการนำเสนอเป็น VDO ภาพยนตร์เกี่ยวกับการทำงานวิจัยในระยะที่ 1 ของทีมวิจัยชุมชน โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

- ความเป็นมาของการทำวิจัย
- กิจกรรมในการทำวิจัยของทีมวิจัยชุมชน คือ
 - กิจกรรมการเก็บข้อมูลโดยทางทีมวิจัยจะมีวิธีการแบ่งหน้าที่ในการเก็บข้อมูลตามความถนัดของทีมงานวิจัยแต่ละคน คือ นายประสิทธิ์ มาทา มีความชำนาญเรื่องฝ่ายจึงรับหน้าที่ในการเก็บข้อมูลเรื่องการทำฝาย นายบุญเสริม โจมชัน เก็บข้อมูลเกี่ยวกับลำน้ำ
 - กิจกรรมการเดินทางสำรวจลำน้ำแม่ลายน้อยโดยทีมวิจัยและทางเจ้าหน้าที่ สกว.แม่ใจ จะร่วมกันไปเก็บข้อมูลของลำน้ำและพื้นที่ที่อยู่บริเวณลำน้ำ

ข้อค้นพบและสิ่งที่ได้จากงานวิจัย

- พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่า น้ำนั้นคือชีวิต คือต้นทุนของชีวิต จึงยังทำกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อลำน้ำ
- พื้นที่ในการทำการเกษตรในบ้านปางจำปีที่อยู่บริเวณริมลำน้ำจากความเห็นของนายธนากร ขัติยะ เห็นว่า เป็นการทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

หลังจากนำเสนอเสร็จก็มีเสียงปรบมือด้วยความชื่นชมและมีสมาชิกในที่ประชุมได้ชื่นชมในการนำเสนอ ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

อาจารย์ท่านหนึ่ง ให้ความคิดเห็นว่า การนำเสนอทำเนื้อหาสาระได้ดี และเวลาดูแล้วเข้าใจง่ายขึ้น

พระอาจารย์รูปหนึ่ง ได้กล่าวว่า วิธีการนำเสนอทำได้กระชับ เข้าใจง่าย และมีข้อเสนอว่า เมื่อได้ข้อมูลแล้วควรหาวิธี เช่น การจัดการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในประโยชน์ในลำน้ำ อย่างเท่าเทียม และการร่วมกันจัดการ โดยดูกระบวนการในการจัดการน้ำในชุมชน

อาจารย์สมคิด แก้วทิพย์ เห็นว่าประเด็นที่เป็นจุดเด่นคือ

- การวิเคราะห์คน และทีมงาน
- มีการกระจายงานให้ตามความถนัดของแต่ละคน
- ใช้การบันทึกและเอกสารมาสุ่ม ทำให้แต่ละคนได้ประสบการณ์ร่วมกัน

- ในประเด็น ที่เป็นของหน้าหมู่ หรือของสาธารณะ เช่น น้ำริน ฝาย อาจจะมี
กองทุนเพื่อช่วยเหลือกัน

อาจารย์สมพงษ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะมีใจความดังนี้ ในการทำวิจัยของทีม ในด้านความรู้ในการจัดการทรัพยากร มีความคิดหลักมาจากอะไร เห็นความจริงอะไรบ้าง ที่พอสรุปเป็นหลักการของทีมวิจัยของเรา การมีส่วนร่วมทั่วไปเป็นอย่างไร ชุมชนแม่ลาชน้อยจะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างไร แล้วจะมีหลักใหญ่ๆ ในการจัดการทรัพยากรน้ำให้ยั่งยืนได้อย่างไร

กิจกรรมที่ 6

สรุปประชุมทีมวิจัยชุมชนพื้นที่สมาคมนักวิจัยในพื้นที่ดอยสะเก็ด : วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2548
ณ ที่ทำการเครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงหมูป่าแม่กวัง ต. ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

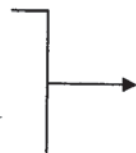
1. ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งสมาคมนักวิจัยท้องถิ่นภาคเหนือ
2. ร่วมกันหาแนวคิดของกลุ่มลุ่มน้ำกวัง ก่อนนำเสนอสมาคมฯ

สรุปสถานการณ์

1. สมาคมนักวิจัยท้องถิ่นภาคเหนือ คือ การรวมตัวกันของกลุ่มทีมวิจัยในพื้นที่ต่างๆ เช่น กลุ่มลุ่มน้ำกวัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกันและกันทั้งคนและกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยบางส่วนก็ยังคงมีความไม่เข้าใจในบทบาท หน้าที่และวัตถุประสงค์ของสมาคมอยู่พอสมควร
2. บทบาทหน้าที่ของสมาคม คือ
 1. เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกฝนของเพื่อนนักวิจัย ซึ่งจะอย่างไร ต้องกำหนดเป็นกิจกรรม โดยต้องวางกรอบให้ชัดเจน เพราะในโครงการวิจัยแต่ละโครงการจะมีจุดนำเรียนรู้แตกต่างกัน
 2. การจัดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ (แรงหนุน)
 3. การเป็นสื่อสังคมภายนอก
 4. การกำหนดนโยบายของรัฐบาล

ความรู้ใหม่จากการทำงาน

- ปัญหาที่มี
- แก้ปัญหาอย่างไร
- ฐานงานพื้นที่

ตัวชี้วัด

ถ้า.....สมาคมฯ ควรเป็นอย่างไร

สรุปการวิเคราะห์โครงการ

ทีมหมูป่า

อดีต

- สมาชิกเข้ามารวมกลุ่มเพราะมีความหวังว่าจะได้ / มี
- แต่เมื่อมารวมกลุ่มแล้วกลับไม่กล้าลงทุนหรือเสี่ยงทำ
- ในระยะแรกของกลุ่มจึงมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน และมีฐานข้อมูลที่ไม่เป็นระบบ

ระยะที่ 2

- ได้มีความพยายามหลอมเป้าหมายให้ร่วมกัน โดยเมื่อเห็นเป้าหมายแล้วเริ่มแก้ปัญหาก็เกิดความมั่นใจว่ามีอนาคต
- มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบมากขึ้น
- ปรับโครงสร้างของกลุ่มให้คนมีจำนวนน้อยลงแต่สามารถทำงานได้จริงๆ

ระยะที่ 3

- ได้คนที่สามารถร่วมทำงานและมีแผนพัฒนากลุ่ม
- การเอาปัญหาต่างๆ ร่วมพูดคุยกัน
- นำเอาฐานจากสมาชิกแต่ละคนขึ้นมา เช่น อาชีพทำสวนเมี่ยง ฯลฯ มาเป็นฐานในการเขียนแผน
- ปัจจุบันรู้และสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้แล้วจึงรู้ว่าจะต้องนำกลุ่มเข้าสู่วงจรธุรกิจ
- การทำการตลาดต้องมีการลงทุน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้วย จึงผลักดันให้กลุ่มเข้าสู่วิสาหกิจชุมชน ซึ่งต้องอาศัยเงินทุนจากการกู้ยืม ธกส.
- ปัจจุบันสมาชิกบางกลุ่มขอถอนตัวจาก 38 คน เหลือ 18 คน

การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้น คือ

1. ทีมวิจัยมีความรอบคอบในการดำเนินการต่างๆ ก็มากขึ้น
2. การทำงานมีการวางแผน
3. รอรับความเสี่ยงจากการดำเนินการ
4. กระบวนการคิดและแก้ไขปัญหาของทีมมักเกิดขึ้นทันที คือ เมื่อคิดว่าเป็นปัญหาก็จะพยายามหาวิธีแก้ไขทันที เช่น ปัญหาเรื่องสายพันธุ์
5. ทีมวิจัยสามารถจัดโครงสร้างต่างๆ ด้วยตนเอง มีความมั่นใจขึ้น

ปัญหา

การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของชุมชนอาจเกิดขึ้นกับเฉพาะทีมวิจัยที่ทำงานเป็นหลัก คือ โกลิน และพินัญญ แต่ทีมวิจัยคนอื่นๆ และสมาชิกกลุ่มหมู่บ้านคนอื่นๆ อาจยังไม่เกิดขึ้น

ทีมวิจัยป่าสักงาม

อดีต

- พื้นที่ป่าสักงามมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ทำให้สามารถทำมาหากินได้ง่าย จากทรัพยากรในป่า
- ชาวบ้านป่าสักงามไม่ทำอาชีพด้านการเกษตร มีการประกอบอาชีพรับจ้างเป็นหลัก

ปัจจุบัน

- ศึกษาการดำรงชีวิตในอดีตของชุมชนว่าสามารถอยู่ได้อย่างไร แต่ปัจจุบันกลับอยู่ไม่ได้ ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ลำบากขึ้น ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง
- มีผู้หวังดีเข้ามาในพื้นที่มาก มีเงินจากส่วนต่างๆ เข้ามาในพื้นที่มาก แต่ความเป็นอยู่ของก็ยังไม่ดีขึ้น กลับมีภาระหนี้สินมาก
- หน่วยงานต่างๆ เข้ามาเอาประโยชน์มากกว่ามาช่วย ชาวบ้านรู้สึกกระแวงไม่มั่นใจคนที่เข้ามาช่วย
- กลุ่มต่างๆ ที่เกิดในหมู่บ้านมีหลายกลุ่มแต่ปัจจุบันสามารถอยู่ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปุย 1 กลุ่มใหญ่ 6 กลุ่มย่อย มีสมาชิก 14 ครัวเรือน แต่ก็เป็นผู้จ้างบริษัทที่มาตั้งโรงงานผลิตปุยใบไม้ในชุมชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบ้าง แต่ก็ยังไม่มีใครศึกษา
- ชาวบ้านเรียกร้องสิทธิที่ดิน ซึ่งอยู่อาศัยมานานแล้วแต่ชาวบ้านไม่มีเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับงานวิจัย

- การมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและชุมชนไม่เกิดขึ้น ชาวบ้านมองว่างานวิจัยไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง
- ทีมวิจัยถอนตัวเองออกไปเนื่องจากรู้สึกว่างานวิจัยไม่ทำให้เกิดรายได้
- หัวหน้าทีมวิจัยประสบความยากลำบากในการทำงาน เนื่องจากชุมชนไม่ยอมรับ

การแก้ไขปัญหา

- การดึงกลุ่มเด็ก เยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยการให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอด
- เด็กและเยาวชนเป็นผู้ค้นหาข้อมูลโดยสอบถามจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง แทนการที่ทีมวิจัย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่สอบถามกันเอง
- การรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องเรื่องของที่ดิน ควรเป็นการเรียกร้องกันบนงานของข้อมูลที่เป็นจริง

สิ่งที่พบ

- ทีมชุมชนไม่เกิดการมีส่วนร่วมอาจเนื่องมาจากความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ไม่มีเพราะชาวบ้านไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน
- แนะนำให้หัวหน้าทีมสรุปสาเหตุ ข้อค้นพบที่ได้จากการทำงาน และการที่ชุมชนไม่เกิดการมีส่วนร่วม โดยมีประเด็น คือ
 1. การสะท้อนผลที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนออกมา
 2. ชาวบ้านรู้ปัญหาแต่ไม่คิดจะแก้ไข เพราะอะไร
 3. ทีมวิจัยไม่สนใจดำเนินกิจกรรมมองว่าไม่ใช่เป็นเรื่องของตนเอง เพราะอะไร

ทีมลำน้ำแม่ลายน้อย

อดีต

- น้ำแม่ลายน้อยประสบปัญหาความเสื่อมโทรมและแห้งลงเรื่อยๆ ชาวบ้านประสบปัญหาความเดือดร้อนในการทำมาหากิน ส่งผลกระทบให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งและการหาปลาผิดวิธี เช่นการใช้ยาเบื่อและการระเบิด
- ชุมชนมีความพยายามแก้ไขปัญหา เช่นการวางกฎระเบียบ แต่ก็ไม่สำเร็จ ชาวบ้านและแกนนำมองว่าต่อไปชาวบ้านเองจะเดือดร้อน
- สาเหตุหนึ่งที่ทำให้พื้นที่ริมลำน้ำเสื่อมโทรม คือ การทำไร่เลื่อนลอยตั้งแต่อดีต แต่เมื่อมีการจ้างทำสวนป่า ชาวบ้านมีรายได้ดีน้ำพอใจก็ไม่มาแผ้วถางริมลำน้ำอีก แต่เมื่อมีการยกเลิกการทำสวนป่า ชาวบ้านก็หันมาแผ้วถางป่าทำไร่อีก

ปัจจุบัน

- ชาวบ้านส่วนใหญ่ประสบปัญหาหนี้สิน บางส่วนกู้เงินมาทำสวนแต่ไม่ประสบความสำเร็จ การพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาส่งเสริมก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ
- ปัจจุบันการทำนาข้าวเหลือเพียง 2 ไร่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ขายที่ดินให้กับนายทุน
- การปลูกกาแฟต้นทุนปุ๋ยเคมีค่อนข้างสูง แต่ราคากาแฟลดลง
- ปัญหาหนี้สินและการทำการเกษตรไม่ได้ผล ทำให้ชาวบ้านหันมาตัดไม้ขาย เพราะทำงานรายได้ดี แต่ส่งผลเสียต่อลำน้ำ
- งานวิจัยเริ่มต้นจากการมองอาชีพที่สามารถทำได้ในพื้นที่ คือ การเพาะเลี้ยงกุ้งฝอยเป็นอาชีพเพื่อเป็นกุศโลบายให้ชาวบ้านดูแลป่า น้ำ เพื่อให้มีน้ำที่ดีสำหรับเพาะเลี้ยงกุ้ง
- การพูดคุยกันระหว่างทีมงานและชาวบ้านบ่อยๆ ทำให้ชาวบ้านเริ่มเข้าใจและร่วมงานวิจัยที่เกิดขึ้นในชุมชน
- ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้

วิธีการดึงการมีส่วนร่วม

- ทีมวิจัยมองว่าต้องเป็นผู้ให้ก่อน โดยการให้ความช่วยเหลือทุ่มะทำงานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนเพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นและเกิดความไว้วางใจในที่สุด เมื่อทีมวิจัยขอความร่วมมือหรือทำงานวิจัยชุมชน ชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมอย่างดี
- การดึงการมีส่วนร่วม โดยผ่านความเข้มแข็งของแกนนำที่เป็นที่เคารพนับถือ ถ่ายทอดให้กับชาวบ้านตามความถนัด เช่น นายวิจิตร อินจันทร์ ประธานประชาคม อดีตผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านมักนำเอาความรู้ต่างๆ ของงานวิจัยมาถ่ายทอดให้กับชาวบ้านโดยผ่านการเล่าเจ๊ยะ

- ทีมวิจัยโดยเฉพาะหัวหน้าทีมวิจัย ต้องพยายามมองชุมชนให้ลึกซึ้งแตกฉาน ต้องรู้ว่าใครเป็นใครในชุมชน มีอุปนิสัยอย่างไร แล้วนำเอาข้อดีต่างๆ ของแต่ละคนมาใช้ในการทำงาน ให้แต่ละคนทำงานในสิ่งที่ตนถนัด ก็จะสำเร็จการมีส่วนร่วมได้ส่วนหนึ่ง

กิจกรรมที่ 7

สรุปผลการประชุม “สมาคมนักวิจัยท้องถิ่น ภาคเหนือ” :วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2548

ณ รัชนีแอนด์รีสอร์ท ต.แม่ใจ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

โครงการวิจัยท้องถิ่น ภาคเหนือ ทุกโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย สกว. แม่ใจ

วัตถุประสงค์ในการจัดประชุม

1. เพื่อวางแผนการจัดตั้งสมาคมนักวิจัย ภาคเหนือ
2. เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องของการจัดกิจกรรม และการดำเนินงานของสมาคมนักวิจัยภาคเหนือ
3. เพื่อมีแนวทางการดำเนินงาน สมาคมนักวิจัย ภาคเหนือ ไปในทิศทางเดียวกัน

จากการประชุมเวทีเพื่อนวิจัย ครั้งที่ 6 วันที่ 22 - 23 มกราคม 2548 มติที่ประชุมลงความเห็นให้จัดตั้งสมาคมนักวิจัยท้องถิ่นขึ้นเพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยท้องถิ่น โดยใช้ชื่อว่า “สมาคมนักวิจัยท้องถิ่น ภาคเหนือ” โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการดำเนินการเรียบร้อยแล้ว (รายชื่อตามเอกสารร่าง)

วัตถุประสงค์ของสมาคม

1. เพื่อเผยแพร่งานวิจัยไปสู่สาธารณะชน
2. สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
3. ติดตามช่วยเหลือสนับสนุนงานวิจัย
4. เสนอผลงานวิจัยไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่มีบทบาทในการทำงานวิจัยไปต่อยอดให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
5. ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหารายได้เข้าชมรม
6. กิจกรรมใด ๆ ของสมาคมจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง

ประเด็นหารือในที่ประชุมมีดังต่อไปนี้

- นายกสมาคม ได้ทบทวนถึงการประชุมครั้งที่แล้วในเรื่องของการจัดตั้งสมาคม นักวิจัยภาคเหนือ โดยตั้งข้อเสนอนในที่ประชุมว่า ระหว่างรอการยื่นเอกสารการขอจดทะเบียนตั้งเป็นสมาคมควรตั้งเป็นชมรมไปก่อน โดยยึดหลักปฏิบัติของสมาคม โดยใช้ชื่อว่า “ชมรมนักวิจัยท้องถิ่น ภาคเหนือ”

มติในที่ประชุม : เห็นด้วยกับข้อเสนอของนายกสมาคม ที่จะตั้งเป็นชมรมนักวิจัยท้องถิ่น ก่อนในระหว่างรอการขึ้นของจดทะเบียนตั้งเป็นสมาคม

- นายกสมาคม ปรีกษาหารือในที่ประชุม ในเรื่องของกฎระเบียบข้อบังคับของสมาคม (รายละเอียดตามเอกสารร่าง)

มติในที่ประชุม : เห็นด้วยกับกฎระเบียบข้อบังคับของสมาคมทุก ๆ ข้อ (รายละเอียดตามเอกสารร่าง)

- นายกสมาคม ปรีกษาในที่ประชุมในเรื่องของการส่งวารสาร หรือเอกสารเผยแพร่ของสมาคม และเนื้อหาสาระที่จะเขียนลงในวารสารของสมาคม

มติในที่ประชุม : ในช่วงแรกให้แทรกลงในวารสารของสำนักงาน สกว. โดยมีเนื้อหาในลักษณะของการแจ้งให้ทราบว่ามีการตั้งสมาคม และวัตถุประสงค์ของสมาคมเป็นอย่างไร

- นายกสมาคม ปรีกษาหารือในที่ประชุม ในเรื่องของการจัดกิจกรรมและการดำเนินงานของสมาคมนักวิจัย ภาคเหนือ

มติในที่ประชุม : นักวิจัยแต่ละโครงการยังไม่มี ความชัดเจนในแผนงานในการจัดตั้งสมาคม จึงทำให้มีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในเรื่องของการจัดกิจกรรมของสมาคม เช่น จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสาธารณชน จัดให้เป็นแหล่งหาทุนในการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยท้องถิ่น จัดให้เป็นแหล่งฝึกฝนองค์ความรู้ของนักวิจัยเอง จึงเป็นข้อถกเถียงกันในที่ประชุมจนหาข้อสรุปไม่ได้

ข้อเสนอแนะของ อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์

เสนอให้จัดเป็นโครงการวิจัยก่อน โดยศึกษารูปแบบขององค์กรนักวิจัยที่เหมาะสม ว่าแต่ละโครงการเป็นแบบไหน อยากจะให้องค์กรทำหน้าที่อะไร โดยมีหลักปฏิบัติดังนี้

1. ต้องสร้างความชัดเจนของแต่ละโครงการ และหาคำตอบว่า
 - จะให้รูปแบบโครงการวิจัยนี้เป็นอย่างไร
 - ความต้องการของนักวิจัยที่มีต่อโครงการวิจัยนี้เป็นอย่างไร / อะไรบ้าง
 - กำหนดหน้าที่ขององค์กร / สมาคมว่าให้เป็นอย่างไร
2. หลังจากมีความชัดเจนและได้คำตอบแล้ว สามารถดำเนินการได้ดังนี้
 - เขียนโครงการ (ผู้เขียนโครงการคือหัวหน้าโครงการวิจัย / นายกสมาคม คนเดิม)
 - หลังจากโครงการอนุมัติ สามารถจัดตั้งโครงการได้
 - ปฏิบัติตามแผนงานในโครงการ
 - ทดลองทำ / วิเคราะห์โครงการ (การวิเคราะห์โครงการอาจมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็น / ประชุม กับคณะทำงานทั้งหมดในโครงการถึงผลการดำเนินงานที่ได้ปฏิบัติ)

- ปรับปรุงโครงการ (หลังจากได้ข้อสรุปจากการประชุมวิเคราะห์โครงการร่วมกับคณะทำงานทั้งหมด)

มติในที่ประชุม : ที่ประชุมลงมติให้จัดตั้งเป็นโครงการวิจัยก่อนที่จะจัดตั้งเป็นสมาคม โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ภายใต้การสนับสนุนของ สกว. แม่โจ้ และร่วมกันตั้งคำถามในโครงการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

คำถามโครงการวิจัย

แนวทางการพัฒนาองค์กรนักวิจัยเพื่อบูรณาการ การทำงานร่วมกันให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในระดับต่าง ๆ ได้อย่างไร

คำถามย่อย

1. แนวคิดและพัฒนาการขององค์กรนักวิจัยเป็นอย่างไร
2. สถานการณ์ขององค์กรนักวิจัยในปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. ความต้องการ การหนุนเสริมขององค์กรนักวิจัยในแต่ละระดับมีอะไรบ้าง
4. บทบาทและภารกิจขององค์กรนักวิจัยจะตอบสนองกลุ่มองค์กร และแผนงานแต่ละระดับได้อย่างไร
5. โครงสร้างขององค์กรนักวิจัยที่เหมาะสมเป็นอย่างไร
6. กระบวนการพัฒนาการทำงานขององค์กรนักวิจัยเป็นอย่างไร
7. องค์กรนักวิจัยทำงานได้ผลอย่างไร เพราะเหตุใด
8. รูปแบบ วิธีการทำงานขององค์กรนักวิจัย และองค์กรอื่น ๆ เป็นอย่างไร

(ระยะเวลาการทำงาน)

ระยะที่ 1	ข้อ 1 - 5 และข้อ 8 มีระยะเวลาในการทำงาน 8 เดือน (มี.ค. - ต.ค. 48)
ขอบเขตการทำงาน	ในช่วงแรกเน้นการทำงานกับสำนักงาน
ทีมวิจัย	คณะกรรมการบริหาร (ของสมาคมที่ตั้งไว้) คณะทำงานของสำนักงาน (สกว.)
งบประมาณ	สกว.

หมายเหตุ : นัดหมายการประชุมโครงการวิจัย “กลุ่มนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ครั้งต่อไป วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2548 ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กิจกรรมที่ 8

สรุปการประชุมเวทีรายงานความก้าวหน้า: วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2548

ณ ห้องประชุม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่

โครงการที่นำเสนอรายงานความก้าวหน้า

1. โครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งทอพื้นบ้าน เพื่อการพัฒนาอาชีพของชุมชนบ้านคอยเต่า อ.คอยเต่า จ.เชียงใหม่
2. โครงการฟื้นฟูความสัมพันธ์โดยผ่านเวทีแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม ชาวปกากะญอ ต. บ้านจันทร์

ผู้เข้าร่วมเวที และผู้สังเกตการณ์

- ทีมวิจัยโครงการคืนความสัมพันธ์ของชุมชนล้านนากับทรัพยากรน้ำ “กรณีฝายพญาคำ” อ.สารภี จ.เชียงใหม่
- ทีมวิจัยโครงการรูปแบบการจัดการภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บ้านปางมะโอ ต.แม่นะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
- ทีมวิจัยโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนบ้านปางอิกา ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
- ทีมวิจัยโครงการรูปแบบพัฒนาเครือข่ายอาชีพผู้เลี้ยงหมูป่า อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
- โครงการการฟื้นฟูสภาพลำน้ำแม่ลายน้อย บ้านป๋อก บ้านปางจำปี ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
- ทีมที่เลี้ยงในพื้นที่แต่ละโครงการ

ทีมเจ้าหน้าที่

- เจ้าหน้าที่ สกว. ภาค
- เจ้าหน้าที่ สกว. แม่โจ้

นักวิชาการ

คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบผลการปฏิบัติงานของโครงการวิจัย
2. เพื่อทราบปัญหา และแนวทางแก้ไขของโครงการวิจัย
3. เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาและแนวทางแก้ไข ของแต่ละโครงการ

1. โครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งทอพื้นบ้าน เพื่อการพัฒนาอาชีพของชุมชนบ้านลอยเต่า
อ.ลอยเต่า จ.เชียงใหม่ นำเสนอโดย อ.อจจรา สโรบล อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ทีมวิจัย)

นำเสนอโครงการโดยการฉาย VCD เล่าถึงความเป็นมาของโครงการ วิธีการทำงาน ระบบการจัดการกลุ่ม และปัญหาของโครงการ โดยสรุปดังนี้ โครงการนี้เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันฟื้นฟูและพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าลวดลายดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งกำลังจะเลือนหายไปในปัจจุบัน จนพัฒนาเข้ามาเป็นอาชีพในการเพิ่มรายได้ของชุมชนเป็นการร่วมกันอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาทอผ้าให้คนรุ่นหลังต่อไป ซึ่งในปัจจุบันได้บรรจุเป็นหลักสูตรในโรงเรียน ให้เป็นวิชาเลือกของนักเรียน โดยทางทีมวิจัยได้เข้ามาช่วยในด้านการสอนให้กับนักเรียนด้วย

ปัญหาของโครงการ

1. ด้านการตลาด ซึ่งราคาของผ้าทอจะขายได้ในราคาที่ถูกลง โดยเฉพาะถ้ามีนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ซื้อ ต้องการราคาของผ้าทอลงมามาก ซึ่งผ้าทอบางผืนจะทยอยมากเพราะเป็นลายดั้งเดิมต้องใช้เวลาในการทอเยอะใช้ความละเอียดมาก
2. ฝืนที่ใช้ในการทอผ้าของชาวบ้านในปัจจุบัน มีสภาพที่เก่า ซึ่งจะทำให้ลายที่ทอเพี้ยนไป
3. ระบบการจัดการของกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง เนื่องจากยังขาดเครื่องมือ เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการทอผ้าตาม Order ที่สั่งเข้ามา

เพิ่มเติมของ สกว. แม่โจ้

ในขณะที่กำลังฟื้นฟูสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชน แต่กระแสด้านนอกก็กำลังเข้ามา จะช่วยกันอย่างไรให้เล็กๆ และคนในชุมชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

โครงการนี้ไม่ได้มีแค่การทอผ้าแต่ทำให้รู้ถึงคุณค่าของผ้าทอ และทำให้เกิดเป็นมูลค่ารวมไปถึงการอนุรักษ์กันไว้ ช่วยให้เกิด ๆ ในชุมชนรู้ถึงภูมิปัญญาของผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่สำคัญโครงการนี้มีการขับเคลื่อนงานที่เห็นผลเป็นรูปธรรม คือ

1. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
2. ชุมชนความรู้ของคนในชุมชน
3. ผลักดันให้ผลงานเหล่านั้น ไปพัฒนาการศึกษาจนเป็นอาชีพท้องถิ่น
4. พัฒนาให้เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นได้กับชุมชน

นอกจากนี้ ยังควรที่จะ

1. ส่งเสริมให้คนในชุมชน ใช้ผลิตภัณฑ์ของตนเอง
2. ปัญหาด้านการตลาด ควรใช้งานวิจัยเข้ามาแก้ไขอีกครั้ง

3. ทำให้คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจว่าการทอดผ้าจะเป็นอาชีพที่ยั่งยืนและสามารถสร้างเป็นรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

คำถามผู้ร่วมเวที

1. จะทำอย่างไรให้เด็กรุ่นหลัง ชื่นชอบคุณค่าของผ้าทอไทย
2. คุณค่าของการทอดผ้าที่สัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นอย่างไร
3. ชุมชนได้พัฒนาหลาย ๆ ด้านแล้วทางหน่วยงานราชการ เช่น อบต. กศน. เข้ามาช่วยเหลือในด้านการตลาดหรือไม่

แนวทาง

1. ต้องปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของผ้าทอ
2. ออกแบบเสื้อผ้าให้เหมือนแฟชั่นในยุคปัจจุบัน โดยที่เด็ก ๆ สามารถใส่ได้ และคนในชุมชนใส่แล้วไม่มีความรู้สึกว่า ล้าหลัง

2. โครงการฟื้นฟูความสัมพันธ์ โดยผ่านเวทีแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมชาวปกากะญอ ต. บ้านจันทร์ นำเสนอโครงการโดย พระนิคม

ได้เล็งถึงความเป็นมาและสาเหตุที่ตั้งโครงการนี้ขึ้น เนื่องจากในอดีตคนในชุมชนไปมาหาสู่กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยมีโอกาสได้พบปะกัน ไม่มีกิจกรรมร่วมกัน จึงทำให้ไม่มีความสามัคคีในชุมชน จึงได้นำโครงการวิจัยนี้มาเชื่อมโยงให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนและเกิดความสามัคคีกันเหมือนดังเช่นในอดีต โดยกิจกรรมที่ใช้เชื่อมความสัมพันธ์ คือ การทำบุญสัจจกร โดยทำหมุนเวียนกันระหว่างชุมชน 12 ชุมชน และในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากทาง อบต. ให้มีโครงการนี้ต่อไป เพราะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์กับทุก ๆ ฝ่าย ในชุมชน และระหว่างชุมชน

ผลที่ได้รับจากโครงการวิจัย

1. องค์ความรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ
2. ความสนใจของชาวบ้านในด้านของการทำบุญมีมากขึ้น
3. แนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

ผลที่เกิดขึ้นจริง

1. เกิดความสามัคคีกันทั้งตำบล และในชุมชน
2. มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน ปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญา
3. ศึกษาชุมชนแต่ละชุมชน
4. การใส่ชุดประจำเผ่า ในการร่วมทำบุญสัจจกร

5. การเรียนรู้หลักคำสอน ของชนเผ่า และทางพุทธศาสนา
6. ศาสนพิธีที่เป็นแบบอย่าง
7. แก้ไขปัญหาร่วมกัน ของแต่ละหมู่บ้าน
8. พัฒนาด้านจิตใจ
9. ประสานสัมพันธ์ ติดต่อประสานงาน
10. ก่อให้เกิดประเพณี การทำบุญสัจจกรในทุก ๆ เดือน
11. เชื่อมเขียนหากันในผู้เฒ่า ผู้แก่ ญาติพี่น้อง
12. ทำบุญร่วมกัน
13. รื้อฟื้นประเพณีเรียกกินข้าว
14. ลด ละ เลิก อบายมุขทุกอย่าง ในวันพระ และช่วงทำบุญ

ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ

1. บางหมู่บ้านไม่มีวัด ในช่วงหน้าฝนจะลำบากในเรื่องสถานที่ทำพิธี
2. หน้าฝนจะลำบากเรื่องของการเดินทาง

เพิ่มเติมของนักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ สกว. ภาค

โครงการวิจัยนี้ได้ฟื้นฟูด้านหลักคิด หลักศาสนาธรรม และหาคำตอบว่าจะออกแบบกิจกรรมให้คนในชุมชนและระหว่างชุมชน กลับมาเป็นเหมือนเช่นอดีตได้อย่างไร โดยมีการทดลองทำและเอาผลทดลองทำมาเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับยุคสมัย พื้นดินวิถีชีวิตที่อิงตามบนฐานความเป็นจริง ถ้าสามารถหาเครือข่ายในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ได้ จะเป็นผลดีอย่างมาก

นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ สกว. ภาค รวมไปถึงผู้เข้าร่วมในเวทีได้ตั้งคำถามในแนวเดียวกันว่า “ถ้าในอนาคตหรือถ้าโครงการวิจัยสิ้นสุดระยะเวลา ใครจะเป็นผู้สืบทอดประเพณีอันนี้ต่อไป และจะสืบทอดให้ยั่งยืนได้อย่างไร” โดยพี่เลี้ยงของโครงการได้ให้ความเห็นว่าในปัจจุบันที่ดำเนินโครงการนี้ อยู่ จะมีผู้รู้ในชุมชนอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการบริหารจัดการให้ใครเข้ามาทำหน้าที่ต่อ และวิธีการที่จะให้ยั่งยืนต่อไป

โครงการการจัดการเงินชุมชนเพื่อเสริมสร้างอาชีพที่ยั่งยืนของกลุ่มสตรีแม่บ้าน ในเขตตำบลแม่แฝก อ.สันทราย จ. เชียงใหม่ (อยู่ระหว่างการพิจารณา)

ชุมชนตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พยายามที่จะให้ชุมชนของตนเองหลุดพ้นจากความยากจน โดยการรวมกลุ่มกันทำอาชีพเสริม มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมา 2 กลุ่ม คือ “กลุ่มเย็บผ้า” และ “กลุ่มทอผ้า” โดยสมาชิกทั้งหมดเป็นกลุ่มแม่บ้านในตำบลที่สมัครใจที่จะรวมในกลุ่มอาชีพดังกล่าว แต่การดำเนินงาน กลับพบปัญหามากมาย เช่น การขาดความร่วมมือ ร่วมใจในการออมเงินเพื่อสร้างแหล่งเงินทุนของตนเอง การบริหารจัดการ การเงินภายในกลุ่ม และปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ

การขาดแคลนแหล่งเงินทุนที่ใช้เป็นทุนในการซื้อวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต ถ้าหากกลุ่มสตรีแม่บ้านซึ่งเป็นตัวอย่างของการสร้างงานภายในพื้นที่เหล่านี้ยังไม่มีเงินทุนที่เพียงพอ ก็จะส่งผลให้กระบวนการสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อก่อให้เกิดรายได้และเพื่อเป็นเงินออมสำหรับการดำเนินงานและการเสริมสร้างรายได้ให้มากขึ้นต่อไป จะเป็นไปไม่ได้ และเมื่อกลุ่มมีแหล่งเงินทุนแล้วการบริหารจัดการทางการเงินของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นกลุ่มจะมีวิธีการอย่างไร

คำถามวิจัย

1. สถานภาพของกลุ่มสตรีแม่บ้านในตำบลแม่แฝกหากมองจากอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. กลุ่มแม่บ้านจะมีทางออกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะปัญหาทางการเงินจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน (กองทุนทางการเงินต่าง ๆ ในหมู่บ้าน) เป็นอย่างไร
3. เมื่อมีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอแล้ว จะมีการบริหารจัดการการเงินในกลุ่มอย่างไร เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มมากที่สุด

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพของปัญหา ผลการดำเนินงานและสภาพทางสังคมที่ผ่านมาของกลุ่มแม่บ้านทอผ้า และกลุ่มแม่บ้านเย็บผ้า ในหมู่บ้านศรีงาม
2. เพื่อศึกษาหารูปแบบ กระบวนการในการแก้ปัญหาโดยอาศัยจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน (กองทุนทางการเงินต่าง ในหมู่บ้าน)
3. เพื่อศึกษาหารูปแบบการบริหารจัดการทางการเงินของแม่บ้านทอผ้าและกลุ่มแม่บ้านเย็บผ้าที่เหมาะสมภายหลังที่ได้มีแหล่งทุนที่เพียงพอแล้ว

ข้อเสนอแนะ

เป้าหมายของกลุ่มไม่สอดคล้องกัน ควรปรับปรุงเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันก่อนที่จะดำเนินโครงการซึ่งจะต้องมีการนำไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น การพัฒนาองค์กรนักวิจัยเพื่อการบูรณาการ การทำงานร่วมกันให้เป็นรูปธรรมในทุกระดับได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (อยู่ระหว่างการพิจารณา)

ระยะเวลา 4 ปี ที่ผ่านการเกาะกลุ่ม เกาะเกี่ยวในการทำงานวิจัยเริ่มขยายเป็นวงกว้างขึ้น เกิดความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน พี่น้อง ที่มีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอทั้งนักวิจัยที่จบโครงการไปแล้ว และนักวิจัยที่ดำเนินการอยู่ และนักวิจัยน้องใหม่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน เทคนิคการทำงาน และร่วมแบ่งปันความรู้ให้กันและกันมาโดยตลอด ดังนั้น ภายหลังจากที่มีการหารือและต่างก็เห็นด้วยในการตั้งกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน ทางทีมวิจัยจึงได้อาศัยเวทีเพื่อนวิจัยที่จัดขึ้น เป็นเวทีแลกเปลี่ยน

แนวคิด วิธีการทำงานของกลุ่มนักวิจัยขึ้นมา และจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนหลายครั้ง ทำให้เกิดแนวคิดร่วมกันในการรวมกลุ่มนักวิจัย เพื่อพัฒนาตัวเองเป็นรูปธรรมมากขึ้น ที่จะนำไปสู่การเป็น “ขบวนการ(นัก)วิจัย”

ประเด็นคำถาม

1. ต้องการพัฒนางองค์กรเพื่ออะไร
2. ต้องการให้องค์กรเป็นแบบไหน

การพัฒนางองค์กรเพื่อเชื่อมโยงผลของโครงการที่ปิดไปแล้วเป็นฐานความรู้ของโครงการที่ทำงานในปัจจุบัน และเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันในระดับต่างๆ ของโครงการ

ข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ สกว. ภาค

ควรจะต้องลงแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยใช้เวทีเพื่อนวิจัยเป็นตัวแลกเปลี่ยนปัญหา และให้โครงการนี้จัดกระบวนการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

นัดหมายการประชุมเวทีครั้งต่อไป วันที่ 23 มีนาคม 2548

กิจกรรมที่ 9

สรุปการประชุมทีมพี่เลี้ยง: วันที่ 26 มีนาคม 2548

ณ บริเวณโรงเห็ดของ นายมนูญ เทศน้า บ้านตลาดขี้เหล็ก ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

การประชุมเริ่มเวลาประมาณ 16.40 น. มีสาระในการประชุมดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาติดขัดในการทำงานของทีมพี่เลี้ยง

- ทีมพี่เลี้ยงไม่สามารถทำงานในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ได้อย่างเต็มที่ เพราะไม่มีเวลาที่จะลงไปเก็บข้อมูลในชุมชนและการได้รับรู้ข้อมูลส่วนใหญ่จะได้มาแค่ 2 ทีมวิจัยชุมชนเท่านั้นคือทีมวิจัยหุบป่าและทีมวิจัยแม่ลายน้อย
- การเก็บปรากฏการณ์และการสรุปงานส่ง สกว.ให้ทันได้เนื่องจากติดขัดปัญหา งานประจำของทีมพี่เลี้ยงในช่วงนี้มีเยอะมาก

การแก้ไขข้อติดขัด

จากการปรึกษาหารือกันในที่ประชุมในการหาแนวทางแก้ไขข้อติดขัดของทีมพี่เลี้ยงโดยมีแนวทาง คือ ทีมวิจัยชุมชนทั้ง 5 ทีมและทีมพี่เลี้ยง จะมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนกัน เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อทีมพี่เลี้ยงในด้านการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของทีมวิจัยชุมชน และช่วยให้ทีมวิจัยชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรึกษาหารือในการช่วยกันแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การประชุมนัดแรกเริ่มวันที่ 26 เมษายน 2548 เวลา 15.00 น. ณ บ้านแม่หวาน ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ประเด็นที่ 2 เรื่องการพัฒนาทีมวิจัยชุมชนเพื่อเป็นแหล่งต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้

มีแนวคิดที่จะพัฒนาโครงการวิจัยชุมชนของแต่ละทีม 5 ทีมในพื้นที่ลุ่มน้ำกก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ โดยสิ่งที่ทั้ง 5 โครงการจะต้องทำในเบื้องต้น คือ สร้างให้มีประสิทธิภาพและสร้างตัวอย่างแห่งความสำเร็จเพื่อเป็นการนำร่องทางกิจกรรมและกระจายองค์ความรู้

แหล่งเรียนรู้ควรจะมีการถอดองค์ความรู้ดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาชุมชน
2. เศรษฐกิจชุมชน
3. เศรษฐกิจศูนย์
4. ทรัพยากร น้ำ ป่า
5. กระบวนการของการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 10

ประชุมเตรียมจัดพิธีสืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย : วันที่ 4 พฤษภาคม 48

ณ อารามคันธาวิเวก บ้านปางจำปี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวางแผนเตรียมงานพิธีสืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย
2. ระดมความคิดของทีมวิจัยในเบื้องต้นสำหรับการจัดงานครั้งนี้

ผลการประชุม

ได้มีการระดมความคิดตั้งเป้าหมาย จัดวางแผนแนวทางการทำงานให้ตรงตามเป้าหมาย รูปแบบของงาน และมีการแบ่งหน้าที่อย่างเหมาะสมและชัดเจน

เป้าหมายของการจัดกิจกรรม

1. เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อย
2. ทำแนวเขต/ประกาศเขตให้ชุมชนและชุมชนใกล้เคียงทราบ(ควรมีการทำแผนการจัดการลำน้ำ ขึ้นด้วยเพื่อประโยชน์ในการของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป)

จากเป้าหมายข้างต้นทำให้แจกแจงกิจกรรมได้ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 มีกิจกรรมดังนี้

1. พิธีสืบชะตา
2. พิธีถวายพระราชกุศลแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เป้าหมายที่ 2 มีกิจกรรมดังนี้

1. ปักป้ายเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
2. ทำแนวเขตเป็นระยะทาง 1,000 เมตร จากสวนสมุนไพรไป จนถึงบริเวณน้ำตกทำบันได(และจะพัฒนาบริเวณนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป)
3. การเสวนา ควรเสวนาในหัวข้อที่เกี่ยวกับแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหารือกับหน่วยงานต่างๆ ว่าจะสามารถช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณได้อย่างไร แต่ผู้ร่วมเสวนาไม่ควรเกิน 10 คน

วิเคราะห์สถานการณ์

- ทีมวิจัยมีจุดยืนที่มั่นคงและรู้จักประมาณตนไม่ทำอะไรใหญ่เกินตนเกินความสามารถ
- ชาวบ้านเห็นความสำคัญและประโยชน์จากการวิจัยเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีผู้ร่วมประชุมเพิ่มขึ้น

- ชาวบ้านมีความรู้สึกรักต่อลำน้ำแม่ลายน้อยเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากทุกคนรับงานที่แบ่งหน้าที่โดยไม่มีข้อโต้แย้ง

สิ่งที่ได้พัฒนาจากการเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

- สามารถฟังและจับประเด็นได้มากขึ้นจากที่ไม่สามารถจับประเด็นได้เลย
- เห็นการทำงานและการตั้งคำถามซึ่งนำมาสู่แผนการทำงานของชุมชนจากเจ้าหน้าที่สกว.ทำให้ได้เรียนรู้รูปแบบการทำงานมากขึ้น

กิจกรรมที่ 11

สรุปกิจกรรมบวชป่า – สืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย: วันที่ 22 พฤษภาคม 2548

บริเวณน้ำตกท่าบันได บ้านปางจำปี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกแก่คนในชุมชนให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยเฉพาะลำน้ำแม่ลายน้อย
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ นำเสนอข้อคิดเห็นในด้านการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ทำแนวเขต/ประกาศเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาให้ชุมชนและชุมชนใกล้เคียงทราบ

สรุปสถานการณ์

- กิจกรรมการจัดพิธีสืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย ประกอบด้วย พิธีกรรมทางศาสนาสืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย บวชป่า ปล่อยพันธุ์ปลาและกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาของชุมชน ระยะทาง 1,000 เมตร การให้เด็กและเยาวชนส่งคำขวัญด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าประกวด โดยนำคำขวัญของเด็กๆ มาเขียนป้ายติดไว้ตามต้นไม้บริเวณน้ำตกท่าบันได เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วม รู้สึกรักหวงแหน และรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน นอกจากนี้ชุมชนยังได้ก่อตั้งกองทุนอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยขึ้น และตั้งผู้รับบริจาคเงินสมทบกองทุนฯ บริเวณงาน ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้ร่วมสมทบทุน

- การจัดเสวนาในหัวข้อ “แนวทางการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ประกอบด้วยผู้ร่วมเสวนาได้แก่

1. นายคณิต ฐนธรรมเจริญ	หัวหน้าฝ่ายศึกษาและพัฒนาป่าไม้ ผู้ดำเนินรายการ
2. นายอาคม สมณะ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อบัวแก้ว
3. นายบุญพิทักษ์ ธรรมปัญญา	กำนันตำบลบ่อบัวแก้ว
4. นายอนันต์ ดวงแก้วเรือน	กำนันตำบลแม่ทา
5. นายสุจิตต์ ใจมา	ผู้ใหญ่บ้านปางจำปี ตำบลบ่อบัวแก้ว
6. นายสวัสดิ์ ขัติยะ	นักวิจัยฯ โครงการ แม่ลายน้อย
7. นายวิจิตร อินจันทร์	นักวิจัยฯ โครงการแม่ลายน้อย

จากการเสวนาสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

- การพัฒนาพื้นที่บริเวณน้ำตกท่าบันไดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อจะทำให้การดำเนินงานสัมฤทธิ์ผลการอนุรักษ์จึงจะเกิดขึ้นได้ง่าย หากต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบฝ่ายเดียวก็จะไม่สามารถดูแลรับผิดชอบได้หมด ให้ชุมชนเริ่มทำด้วย

ตัวเองก่อน หากต้องการสิ่งใดเพิ่มเติมให้ทำแผนเสนอขอสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล แต่งบประมาณที่เสนอขอนั้นต้องได้พัฒนาในพื้นที่ของชาวบ้านจริงๆ ไม่อยากให้พัฒนาพื้นที่ของนายทุน เพราะคนเหล่านี้ไม่ได้มีความรู้สึกรักและหวงแหนชุมชนเท่าที่ควร

- ควรมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับป่าโดยชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้และตำรวจ
- การที่ชาวบ้านทำงานวิจัยร่วมกับทีมสำนักงานการวิจัยแบบบูรณาการนั้นเป็นวิธีหนึ่งของการอนุรักษ์ การแก้ไขปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเริ่มที่ตัวคน โดยการสร้างจิตสำนึกที่ตัวบุคคล

- อีกหนึ่งในวิธีการอนุรักษ์คือการสนับสนุนให้ชาวบ้านทำปุ๋ยอินทรีย์จากใบไม้เพื่อลดเชื้อเพลิงธรรมชาติพร้อมทั้งเพิ่มรายได้ให้ชาวบ้านไปพร้อมกันด้วย เพราะชาวบ้านที่มีรายได้น้อยเกิดความคิดที่จะขายที่ให้กับนายทุน และผันตัวเองมาเป็นคนเฝ้าที่ให้นายทุน แต่หากนายทุนไม่จ้างแล้วชาวบ้านก็จะกลายเป็นคนไม่มีที่ จึงต้องมาหางานทำในเมืองซึ่งจะเป็นปัญหาต่อไปอีก และเมื่อที่นั้นตกเป็นของนายทุนหากเป็นที่ติดลำน้ำการใช้ประโยชน์ลำน้ำก็จะลำบากขึ้นไปด้วย

- การอนุรักษ์นี้จะไม่สำเร็จเลยแม้ว่าจะทำจริงแค่ไหน แต่ถ้าชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านข้างเคียงไม่ร่วมมือก็ยากที่จะสำเร็จลุล่วงไปได้

- ในการจัดงานครั้งนี้ไม่มีชาวบ้านคนใดคิดถึงค่าแรงทุกคนช่วยกันด้วยใจ ชาวบ้านมีเป้าหมายที่จะตั้งบริเวณนี้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นระยะทาง 1,000 เมตร และพัฒนาจุดนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีสวนสมุนไพรไล่แมลงรวมไปถึงการปลูกต้นไม้ด้วย

- มีหลายคนบอกว่าการจัดงานลักษณะนี้ต้องมีทุน แต่ทุนไม่ได้หมายถึงเงินเพียงอย่างเดียว อาจหมายถึงความรวมไปถึงแรงที่ชาวบ้านมาช่วยกันซึ่งเป็นทุนที่มีค่า เงินนั้นเป็นเพียงน้ำมันหล่อลื่นให้การทำงานเป็นไปได้อย่างสะดวกขึ้น แหล่งงบประมาณนั้นมีอยู่มากทั้งในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และนอกชุมชน เช่น มูลนิธิโลกสีเขียว ของปดท. แต่หากมีเงินทุนแล้วต้องมีการจัดการบริหารที่ดี โปร่งใส ไม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้กลุ่มผิใจกัน และจะทำให้กลุ่มแตกความสามัคคีกันไป จึงต้องยึดที่อุดมการณ์ร่วมกันเป็นหลัก และสิ่งที่ทำให้ได้มาซึ่งงบประมาณสนับสนุนนั้น ก็ต้องมีการปรับแผนให้ตรงตามแหล่งทุนโดยไม่ทิ้งอุดมการณ์เดิมและต้องใช้แรงและสติของคนในชุมชนคอยช่วยเหลือกัน

- การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวบ้าน ในอดีตชาวบ้านไม่สามารถจัดการป่าได้เองเป็นหน้าที่ของกรมป่าไม้และกรมที่ดินเท่านั้น ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของจึงตัดไม้ไปขายสืบทอดต่อกันเป็นรุ่นๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของการทำลายป่า

- แม้ว่าจะมีการบวชป่า – สืบชะตาที่ยิ่งใหญ่และบอญ่แค่ไหน แต่หากคนไม่มีจิตสำนึกก็ไม่ช่วยให้การอนุรักษ์ป่าสัมฤทธิ์ผลได้เพราะการบวชป่า – สืบชะตาเป็นเพียงกุศโลบาย จิตสำนึกจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกัน

จุดเด่น

1. ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการคิด และวางแผนเตรียมงานตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้เกิดความรัก และหวงแหนลำน้ำ และพื้นที่ที่ทำพิธี รวมทั้งเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถจัดงาน แล้วได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ
2. สามารถจัดแบ่งหน้าที่ และคึงการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในชุมชนได้ ทั้ง เด็ก เยาวชน แม่บ้าน
3. ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อยและเปิดใจยอมรับงานวิจัยมากขึ้นเนื่องจากชาวบ้านได้ช่วยเหลือกันอย่างจริงจังตั้งแต่เตรียมงานจนถึงวันพิธี
4. ชาวบ้านได้ประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้านและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมาจัดเป็นรูปแบบในงาน เช่น การทำน้ำริน จึงทำให้รูปแบบงานมีเอกลักษณ์

จุดด้อย

ชาวบ้านมีประสบการณ์ในการจัดงานรูปแบบนี้น้อย ทำให้ประสบกับปัญหาติดขัดในเรื่องสถานที่ การรับแขก บ้าง

กิจกรรมที่ 12

สรุปการนำเสนองานวิจัย : วันที่ 22 มิถุนายน 2548

ณ ห้อง 510 ตึกกล้วยไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

การประชุมเพื่อนำเสนอผลงานการวิจัยของทีต่าง ๆ โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมคือ

1. เจ้าหน้าที่จาก สกว.ภาค
2. เจ้าหน้าที่สกว.แม่โจ้
3. พี่เลี้ยงทีมวิจัยชุมชนแม่กวาง
4. ทีมงานวิจัยชุมชนจาก ต.ท้ายน้ำ จ.พิจิตร
5. ทีมวิจัยชุมชนเผ่าลาหู่ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
6. ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
7. ทีมวิจัยชุมชนเผ่าอาข่า
8. ทีมวิจัยจากโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
9. คณะสังเกตการจากประเทศภูฐาน

การนำเสนองานวิจัยเริ่มในเวลาประมาณ 09.00 น. โดยเจ้าหน้าที่จากสกว.แม่โจ้เป็นผู้ดำเนินรายการในช่วงแรกแนะนำตัวทีมวิจัยและเชิญทีมวิจัยขึ้นมานำเสนอ โดยทีมวิจัยที่นำเสนอในวันที 22 มิถุนายน 2548 มีจำนวน 6 ทีมด้วยกันซึ่งจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าและช่วงบ่าย ช่วงละ 3 ทีม ดังนี้

ช่วงเช้า

1. การวิจัยการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ของเครือข่ายเกษตรกร ต.ท้ายน้ำ จ.พิจิตร
2. โครงการวิจัยการฟื้นฟูคนตรี(หน่อ) เผ่าลาหู่ แซ่เลอ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
3. โครงการจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ช่วงบ่าย

1. โครงการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน ลำพูน – เชียงใหม่
2. โครงการวิจัยเทศกาลและพิธีการที่เหมาะสมในภาวะปัจจุบัน ของชนเผ่าอาข่า
3. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1. โครงการวิจัยการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เครือข่ายเกษตรกร ต.ท้ายน้ำ จ.พิจิตร

นำเสนอโดย นายณภดล พึ่งวัฒนะ และนายสมบุรณ์ แจ่มจรัส โดยเป็นการนำเสนองานวิจัยในช่วงแรกที่ผ่านมา ความเป็นมาของการทำวิจัย ปัญหา วิธีการดำเนินการวิจัย และการสรุปบทเรียนจากการทำวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากปัญหาในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ในพื้นที่ ต.ท้ายน้ำ ทำให้กลุ่มทีมวิจัยได้ร่วมกันขบคิดหาวิธีการในการเข้าไปแก้ไขปัญหานี้ขึ้น ซึ่งต่อมาได้ทำการวิจัยโดยได้รับการสนับสนุนจาก สกว. เพื่อทำการวิจัย สืบค้น หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา จากการศึกษาของทีมวิจัยพบว่าปัญหานี้ขึ้นส่วนใหญ่เกิดจาก การกู้เงินมาลงทุนในการเพาะปลูกข้าว ซึ่งต้นทุนในการทำนา โดยเฉลี่ย 20 ไร่ ตลอดระยะเวลา 4 เดือน ประมาณ 96,000 กว่าบาท แต่เกษตรกรมีรายได้จากการขายข้าวประมาณ 120,000 บาท ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่ายจะเหลือประมาณ 30,000 กว่าบาท ซึ่งเฉลี่ยแล้ว จะได้ ประมาณ 1,000 บาท/คน/เดือน ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการครัวเรือน ทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินเพิ่มเติม ซึ่งแหล่งเงินส่วนใหญ่ก็จะเป็น กองทุนต่าง ๆ และสถาบันการเงินเพื่อการเกษตร เช่น ธกส. สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งเมื่อกู้มาแล้วก็มีปัญหาในการที่จะต้องหาเงินมาคืนเงินที่กู้มาซึ่งในปัจจุบันรายจ่ายก็ยังคงมากกว่ารายรับอยู่

จากการสรุปสภาพปัญหาข้างต้น ทีมงานวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยและหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมขั้นต่อไป ซึ่งกำลังดำเนินการทดลองทำอยู่ โดยกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การจัดตั้ง “เครือข่ายเกษตรกร ต.ท้ายน้ำ” ขึ้น ซึ่งได้ร่วมกันทำกิจกรรมคือ

- การทำปุ๋ย/สารชีวภาพ
- การจัดตั้งกองทุนน้ำมัน
- กองทุนกู้ยืม

จากการดำเนินกิจกรรมของ เครือข่าย จึงได้ข้อสรุปบางส่วนที่จะเป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ต่อไปคือ

ปัญหาและอุปสรรค

1. ยังมีกลุ่มผู้นำที่ไม่เห็นด้วยกับการทำกิจกรรมของเครือข่าย
2. ผู้ที่มีความรู้ในชุมชน มีจำนวนน้อย เนื่องจากการออกไปทำงานนอกชุมชนเป็นจำนวนมาก เช่น ผู้ที่จบการศึกษาสูงๆ ในระดับปริญญาตรี คนที่มีฝีมือ เป็นต้น
3. คนในพื้นที่บางส่วนไม่เชื่อในทีมวิจัย
4. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร
5. สื่อของเครือข่าย ไม่ทันสมัย ทำให้การประชาสัมพันธ์ไม่ได้ผลเท่าที่ควร
6. การดำเนินงานของกลุ่มยังขาดมิติทางด้านวัฒนธรรม
7. ชาวบ้านไม่มีการจดบันทึก รายรับ รายจ่าย

จุดเด่น

1. เกิดการแลกเปลี่ยน พบปะ พูดคุย กับทีม ผู้อื่น นักวิชาการสามารถทำให้การดำเนินกิจกรรมดำเนินการกิจกรรมดำเนินต่อไปได้
2. มีผู้นำเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

แนวทางแก้ไข

1. ปฏิบัติงานของเครือข่ายให้เห็นผลเป็นรูปธรรม
2. นำบทเรียนจากประสบการณ์การทำงานมาปรับใช้

2. โครงการวิจัย การฟื้นฟูดนตรี (หน่อ) เผ่าลาหู่ แซแล อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

นำเสนอโดย ตัวแทนทีมงานวิจัย ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้ดำเนินการมาเป็น เวลา 8 เดือนแล้วเมื่อได้ทำการศึกษาวิจัย สรุปการทำการวิจัยในระยะที่ 1 มานำเสนอต่อที่ประชุม

ในช่วงแรก ทีมวิจัยเปิด VCD เกี่ยวกับกิจกรรมการวิจัยของชุมชนให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมดู โดยเนื้อหาจะกล่าวถึงกิจกรรมการทำเครื่องดนตรี ขั้นตอน อุปกรณ์ การทดลองใช้ การเดินทางไปศึกษาดูงานที่ จ.แม่ฮ่องสอน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้องชาวเผ่าลาหู่ด้วยกัน รวมถึงการเล่นดนตรีร่วมกัน และพิธีกรรมการต้อนรับ โดยใช้หน่อ มาเป็นอุปกรณ์หลักในการดำเนินกิจกรรม

จากการศึกษาของทีมงานวิจัยพบว่า ปัญหาในอดีตคือ เครื่องดนตรีหน่อ จะใช้ได้เฉพาะผู้ใหญ่ เด็ก ๆ ไม่มีสิทธิ์ในการที่จะเข้าไปเรียนรู้ ซึ่งก็เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ ทำเครื่องดนตรีหน่อและผู้ที่สามารถเล่น หน่อ ได้จำนวนลดน้อยลงทุกวัน อาจจะทำให้ องค์ความรู้เกี่ยวกับหน่อสูญหายไปจาก เผ่าลาหู่ได้ในอนาคต จึงได้ดำเนินกิจกรรมการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนในช่วงแรกคือ

1. ศึกษา สืบค้นวิธีการทำหน่อ จากผู้อาวุโส ผู้รู้ ในชุมชน
2. ทดลองทำเครื่องดนตรี “หน่อ”
3. ดำเนินการชักชวนเยาวชนเล่นดนตรี

โครงการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

นำเสนอโดย อาจารย์ ณรงค์พันธ์ อนุรัมย์ เป็นการนำเสนอด้วย Powerpoint กล่าวถึงสภาพปัญหาและกิจกรรมการศึกษาวิจัย โดยมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับจำนวนประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เกิดการนำทรัพยากรมาใช้เป็นจำนวนมากเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด แต่ทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนที่จำกัด ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยเฉพาะกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อ ความเสื่อมโทรมของน้ำ เช่น ขยะ น้ำเสียจากโรงงาน เป็นต้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวก็นำมาสู่สถาบันการศึกษาเพื่อหาทางในการร่วมกันแก้ไขปัญหานี้จึงติดต่อประสานงานกับ สกว. เพื่อทำการศึกษาหลักการและวิธีการบูรณาการการสอน กรณีศึกษา หลักการจัดการลุ่มน้ำ ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร เกี่ยวกับหลักการจัดการลุ่มน้ำและศึกษาแนวการสอน

2. คัดเลือกชุมชนในการอบรมทักษะของนักศึกษาในการทำงานกับชุมชน และการอบรมพัฒนากายและจิต
3. ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยทำการศึกษา ลุ่มน้ำ ในด้านแนวคิด แนวการและวิธีการจัดการลุ่มน้ำ โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วนำศึกษาไปศึกษาดูงาน ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากนั้นดำเนินการปรับกระบวนการทัศน์ของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

อาจารย์สมพงษ์

โครงการแก้ไขปัญหานี้สิน จากที่นำเสนอเห็นว่า ที่ทำมาแล้ว ลองดูว่าทำได้อย่างไรและจะทำอะไรต่อไป ซึ่งดูจากการนำเสนอ ควรนำเสนอให้เป็นไปแบบต่อเนื่อง ไม่ผสม จะเป็นความเชื่อมโยงที่เห็นภาพได้ชัด สำหรับประเด็นของทีมวิจัยจะเห็นได้ว่ามีอยู่ 3 ประเด็นหลัก ๆ คือ

1. การทบทวนบทเรียน
2. การวิเคราะห์เหตุปัจจัย
3. การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญห

ส่วนการดำเนินงานวิจัยของ จ.พิจิตรจะมีอยู่ 3 ส่วนคือ

1. ในส่วนโครงสร้าง นโยบาย ถือว่าเป็นการดำเนินการการเมืองภาคประชาชน
2. แก่นของการทำงานของกลุ่ม คือ เครือข่ายภาคประชาชน
3. ชูค คือ แล้วสามารถทำอะไรได้บ้าง เช่น โครงการลดต้นทุน เครื่องอัดปุ๋ย เป็นต้น

โครงการฟื้นฟูคนตรี(หน่อ) กรณี หน่อ สามารถมองเห็นถึงกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้ชุมชนเกิดความอ่อนแอ จนเกิดคำถามขึ้นว่า เมื่อมันเริ่มหายไปแล้วเราจะฟื้นฟูมันได้อย่างไร ก็นำไปสู่การศึกษา ทบทวน สืบค้น สภาพทั่วไป พิธีกรรม การบ่นผี การเดินรำ โดยผ่านกระบวนการวิจัย ซึ่งทำให้เกิด การรับรู้บริบท การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและทำให้คนได้คิด เห็นคุณค่าของคนตรีการเรียนรู้

จุดเด่นของโครงการนี้คือ การเอาอ่อนไปสร้างแข็ง คือใช้ความอ่อนโยนไปสร้างกิจกรรม และสิ่งที่ต้องปรับปรุงก็คือ ภาษาที่พูด ในการนำเสนอ ทีมวิจัยควรที่จะพูดและใช้ให้คนทั่วไปเข้าใจร่วมด้วย

โครงการจัดการศึกษา ในด้านสิ่งแวดล้อมทางมหาวิทยาลัยควรจะมีการบูรณาการในระดับรายวิชา ทุกวิชา และการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นการเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี แต่ในกรณีการปฏิบัติงาน ควรจะมีพื้นที่ ปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งกว่านี้

อาจารย์ธีรพงษ์

ในงานวิจัยการแก้ไขปัญหานี้สิน กรณีสอนควรจะมีการทำประเด็นหลัก ให้เห็นภาพชัดเจน ดูแล้วจะได้ประทับใจยิ่งขึ้น

งานฟื้นฟูคนตรี ในการนำเสนอยังไม่เห็นภาพ บริบทของคนทำหน่อ อาทิเช่น เมื่อก่อนทำวิจัย มีคนทำเป็นก๊อคน แล้วทำวิจัยมีคนทำเป็นก๊อคน เป็นต้น และการทำหน่อ ควรมีการต่อยอด ควรมีความรู้ถึงวิธีการทำ เป็นแบบตำราในการทำ หน่อ เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้ด้วย

คุณสุวมาล สิงห์ทะ ผู้ช่วยโครงการกินความสำคัญของฝ่ายพญาคำ

ในโครงการแก้ไขปัญหานี้สิน เมื่อพูดถึงการลงทุนของให้อธิบายเกี่ยวกับการลงทุน ว่าในการทำการเกษตรมีระบบอะไรบ้างที่ทำให้ภาคการเกษตรยังสามารถดำรงกิจกรรมได้

โครงการฟื้นฟูคนตรี(หน่อ) เป็นโครงการที่มีลักษณะกล่อมเกล่า รู้สึกสนใจกระบวนการวิจัย มาก

โครงการจัดการศึกษา ในการนำเสนอเสนอผู้เสนอเลขที่จะพูดถึงเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรว่าเกิดปัญหาอะไรขึ้นบ้าง ในการจัดการลุ่มน้ำก็ละเลยการนำเสนอในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

อาจารย์ สมคิด แก้วทิพย์

โครงการแก้ไขปัญหานี้สิน รู้สึกชื่นชมในหลักการ 5 ส แต่ก็ขอเสนอแนะในหลักการ 4 ข เข้าไปด้วย คือ 1. เชื้อ 2. ช่วงชิงจัดการ ในทุกระดับ เช่นในระดับตำบล ร่วมทำแผนแม่บท 3. เชื่อมโยง คือ เชื่อมโยงกิจกรรมสู่การผลิตและนำไปสู่ธุรกิจให้ได้ 4. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การจัดการศึกษา ของ ม.ราชภัฏเชียงใหม่ ในการศึกษาลองเปลี่ยนฐานจากการใช้วิชาเป็นตัวตั้ง เป็นฐานเอานักศึกษาเป็นตัวตั้งหรือ ฐานปัญญาของคนเป็นตัวตั้ง

4. โครงการวิจัย การบูรณาการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ เชียงใหม่ - ลำพูน

นำเสนอโดย นายสุเมธ พรหมรักษา กล่าวถึงความเป็นมาของกิจกรรมการวิจัย โดยในอดีต เริ่มจัดตั้งกลุ่มรักษาคอยอินทร์ขึ้นทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งในการส่งเสริมคุณธรรมความรู้แก่เยาวชน และดำเนินการเรียนการสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จากประสบการณ์ 20 ปี ก็ได้ข้อสรุปว่า ในการศึกษาของไทย แข็งเกินไป การศึกษาน่าจะปรับตัวเข้าหาชาวบ้าน ยกความรู้ชาวบ้านมาเรียนรู้ กิจกรรมหลักอีกอย่างหนึ่งคือ การสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้ขึ้น ต่อมาได้รับการสนับสนุนจาก สกว.เข้ามาต่อยอดกิจกรรม โดยทำการศึกษาวิจัย โดยมีกระบวนการทำคือ

1. กำหนดกรอบวิจัย
2. ทำการศึกษาดูงาน จากการพากันไปศึกษาดูงาน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทำงานต่อไป

3. สร้างหลักสูตร โดยเน้นเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย คือทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ โดยเน้น คือ

- ต้องเรียนรู้ในสิ่งที่สำคัญและสิ่งที่จำเป็นในชีวิต
- ต้องเรียนรู้ให้จนจบชั้นตอนทุกครั้ง
- การเรียนรู้ จะต้องให้เป็นไปในแนวทางวิจัย

กิจกรรม

ถ่ายวิถีชีวิต ซึ่งเป็นกระบวนการการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตนเองทั้ง กิจกรรมในด้าน การทำบ้านดิน สุขภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรม

สรุป

ในการเรียนรู้แบบบูรณาการ ต้องมีองค์ประกอบคือ ผู้สนับสนุน ผู้สอน ผู้รู้ ทำงานประสานกันบน พื้นฐานของความเป็นจริง เพื่อที่จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด

5. โครงการวิจัยเทศกาลและวิธีการที่เหมาะสมของอาข่าในสภาวะปัจจุบัน

นำเสนอโดย นายปฏิภาณ อายิ ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับ เทศกาลและพิธีการของอาข่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน เกี่ยวกับ กระบวนการ วิธีการ คุณค่า เหตุผล ความหมาย เพื่อหาแนวทางการปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมซึ่งจากการศึกษาก็ได้แนวทางการฟื้นฟูมาดังนี้

1. ปรับพิธีการเลี้ยงผีซึ่งแต่เดิมเป็นการทำบ้านไกรบ้านมัน มาเป็นการเลี้ยงผีของชุมชน
2. ฟื้นฟูกระบวนการ แหน่เคอ – เคอ เพื่อให้มีการสืบทอดตำแหน่งผู้นำสวด

ซึ่งต่อมาก็สรุปผลงานการวิจัยและแนวทางในการดำเนินกิจกรรม แหน่เคอ – เคอ เพื่อให้วัฒนธรรมมีผู้สืบทอดต่อไป

6. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สอดคล้องกับเครือข่ายโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดเชียงใหม่

นำเสนอโดย พระประสิทธิ์ สิริธโร เป็นการเน้นการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมในแต่ละสถานที่ ภูมิประเทศ จากการศึกษาในช่วงแรกจึงได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

แนวทางที่เหมาะสม

1. ครูประจำที่อยู่ตามโรงเรียน ต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. มีการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงสื่ออยู่ตลอดเวลา
3. การพัฒนาต้องพัฒนาในทางที่ร่วมกันหรือ การใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

คุณปรีวี ยอดมงคล จากสกว. ภาค

โครงการของ อ.สุเมธ การศึกษาตามอัธยาศัย ขอให้ทีมวิจัยถอดองค์ความรู้ในด้านนี้เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการที่จะสามารถต่อยอดได้ และยังต้องการคำตอบที่ว่า งานวิจัยได้ไปหนุนช่วยกับงานเดิมได้อย่างไรบ้าง

โครงการวิจัยวัฒนธรรมของอาข่า มีข้อเสนอว่า ทีมวิจัยน่าจะมีการถอดออกมาว่า เจื่อนใจหรือปัจจัยอะไรที่ทำให้ทำไมไม่สำเร็จ และข้อสังเกตก็คือ เรื่องคำเรียน ในด้านความเชื่อ ควรจะระมัดระวังในการใช้คำในการนำเสนอ

โครงการพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรจะอธิบายเพิ่มว่าสิ่งที่สิ่งที่อาจจะทำให้เจื่อนใจในการทำกิจกรรมชัดเจนขึ้น คืออะไรที่เราจะปรับให้เข้ากับปัจจุบัน และมีคำถามต่ออีก เครื่องข่าย 3 ศูนย์มีส่วนช่วยกันอย่างไร เป็นไปได้ไหมว่าโครงการวิจัยทั้ง 3 ศูนย์(ศูนย์การเรียนรู้พุทธศาสนาวันอาทิตย์)จะถอดรูปแบบออกมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

อาจารย์สมพงษ์

จะเห็นว่าจากการนำเสนอของพระนั้น การจัดการศึกษาแบบใหม่เน้นไปที่โรงเรียนแทนที่จะเป็น บ้าน วัด โรงเรียน แนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมจึงไม่เกิด ดังนั้นแนวการสอนที่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษาของท่าน เป็นอย่างไร อยากจะเสนอแนวคิดไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร ลักษณะของผู้สอนควรเป็นอย่างไร การสนับสนุนนโยบายเป็นอย่างไร ถ้าจะปรับเปลี่ยนเป็นผู้จัดการการเรียนรู้ มาเรียนรู้ในเรื่อง ธรรมะกับธรรมชาติจะเป็นไปได้ไหม ขอให้ช่วยฝากกลับไปคิด

กิจกรรมที่ 13

สรุปเวทีค้นหาโครงการวิจัยดีเด่นของ สกว. ภาค วันที่ 15 กันยายน 2548

ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านปางจำปี (โครงการวิจัยลำน้ำแม่ลายน้อยฯ)

ผู้เข้าร่วมประชุม

เจ้าหน้าที่ สกว. ภาค	5	ท่าน
เจ้าหน้าที่ สกว. แม่โจ้	2	ท่าน
ทีมวิจัย	7	ท่าน
ทีมพี่เลี้ยง	1	ท่าน

วัตถุประสงค์

ทีมงานจาก สกว. ภาคพูดคุยกับโครงการวิจัยฯ เพื่อค้นหาข้อมูลประกอบการพิจารณาคัดเลือกโครงการวิจัยดีเด่น

สรุปเวที

การเข้ามาพบปะพูดคุยระหว่าง ทีมงานจาก สกว. ภาค และทีมวิจัยโครงการลำน้ำแม่ลายน้อยฯ ที่บ้านปางจำปี ในครั้งนี้ เนื่องจาก การเสนอโครงการวิจัยลำน้ำแม่ลายน้อยฯ เป็นโครงการวิจัยดีเด่นของทีมประสานงาน สกว. แม่โจ้ ซึ่งเห็นว่า โครงการมีพัฒนาการ และมีการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน

ประเด็นคำถามจาก สกว. ภาค ดังนี้

1. ที่มาของโครงการนี้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเริ่มมาจากอะไร

- โครงการนี้เกิดจากความแตกต่างของปัจจุบันและอดีต ความอุดมสมบูรณ์ในสมัยก่อนทั้งป่าไม้ และลำน้ำแม่ลายน้อยในสมัยก่อนมีความอุดมสมบูรณ์มาก ๆ พอมาถึงปัจจุบันเกิดการแห้งแล้งมาก จนน่าเป็นห่วงว่าถ้าไม่ร่วมกันแก้ปัญหา คนในชุมชนจะต้องประสบกับปัญหาความแห้งแล้งอย่างแน่นอน ซึ่งรวมไปถึงชุมชนใกล้เคียงอื่น ๆ ด้วย โชคดีที่ตนเองได้เข้ามาทำงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ฝ่ายศึกษาและพัฒนาป่าไม้ จึงได้ความรู้ในด้านของการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอยู่บ้าง และขณะนั้นได้รู้จักกับเจ้าหน้าที่ซึ่งประสานระหว่างกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ป่าขุนน้ำแม่กวัง กับทางศูนย์ฯ และแหล่งงบประมาณที่จะมาสนับสนุน จึงได้เริ่มจากการพูดคุยปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ฟังอย่างคร่าว ๆ แต่ยังไม่ชัดเจน

- ทาง สกว.แม่โจ้เองเริ่มเข้ามาในชุมชนและได้ปรึกษาร่วมกัน จากในการคิดตอนนั้นของชาวบ้านอยากจะมีรายได้จากการขายกึ่งอีก ซึ่งถ้ามีน้ำเยอะเหมือนเดิมก็จะมีกึ่งเหมือนเดิม จึงใช้เวลาในการทำ

ความเข้าใจกันโดยมีการคุยกันระหว่าง สกว.แม่โจ้ กับพี่สวัสดิ์โดยตรง ซึ่งหลังจากได้คุยกันบ่อยขึ้นก็เกิดความเข้าใจที่ลึกและชัดเจนมากขึ้น จึงเสนอว่า หากต้องการแก้ให้น้ำกลับมามีเหมือนเดิมเพื่อให้มีรายได้จากการขายกุ้งเท่านั้นการพัฒนาอาจจะไม่ยั่งยืน แต่หากเราร่วมกันพัฒนาอนุรักษ์ฟื้นฟูลำน้ำให้กลับมามีเหมือนเดิม นอกจากจะมีกุ้ง น่าจะมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การทำการเกษตรสองฝั่งลำน้ำ การใช้ประโยชน์อย่างอื่น มีอาชีพอื่น ๆ ที่สร้างรายได้หลาย ๆ อย่างของคนในชุมชน และที่สำคัญทำให้คนเกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ด้วย โดยสรุปคือ ควรที่จะฟื้นฟูทั้งคน และลำน้ำไปพร้อม ๆ กัน

2. มีการรวมกลุ่มของทีมอย่างไร

- เริ่มจากการคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้นำชุมชน คุยกับญาติพี่น้อง คนในครอบครัว ในเรื่องของความเปลี่ยนแปลงของสภาพลำน้ำ และชวนคุยในด้านของการอนุรักษ์ ช่วงแรกไม่มีคนสนใจ บางคนก็ยังคิดว่าเราอาจจะเริ่มเพี้ยนไปหรือเปล่า จะทำไปทำไมไร้สาระเอาเวลาไปทำงานอย่างอื่นดีกว่า ก็ต้องยอมรับว่าใช้ความอดทนค่อนข้างมากในช่วงแรกกับการยอมรับของคนในชุมชนเอง แต่ก็อาศัยแรงบันดาลใจจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ยอมรับว่าก็ไม่ได้สนใจมากมายกับเรื่องที่สวัสดิ์เขามาเล่าให้ฟัง และขอคำปรึกษาก็ยังมีความคิดว่าเอาเวลาที่มานั่งคิดเรื่องแม่น้ำ มานั่งคิดว่าจะเอาเงินจากไหนมาใช้หนี้ เอาเงินจากไหนมาเลี้ยงครอบครัวจะดีกว่า

3. แนวคิดที่จะเริ่มโครงการนี้เหตุผลหลัก ๆ คืออะไร และมีการวางแผนหรือไม่ว่าจะทำอย่างไร

- เล่าปัญหาของชุมชน และขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ และหัวหน้าฝ่ายศึกษาและพัฒนาป่าไม้ จึงได้รู้จักกับ สกว. แม่โจ้ และได้รับคำแนะนำจากทาง เจ้าหน้าที่ สกว.ให้ทำงานวิจัยก่อน เพื่อจะได้หาคำตอบของปัญหาที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร แล้วนำไปปรึกษา พ่อหลวง ได้ชี้แจงให้ทุกคนทราบว่าขณะนี้กำลังจะทำอะไร ซึ่งก็ใช้เวลาพอสมควรในช่วงแรกที่จะให้ทุกคนมาเข้าใจในเรื่องนี้ หลังจากทำความเข้าใจที่ตรงกันบางคนก็อาจยังไม่ชัดเจน มีการประชุมและลงมติกันว่าจะทำโครงการเพาะพันธุ์กุ้ง เป็นโครงการแรก เนื่องจากในอดีตน้ำในลำน้ำแม่ลายน้อยมีมาก ทำให้มีกุ้งจำนวนมาก ชาวบ้านสามารถมีรายได้จากการจับกุ้งมาขาย แต่ปัจจุบันน้ำแห้ง กุ้งจึงไม่มี

ดังนั้นหากต้องการให้มีกุ้งก็ต้องหาวิธีให้น้ำในลำน้ำแม่ลายน้อยมีปริมาณมากขึ้น การประชุมชาวบ้านและแจ้งให้ทราบทุกคนจึงเห็นด้วยไม่มีใครขัดแย้ง

4. ก่อนจะมีการทำงานวิจัย มีการตั้งกฎระเบียบในชุมชนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ หรือไม่

- มีการตั้งกฎระเบียบ แต่ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติที่เคร่งครัด และมีกรอบที่ชัดเจน

5. จากรูปแบบของโครงการที่ยังไม่ชัดเจน และหลังจากเสนอโครงการผ่านการอนุมัติแล้วเป็นอย่างไรบ้าง

- เห็นความแตกต่างชัดเจนพอสมควร โดยขณะนั้นทีมที่มีความเข้าใจที่ตรงกัน ประมาณ 4 – 5 คน ช่วงแรกจะนั่งปรึกษากันหรือกันบ่อยมาก โดยมีพี่เลี้ยงจากสกว.เข้ามาช่วยให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อความชัดเจน มาค้นหาต้นตอของปัญหาจริง ๆ ว่าคืออะไร และแนวทางแก้ไขจะอย่างไรบ้าง

6. ความเป็นมาของขุนน้ำลำน้ำแม่ลายน้อยจริง ๆ มาจากที่ไหน

- ขุนน้ำลำน้ำแม่ลายน้อยมาจาก คอยสามเส้าซึ่งติดเขตแดนจังหวัดลำปาง แต่ยังอยู่ในเขตของบ้านป้อก

7. เมื่อเริ่มเห็นแนวโน้มในการอนุรักษ์ มีแนวคิดหรือวิธีการอย่างไรที่จะทำในการอนุรักษ์

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีการตั้งเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ป่าขุนน้ำแม่กวง โดยจะมี 55 หมู่บ้าน รอบศูนย์เข้าอยู่ในโครงการมาเป็นตัวอย่างในการดำเนินการ และขอคำปรึกษาจากทางพี่เลี้ยงสกว. และคำปรึกษาจากหัวหน้าฝ่ายศึกษาและพัฒนาป่าไม้ จึงเริ่มได้แนวทางในการที่จะปฏิบัติงานคร่าว ๆ

8. หลังจากโครงการอนุมัติแล้ว ได้โจทย์วิจัยแล้ว ทีมทำอย่างไร

- ในชุมชนเป็นระบบเครือญาติกัน จึงอาศัยเวลาที่พบบัน พุดคุยกัน ในระยะแรกทีมประชุมกันบ่อย เพราะทุกคนไปเคยทำงานในรูปแบบนี้มาก่อน จะขอคำปรึกษาจากทางพ่อหลวง ทางอบต. แกนนำชุมชน คุยกับผู้เฒ่า ผู้แก่ ทางพี่เลี้ยงจากสกว.ในช่วงนั้นก็ยังมีคนในชุมชนส่วนใหญ่ที่ไม่เข้าใจเหตุผลของการทำวิจัย คำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ต้องใช้ความอดทนมากในช่วงแรก แต่ด้วยความตั้งใจและคิดว่า หากเราสามารถทำให้เขาคิดไปในแนวเดียวกับเราได้ ผลที่จะออกมามันดีแค่ไหน แรงบันดาลใจที่ทำให้ทุกคนอดทนมาจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

9. การอธิบายให้ชุมชน และทีมงานบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจว่า การวิจัยคืออะไร มีวิธีการอย่างไร

- ในช่วงแรกใช้เวลาพอสมควรการที่เราจะให้คนทั้งชุมชนมาเข้าใจ และเห็นด้วยกับเรื่องนี้ ซึ่งขณะนั้นทุกอย่างอยู่ระหว่างการทำแผนงาน ซึ่งชาวบ้านเองก็ไม่ได้เห็นผลว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้างกับการทำโครงการนี้ และประเด็นที่สำคัญคือส่วนใหญ่จะมองไปที่งบประมาณที่ได้มาอาจจะเอาไปใช้อย่างอื่นหมดแล้วในหมู่ที่เกี่ยวข้อ ตอนนั้น ทีมงานที่มีความเข้าใจและแนวคิดที่ตรงกัน 4 – 5 คน ทีมงานบางส่วนอาจจะยังไม่เข้าใจชัดเจน ก็อาศัยการศึกษาหาความรู้จากหลาย ๆ ที่ เช่น เข้าร่วมประชุมในโครงการพัฒนาและอนุรักษ์ ป่าฝูจากหลาย ๆ ที่ ก็นำข้อมูลที่แต่ละคนเข้าใจมานั่งคุยกัน ปรึกษากัน

แหล่งความรู้ที่สำคัญคือ เวทีเพื่อนวิจัย ในช่วงแรกก็ยังไม่ค่อยเข้าใจ แต่การเข้าร่วมเวทีบ่อย ๆ ทำให้เริ่มจับประเด็นได้ จากการแก้ปัญหาของโครงการอื่น คำแนะนำของอาจารย์ในเวที เมื่อทุกคนในทีมเริ่มมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน จึงได้นำไปคุยให้กับคนในชุมชนฟังโดยเริ่มจากคนในครอบครัว และญาติที่สนิทก่อน ใช้เวลาและความอดทนค่อนข้างมาก เมื่อทุกอย่างเริ่มลงตัว ก็มีการประชุมวางแผนการดำเนินงาน โดยมีทีมพี่เลี้ยงจากสกว.เข้ามาช่วยอยู่ตลอด และจากการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ประกอบกับคำแนะนำของพี่เลี้ยงด้วย จึงได้ข้อสรุปว่าต้องมีการสำรวจก่อนเพื่อเป็นข้อมูล เมื่อมีข้อมูลก็สามารถที่จะนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนกันต่อไป จึงมีการแบ่งหน้าที่กันไปหาข้อมูล คือ

1. การสำรวจข้อมูลการใช้ที่ดินสองฝั่งลำน้ำ
2. ข้อมูลการสร้างฝายธรรมชาติ และการทำนาริน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำบ่อทราย น้ำบ่อดินในสมัยก่อน

10. มีการแบ่งงานกันทำอย่างไร

- เราจะแบ่งเป็น 2 ทีม คือ ทีมบ้านป๊อก และทีมบ้านปางจำปี ขณะนั้นทีมที่ร่วมกันทำงานก็มีกันไม่กี่คนก็มีการแบ่งทีมกันทำงาน เพราะงานในระยะที่ 1 ของเรา คือการเก็บข้อมูลทุกด้านที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยๆ โดยปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานที่ได้วางไว้

บ้านปางจำปี

- พ่อหลวงเมือง เก็บข้อมูลการสร้างฝายธรรมชาติและการทำนาริน
- นายธนากร เก็บข้อมูลโดยการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินสองฝั่งลำน้ำ
- นายบุญเสริม เก็บข้อมูลของน้ำบ่อซึมทราย ในสมัยก่อน

บ้านป๊อก

- พ่อหลวงจิตต์ รวบรวมข้อมูลทางด้านอาชีพที่บ้านป๊อกทำผ่านมาแล้วล้มเหลว
- อบต.ประสิทธิ์ เก็บข้อมูลการสร้างฝายธรรมชาติ และการทำนาริน
- อบต. บุญรัตน์ เก็บข้อมูลวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของคนในชุมชนสมัยก่อน

11. การสร้างฝายธรรมชาติ / ทำนาริน เป็นอย่างไร ทั้งสองอย่างได้เชื่อมโยงถึงประเพณีวัฒนธรรมหรือไม่ และเพราะอะไรปัจจุบันถึงหายไปจากชุมชน

- วิธีการทำฝายในสมัยก่อน ไม่เสียค่าใช้จ่ายใช้วัสดุที่มีอยู่ในสวนในไร่ บริเวณที่จะสร้างฝาย คนในสมัยก่อนจะดูความเหมาะสมของพื้นที่ การทำนารินก็เช่นกัน ใช้วัสดุในท้องถิ่น หลัก ๆ คือไม้ไผ่ ไม้ค้ำซึ่งมีอยู่แล้วในชุมชน และจะช่วยกันทำ เช่น นารินสายนี้ครัวเรือนใดจะใช้ก็จะมาช่วยกัน เพราะนารินทำได้หลายสาย แต่ขุนน้ำหรือจุดส่งน้ำคือที่เดียวกัน และจะช่วยกันดูแลรักษา

- ประเพณีวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติจะเป็นการเลี้ยงเจ้าที่ บริเวณที่สร้างฝายหรือทำนาริน สำหรับเครื่องเส้นไหว้ก็แล้วแต่ว่าขณะที่ทำการบนบานสานกล่าวว่าจะเลี้ยงอะไร แต่ส่วนใหญ่ คือ เหล้า 1 ไห

ไก่อ่ 1 คู่ โดยมีความเชื่อว่า จะปกป้องรักษาขุนน้ำไม่ให้แห้งและช่วยคุ้มครองคนที่มาสร้างฝายหรือทำนารินทุกคนปลอดภัย ไม่ได้รับอันตรายใดๆ

12. การสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินสองฝั่งลำน้ำ เป็นอย่างไร ใช้วิธีการอย่างไรให้ได้ข้อมูล

- การสำรวจของนายธนากร โดยเดิน และจดบันทึกไปด้วยเพราะไปคนเดียว ผลจากการสำรวจพบว่าผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินสองฝั่งลำน้ำจำนวนกว่า 40 ราย พื้นที่ประมาณกว่า 400 ไร่ โดยเป็นการทำเกษตรสองฝั่งลำน้ำ ซึ่งพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ คือ ถั่วลิสง ถั่วเขียว ผลผลิตไม่มากเท่าใดนัก ซึ่งนายธนากรได้นำสมุดบันทึกในขณะที่เดินสำรวจ แผนที่เส้นทางเดิน และลำห้วยสาขาเล็ก ต่าง ๆ นำเสนอให้กับทางสกว.ภาคร่วมด้วย

- สาเหตุที่ฝายหายไป ส่วนใหญ่มาจากการขายที่ดินที่สวนให้กับนายทุนชาวบ้านจึงไม่ได้สร้างฝายส่วนนารินที่ไม่มีให้เห็นในปัจจุบัน เพราะคนในชุมชนใช้ท่อน้ำ PVC. ในการต่อน้ำเข้าบ้านแทนการใช้นาริน เพราะตอนนั้น ชาวบ้านคิดว่าถึงทำนาต่อไปก็ไม่พอกินอยู่ดี จึงขายเอาเงินมาแบ่งให้ลูกหลานปัจจุบันบ้านปางจำปีเหลืออยู่ 2 ราย ที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของ

13. พี่ธนากรคิดอย่างไรในเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ดินของทั้งสองฝั่งลำน้ำ และขณะที่เดินมีความรู้สึกอย่างไร เหนื่อยไหม สนุกไหม

- เป็นสิ่งที่ดีหากชุมชนมีข้อมูลนี้ ความเหนื่อยตรงที่เดินและจดบันทึก วาดเส้นทาง ไปพร้อมกัน เพราะเดินสำรวจคนเดียว ความสนุกเกิดขึ้นที่ได้รู้ในสิ่งที่เราไม่รู้ทั้ง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเรามาก ๆ การทำงานยึดการฟื้นฟูลำน้ำเป็นหลัก หากทำสำเร็จก็จะเป็นผลดีและเป็นประโยชน์กับคนในชุมชน และลูกหลานในอนาคต ที่สำคัญหากไม่มีการจัดทำข้อมูลนี้อาจจะมีการรุกร้าขอบเขต และแย่งน้ำกันใช้ ซึ่งเป็นปัญหาทำให้คนในชุมชนขัดแย้งกัน

14. พี่บุญเสริมคิดอย่างไรถึงอยากจะสืบค้นประวัติความเป็นมาของน้ำบ่อชิมทราย

- ได้คิดจากการเปรียบเทียบจากสมัยก่อนว่าในชุมชนมีน้ำบ่อที่สามารถใช้ดื่มกินได้ ประกอบอาหารอาบน้ำ ฯลฯ ได้หมดทุกอย่าง ผู้เฒ่า ผู้แก่บางคนเคยบอกว่าเป็นยาสามารถรักษาโรคบางโรคได้ด้วย และคนในสมัยก่อนจากการที่เก็บข้อมูลก็ไม่ค่อยมีใครเจ็บปวด เป็นโรคเยอะ เหมือนปัจจุบัน และที่สำคัญประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำด้วย

15. มีการย้อนคิดถึงอดีตอะไรอีกที่นำมาสู่การทำวิจัยในครั้งนี้

- การมีส่วนร่วมในชุมชน จากในสมัยก่อนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดูแลกัน เราจะเรียกว่า การเอามื้อ หรือเขามาช่วยเรา พอเขามีงานเราไปช่วยเขา เช่น การแผ้วถางสวน การเก็บผลผลิตจากการเกษตร การสร้างบ้าน ฯลฯ ที่ใช้แรงงาน คนในสมัยก่อนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานคน

เลย เพียงแต่เลี้ยงอาหารกลางวัน หรือบางคนก็กลับไปกินที่บ้านของตน ซึ่งต่างจากปัจจุบันมาก ทุกอย่าง ต้องมีการว่าจ้างเข้ามาเกี่ยวข้อง เสียค่าใช้จ่ายทุกอย่าง

17. ทึมนำข้อมูลทีตัวเองสำรวจมารวมกันเป็นข้อมูลของชุมชน เพื่อนำมาทำแผนต่อว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป และมีการเชื่อมโยงกันระหว่าง 2 หมู่บ้านอย่างไร

- ทั้งสองหมู่บ้านนี้เป็นระบบเครือญาติกันมาแต่ดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ ในสมัยก่อนจะพบกันในเวลาทำสวนซึ่งพื้นที่สวนก็อยู่บริเวณใกล้ ๆ กัน มีอะไรก็จะปรึกษาหารือกัน มีเรื่องมาเล่าสู่กันฟังบ้าง ถึงแม้ปัจจุบันโอกาสที่จะเจอกันแบบสมัยก่อนจะมีน้อย แต่คนทั้งสองชุมชนก็ยังไปมาหาสู่กันเสมอ จึงอาศัยเวลานั้นมาพูดคุยกัน ปรึกษาหารือกัน และหากมีอะไรที่เป็นทางการพอหลวงประจำแต่ละบ้านก็จะแจ้งให้กับคนในชุมชนทราบโดยทั่วกัน

18. ตัวกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำมาช่วยอะไรได้บ้างในชุมชน

- ชุมชนเกิดความสามัคคีกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งเมื่อก่อนมีการตั้งกฎในหมู่บ้านว่าในการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านถ้าครัวเรือนใดไม่มาจะปรับครัวเรือนละ 50 บาท แต่ปัจจุบันหากครัวเรือนใดที่ไม่ติดธุระจำเป็นจริง ๆ ก็จะมาทันทุกครัวเรือน สังเกตจากยอดเงินค่าปรับเข้ากองกลางเมื่อก่อน กับปัจจุบันต่างกันมาก และเมื่อมีการประชุมหมู่บ้านมีการระดมความคิดเห็นในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ สายน้ำ สัตว์น้ำ สังเกตว่ามีการเสนอแนวความคิดกันมากขึ้น (ทีมวิจัยแลกเปลี่ยนในลักษณะเดียวกันถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของแนวคิดคนในชุมชนมาจากการทำโครงการวิจัย ซึ่งสามารถทำให้คนในชุมชนได้มองเห็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นถ้าไม่ช่วยกันอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์น้ำ)

- การจัดกิจกรรม สืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อยที่ผ่านมา ทุกคนมาช่วยด้วยใจ เพราะไม่มีค่าจ้างแรงงาน มีแค่เลี้ยงอาหารกลางวัน ซึ่งบางคนกลัวว่าจะไม่พอก็ก่อข้าวมากินด้วยกัน เห็นแล้วทำให้เกิดความประทับใจ

19. หลังจากจัดพิธีสืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อยเสร็จแล้ว มีการวางแผนหรือคุยกันต่อหรือไม่ว่าจะจัดอีกพิธีนี้ขึ้นอีก

- ผมได้รับคำแนะนำจากทางอำเภอว่าสมควรที่จะให้จัดขึ้นทุกปี เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างในด้านการอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์น้ำ กับหมู่บ้าน หรือตำบลอื่น ๆ และทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหน ซึ่งทางอบต. หรือทางกิ่งอำเภอ จะมีงบประมาณมาสนับสนุนในด้านของการปรับปรุงให้ซึ่งคนในชุมชนทุกคนก็อยากจะให้จัดกิจกรรมนี้ขึ้นอีกทุก ๆ ปี

20. ตามถึงผลของการอนุรักษ์สัตว์น้ำ และบทลงโทษว่าเป็นอย่างไร

- ปัจจุบันสัตว์น้ำ เช่น ปลา กุ้ง หอยต่างๆ มีปริมาณเพิ่มขึ้นมาก หากตกเบ็ดไม่เกิน 2 นาฬิกา ก็ได้ปลาแล้ว ขณะนี้มีการตั้งกฎระเบียบอย่างชัดเจนและเคร่งครัด มีการตั้งป้ายกฎระเบียบอย่างชัดเจน และทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ซึ่งเคยมีคนมาลักลอบซื้อดปลา ซึ่งสัตว์น้ำอื่น ๆ ก็ตายด้วย เรื่องนี้ถึงโรงพัก มีการปรับจริง และยึดของกลางทุกอย่างที่นำมาจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์ของเรา

- ก่อนที่จะมีการจัดพิธีสืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย มีการค้านจากผู้เฒ่าผู้แก่บางท่าน โดยท่านให้เหตุผลว่าอาจจะเป็นการผิดผี และไม่มีในพิธีกรรมนี้ในสมัยก่อนอาจจะเกิดสิ่งไม่ดีกับหมู่บ้านได้

21. แล้วทีมมีการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้อย่างไร

- ทีมมีการชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่จัดขึ้น และประโยชน์ที่ชุมชนของเราจะได้รับ ซึ่งส่วนใหญ่ในที่ประชุมเห็นด้วย จึงเอาเสียงส่วนใหญ่ ว่าเห็นควรที่จะให้จัดพิธีกรรมนี้ขึ้น

22. หลังจากที่เกิดลงจะจัดกิจกรรมขึ้น มีการจัดการอย่างไร

- ใช้แรงจากชาวบ้าน ซึ่งทุกคนต่างพร้อมใจที่จะมาร่วมกันทำงานในครั้งนี้ด้วยใจ ซึ่งมีการแบ่งหมุนเวียนกันไปทำแต่ละป้อมบ้าน กลุ่มเยาวชนที่ว่างงานจะมาช่วยทุกวัน

23. อยากทราบความรู้สึกว่าเมื่อก่อนจากที่เล่าให้ฟังว่าแต่ละคนเป็นนักตัดไม้มีอาชีพ แล้วปัจจุบันนี้กลับมาเป็นผู้อนุรักษ์และฟื้นฟู ว่ารู้สึกเป็นอย่างไร

- รู้สึกเสียใจและเสียดยในสิ่งที่ทำในอดีต เพราะหากช่วยกันรักษาป่าไว้ทุกอย่างก็อุดมสมบูรณ์ น้ำก็ไม่แห้งแล้ง มีของป่า มีสัตว์ป่า มีสัตว์น้ำ และสิ่งเหล่านี้ก็จะสามารถทำให้เราอยู่ได้และมีรายได้เหมือนกัน แต่อาจจะไม่มากเหมือนการตัดไม้ เป็นเรื่องที่ดีมาก ๆ ที่มีการตั้งโครงการวิจัยนี้ขึ้นมา ซึ่งทำให้ทุกคนได้มองเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และได้เห็นผลกระทบที่ตามมา ปัจจุบันนี้คิดว่าคนในชุมชนได้มองเห็นเหมือนกันในสิ่งเหล่านี้ และเกิดจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์มากขึ้น

- จากการทำวิจัยครั้งนี้ ได้เห็นผลจริง เป็นตัวกระตุ้นในการของบประมาณต่างๆ มีงบประมาณจาก อบต. ที่กำลังจะเข้ามาสนับสนุน เพราะมองเห็นถึงการพัฒนาจริง และเห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะนำมาปรับปรุงสถานที่ ถนนหนทาง และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

24. พี่สวัสดิ์ในฐานะเป็นผู้ก่อตั้ง คิดอย่างไรกับงานวิจัยในครั้งนี้

- รู้สึกดีใจและภูมิใจมาก ๆ ที่เห็นคนในชุมชนมีแนวคิดและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผ่านมารวมมีกำลังทำงานที่เข้มแข็งและอดทนต่อปัญหา

อุปสรรคต่าง ๆ โดยพ่อหลวงเมืองของเราเป็นแกนนำสำคัญหลักในการทำงานครั้งนี้ รวมทั้งทุกคนในทีมที่ช่วยกันทำโครงการนี้ขึ้นมา เพราะถ้ามีผมเพียงคนเดียวไม่มีทางเป็นไปได้

- สิ่งที่ได้พบจากการทำวิจัยนอกเหนือจากการอนุรักษ์ คือ พัฒนาการของทีมในด้านแนวคิด การปรับตัว การใช้เหตุผล การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และการควบคุมอารมณ์ ที่สำคัญที่สุดคือทุกคนในทีมต้องการจะศึกษาเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ข้อมูลใหม่ ๆ ในด้านการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เริ่มสนใจที่จะเข้าร่วมประชุมหรืออบรมให้ความรู้ต่าง ๆ และหลังจากการประชุมสามารถที่จะสรุปและวิเคราะห์ห่อออกมาได้ และความคิดที่รอบคอบมากยิ่งขึ้น คิดและสามารถมองเห็นปัญหาและผลที่จะได้รับจากโครงการนั้น ๆ

- นายบุญเสริมจากที่ไม่ค่อยสนใจกิจกรรมในชุมชนเพราะคิดว่าไม่มีใครฟังความคิดเห็นของตน เพราะไม่มีความรู้จบแค่ ป.2 เขียนหนังสือก็ไม่เป็น จึงไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม แต่ไม่ใช่เลยความคิดของนายบุญเสริมมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ถึงแม้เขียนออกมาเป็นตัวอักษรไม่ได้ก็ถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ดี และเป็นสิ่งประชุมยอมรับ จึงเกิดความกล้าที่จะแสดงออก และขณะนี้ได้เข้าเรียน กศน. ซึ่งเห็นการพัฒนาตัวเองของนายบุญเสริมอย่างชัดเจน

25. แนวคิดของนายบุญเสริมว่าคิดอย่างไรกับ งานวิจัยในครั้งนี้

- ในอดีตไม่กล้าแสดงออก เพราะกลัวว่าทุกคนคงไม่ยอมรับความคิดเห็น แต่เมื่อได้ร่วมงานกับทีมวิจัย ในทีมยอมรับฟังความคิดเห็นก็รู้สึกภูมิใจ หลังจากนั้นก็กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นของตนเอง และเกิดจิตสำนึกว่า เมื่อก่อนเราทำลายป่าเรลิมคิดถึงอนาคตว่าถ้าป่าไม่มีแล้วเราจะไปอยู่ที่ไหน ขณะนั้นคิดถึงแต่เงินที่จะได้รับจากการตัดไม้ และในปัจจุบันนี้ได้เห็นผลกระทบจากมือของเราเอง จึงต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาโดยร่วมกันหาทางอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์น้ำไว้ให้ลูกหลานเราในอนาคต

26. จากที่เล่ามา มีการตั้งแต้กลุ่มในชุมชนและมีกฎระเบียบของแต่ละกลุ่ม อยากทราบว่า มีคนดูแลกฎระเบียบหรือไม่อย่างไร

- คณะกรรมการกลุ่ม และคณะกรรมการหมู่บ้านช่วยดูแลกัน ในชุมชน และขณะนี้ มี คณะกรรมการดูแลชุมชนซึ่งทางอำเภอให้ตั้งขึ้นในชุมชน ชื่อว่า “ประสานพลังแผ่นดิน” จะเป็นผู้ประสานงานดูแลเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับทางอำเภอกับชุมชน โดยตรง แต่ชาวบ้านก็ช่วยกันดูแลด้วย

27. แผนการดำเนินงานขั้นต่อไปคืออะไร

- หลังจากที่เรา ร่วมกันพัฒนาฟื้นฟูกันมาแล้วระดับหนึ่ง จากการปรึกษากับทางทีมและทางพี่เลี้ยงจากสกว. ลงมดกันว่าจะทำเรื่อง “ป่าชุมชน” เพื่อให้ชาวบ้านได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกับกฎหมายที่ตั้งไว้ของกฎหมายป่าชุมชน เมื่อสองวันที่ผ่านมามีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้แผนใหม่

ได้ทราบว่าตำบลห้วยแก้วได้รับงบประมาณในการดูแลจัดการป่า 2 หมู่บ้าน คือ บ้านปางจำปี บ้านแม่เตาหิน ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีสำหรับชุมชน

28. มีแนวอาชีพที่จะทำหรือไม่หลังจากการที่ได้พัฒนาสิ่งต่าง ๆ ตามที่กล่าวมา

- จากการที่ปรึกษากันในทีมเพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจน แล้วแจ้งให้กับชุมชนได้ทราบเพื่อขอความคิดเห็นในที่ประชุมถึงสิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไป คือ

1. จะพัฒนาน้ำตกทำบันได ให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการพึ่งพิงระหว่างคนกับป่า แต่รายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ เช่น การอำนวยความสะดวก การจัดบุคคลต่างๆ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ฯลฯ กำลังวางแผนการดำเนินงาน

2. ทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งอยู่ระหว่างการวางแผนการดำเนินงาน และปรึกษากันในทีมเพื่อให้ชัดเจน

- อาชีพที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชน ซึ่งผลของการดำเนินงานโครงการใน ระยะแรกคือ อาชีพของคนในชุมชนไม่มีอาชีพหลักที่แน่นอนจึงเป็นปัญหาว่า คนในชุมชนบ้านป๊อกจะขายที่ของตนและย้ายมาอยู่ในตัวอำเภอ ซึ่งทางทีมวิจัยก็มองเห็นปัญหาในแนวเดียวกันคือ ถ้าไม่มีชุมชนที่รักษาดิน น้ำ ชุมชนทำน้ำจะอนุรักษ์อย่างไรก็ไม่เป็นผล ซึ่งขณะนี้ทางทีมอยู่ระหว่างการสำรวจการทำแปลงสาธิตของนายบุญกุล ที่ประสบผลสำเร็จค่อนข้างเห็นผลได้ชัดเจน โดยมีกรอบในการสำรวจซึ่งจะถอดองค์ความรู้จากผลการทำแปลงสาธิตของนายบุญกุลแล้วนำผลของการสำรวจที่ได้นั้นมา วิเคราะห์และนำไปแก้ไขปัญหของชุมชนบ้านป๊อกที่จะปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีอาชีพที่สร้างรายได้แน่นอน เพราะถ้าคนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง จะลดปัญหาการย้ายที่อยู่ซึ่งก็จะมีคนดูแลรักษาดินน้ำต่อไป

- เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชนบ้านป๊อกถ้าชุมชนไม่รักษาน้ำและป่า ชุมชนบ้านปางจำปีจะอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างไรก็ไม่เป็นผลสำเร็จแน่นอน พ่อหลวงจึงตัดกล่าวถึงสิ่งที่ชุมชนบ้านป๊อกจะดำเนินการต่อไป คือ

1. จะไม่ใช้สารเคมีในการทำการเกษตรทุกรูปแบบ
2. กำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอยต่างๆ อย่างมีระเบียบระบบ

29. ทำงานวิจัยในระยะที่ 2 มีอะไรเป็นข้อกังวลหรือไม่

- ข้อกังวลที่มีอยู่ในขณะนี้

1. เรื่องของเวลาในการทำงาน เพราะแต่ละคนในทีมก็มีงานเยอะอยู่แล้ว
2. เรื่องของเอกสาร ทีมทั้งหมดไม่มีใครสามารถใช้ คอมพิวเตอร์ ได้ จึงต้องขอความช่วยเหลือจากทางพี่เลี้ยงช่วยในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก

สรุปสถานการณ์เวที จาการวิเคราะห์ของพี่เลี้ยง

ทีมวิจัยลำน้ำแม่ลายน้อยฯ เข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ สกว.ภาค ซึ่งจะเป็นผู้พิจารณาแต่ละโครงการวิจัย เพื่อคัดเลือกโครงการวิจัยดีเด่น การประชุมในครั้งนี้เป็นลักษณะการตั้งคำถามให้กับทีมวิจัยตอบ โดยการตั้งคำถามจะเริ่มถามตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ การจัดตั้งทีมงาน การจัดการต่าง ๆ ของโครงการ และแผนการดำเนินงานในขั้นต่อไป ในช่วงท้ายจะถามถึงความรู้สึของแต่ละคนในทีมงานกับการทำงานวิจัยครั้งนี้ ลักษณะของการตั้งคำถามทั้งหมดของ สกว. ภาค เป็นการตั้งคำถามที่ทดสอบทีมวิจัยในโครงการว่าเป็นอย่างไร มีความเข้าใจมีแนวความคิดที่ตรงกันหรือไม่ มีส่วนร่วมในการทำงานมากน้อยแค่ไหน มีความเข้าใจในโครงการมากน้อยแค่ไหน และเห็นปัญหาที่แท้จริงของชุมชนมากน้อยแค่ไหน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่

พัฒนาการของทีมวิจัย

1. ทีมวิจัยมีความเข้าใจกับทุกๆ กิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างชัดเจน โดยมองจากการตอบคำถามจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกคน
2. การนำเสนอในเวที ในด้านของการใช้คำพูด เพื่อตอบคำถามของ สกว. ภาค ทุกคนในทีมมีความเป็นธรรมชาติในการตอบ ซึ่งทำให้เห็นว่าลงมือปฏิบัติจริง รู้ปัญหาจริง และแก้ไขปัญหามาจริง
3. ทีมมีแนวคิดที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเอง จากการรับฟังในเวทีที่มีการเล่าว่า นายบุญเสริม โจมั่น ซึ่งเป็นอีกท่านหนึ่งในทีมกำลังศึกษาต่อใน กศน. และอีกหลาย ๆ คนในทีมต่างหาความรู้ในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูจากภายนอก เช่น การเข้ารับการฟังการบรรยายจากวิทยากรใคร่
4. ทีมเริ่มมีการวางแผน มีการระดมความคิดในการวางแผนงาน ซึ่งทำให้เห็นว่าทีมมีการพัฒนามากขึ้น
5. ทีมมีความสามัคคีกัน และช่วยกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสังเกตจากบางครั้งต้องการเอกสารที่สำคัญแต่อยู่กับอีกคนหนึ่ง ซึ่งไกลพอสมควร บางครั้งฝนก็ตกหนัก แต่ทีมก็ไปเอาเอกสารนั้นจนสำเร็จเพื่อการดำเนินงาน เป็นการทุ่มเทของทีมอย่างชัดเจน

พัฒนาการของพี่เลี้ยงที่ได้จากการประชุมใน ครั้งนี้

1. ได้เรียนรู้และเข้าใจระบบการทำงานของทีมวิจัยมากขึ้นและชัดเจนกว่าเดิม ซึ่งจากเมื่อก่อนไม่เข้าใจและมองไม่ออกว่าจะแก้ไขปัญหได้อย่างไร แต่ขณะนี้เปลี่ยนมุมมองโดยเอาชุมชนเป็นหลักคิดว่าปัญหาเป็นอย่างไรและทำความเข้าใจกับสิ่งที่ทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่ สกว. ร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหามา
2. มีความเข้าใจในด้านของการพูดของทีมวิจัย และการเสนอแนะต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ สกว. ซึ่งแต่ก่อนไม่เข้าใจและตีความไม่ออกว่าคืออะไร

3. เห็นสถานการณ์ต่าง ๆ ในเวที เช่น พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุม การมีส่วนร่วมในทีมว่า
มากน้อยแค่ไหน เป็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่จากแต่ก่อนมองไม่ออกว่าใครเป็นอย่างไร

4. จับประเด็นหลัก ๆ ของเวทีได้ โดยใช้ความเข้าใจมากกว่าการจดบันทึกทุก ๆ คำพูด ซึ่งแต่
ก่อนไม่สามารถจับประเด็นได้

กิจกรรมที่ 14

สรุปผลเวทีนำเสนอโครงการ : วันที่ 22 กันยายน 2548

ณ ห้องประชุมจามจุรี บ้านธารแก้ว

โครงการที่เข้าร่วมนำเสนอ ในเวทีในครั้งนี้ ทั้งหมดรวม 7 โครงการ โดยโครงการที่อยู่ในความดูแลของทีมพี่เลี้ยง เข้าร่วมรายงานในครั้งนี้ มี 2 โครงการ คือ

- โครงการ การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านป่าสักงาม
- โครงการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยฯ บ้านป้อก และบ้านปางจำปี

1. โครงการ“การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงฯ บ้านป่าสักงาม” (นำเสนอโครงการฉบับสมบูรณ์)

รายละเอียดในการนำเสนอมีลำดับดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของคนในชุมชนบ้านป่าสักงาม (ฉาย PowerPoint) ประกอบการบรรยาย

(1.1) ปัญหาของชุมชน และความแตกต่างในด้านเศรษฐกิจของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน

ความแตกต่างของชุมชนบ้านป่าสักงามในปัจจุบันและอดีต ต่างกันมากในเรื่องของรายได้ระดับครัวเรือน จากที่เมื่อก่อนทุกครัวเรือนจะมีรายได้มาก ซึ่งมาจากการตัดไม้ในป่าโดยการรับจ้างตัดไม้ให้กับนายทุน และเป็นคนตัดเองจ้างเองบางส่วน มีการสัมปทานป่าและทุกคนมีความสุขกับเงินที่ได้รับมาโดยไม่ได้มองถึงอนาคต หากไม่มีแล้วชุมชนจะเป็นอย่างไร และปัจจุบันผลกระทบเกิดขึ้นกับชุมชน ทั้งด้านอาชีพ รายได้ระดับครัวเรือน จนเกิดปัญหานี้ขึ้นเพราะการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันกับรายได้ที่ได้แตกต่างกัน

(1.2) หน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาในชุมชน และการสร้างจิตสำนึกในชุมชนให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า

ปัญหาที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาในชุมชนมีมากมาย เป็นปัญหามากขึ้น เกิดความแตกแยกในชุมชนและปัญหาที่มีอยู่เดิมก็ไม่ได้รับการแก้ไข การสร้างจิตสำนึกในชุมชนให้เกิดการอนุรักษ์ ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรที่จะให้คนที่มีปัญหาเป็นของตนอยู่แล้ว และจะมาแก้ปัญหของส่วนรวม แต่ก็ใช้ความพยายามโดยการวางกรอบความคิดจากอดีต ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในชุมชนปัจจุบันโดยเริ่มจากการคิดที่ว่า คนในชุมชนอยู่กับป่า เราจะได้ประโยชน์อะไรกับป่าบ้าง ซึ่งไม่ใช่การตัดไม้เหมือนแต่ก่อน และอธิบายให้ทุกคนในชุมชนได้เข้าใจการพึ่งพิงระหว่างคนกับป่า โดยก่อนที่จะเราได้ประโยชน์เราต้องทำให้ป่าอุดมสมบูรณ์ก่อน

2. การเข้าสู่โครงการวิจัยในครั้งนี้ตั้งแต่เริ่มแรก จนเสร็จสิ้นโครงการ โดยสรุปดังนี้

จากปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้นตามที่กล่าวมา จนได้เข้ามาสู่โครงการวิจัยในครั้งนี้ หลังจากที่ได้โครงการอนุมัติ ได้คำถามหลัก คำถามย่อย (หรือโจทย์ของการวิจัยในครั้งนี้) ก็นำมาสู่การปฏิบัติโดยหาทีมงานจากในชุมชน หาจากกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นในชุมชน ร่วมกันออกแบบงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย และแก้ไขปัญหของชุมชนได้ แต่ทีมเกิดปัญหาจนไม่มีใครที่จะทำต่อ

จึงให้กลุ่มเยาวชนเป็นผู้ดำเนินงานต่อ โดยการให้เข้าไปศึกษาหาข้อมูลจากผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ ประเพณีและวัฒนธรรม และเก็บข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ได้ออกแบบให้ แล้วนำมารวมเป็นข้อมูลของการแก้ปัญหาจนเสร็จสิ้น

3. การพัฒนาชุมชนสำหรับป่าสักงาม โดยพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด เช่น

- ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่สามารถปรับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน
- การรักษาป่าต้นน้ำ
- รูปแบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยนำวิธีการที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้กับชุมชน
- ด้านอาชีพของชุมชนบ้านป่าสักงาม นำแนวคิดตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะและข้อควรเพิ่มเติมของโครงการ

เจ้าหน้าที่ สกว. แม่โจ้

- สิ่งที่ยังขาดสำหรับโครงการนี้คือ เรื่องของ รายได้ หนี้สิน ค่าใช้จ่าย ของครัวเรือน ควรนำเสนอเพื่อให้เห็นความชัดเจนของการแก้ปัญหาในชุมชน
- องค์กรในพระราชดำริฯ ต่าง ๆ ต้องเข้ามาบูรณาการชุมชนในระดับหนึ่งก่อน ก่อนที่ชุมชนจะบูรณาการเอง

อ.สมพงษ์ บุญเลิศ

- ถ้าชุมชนบ้านป่าสักงามเอาปลายทางชุมชนเข้มแข็งเป็นตัวตั้ง ดังนั้น เมื่องานวิจัยเข้ามาจึงมีแนวคิดว่าต้องมีความพอเพียง แต่วิธีการประยุกต์ตัวที่เป็นปัญหา คือการแข่งขันกันเองในชุมชน หลังจากการแก้ปัญหา
- ถ้าชุมชนบ้านป่าสักงามเอาพื้นที่ป่าสักงามเป็นตัวตั้ง งานวิจัยต้องสะท้อนทุนเดิมของชุมชนในด้านความอุดมสมบูรณ์ในอดีตเป็นอย่างไร เมื่อภาครัฐเข้ามาเป็นอย่างไร ชี้ให้เห็นว่าทุนที่เคยมีเป็นอย่างไร และหากทิ้งไว้ชุมชนเกิดปัญหาอย่างแน่นอน

- จากที่ผ่านมาบ้านป่าสักงามในด้านการพัฒนาทุกอย่างยังเป็นนามธรรม หลังจาก สกว. เข้ามาสนับสนุนงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง มาตีความของ นามธรรม คืออะไร จนได้คำตอบ คือการเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย ซึ่งอยากให้บ้านป่าสักทำให้ออกมาเป็นรูปธรรมให้เห็นได้อย่างชัดเจน

- นำกิจกรรมทั้งหมดที่ผ่านมาจัดเรียงลำดับให้เป็นไปตามขั้นตอน เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมของการพัฒนาในครั้งนี้ โดยผ่านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ ข้อมูล แล้วนำมาเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นอย่างไร และเป็นรูปแบบชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นที่ต้องการของสังคมในปัจจุบันอย่างมาก

- สร้างแนวคิดและตัวพบในรายงานขยายผล ของโครงการนี้ว่าอะไรที่เป็นประโยชน์ โดยที่ชุมชนที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันสามารถเข้ามาเรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมมาก และกล่าวชื่นชมโครงการนี้ว่าดีมาก

พระสงฆ์ รูปแรก โดยสรุปคือ

- โครงการของบ้านป่าสักงามควรให้ความสำคัญกับ พระสงฆ์ในท้องถิ่นด้วย เพราะการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องเกิดจากจิต ซึ่งตรงจุดนี้ พระสงฆ์สามารถที่จะช่วยเหลือได้ และเป็นจุดสำคัญของโครงการในด้านของการฝึกจิตใจของคนในท้องถิ่นให้เกิดความศรัทธาที่จะอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน

เจ้าหน้าที่ สกว.ภาค ให้ข้อเสนอแนะว่า

- ควรเพิ่มบางส่วนเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น คือ

1. ประสบการณ์ที่ได้รับจากหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างไร และชุมชนมีวิธีการจัดการอย่างไร
2. จากการทำวิจัย 18 เดือน ที่ผ่านมามีผลที่ได้รับสามารถพัฒนาและควบคุมการจัดการในชุมชนนั้นเป็นคำตอบที่ใช้หรือยัง
3. ควรชี้แจงถึงเทคนิควิธีการฟื้นความมั่นใจของคนในชุมชน ในเรื่องของการพัฒนาในครั้งนี้

พระสงฆ์ รูปที่สอง ให้ข้อคิดกับโครงการ ดังนี้

- บ้านป่าสักงาม จะทำอย่างไรที่จะถอดกระบวนการออกมาให้ได้เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมจากการพัฒนา ด้วยข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด แต่โครงการมีกระบวนการจัดการที่ดีในการคิดที่จะพัฒนา ถ้าถอดกระบวนการออกมาได้เพื่อให้ชัดเจนจะดีมาก

2. โครงการ “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย-บ้านป๊อก และบ้านปางจำปี (การรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 2 ของโครงการฯ)

รายละเอียดในการนำเสนอโครงการมีลำดับดังต่อไปนี้ (ฉาย PowerPoint) ประกอบการบรรยาย

1. ความเป็นมาของการทำโครงการวิจัยฯ

(1.1) จากการมองเห็นสภาพน้ำแม่ลายในปัจจุบันกับอดีต แตกต่างกันมาก ปัจจุบันเกิดความแห้งแล้งมาก โดยมี 2 ชุมชนหลักที่ใช้ประโยชน์จากลำน้ำแม่ลาย คือ ชุมชนบ้านป๊อก และชุมชนบ้านปางจำปี ซึ่งจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากความแห้งแล้ง และชุมชนทำynnน้ำอื่นๆ ก็ต้องเดือดร้อนเช่นเดียวกัน

(1.2) ความเสื่อมโทรมของสภาพป่าบ้านปางจำปีในปัจจุบัน ซึ่งมีผลมาจากการตัดไม้ทำลายป่า และทำไร่เลื่อนลอยในอดีต และการประสบปัญหาในด้านอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ของบ้านป๊อก ในด้านการปลูกพืชการเกษตร

(1.3) ความเชื่อมโยงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ที่ทั้งสองชุมชนจะได้รับอย่างหนักในเรื่องของการขาดแคลนน้ำ และนำไปสู่การดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ เพราะ บ้านป๊อกถือได้ว่าเป็นชุมชนต้นน้ำ แต่ก็ใช้ประโยชน์ และบ้านปางจำปี เป็นชุมชนปลายน้ำและใช้น้ำ ซึ่งถ้าเกิดปัญหาความแห้งแล้งของน้ำ ปัญหาต่าง ๆ ก็จะตามมาอย่างหนัก

2. ผลการดำเนินงานระยะที่ 1 และเชื่อมโยงเข้าสู่การทำงานในระยะที่ 2

การดำเนินงานในระยะที่ 1 ทำให้ได้ข้อมูลในเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งสองฝั่งลำน้ำ ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างฝายธรรมชาติและการทำนาริน การขุดน้ำบ่อดิน บ่อทรายของคนในสมัยก่อน ซึ่งเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ ของคนในสมัยก่อน โดยการยกตัวอย่างการจะสร้างฝาย หรือทำนาริน ก็จะมีพิธีเลี้ยงเจ้าที่ ให้รักษาน้ำ และช่วยดูแลคุ้มครองผู้ที่มาสร้างให้ปลอดภัยไม่ได้รับอันตรายใด ๆ

การดำเนินงานในระยะที่ 1 เป็นการสำรวจข้อมูลต่างๆ ของชุมชนเพื่อนำมาสู่การวางแผนในการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำ โดยมีเจ้าหน้าที่จากสกว. และทีมพี่เลี้ยง เข้ามาช่วยในการวางแผนการดำเนินงานเป็นอย่างดี ช่วยในการวิเคราะห์และนำมาสู่แผนการดำเนินงานในระยะที่ 2

ข้อค้นพบชุมชนบ้านปางจำปี เป็นชุมชนที่มีสภาพป่าเสื่อมโทรม และมีความแห้งแล้งและเกิดสภาวะขาดแคลนน้ำในการอุปโภค บริโภค ซึ่งผลกระทบมาจากการตัดไม้และการทำไร่เลื่อนลอยในอดีต

ข้อค้นพบของชุมชนบ้านป๊อก เป็นชุมชนที่มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์เป็นป่าชั้นหนึ่ง A แต่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ทำให้ไม่มีรายได้ เมื่อนายทุนเข้ามาซื้อที่ ก็ขายให้กับนายทุน ซึ่งบ้านป๊อกเป็นชุมชนต้นน้ำ ถือได้ว่าเป็นผู้รักษาและดูแลต้นน้ำไม่ให้เหือดแห้ง

แต่หากขายที่ให้ขายทุนแล้วย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่ด้านล่างก็จะมีผู้ที่จะดูแลน้ำ ดังนั้นจึงต้องแก้ปัญหาในเรื่องของอาชีพเพื่อให้คนอยู่ได้ก่อน

4. การดำเนินงานในระยะที่ 2 ของบ้านปางจำปี

โดยบ้านปางจำปี มี 2 กิจกรรมหลัก และมีกิจกรรมย่อยตามแผนการทำงานที่วางไว้ บางกิจกรรมยังอยู่ระหว่างการดำเนินงาน

กิจกรรม 1 ทำแนวเขตพื้นฟูลำห้วย

- ประชุมผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินริมน้ำ โดยมีการปรึกษาหารือกันทั้งหมู่บ้านสำหรับผู้ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินริมน้ำว่าจะทำกิจกรรมอะไรที่จะสามารถฟื้นฟูลำห้วยได้บ้างโดยให้ทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด

- ศึกษาข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์ริมน้ำ โดยให้ทีมงานวิจัยร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะทำอะไรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงประเด็น ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่สกว. และทีมพี่เลี้ยง ในการในข้อเสนอแนะและเสริมในการวางแผน (ซึ่งกิจกรรมนี้อยู่ระหว่างการดำเนินงาน)

กิจกรรม 2 กำหนดรูปแบบเกษตรพื้นฟูลำห้วย

- ร่วมกันกำหนด กฎเกณฑ์ในการฟื้นฟู “โดยมีการประชุมปรึกษาหารือแต่ยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่าจะให้เป็นรูปแบบไหน”

- ออกแบบกิจกรรมร่วมกับชุมชน และกลุ่มเยาวชน โดยมีการปรึกษาทั้งผู้เฒ่าผู้แก่คนในชุมชนทั้งหมด และมีเยาวชนเข้าร่วมด้วยว่าจะทำกิจกรรมอะไร โดยเล่าว่าได้ทำกันผ่านมาก็คือการ ประกวดคำขวัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- จัดกิจกรรมอนุรักษ์ โดยกิจกรรมที่ทำผ่านมาแล้วและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะคนในชุมชนที่เข้ามาช่วยกันในการทำกิจกรรมโดยไม่ได้คิดถึงค่าแรง เหมือนเมื่อก่อนว่าถ้าจะให้ไปทำอะไรก็ต้องจ่ายเงินมาให้ก่อนไม่ว่างานนั้นจะเป็นอะไรก็ตาม กิจกรรมที่ได้ร่วมกันทำทั้ง 2 ชุมชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน

กิจกรรมอนุรักษ์ที่จัดขึ้นได้แก่

1. จัดกิจกรรม พิธีบวชป่า สืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย
2. จัดกิจกรรม ปลูกป่าในวันสำคัญ เช่น เข้าพรรษา วันแม่ วันพ่อ และวันสำคัญต่าง ๆ
3. จัดกิจกรรม เก็บขยะริมน้ำ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาด้านน้ำ

5. การดำเนินงานในระยะที่ 2

ของชุมชนบ้านป๊อก

โดยบ้านป๊อก มี 2 กิจกรรมหลัก และมีกิจกรรมย่อยตามแผนการทำงานที่วางไว้ แต่บางอย่างก็อยู่ระหว่างการดำเนินงาน

กิจกรรม 1 พัฒนาความรู้การพึ่งตนเอง โดยเล่าถึงกิจกรรมย่อยดังนี้

- ศึกษาอาชีพที่มีอยู่ในชุมชน โดยการสำรวจของทีมวิจัยหรือคณะทำงานของทีมวิจัยที่ปรึกษาหารือกันไว้ก็มีการแบ่งหน้าที่แต่ยังไม่ชัดเจน (กิจกรรมนี้อยู่ระหว่างการดำเนินงาน)
- ศึกษาข้อมูลการพึ่งพากันของคนกับป่าต้นน้ำ (ขณะนี้อยู่ระหว่างการวางแผนการทำงานกันของทีม)

กิจกรรม 2 กำหนดรูปแบบการพึ่งตนเอง

- สำรวจรายได้ หนี้สิน การประกอบอาชีพของครัวเรือน เพื่อเป็นแนวทางการประกอบอาชีพที่เหมาะสมของบ้านป๊อก (อยู่ระหว่างการดำเนินงาน)

6. กิจกรรมที่จะดำเนินการในระยะต่อไป

ชุมชนบ้านปางจำปี มีกิจกรรมในระยะต่อไปดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ศึกษาการประกอบอาชีพในด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ (โดยมีกิจกรรมย่อยดังนี้)

- สำรวจพืชสวนที่อยู่ในพื้นที่
- ศึกษาดูงานการปลูกพืชสวน บริเวณริมห้วยของชุมชนอื่น
- ทำแปลงศึกษา

กิจกรรมที่ 2 ศึกษาดูงานการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำ

ชุมชนบ้านป๊อก มีกิจกรรมในระยะต่อไป

กิจกรรม ศึกษาแนวทางการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตชุมชน โดยมีกิจกรรมย่อยดังนี้

- สร้างตัวชี้วัดการพึ่งตนเอง จากข้อมูลรายได้ หนี้สิน การประกอบอาชีพ
- ศึกษาแนวคิดการพึ่งตนเอง

หมายเหตุ : การนำเสนอกิจกรรมการดำเนินงานในระยะต่อไป ไม่ได้ชี้แจงรายละเอียดของกิจกรรมย่อยให้ชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอแค่หัวข้อหลักๆตามที่ นายPower Ponit เท่านั้น

ข้อเสนอแนะโครงการจากเจ้าหน้าที่ และข้อคิดเห็นจากโครงการอื่นที่ร่วมเวที

พระสงฆ์ รูปแรก โดยสรุปคือ

- โครงการของบ้านป้อกควรให้ความสำคัญกับ พระสงฆ์ในท้องถิ่นด้วย เพราะการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องเกิดจากจิต ซึ่งตรงจุดนี้ พระสงฆ์สามารถที่จะช่วยเหลือได้ และเป็นจุดสำคัญของโครงการในด้านของการฝึกจิตใจของคนในท้องถิ่นให้เกิดความศรัทธาที่จะอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน (เหมือนกับโครงการบ้านป่าสักงาม)

สกว. ภาค ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโครงการในระยะต่อไป

- ความรู้ในระดับของตัวเองที่มีกับชุมชน
- ความรู้ในระดับข้ามชุมชนทั้งสองบ้าน เพื่อเป็นการจัดการลำน้ำ
- ความรู้ในการทำงานของ 2 บ้าน มีความแตกต่างกันอย่างไร ทำอย่างไรให้คนต้นน้ำดูแลน้ำ คนปลายน้ำได้ใช้น้ำและต้องช่วยกันดูแล (ทีมควรจะถอดความรู้จุดนี้ออกมาเป็นข้อมูลไว้)
- ระยะต่อไป คือระยะที่ 3 ความรู้จากภายนอก เพื่อการจัดการทรัพยากรนำมาผสมกับภายใน (ควรเก็บรายละเอียดไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ของชุมชนในวันข้างหน้า)

ดร. อารณีย์ ให้ข้อคิดเห็นดังนี้

- นักวิจัยเองต้องมีความรู้ที่ละเอียด ในด้านของชุมชนและการทำงานควรจะให้มีความละเอียดผสมผสานลงไปกับการทำงาน โดยเน้นที่การศึกษาของตัวเอง ความรู้ของตัวเองเป็นสิ่งแรกก่อนที่จะให้ชุมชนได้รู้ ซึ่งต้องใช้ความละเอียดเป็นอย่างมาก

พระสงฆ์ รูปที่สอง ให้ข้อเสนอแนะ

- โครงการฯ จะมีวิธีการอย่างไรในการถอดกระบวนการจัดการออกมาให้ได้ (ถ้าถอดออกมาได้ และเป็นลำดับขั้นตอนที่ดี จะดีมากสำหรับโครงการนี้)

สรุปแนวความคิดของพี่เลี้ยง

- โครงการบ้านป่าสักงาม

จากการรับฟังการนำเสนอโครงการในเวที และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากทางเจ้าหน้าที่ สกว. ภาค สกว. โนดแม่ใจ และคณะกรรมการประสานงานฯ จึงสรุปและวิเคราะห์ในการนำเสนอโครงการดังต่อไปนี้

โครงการ “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงฯ บ้านป่าสักงาม เป็นโครงการวิจัยที่เป็นประโยชน์กับชุมชนที่ได้ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน ซึ่งมีอยู่มากในปัจจุบัน แต่ควรชี้ให้เห็นถึงความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากกว่านี้ (ผลที่ได้รับจากการพัฒนาที่มองเห็นได้ และสามารถวัดได้) เพื่อเป็นรูปแบบให้กับโครงการอื่นที่ได้รับปัญหาเช่นเดียวกัน

การนำเสนอโครงการ ยังขาดการเชื่อมโยงระหว่าง ปัญหา การพัฒนา และผลของการพัฒนาว่าเป็นอย่างใด ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการที่จะชี้ให้เห็นถึงรูปธรรมในการพัฒนาจากการวิจัยในครั้งนี้ และสามารถเป็นตัวอย่างได้ว่าผลของการพัฒนาจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนบ้านป่าสักงามได้มากน้อยเพียงใด

เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการฉบับสมบูรณ์แล้ว มีระยะเวลาในการทำงานของทีมวิจัยทั้งหมด 18 เดือน โดยมีผลของการพัฒนาตามที่หัวหน้าโครงการได้นำเสนอไปนั้นซึ่งอาจยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร การนำเสนอปัญหาของทีมวิจัยที่เกิดขึ้น ในช่วงแรกยังไม่ชัดเจนว่าเกิดขึ้นเพราะสาเหตุอะไร และแก้ไขปัญหามาโดยนำ ชาวชนเข้ามาร่วมเป็นทีมงานวิจัย โดยการให้ออกสำรวจและเก็บข้อมูลชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น แล้วนำข้อมูลมาสรุปรวมและวางแผนโดยหัวหน้าโครงการวิจัยฯ และทีมพี่เลี้ยง สกว. จนเสร็จสิ้นโครงการ แต่การนำเสนอโครงการไม่ได้ชี้แจงถึงวิธีการ ขั้นตอน และเหตุผลที่นำเยาวชนเข้ามาทำงานวิจัยในครั้งนี้

ในฐานะเป็นคนหนึ่งในทีมพี่เลี้ยงของโครงการนี้ ขอมรับว่ามองผลของการแก้ไขปัญหามาของชุมชนบ้านป่าสักงามไม่ออกกว่าเป็นอย่างใด การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากการทำโครงการวิจัยฯ ในครั้งนี้ (ผลของการพัฒนา) ยังไม่ชัดเจนเท่าใด แต่ถ้าประมวลจากการรับฟังในด้านของแนวคิดในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชน ระบบ ระเบียบ ต่าง ๆ จากผู้นำเสนอโครงการ โดยหัวหน้าโครงการวิจัยฯ ซึ่งถือว่าเป็นนามธรรม ก็อาจจะคาดการณ์ได้ว่าจะต้องประสบความสำเร็จ และแก้ไขปัญหามาของชุมชนได้อย่างแน่นอน แต่ตัวชี้วัดผลของการพัฒนาควรจะออกมาให้เป็นรูปธรรม มากกว่านามธรรม

หมายเหตุ : สาเหตุของการที่มองผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการวิจัยได้ไม่ชัดเจน

1. ไม่ได้เข้าร่วมเวทีในการประชุมทีมวิจัย กับโครงการนี้เท่าที่ควร จึงไม่เกิดความเข้าใจ
2. การนำเสนอโครงการอาจนำเสนอไม่ชัดเจนให้เห็นความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมได้

พัฒนาการของพี่เลี้ยงจากการนำเสนอโครงการในครั้งนี้

1. การนำเสนอโครงการฯ ไม่ว่าจะเป็นฉบับสมบูรณ์ หรืออยู่ระหว่างการดำเนินการ ควรชี้ให้เห็นถึงผลการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

2. การเชื่อมโยงประเด็นสำคัญของโครงการฯ ต้องให้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ เพราะอาจทำให้ผู้เข้ารับฟังในเวที เกิดความสับสนกับโครงการที่นำเสนอ

3. วิธีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น บางประการที่สำคัญและเห็นว่าเป็นประโยชน์กับชุมชนอื่นที่ได้ประสบกับปัญหาเหมือนกัน ควรจะนำมาเสนอในเวที เพื่อเป็นรูปแบบในการเรียนรู้ของโครงการอื่นๆ ต่อไป

- โครงการลำน้ำแม่ลายน้อย

โครงการวิจัยฯ นี้อยู่ในช่วงการดำเนินในระบะที่ 2 ซึ่ง สิ่งที่ต้องนำเสนอคือ ผลของการดำเนินงานในระบะที่ 1 และเชื่อมโยงผลที่ได้รับจากการดำเนินงานในระบะที่ 1 ไปสู่การ ดำเนินงานในระบะที่ 2 ว่ามีความเป็นมาอย่างไร โดยมีกิจกรรมหลัก และรายละเอียดย่อยของแต่ละกิจกรรม ที่สำคัญคือต้องนำเสนอในเรื่องของผลการดำเนินงานบางส่วนของระบะที่ 2 ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ ระบะที่ 2 สุดท้ายจะเป็นการนำเสนอกิจกรรมที่จะทำต่อในการดำเนินงานในระบะต่อไป ซึ่งก็ต้องเชื่อมโยงถึงกันระหว่าง ระบะที่ 2 กับ ระบะที่ 3 อย่างชัดเจน เพื่อความเข้าใจของคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และผู้เข้าร่วมรับฟังในเวที

และจากการรับฟังการนำเสนอของโครงการฯ โดยหัวหน้าโครงการเป็นผู้นำเสนอ และข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการประสานงานฯ และโครงการอื่นๆ ที่เข้าร่วมเวที จึงสรุปการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยฯ ดังนี้

1. เป็นการนำเสนอตามหัวข้อหลัก ๆ ที่ได้จัดทำลงใน PowerPoint มากกว่าการนำเสนอที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งขาดรายละเอียดของแต่ละหัวข้อค่อนข้างเยอะ (ตรงจุดนี้อาจเป็นผลสะท้อนกับผู้นำเสนอในด้านความรู้ที่มีกับชุมชนว่ามากน้อยเพียงใด และมีความละเอียดในการทำงานหรือไม่) อาจเป็นเพราะไม่ได้มีเตรียมการที่รอบคอบ (ลืมสรุปจุดบันทึกรายละเอียดของแต่ละหัวข้อหลักตามที่ได้เตรียมการ ก่อนการนำเสนอรายงาน) จึงทำให้เกิดความรู้สึกประหม่า ในสิ่งที่พูด กับภาพที่ฉายออกมาว่ามันจะสัมพันธ์กันหรือไม่ จนทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมชาติในการนำเสนอในเวที

2. ขาดการนำเสนอในด้านของผลการดำเนินงานของระบะที่ 2 ที่ต้องมีผลการดำเนินงานมาแล้วบางส่วน แต่นำเสนอได้ไม่ชัดเจน จากที่สังเกต จะนำเสนอในด้านของการประชุมและวางแผน ไม่มีการนำเสนอในด้านการปฏิบัติ

พัฒนาการของทีมวิจัย

1. สามารถแก้ไขเฉพาะหน้าได้ในระดับหนึ่ง
2. ในการนำเสนอครั้งต่อไปจะมีการเตรียมการในด้านต่าง ๆ เพิ่มความรอบคอบมากยิ่งขึ้น
3. ในการนำเสนอครั้งต่อไป ทีมจะมีความละเอียดในด้านของข้อมูล และเตรียมพร้อมในการชี้แจงเหตุผลให้กับเวที

พัฒนาการของพี่เลี้ยงที่ได้รับจากการนำเสนอโครงการนี้

1. การเตรียมการในด้านข้อมูล ก่อนการนำเสนอของโครงการวิจัยฯ
2. ช่วยเสริมและทำความเข้าใจทั้งพี่เลี้ยงโครงการ และโครงการที่จะนำเสนอ ถึงประเด็นสำคัญ และรายละเอียดที่บางครั้งอาจจะมองข้ามไป ว่ามีอะไรบ้าง ก่อนการนำเสนอโครงการในเวที
3. การจัดทำสื่อเพื่อประกอบการนำเสนอโครงการ ทั้งด้านการเอกสารและเทคโนโลยี เช่น ฉายPowerPoint หรือสื่อประกอบในรูปแบบอื่นๆ ควรเพิ่มประเด็นสำคัญลงไปด้วย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมในเวที นำเสนอโครงการในครั้งนี้

1. พฤติกรรมการแสดงออกในการเข้าร่วมรับฟังในเวที ในด้านการติชม การให้ข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ ผู้ที่ให้คำแนะนำต้องทราบข้อมูลและมีฐานความรู้ที่พอสมควร โดยสังเกตจากพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมในเวที ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง ในการเข้าร่วมเวทีต่าง ๆ ต่อไป
2. ข้อเสนอแนะจากทางเจ้าหน้าที่ทุก ๆ ท่าน คณะกรรมการประสานงานฯ รวมทั้งข้อคิดเห็นของโครงการที่เข้าร่วมรับฟังเป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก สามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับโครงการที่รับผิดชอบอยู่ เป็นการพัฒนาทั้งตัวพี่เลี้ยงเอง และทีมวิจัยของโครงการด้วย

กิจกรรมที่ 15

สรุปการประชุมวางแผนการดำเนินงานกองทุน SML บ้านปางจำปี: วันที่ 26 สิงหาคม 2548

ณ บ้านบัวตอง ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

ทีมพี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ สกว.แม่โจ้ คณะกรรมการกองทุน และแกนนำกลุ่มในชุมชน ดังนี้

1. ทีมวิจัยโครงการลำน้ำแม่ลายน้อยฯ
2. ทีมเจ้าหน้าที่ สกว. แม่โจ้
3. ทีมพี่เลี้ยง โครงการวิจัยฯ
4. คณะกรรมการกองทุน (SML) ของชุมชน
5. แกนนำกลุ่มเยาวชนชุมชนบ้านปางจำปี
6. แกนนำกลุ่มแม่บ้านในชุมชนบ้านปางจำปี

วัตถุประสงค์ของการจัดประชุม

1. คณะกรรมการของกองทุน SML และทีมวิจัยโครงการลำน้ำแม่ลายน้อยฯ ทราบบทบาทในการดำเนินงานครั้งนี้ ที่ชัดเจน และมีความเข้าใจตรงกัน
2. ให้ทราบรายละเอียดงบประมาณของกองทุน SML
3. ให้ทั้งสองฝ่าย ร่วมกันวางแผนรูปแบบของกิจกรรมในการพัฒนาน้ำตกทำบันได ให้เป็นแหล่ง
ศึกษาเรียนรู้ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
4. ให้ทั้งสองฝ่ายมีแผนการดำเนินงาน และแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน

การประชุมในครั้งนี้ เป็นการประชุมลักษณะปรึกษาหารือระหว่างทีมวิจัยโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพลำน้ำแม่ลายน้อยฯ ร่วมกับคณะกรรมการของกองทุน SML (อยู่ระหว่างการนำเสนอโครงการ) และแกนนำของกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาน้ำตกทำบันไดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จากมติในที่ประชุมครั้งล่าสุด เสนอให้การพัฒนาของทั้งสองฝ่ายมีแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน

โดยแผนการดำเนินงานและแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมที่ได้จากผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้เป็นลักษณะการชวนคุยจากทีมเจ้าหน้าที่ สกว. และทีมวิจัยฯ โดยทีมพี่เลี้ยงโครงการวิจัยฯ และเจ้าหน้าที่ สกว. ช่วยจับประเด็น เพื่อสรุปให้เห็นเป็นรูปแบบของกิจกรรมและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้น

สรุปผลการประชุม

1. แผนการดำเนินงาน

แต่ละทีมนำข้อมูลผ่านการปรึกษาหารือและวิเคราะห์ร่วมกันมาแล้วในทีมของตนนั้นมา รวมกันให้เป็นข้อมูลชุมชน และร่วมกันวิเคราะห์ผลของข้อมูลออกมา เพื่อวางแผนการดำเนินงานในขั้นต่อไป ดังนั้น งานของคณะกรรมการกลางของกองทุน และทีมวิจัยโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย จึงต้องดำเนินการร่วมกันในด้านต่างๆ ได้แก่

- พิจารณางานพัฒนาที่เข้ามาว่าเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไรบ้าง
- แต่ละกลุ่มที่อยู่ในชุมชนปัจจุบันมีบทบาท โครงสร้าง กิจกรรม ผลที่เกิดขึ้น ปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง และรายชื่อของคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม
- ดูฐานการผลิต หนี้สิน ของแต่ละโครงการที่เข้ามาในชุมชน และรายจ่ายต่อวันของแต่ละครอบครัวโดยอาจจะส่งเสริมให้แต่ละครอบครัวทำบัญชีครอบครัวก็ได้
- หาแนวทางในการพัฒนากลุ่มที่ผลิตของในหมู่บ้านแล้วจัดตั้งเป็นร้านค้าของหมู่บ้าน เช่นพืชผลทางการเกษตร ไข่ ของใช้ต่างๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าและขนส่งสินค้า

โดยวางแผนการดำเนินงาน ดังนี้

- การดำเนินงานของคณะกรรมการกลางSML โดยต้องสำรวจข้อมูลของชุมชน ได้แก่ ข้อมูลสถานการณ์ในชุมชน ข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่ม ข้อมูลระดับครัวเรือน
- การดำเนินงานของ ทีมวิจัยโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยฯ ได้แก่
 - (1) สำรวจข้อมูลการทำแปลงสาธิตของนายบุญล
 - (2) ร่วมกันวิเคราะห์ผลสำรวจข้อมูลของนายบุญล ในด้าน
 - สามารถแก้ไขปัญหา ของชุมชนได้มากน้อยแค่ไหน
 - ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับเป็นอย่างไร

2. บทบาทของคณะกรรมการฯ กองทุนSML

ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของชุมชนตลอดจนวิเคราะห์ผลที่ได้ เพื่อวางแผนบริหารจัดการ การแก้ปัญหา และการพัฒนาต่อไป โดยต้องเริ่มดำเนินการ ดังนี้

- (1) วางแผนการเก็บข้อมูลชุมชน
- (2) กำหนดรูปแบบการเก็บข้อมูลในชุมชน

(3) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อการวางแผนดำเนินงานในขั้นต่อไป

คณะกรรมการฯ กองทุน SML ควรทราบเป้าหมายของการดำเนินงานอย่างชัดเจน คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งการดำเนินงานต้องสำรวจและเก็บข้อมูลของชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยวางกรอบของข้อมูลที่จะสำรวจ ในครั้งนี้ คือ

- (1) งานพัฒนาจากข้างนอกชุมชนและในชุมชน มีอะไรบ้าง
- (2) คุณภาพชีวิตในครัวเรือนเป็นอย่างไร
- (3) สถานการณ์ของชุมชนเป็นอย่างไร

3. งบประมาณกองทุน SML

งบประมาณ 200,000 บาท มีสัดส่วนในการนำไปใช้ดำเนินงานดังนี้

1. ปรับปรุงแต่ละปึกบ้าน	40,000	บาท
2. ก่อสร้างอาคารบ้านพัก	100,000	บาท
3. ศึกษาดูงาน/พัฒนาบุคลากร	60,000	บาท

4. หน่วยงานที่เข้ามาพัฒนาในชุมชนมีทั้งหมด 6 หน่วยงาน

1. โครงการหลวงตีนตก
2. ศูนย์ช่วยเหลือไร่ไร่
3. อบต.
4. หน่วยงานภาครัฐ (ก ข ค จ., มียาชาว่า, กทบ.)
5. Siff
6. ศุภนิมิต

5. กลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ตั้งขึ้นในชุมชน รวมทั้งมีอยู่ปัจจุบันและยกเลิกไปแล้ว มีทั้งหมด 24 กลุ่ม

1. กลุ่มแม่บ้าน	2. กลุ่มออมทรัพย์
3. กลุ่มสูงอายุ	4. กขคจ.
5. กลุ่มผู้ปลูกกาแฟ	6. กลุ่มเลี้ยงหมู
7. กลุ่มเลี้ยงวัว	8. กลุ่มเยาวชน
9. กลุ่มเลี้ยงกบ	10. กลุ่มเลี้ยงไก่
11. กลุ่มปุยหมัก	12. กลุ่มกองทุนเงินล้าน
13. กลุ่มประชาคมหมู่บ้าน	14. กลุ่ม รกส.
15. กลุ่มปลูกผัก	16. กลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่า
17. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	18. หน่อไม้อัดป๊อป

19. กลุ่มฉาบปูน	20. กลุ่มธนาคารข้าว
21. กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ	22. กลุ่มสมุนไพร
23. ผู้ประสานพลังแผ่นดิน	24. คณะกรรมการหมู่บ้าน

ปัญหาของกลุ่มต่างๆ นี้ พบว่า ในด้านการจัดการบริหารกลุ่ม ที่ตั้งขึ้นทั้งจากภายนอก และภายใน มีการปรึกษาหารือกันพอสมควร แต่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เนื่องจาก ไม่มีใครกล้าที่จะรับผิดชอบ เพราะกลัวว่าถ้าล้มเหลวอาจจะเป็น สิ่งที่ไม่ดีกับตัวเอง

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การกำหนดรูปแบบ ของแผนการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาน้ำตกทำบันได ให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และท่องเที่ยว ต้องทราบข้อมูลงานพัฒนาทั้งใน และนอกชุมชนอย่างชัดเจนโดยยึดเป้าหมายของการพัฒนาในครั้งนี้ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกัน ทั้งสองฝ่าย คือ กลุ่มของคณะกรรมการฯ กองทุน SML และทีมวิจัยโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อยฯ เพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปในแนวเดียวกัน ซึ่งมี 2 ด้าน หลัก ๆ คือ

1. เน้นการพัฒนาบ้านปางจำปีทั้ง 4 ปีก
2. ก่อสร้างอาคารสถานที่ และปรับปรุงบริเวณน้ำตกทำบันได ให้น่าสนใจ และเป็น

ประทับใจกับผู้เข้ามาเที่ยวชม และศึกษาเรียนรู้

พัฒนาการของทีมวิจัย

1. กล้าที่จะนำเสนอแนวคิดของตนต่อที่ประชุมมากขึ้น
2. ทีมมีความสามัคคีและเข้มแข็งมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมองจากการช่วยกันเสนอแนวความคิดและช่วยกันตั้งประเด็นคำถามให้กับชาวบ้านที่เข้าร่วมออกความคิดเห็น
3. ทีมมีความเข้าใจที่ตรงกันทั้งด้านของงาน บทบาทของตน และเป้าหมาย
4. ผู้นำชุมชน (พ่อหลวงเมือง) ซึ่งเป็นท่านหนึ่งในทีมวิจัยมีความสนใจกับการโครงการพัฒนานี้อย่างเห็นได้ชัด คือ มีการจดบันทึก มีการเสนอแนวคิด มีการตั้งคำถาม ซึ่งต่างจากเวที ที่ผ่านมามีพอสมควร

พัฒนาการของพี่เลี้ยงที่ได้รับจากเวทีนี้

1. สามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุม และสถานการณ์ในเวที ประกอบข้อมูลต่างๆ ที่ผู้ร่วมเวทีนำเสนอ
2. เริ่มจับประเด็นที่สำคัญในเวทีได้
3. เริ่มเข้าใจการใช้ภาษาที่สื่อในเวที มากขึ้น
4. เข้าใจความหมายของการ “ถอดองค์ความรู้จากชุมชน” ชัดเจนขึ้น

5. เรียนรู้กระบวนการ การวางแผนเชื่อมโยง งานพัฒนาที่เข้ามาในชุมชน

กิจกรรมที่ 16

สรุปผลการดำเนินงานของสกว.แม่โจ้ ในรอบ 1 ปี: วันที่ 29 กันยายน 2548

รศ.นริศรภัท ท.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทบทวนและนำเสนอผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2547 – เดือนกันยายน 2548

2. นำเสนอแนวทางและร่วมกันวิเคราะห์แผนงานที่จะทำต่อไป

ผลการประชุม

ได้นำเสนอเกี่ยวกับรูปแบบการทำงานที่ผ่านมาภายใน 1 ปี กลไกการทำงานที่เกิดขึ้น วิเคราะห์โครงการวิจัยทั้ง 27 โครงการ ข้อค้นพบจากทีมวิจัย งานบริการข้อมูลที่ได้จัดทำขึ้น และได้มีการร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางการทำงานในปีต่อไป

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

การสร้างชุดความรู้ คือนำทฤษฎีมาผสมผสานระหว่างชุมชนท้องถิ่น หน่วยงาน สถานศึกษา ทำให้เกิดความรู้สู่ชุมชนและนำมาพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำคัญและจากการทำงานที่ผ่านมาสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น ดังนี้

- เกิดกลไกและกระบวนการประสานงานการสนับสนุนวิจัยเชิงบูรณาการขึ้นมา 3 ระดับ คือ

1. ระดับพี่เลี้ยงในพื้นที่

2. ระดับสำนักงาน การทำงานในระดับสำนักงานสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

2.1 ระดับโครงการ ได้แก่ นักวิจัยท้องถิ่น ชุมชน

2.2 ระดับความร่วมมือระหว่างโครงการ ได้แก่ พี่เลี้ยงทีมวิจัย

2.3 ระดับความร่วมมือเหนือโครงการ

3. ระดับคณะทำงาน

- เกิดรูปแบบของกระบวนการสร้างความรู้ใหม่เชิงบูรณาการ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. เรียนรู้ในพื้นที่จริงของนักศึกษา

2. การสนับสนุนให้อาจารย์และชุมชนร่วมกันโดยผ่านงานวิจัย

3. การเชื่อมความรู้ระหว่างเครือข่าย มหาวิทยาลัย และข้ามพื้นที่ของชุมชน

- งานสนับสนุนโครงการวิจัยที่ผ่านมา

- 1.โครงการที่เสร็จสิ้นแล้ว 7 โครงการ
2. โครงการที่เป็นโครงการใหม่ 7 โครงการ
3. โครงการที่กำลังดำเนินการ 13 โครงการ (เฟส 1 มี 6 โครงการ ,เฟส 2 มี 2 โครงการ ,เฟส 3 มี 5 โครงการ)

- บทเรียนจากการวิจัย

1. นักวิจัยคนนอกมีปัญหายอะ

- * การวิเคราะห์จากชาวบ้านค่อนข้างยาก
- * กรณีเปลี่ยนหัวหน้าบ่อยเพราะมีปัญหาอะ
- * เงินอยู่กับนักวิจัยบางครั้งทาง node ไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวได้มาก

- งานบริการข้อมูลที่ผ่านมา

1. จดหมายข่าว ปัจจุบันนี้มีแหล่งที่จะรับเพิ่มมากขึ้นแต่จำนวนเล่มที่ออกน้อยลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านี้
2. เว็บไซต์ของสำนักงาน มีผู้เข้าชมส่งคำถามและแสดงความคิดเห็นค่อนข้างมากและบ้างที่ได้มีการแนะนำให้ปรับเปลี่ยนข้อมูลในเว็บไซต์บ้าง
- 3.มีการทำวีดิทัศน์ของงานวิจัย ปัจจุบันนี้ทำได้ 4 โครงการ
4. ประชาสัมพันธ์การทำงานของทีมวิจัยบางโครงการลงหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจต่อทีมวิจัยและชุมชน
5. วิทยุชุมชน รายการอุ้มวัน จ้าหวาน งานวิจัยท้องถิ่น FM 99.0 เมกะเฮิร์ซ
6. มีการจัดนิทรรศการพร้อมกับงาน 70 ปีแม่โจ้

แนวทางการทำงานของปีต่อไป

1. ทำให้เกิดกลไกกระบวนการประสานงาน 3 ระดับ ที่กว้างขึ้น
 - * ระดับสำนักงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงาน ทีมวิจัยในชุมชน ฯลฯ
 - * ภายในจังหวัด ได้แก่ คณะประสานงานทั้ง 4 Node ทีมพี่เลี้ยง ฯลฯ
 - * ภายนอกจังหวัด
2. ประชุมประจำเดือนคณะทำงาน 2 เดือน/ครั้ง
3. เพิ่มการจัดทำระบบประเมินบุคลากรสำนักงาน
4. จัดทำโครงการการสนับสนุนงานวิจัยเชิงบูรณาการระดับชุมชน
5. จัดทำรูปแบบของกระบวนการสร้างความรู้เชิงบูรณาการใหม่ 3 รูปแบบ

* ให้ นศ.ปริญญาโท(ภูมิสังคม)ได้เรียนรู้ในพื้นที่จริงซึ่งจากเดิมให้เด็กเข้าไปศึกษา แต่จะมีการเปลี่ยนรูปแบบเป็นการตั้งคำถามเพื่อให้เด็กเข้าไปค้นหา ซึ่งชาวบ้านก็จะรู้สึกภูมิใจด้วย

* การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนให้แก่เด็ก

* การสนับสนุนงานวิจัยโดยอาศัยความร่วมมือจากอาจารย์ นักศึกษา และชุมชน

* สร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายและชุมชน เช่น การจัดทำเวทีเพื่อนวิจัยและเวทีรายงานความก้าวหน้า

6. แนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการ

* พัฒนาและติดตาม สนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่

* พัฒนาต่อยอดโครงการวิจัยเดิมที่มีศักยภาพ

* พัฒนาชุดโครงการนักศึกษาปริญญาเอก ซึ่งต้องหารือเพื่อวางกรอบ ข้อจำกัดในการขอทุนให้ชัดเจนต่อไป

* จัดเวทีเพื่อนวิจัย

* รวบรวมองค์ความรู้ในมหาวิทยาลัยพร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลรวบรวมเป็นเว็บไซต์ของสกว.แม่โจ้

* รวบรวมองค์ความรู้ด้านเครื่องมือวิจัย ความรู้ที่เอื้อต่อชุมชน

* สร้างกลไกประสานความรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน

* จัดทำหลักสูตรนักจัดการความรู้ท้องถิ่นภาคเหนือและหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนโดยชุมชนระดับประกาศนียบัตรจากคณะบริหารธุรกิจ (เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและยกระดับนักวิจัยท้องถิ่น)

7. จัดทำสมาคมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ

8. จัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมประสานความรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน

9. จัดนิทรรศการเพื่อยกระดับความรู้ของชุมชนท้องถิ่น

10. จัดทำหนังสือประสบการณ์งานวิจัยในพื้นที่แต่ละ โครงการวิจัยเพื่อให้ภายนอกชุมชนรับรู้ และเห็นความสำคัญของกระบวนการวิจัยท้องถิ่น

11. จัดทำจดหมายข่าว (ต่อไปอาจพัฒนาส่งทางเว็บไซต์ และเจ้าหน้าที่ควรหาวิธีเช็คว่าหากได้รับจดหมายไปแล้วเก็บไว้หรือไม่ อย่างไร).

12.บริหารจัดการเว็บไซต์ของสำนักงานเพื่อเพิ่มทางเลือกด้านสื่อให้แก่ผู้ที่สนใจ

13.ทำวิทัศน์ของโครงการวิจัยและเผยแพร่

14.เผยแพร่งานวิจัยท้องถิ่นทางหนังสือพิมพ์ให้ผู้สนใจทั่วไปได้ทราบ

ข้อเสนอแนะ

1. โครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ต.ป่าเมี่ยง มีปัญหาในหลายด้านรวมไปถึงด้านการรวมกลุ่มของทีมวิจัย

2. โครงการการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากลในการพัฒนาอาชีพการผลิต เมี่ยงแบบยั่งยืนของชุมชนบ้านปางอัน – ปางน้ำฤๅ ต.ป่าเมี่ยง อ.คอสะเก็ด จ.เชียงใหม่

- การมีส่วนร่วมน้อย
- ทีมไม่ค่อยมีการพัฒนา
- เน้นโครงการไม่เน้นกลุ่มการมีส่วนร่วมกับชุมชน

3. โครงการการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนบ้านป่าสักงาม ม.1 ต.ลวงเหนือ อ.คอสะเก็ด จ.เชียงใหม่

- ทีมพัฒนาพอใช้(ในช่วง 5-6 เดือน ที่ผ่านมา)
- การมีส่วนร่วมของชุมชนมีน้อย เพราะมีหลายกลุ่มขัดแย้งกัน
- เอกสารการเงินส่งช้า
- เป้าหมายที่วางไว้ค่อนข้างกว้าง
- เนื้อหาอยู่ช่วงการเรียบเรียง

4. โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย เพื่อพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง บ้านปางจำปีและบ้านป๊อก ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่

- การพัฒนาตัวเองและทีมสูง
- การมีส่วนร่วมสูง
- เป้าหมายในช่วงเฟส 1 ,เฟส 2 ตอบได้ละเอียดเนื่องจากการออกแบบกิจกรรมค่อนข้างครอบคลุมโจทย์วิจัย

- ทีมที่เลี้ยงควรช่วยถอดบทเรียนจากประสบการณ์การทำงานของทีมวิจัย

5. โครงการการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงหมูป่าแม่กวงเพื่อให้เข้มแข็งและยั่งยืน อ.คอสะเก็ด จ.เชียงใหม่

- เนื้อหายังไม่เห็นชัดเจนต้องรอส่งฉบับสมบูรณ์

6. โครงการวิจัยของพื้นที่คอสะเก็ดยังไม่ชัดเจนเรื่องการยกระดับความรู้และจะเพิ่มเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นจุดเด่นของพื้นที่คอสะเก็ด

ตัวอย่างบทความ / โครงการวิจัย
ตีพิมพ์ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

“ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)จึง
ให้การวิจัยร่วมกับกลุ่มสตรีชาวบ้านเพื่อหาแนวทางใน
การปลูกผักเป็นรูปธรรมโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการ
พัฒนาอาชีพ สามารถขยายเครือข่ายไปสู่ชุมชนอื่นๆใน
พื้นที่โดยรอบทำให้เกิดการรวมกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน”

ไทยนิวส์

หนังสือพิมพ์รายวันภาษา-ข่าวสำหรับคนไทย

วันที่ 25 ธันวาคม 12,550 ปีระจิวตภี ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ราคา ๕ บาท

ทรัพยากรในดิน ... สืบในน้ำ

ที่สวน - ผู้ใช้ที่ดินรายใหม่ได้ใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดิน ซึ่งรวมถึงน้ำใต้ดินและแร่ธาตุต่างๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในการเกษตรและการพัฒนาพื้นที่.

ปัจจุบันในภาคการเกษตรของไทย การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินเป็นกิจกรรมที่สำคัญและมีความจำเป็นมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสมและการขาดน้ำในการเกษตร การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินสามารถช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและลดต้นทุนในการผลิตได้ นอกจากนี้ การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินยังสามารถช่วยในการพัฒนาพื้นที่และสร้างงานให้กับเกษตรกรได้

โดยทั่วไปแล้ว การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการขุดดิน ซึ่งรวมถึงการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินและการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดิน

การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการขุดดิน ซึ่งรวมถึงการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินและการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดิน

การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการขุดดิน ซึ่งรวมถึงการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินและการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดิน

การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการขุดดิน ซึ่งรวมถึงการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินและการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดิน

การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการขุดดิน ซึ่งรวมถึงการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินและการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดิน

การขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการขุดดิน ซึ่งรวมถึงการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดินและการขุดดินเพื่อหาทรัพยากรในดิน

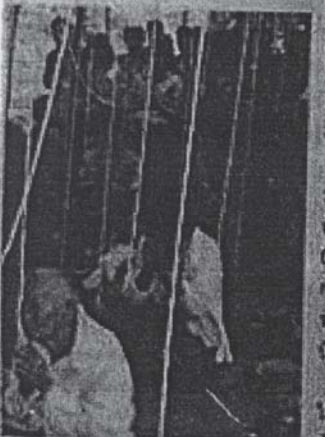
บวชป่า-สืบชะตาหมู่บ้านน้อย

หนึ่งงานอนุรักษ์น้ำ-ป่า

บวชป่า-สืบชะตาหมู่บ้านน้อย... (Text continues with details about the ceremony and its purpose for water and forest conservation.)

นายสมศักดิ์ รัตนกุล
หัวหน้าโครงการอนุรักษ์

หัวหน้าโครงการอนุรักษ์...

จากภาพการดำเนินงาน... (Text describing the project's progress and community involvement.)

ในส่วนของ... (Text detailing the specific activities and goals of the conservation project.)

ผลของการ... (Text discussing the outcomes and impact of the project on the local community and environment.)

สำหรับ... (Text providing further information about the project's future plans and ongoing efforts.)

นายสมศักดิ์ รัตนกุล
หัวหน้าโครงการอนุรักษ์

นายสมศักดิ์ รัตนกุล
หัวหน้าโครงการอนุรักษ์

ตัวอย่างการขออนุมัติจัดซื้อครุภัณฑ์

สำนักงานประสานงานเชิงวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
บันทึกข้อความ

วันที่ 5 สิงหาคม 2547

เรื่อง ขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อกล้องดิจิตอลวิดีโอ

เรียน ผู้ประสานงาน สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เนื่องด้วยปัจจุบันสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงบูรณาการที่อยู่ในความดูแลจำนวนทั้งสิ้น 15 โครงการ และกำลังพัฒนาโจทย์วิจัยอยู่อีก 2 โครงการ ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดบทเรียนการเรียนรู้ทั้งของชุมชนที่ทำงานวิจัยและของสำนักงานในการบริหารจัดการและเป็นหน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่ชุมชน และมหาวิทยาลัย สำนักงานจึงมีแนวคิดในการเผยแพร่แนวคิด บทเรียน และทางแก้ปัญหาของชุมชน ไปสู่ชุมชนอื่น โดยทำการสื่อสารต่อชุมชนอย่างค่อเนื่อง ซึ่งนอกจาก สื่อด้านจดหมายข่าวแล้ว สำนักงานยังคิดว่าจะทำ วิชิตี นำเสนอให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น สำนักงานจึงใคร่ขออนุมัติจัดซื้อ กล้องดิจิตอลวิดีโอ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวงานวิจัยต่อไป

จึงขออนุมัติดำเนินการจัดซื้อครุภัณฑ์ โดยวิธีเสนอราคา

จึงขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการดังนี้

ก. คณะกรรมการจัดหาพัสดุ/ครุภัณฑ์ 3 ท่านโดยวิธีตกลงราคา

1. นางสาวนิตยา ไปธาวงค์	ประธานกรรมการจัดหา
2. นางสาวอังคณา ทาลัดชัย	กรรมการ
3. นายปณิธิ บุญสา	กรรมการ

ข. คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ/ครุภัณฑ์ 3 ท่าน

1. ดร.สมคิด แก้วทิพย์	ประธานกรรมการตรวจรับ
2. ดร.ปรารธนา ยศสุข	กรรมการ
3. นายสมวงศ์ ทิพย์ประจักษ์	กรรมการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว

(นางสาวนิตยา ไปธาวงค์)

เจ้าหน้าที่บริหารสำนักงานและบริการข้อมูล

อนุมัติทั้ง 2 ข้อ

.....

/ /

สำนักงานประสานงานวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
บันทึกข้อความ

วันที่ 9 สิงหาคม 2547
 เรื่อง ผลการจัดหาพัสดุ/ครุภัณฑ์ กล้องดิจิตอลวิดีโอ
 เรียน ผู้ประสานงาน สำนักงานประสานงานวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ตามที่สำนักงานประสานงานวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้อนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดหา กล้องดิจิตอลวิดีโอ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลสำนักงาน คณะกรรมการได้จัดหาตามข้อเสนอจากบริษัท ดังต่อไปนี้

1. บริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด
2. บริษัท เชียงใหม่สยามทีวี จำกัด

รายละเอียด (ตามเอกสารแนบ) คณะกรรมการพิจารณาถึงความเหมาะสมของคุณภาพ และราคา พร้อมทั้งบริการหลังการขาย เห็นควรให้จัดซื้อ กล้องดิจิตอลวิดีโอ ของ JVC ในรุ่น GR-D73AG จาก บริษัทเชียงใหม่ ศิริพานิชกรุป จำกัด ในวงเงิน 22,700.00 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

เหตุผลที่เลือกซื้อกล้องดิจิตอลวิดีโอจากบริษัทเชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด เนื่องจากข้อเสนอสินค้า จากบริษัทเชียงใหม่สยามทีวี จำกัด มีราคาสูงกว่าบริษัทเชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด ในคุณสมบัติของกล้อง ดิจิตอลวิดีโอที่เหมือนกัน

จึงขอแจ้งผลการจัดหาพัสดุ/ครุภัณฑ์ กล้องดิจิตอลวิดีโอ จากบริษัทเชียงใหม่ศิริพานิช จำกัด ในวงเงิน 22,700.00 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) เพื่อให้คณะกรรมการจัดหาลงนามรับทราบ

จึงเรียนมาเพื่อทราบผลการจัดหาพัสดุ/ครุภัณฑ์ ดังกล่าว

คณะกรรมการจัดหา

นางสาวนิศยา ไปธาวงค์	(.....)	ประธานกรรมการจัดหา
นางสาวอังคณา ทาลัดชัย	(.....)	กรรมการ
นายปณิธิ บุญสา	(.....)	กรรมการ

สำนักงานประสานงานวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
บันทึกข้อความ

วันที่ 11 สิงหาคม 2547
เรื่อง ขออนุมัติจัดซื้อกล้องคิจิตอลวิดีโอ
เรียน ผู้ประสานงาน สำนักงานประสานงานวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ด้วยสำนักงานประสานงานวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อกล้องคิจิตอลวิดีโอ จำนวน 1 เครื่อง เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลของสำนักงาน จากผลการเสนอราคา คณะกรรมการจัดหาได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของคุณภาพ ราคา และบริการหลังการขาย จึงเสนอให้จัดซื้อ กล้องคิจิตอลวิดีโอ ตามข้อเสนอของบริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรูป จำกัด ในวงเงิน 22,700 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

จึงขออนุมัติจัดซื้อกล้องคิจิตอลวิดีโอ ตามความเห็นของคณะกรรมการจัดหา จากบริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรูป จำกัด ในวงเงิน 22,700 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติจัดซื้อกล้องคิจิตอลวิดีโอ ดังกล่าวข้างต้น ตามความเห็นของคณะกรรมการจัดหาจากบริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรูป จำกัด ในวงเงิน 22,700 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

(นางสาวนิตยา โพธิ์วงศ์)
เจ้าหน้าที่บริหารสำนักงานและบริการข้อมูล

อนุมัติ

.....

...../...../...2547

สำนักงานประสานงานเชิงวิจัยบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
บันทึกข้อความ

วันที่ 29 สิงหาคม 2547

เรื่อง ขออนุมัติเบิกจ่ายค่ากล้องคิติดอลวีดีโอ สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ

เรียน ผู้ประสานงานสำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ตามที่สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้รับการอนุมัติจัดซื้อกล้องคิติดอลวีดีโอ ของสำนักงาน ตามที่คณะกรรมการจัดหาได้พิจารณาถึงความเหมาะสม ของคุณภาพ ราคาและบริการหลังการขาย จึงเห็นสมควรให้จัดซื้อกล้องคิติดอลวีดีโอ จาก บริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด ในวงเงิน 22,700 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) โดยวิธีการจัดหา

บัดนี้ทาง บริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด ได้จัดส่ง กล้องคิติดอลวีดีโอ ให้กับสำนักงานประสานงานวิจัยฯ ตามจำนวนที่ตกลงกันไว้เรียบร้อยแล้ว

ตามความเห็นของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ / ครุภัณฑ์

1. ดร.สมคิด แก้วทิพย์	(.....)	29 / สิงหาคม / 2547
2. ดร.ปรารธนา ชสสุข	(.....)	29 / สิงหาคม / 2547
3. คุณสมวงศ์ ทิพย์ประจักษ์	(.....)	29 / สิงหาคม / 2547

ได้ตรวจรับสินค้าไว้อย่างถูกต้องและเห็นควรให้ชำระเงินได้

จากความเห็นคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องของสินค้าเห็นควรให้ชำระเงินได้ในวงเงิน 22,700 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) ให้แก่ บริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด ตามใบเสร็จรับเงิน เลขที่ 21 เลขที่ 1019 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2547

จึงขออนุมัติจ่ายค่ากล้องคิติดอลวีดีโอ ให้ บริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด ในวงเงิน 22,700 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติเบิกจ่ายค่ากล้องคิติดอลวีดีโอ ให้ บริษัท เชียงใหม่ศิริพานิชกรุป จำกัด ในวงเงิน 22,700 บาท (สองหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

(นางสาวนิตยา ไปธาวงค์)

เจ้าหน้าที่บริหารสำนักงานและบริการข้อมูล

อนุมัติ

.....

...../...../.....